

SUSTAINABLE HUNTING TOURISM

WITH EXAMPLES FROM
CZECHIA, SERBIA, FINLAND,
AND HUNGARY

FENNTARTHATÓ VADÁSZATI TURIZMUS

CSEH, SZERB,
FINN ÉS MAGYAR
PÉLDÁKKAL

HUNTOUR
together through education

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SUSTAINABLE HUNTING TOURISM

WITH EXAMPLES FROM
CZECHIA, SERBIA, FINLAND,
AND HUNGARY

FENNTARTHATÓ VADÁSZATI TURIZMUS

CSEH, SZERB,
FINN ÉS MAGYAR
PÉLDÁKKAL

Markéta Kalábová
(eds.)

Publisher: Czech University of Life Sciences in Prague

Faculty of Forestry and Wood Sciences

Editor: Kalábová Markéta

Cover and in-text photos: Jaroslav Červený, Markéta Kalábová, Nikola Stajić

ISBN: 978-80-213-3299-7

How to cite the book: Kalábová, M. (eds.) *Sustainable hunting tourism with examples from Czechia, Serbia, Finland and Hungary/ Fenntartható vadászati turizmus Cseh, Szerb, Finn és Magyar példákkal.* (2023). Prague: Faculty of Forestry and Wood Sciences. ISBN 978-80-213-3299-7.

ACKNOWLEDGMENTS

This book is a part of the HUNTOUR project which aims to provide educational materials and hence support decision-making on the development of hunting tourism in European countries.

The project is funded by the Erasmus+ Cooperative Partnership in Higher Education (KA2) of the European Union. It is implemented by four partners: Czech University of Life Sciences – Faculty of Forestry and Wood Sciences (Czech Republic), University of Novi Sad – Faculty of Sciences (Serbia), University of Sopron (Hungary), and the University of Helsinki – Ruralia Institute (Finland).

More information about the project Development of education in relation to the influence of ongoing climate change to hunting tourism – in short HUNTOUR – is available at our website huntour.czu.cz/en.

As the authors, we thank graphic designer Lucie Dinterová for the book layout.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ez a könyv a HUNTOUR projekt keretében készült, amelynek célja, hogy oktatási anyagokat nyújtson, ezzel támogatva a vadászati turizmus fejlesztését célzó döntéseket az európai országokban.

A projektet az Európai Unió Erasmus+ programja finanszírozta. Négy résztvevő hajtja végre: Cseh Élettudományi Egyetem – Erdészeti és Faanyagtudományi Kar (Cseh Köztársaság), Újvidéki Egyetem - Természettudományi Kar (Szerbia), Soproni Egyetem (Magyarország) és a Helsinki Egyetem - Ruralia Intézet (Finnország).

A folyamatban lévő éghajlatváltozás vadászati turizmusra gyakorolt hatásával kapcsolatos oktatási anyagok fejlesztése - röviden HUNTOUR - projektről bővebb információ a <https://huntour.czu.cz/en> weboldalon érhető el.

LIST OF AUTHORS

SZERZŐK LISTÁJA

Czech University of Life Sciences in Prague - Faculty of Forestry and Wood Sciences (Czech Republic)

Ing. et Ing. Markéta Kalábová, Ph.D. (Economics and Hunting Tourism) is assistant professor and researcher focusing on hunting tourism and economics in natural sciences.

Ing. Lucie Neufingerová (Economics and Management) is researcher focusing on economics evaluation methods.

Ing. Miloslav Zikmund, Ph.D. (Hunting tourism)

University of Novi Sad - Faculty of Sciences (Serbia)

Dr. Milosava Matejević, associate professor at the University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography, Tourism Hotel Management. She teaches in the field of hunting tourism.

Dr. Vladimir Marković, full professor at the University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography, Tourism Hotel Management. He teaches in the fields of wildlife management, game habitat, and GIS.

Dr. Zoran Ristić, full professor at the University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography, Tourism Hotel Management. He teaches in the fields of game ecology and game nurturing.

Dr. Milutin Kovacević, assistant professor at the University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography, Tourism Hotel Management. He teaches in the area of wildlife management and hunting tourism.

Dr. Igor Ponjiger, teaching assistant at the University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography, Tourism Hotel Management. He participated in several ERASMUS outgoing staff mobility programmes and is a member of the World Lagomorph Society.

University of Sopron (Hungary)

Endre Schiberna, PhD. is a senior researcher working in the field of forest and hunting economics with special focus on private forest owners, bioeconomy development, and ecosystem services valuation.

Cseh Élettudományi Egyetem - Erdészeti és Faanyagtudományi Kar (Csehország)

Markéta Kalábová, Ph.D. (közgazdaságtan és vadászati turizmus) egyetemi adjunktus és kutató, kutatási területei a vadászati turizmus és a természet-tudományok közgazdaságtana.

Lucie Neufingerová (közgazdaságtan és menedzsment) kutató, gazdasági értékelési módszerekkel foglalkozik.

Miloslav Zikmund, Ph.D. (vadászati turizmus)

Újvidéki Egyetem - Természettudományi Kar (Szerbia)

Dr. Milosava Matejević, az Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Idegenforgalmi és Szálloda Management Tanszék adjunktusa. A vadászati turizmus területén oktat.

Dr. Vladimir Marković, az Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Idegenforgalmi és Szálloda Management Tanszék rendes professzora. Szállodai menedzsment. A következő területeken oktat: vadgazdálkodás, vad élőhelyek, és GIS.

Dr. Zoran Ristić, az Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Idegenforgalmi és Szálloda Management Tanszék rendes professzora. A következő területeken oktat: vad ökológia és vad nevelés.

Dr. Milutin Kovacević, az Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Idegenforgalmi és Szálloda Management Tanszék adjunktusa. A következő területeken oktat: vadgazdálkodás és vadászati turizmus.

Dr. Igor Ponjiger, az Újvidéki Egyetem Természettudományi Karán, Földrajzi Idegenforgalmi és Szálloda Management Tanszék tanársegédje. Részt vett számos ERASMUS mobilitási programban, és a World Lagomorph Society tagja.

Soproni Egyetem (Magyarország)

Schiberna Endre, PhD. vezető kutató az erdő- és vadgazdálkodási ökonómia területén dolgozik, különös tekintettel a magánerdő-tulajdonosokra, a bio-gazdaság fejlesztésére és az ökoszisztéma-szolgáltatások értékelésére.

Rudolf Hillebrand, PhD. works as a research fellow at the Forest Research Institute, with a research focus on marketing and market research in forestry and wildlife management.

Tamás Mertl PhD, senior researcher at Forest Research Institute. He specialises in forest economics and private forest management.

Tamás Márton Németh PhD, research fellow at Forest Research Institute. His research interests are ecology and dendrochronology.

University of Helsinki – Ruralia Institute (Finland)

M.Sc. (Agriculture and Forestry; Economics and Business Administration) Outi Hakala is a doctoral researcher focusing on the sustainable use of renewable natural resources and regional economic impact assessments.

M.Sc. (Regional studies) Susanna Kujala is a doctoral researcher focusing on regional economic impact assessments and sustainable food systems.

PhD (Forestry) Anne Matilainen works as a coordinator focusing on nature-based entrepreneurship, land use and social sustainability of nature-based entrepreneurship.

Prof. Sami Kurki is the director of Ruralia Institute. His research interests include evolution psychology, rural entrepreneurship and innovation, and game management and hunting.

PhD, M.Sc., MA Aapo Jumppanen is a senior research fellow whose research interests include regional development and the history of natural resource use.

Rudolf Hillebrand, PhD. az Erdészeti Kutatóintézet tudományos munkatársa, kutatási területe az erdészet és a vadvilág marketingje és piackutatása.

Mertl Tamás PhD, tudományos főmunkatárs az Erdészeti Tudományos Intézetben. Szakterülete az erdészeti ökonómia és a magánerdő gazdálkodás.

Németh Tamás Márton PhD, tudományos munkatárs az Erdészeti Tudományos Intézetben. Kutatóterülete az ökológia és a dendrokronológia.

Helsinki Egyetem - Ruralia Intézet (Finnország)

M.Sc. (Mezőgazdaság és erdészet; közgazdaságtan és üzleti adminisztráció) Outi Hakala doktorandusz, a megújuló természeti erőforrások fenntartható használatával és a regionális gazdasági hatásvizsgálatokkal foglalkozik.

M.Sc. (regionális tanulmányok) Susanna Kujala doktorandusz, főként regionális gazdasági hatásvizsgálatokra és a fenntartható élelmiszerrendszerekkel foglalkozik.

PhD (erdészet) Anne Matilainen koordinátorként dolgozik a természetalapú vállalkozói tevékenység, a földhasználat és a természetalapú vállalkozói tevékenység társadalmi fenntarthatósága területén.

Prof. Sami Kurki a Ruralia Intézet igazgatója. Kutatási területei közé tartozik az evolúciós pszichológia, a vidéki vállalkozás és innováció, valamint a vadgazdálkodás és vadászat.

Ph.D. (politológia), M.Sc. (közgazdaságtan), MA (történelem) Aapo Jumppanen vezető kutató, akinek kutatási területe a regionális fejlődés és a természeti erőforrások használatának története.

CONTENT

Introduction.....	10
1. Hunting tourism and its specifics.....	18
1.1 Hunting tourism in tourism research.....	18
1.2 Specifics of hunting tourism.....	22
1.3 Systems of hunting in European countries.....	25
1.4 Hunting tourism in Africa.....	27
1.5 Most important species for hunting tourism in Europe.....	28
2. Legislative aspects of hunting tourism.....	62
2.1 Hunting rights.....	63
2.2 Conditions for hunting for domestic hunters.....	64
2.3 Hunting abroad and travelling with a gun.....	66
2.4 Hunting season.....	68
2.5 Illegal hunting.....	72
2.6 Trophies and their transport abroad.....	75
2.7 Taxidermy.....	78
3. Environmental aspects of hunting tourism.....	82
3.1 Land-use and the environment.....	82
3.2 Environmental interactions of wild game management.....	84
3.3 Wild game population size – effects and regulation.....	88
3.4 Game damage in forestry and agriculture.....	93
3.5 Hunting and nature conservation.....	95
4. Economic aspects of sustainability in hunting tourism.....	100
4.1 Economic sustainability.....	100
4.2 Stakeholder approach.....	103
4.3 Hunting tourism as a business.....	105
4.4 Sustainable business models.....	117
5. Social aspects of hunting tourism.....	124
5.1 Social sustainability.....	124

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	10
1. Vadászati turizmus sajátosságai.....	18
1.1 Vadászati turizmus a turizmus kutatásában.....	18
1.2 A vadászati turizmus sajátosságai.....	22
1.3 A vadászati rendszerek az európai országokban.....	25
1.4 Vadászati turizmus Afrikában.....	26
1.5 A vadászati turizmus szempontjából legfontosabb fajok Európában.....	28
2. A vadászati turizmus jogi vonatkozásai.....	62
2.1 Vadászati jog.....	63
2.2 A belföldi vadászat feltételei.....	64
2.3 Külföldi vadászat és fegyverrel való utazás.....	66
2.4 Vadászati idény.....	68
2.5 Illegális vadászat.....	72
2.6 Trófeák és azok külföldre történő szállítása.....	75
2.7 Taxidermia.....	78
3. A vadászturizmus környezetvédelmi szempontjai.....	82
3.1 Földhasználat és környezet.....	82
3.2 A vadgazdálkodás környezeti kölcsönhatásai.....	84
3.3 Vadállomány mérete - hatások és szabályozási lehetőségek.....	88
3.4 Erdészeti és mezőgazdasági vadkárok.....	93
3.5 Vadászat és természetvédelem.....	95
4. A vadászati turizmus gazdasági szempontjai.....	100
4.1 Gazdasági fenntarthatóság.....	100
4.2 Érdekeltek szerinti megközelítés.....	103
4.3 Vadászati turizmus mint vállalkozási terület.....	106
4.4 Fenntartható üzleti modellek.....	117
5. A vadászati turizmus társadalmi vonatkozásai.....	124
5.1 Társadalmi fenntarthatóság.....	124

5.2 Socio-economic trends of hunters in Europe	126	5.2 A vadászok szocio-ökonómiai tendenciái Európában	126
5.3 Traditions and values of hunting	128	5.3 A vadászat hagyományai és értékei	128
5.4 Local community attitudes towards the development of hunting tourism	130	5.4 A helyi közösség hozzáállása a vadászati turizmus fejlesztéséhez	130
6. Case studies of hunting tourism.	134	6. Esettanulmányok a vadászati turizmusról	134
6.1 Case study no. 1: Segmentation of hunters in the Czech Republic	134	6.1 Esettanulmány: Vadászok szegmentálása a Cseh Köztársaságban	134
6.2 Case study no. 2: Residents' attitudes to hunting tourism in Vojvodina (Serbia)	139	6.2 II. Esettanulmány: A lakosok hozzáállása a vadászati turizmushoz a Vajdaságban (Szerbia)	139
6.3 Case study no 3: Social acceptance of hunting in Finland	145	6.3 III. Esettanulmány: A vadászat társadalmi elfogadottsága Finnországban.	145
6.4 Case study no 4.: The story of an illegal bird hunt in Hungary	151	6.4 IV. Esettanulmány: Egy illegális madárvadászat története Magyarországon	151
List of Figures	156	Ábrák jegyzéke.	156
List of tables	157	Táblázatok jegyzéke.	157
List of Maps	158	Térképek jegyzéke	158
List of charts	159	Diagramok jegyzéke	159
Index	160	Index	160
References	162	Irodalomjegyzék	164

INTRODUCTION

According to the United Nations World Tourism Organization (UNWTO) definition, tourism is characterized as the activity of a person travelling for a temporary period to a place outside his/her usual environment for a period of less than one consecutive year for leisure, business or other purposes. Tourism is a phenomenon that has seen a dynamic increase in both arrivals and income in recent years. In 2020 and 2021 a drop was recorded in connection with the Covid 19 pandemic and state restrictions; however, since 2021 tourism has been recovering and slowly reaching the original pre-pandemic levels. As the number of participants in the tourism industry grew, so did the need for its diversification. The goal was to focus on a niche segment and meet the expectations and wishes of clients. Thanks to this, a whole range of specialized tourism service providers was created. While earlier tourism was divided into leisure and business, today we can meet a whole range of specific forms through agritourism, ecotourism, urban tourism, rural, sport, shopping, adrenaline or adventure tourism, and much more. Thanks to diversification, hunting tourism is also coming to the fore. Although game hunting has been a common activity since ancient times, in the past it was more or less an activity of the rich; but the ability to travel to hunt game for the average hunter has become a feature of recent decades. **Hunting tourism is characterized as the movement of a person travelling for a temporary period to a place outside his/her usual environment where the main purpose of the trip is game hunting.**

Hunting tourism, as a multidisciplinary field, often falls under several administrative units, and it is not entirely clear which sectoral actor should be the driving force in the field of hunting tourism promotion and education. If hunting tourism is developed by the game management authorities, the challenge is to find enough tourism professionalism to back up the development. On the other hand, in many cases hunting tourism is not mentioned in the tourism development strategies of different countries as it requires special knowledge on hunting and game management. In many countries, finding this balance is challenging. The basis of the development of hunting tourism is sustainability in all three pillars (Figure 1). This book provides an overview of the most important aspects of the sustainable development of hunting tourism and points to significant differences between European countries.

BEVEZETÉS

Az ENSZ Világ Turisztikai Szervezete (UNWTO) definíciója szerint a turizmus olyan tevékenység, amelynek során egy személy szabadidős, üzleti vagy egyéb céllal, időszakosan, egy évnél rövidebb időre a szokásos tartózkodási helyén kívülre utazik. A turizmus olyan jelenség, amely az elmúlt években dinamikusan növekedett mind az érkezések, mind a bevételek tekintetében. 2020-ban és 2021-ben a Covid 19 világjárvány és az állami korlátozások kapcsán visszaesés volt tapasztalható, 2021-től azonban a turizmus fellendült, és lassan újra elérte a járvány előtti eredeti szintet. Ahogy nőtt a turizmusban résztvevők száma, úgy nőtt a turizmus diverzifikálásának igénye is. A cél egy résszegmensre való összpontosítás, és az ügyfelek elvárásainak és kívánságainak való megfelelés volt. Ennek köszönhetően létrejött a speciális turisztikai szolgáltatók egész sora. Míg korábban a turizmus szabadidős és üzleti turizmusra oszlott, ma már a speciális formák egész sorával találkozhatunk az agroturizmustól, az öko-, városi-, falusi-, sport-, bevásárló-, adrenalinturizmoson át a kalandturizmusig és még sok más. A diverzifikációnak köszönhetően a vadászati turizmus is előtérbe kerül. Bár a vadászat ősidők óta jellemző tevékenység, a múltban többé-kevésbé a gazdagok tevékenysége volt, de az utóbbi évtizedekben az átlagos emberek számára is lehetővé vált a vadászati célú utazás. Vadászati turizmus alatt az utazást értjük, amikor egy személy átmeneti időre a megszokott környezetén kívüli helyre utazik, aminek a fő célja a vadászat.

Vadászati turizmus, mint multidiszciplináris terület, gyakran több közigazgatási egység alá tartozik, és nem teljesen világos, hogy melyik ágazati szereplőnek kellene a vadászati turizmus népszerűsítése és oktatása terén a mozgatórugónak lennie. Ha a vadászati turizmus fejlesztését a vadászati hatóság látja el, akkor a kihívás az, hogy a fejlesztések kidolgozásához megfelelő turisztikai szakmai stáb álljon rendelkezésre. Másrészt a vadászati turizmus sok esetben nem szerepel a különböző országok turizmusfejlesztési stratégiáiban, mivel speciális vadászati és vadgazdálkodási ismereteket igényel. Sok országban kihívást jelent ennek az egyensúlynak a megtalálása. A vadászati turizmus fejlesztésének alapja a fenntarthatóság mindhárom pillérben (1. ábra). Ez a könyv áttekintést nyújt a vadászati turizmus fenntartható fejlődésének legfontosabb szempontjairól, és rámutat az európai országok közötti jelentős különbségekre.

Figure 1: Sustainable hunting tourism within three main pillars
 1. ábra: Fenntartható vadászat turizmus három fő pillére

Sustainability is often examined from social, environmental, and economic aspects. The relationship between these dimensions can be illustrated with a doughnut model which was developed by economist Kate Raworth (2017). In a sustainable world, we ensure the well-being of people and respect the limits of Earth's carrying capacity. In other words, between the social foundation and the ecological ceiling lies the safe and just space for humanity (Figure 2).

The social foundation includes the basics of life, such as sufficient food, health, gender equality, and political voice. No one should fall short of these basics. Similar targets are considered in the United Nation's Sustainable Development Goals. The ecological ceiling is defined by the planetary boundaries that are set for the nine processes that are critical for Earth's carrying capacity. These boundaries include, for example, climate change and biodiversity loss. If we exceed these boundaries and overshoot the pressure on Earth's carrying capacity, we jeopardize planetary stability. The social foundation and the ecological ceiling are interconnected. For example, deforestation can aggravate climate change and degrade freshwater supplies, which in turn can impede food production and cause health problems and poverty.

A fenntarthatóságot gyakran társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból vizsgálják. Az e dimenziók közötti kapcsolatot a közgazdász, Kate Raworth (2017) által kidolgozott fánkmodellel lehet szemléltetni. Egy fenntartható világban biztosítjuk az emberek jólétét és tiszteletben tartjuk a Föld eltartóképeségének határait. Más szóval a társadalmi alap és az ökológiai plafon között húzódik az emberiség számára biztonságos és igazságos tér (2. ábra).

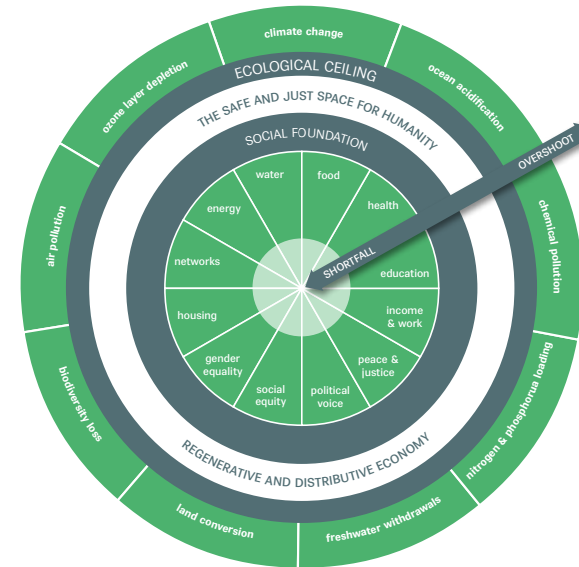

Figure 2: The Doughnut model of sustainability, Source: Raworth, K. (2017)
 2. ábra: A fenntarthatóság fánk-modellje, Forrás: Raworth (2017).

A társadalmi pillér magában foglalja az élet olyan alapvető dolgait, mint az elegendő élelem, az egészség, a nemek közötti egyenlőség és a politikai véleménynyilvánítás. Ez senkitől sem tagadható meg. Hasonló szempontokat foglalnak magukba az Egyesült Nemzetek Fenntartható Fejlődési Céljai. Az ökológiai felső határt a Föld eltartóképesége szempontjából kritikus kilenc folyamatra meghatározott bolygószintű határok szabják meg. E határok közé tartozik például az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése. Ha átlépjük ezeket a határokat, és túllépjük a Föld eltartóképeségére, veszélyeztetjük a bolygó stabilitását. A társadalmi alap és az ökológiai felső határ összefügg egymással. Az erdőirtás például súlyosbíthatja az éghajlatváltozást és csökkentheti az édesvízkészleteket, ami viszont akadályozhatja az élelmiszertermelést és egészségügyi problémákat okozhat, valamint tovább növelheti és a szegénységet.

“In this setting, economy is an enabler: every society produces, uses and manages resources, and economies cover all the practices, discourses and material expressions that relate to these activities” (James, 2015, pp 52). A sustainable economy provides well-being to everyone and stays within the planetary boundaries, now and in the future. In the hunting tourism context, this definition suggests that hunting tourism activities need to be designed so that they support the well-being of all people and don't overburden the Earth's carrying capacity.

As a specific form of tourism, hunting tourism can be an additional source of income for peripheral or underdeveloped regions where other forms of tourism are poorly developed. Hunting tourism can have a significantly positive effect on the local community. Numerous types of research have shown that hunting tourism has considerable economic impacts, both through direct hunters' spending and indirect multiplier effects. Through income generation, job creation, general and specific taxes, and license fees, hunting activities provide an economic contribution to local, regional, and national economies as well as the majority of the funding for wildlife management, and in that way contribute to rural development.

Sustainable development of hunting tourism entails the need for sustainable development of hunting in general. This implies that all forms of game management constantly secure the originality of habitat conditions, diversity, abundance, and quality of wild animals that represent the resource basis for meeting the diverse needs of present and future generations - recreational, ecological, economic, scientific, etc. Sustainable hunting management is reflected through rational management of natural resources and less exploitation of wildlife, the preservation of biodiversity, game production, breeding, and protection of wild game.

The principle of ecological sustainability of hunting tourism intends to preserve wild animals, and protect and improve wildlife habitats. Improvement includes actions like afforestation, protection of wildlife from direct and indirect negative impacts of human industrial activities, introduction/reintroduction of species, and limiting hunting in terms of place, time, hunting methods, or game species. Ecological sustainability of hunting tourism is based on achieving optimal development and maintenance of vital ecological processes, biodiversity, and natural resources.

Ebben a környezetben a gazdaság egy lehetőség: minden társadalom végez termelést, erőforrásokat használ, azokkal gazdálkodik, a gazdálkodás magába foglalja mindazokat a gyakorlatokat, ismereteket és kifejezéseket, amelyek a tevékenységekhez kapcsolódnak. A fenntartható gazdaság mindenki számára jólétet biztosít, és a bolygó határain belül marad, most és a jövőben is. A vadászati turizmus kontextusában ez a meghatározás azt sugallja, hogy a vadászati turisztikai tevékenységeket úgy kell megtervezni, hogy azok minden ember jólétét támogassák, és ne terheljék túl a Föld teherbíró képességét.

A vadászati turizmus, mint a turizmus sajátos formája kiegészítő bevételi forrást jelenthet a periférikus vagy elmaradott régiók számára, ahol a turizmus más formái gyengén fejlettek. A vadászati turizmus jelentősen pozitív hatással lehet a helyi közösségre. Számos kutatás kimutatta, hogy a vadászati turizmusnak jelentős gazdasági hatásai vannak, mind a vadászok közvetlen kiadásai, mind a közvetett multiplikátorhatások révén. A jövedelemtermelés, a munkahelyteremtés, az általános és specifikus adók és az engedélyezési díjak révén a vadászati tevékenységek gazdasági hozzájárulást nyújtanak a helyi, regionális és nemzeti gazdasághoz, és ez a vadgazdálkodás finanszírozásának döntő részét is jelenti, ily módon hozzájárulva a vidékfejlesztéshez.

A vadászati turizmus fenntartható fejlődése magában foglalja a vadászat fenntartható fejlődésének szükségességét általában. Ez azt jelenti, hogy a vadgazdálkodási minden formája folyamatosan biztosítani igyekszik a megfelelő élőhelyi feltételeket, a vadon élő állatok sokféleségét, bőségét és minőségét, amelyek a jelenlegi és a jövő nemzedékek különböző - rekreációs, ökológiai, gazdasági, tudományos stb. - igényeinek kielégítéséhez szükséges erőforrás-alapot jelentik. A fenntartható vadgazdálkodás a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodáson, a vadon élő állatok kisebb mértékű kiaknázásán, a biológiai sokféleség és a vadszaporulat biztosításán és a vadállomány védelmén keresztül valósul meg.

A vadászati turizmus ökológiai fenntarthatóságának elve a vadon élő állatok megőrzését, valamint az élőhelyek védelmét és fejlesztését célozza. A fejlesztés olyan intézkedéseket foglal magában, mint az erdősfítés, a vadon élő állatok védelme az ipari tevékenységek közvetlen és közvetett negatív hatásaitól, a fajok betelepítése/visszatelepítése, valamint a vadászat térben vagy időben történő korlátozása, egyes vadászati módszerek alkalmazásának, vagy bizonyos fajok vadászatának korlátozása. Az ökológiai értelemben fenntartható vadászati turizmus a létfontosságú ökológiai folyamatok megfelelő fejlesztésén és fenntartásán, a biodiverzitáson és a természeti erőforrásokon alapul.

Figure 3: Population of fallow deer
3. Ábra: Európai dámszarvas populáció

Economic sustainability of hunting tourism relates to a possibility to generate benefits for people without exploiting natural resources (e.g. game, natural habitats) nor endangering social sustainability. The scale of economic activities must respect these limitations. In some cases, for example, some of the income is invested in the management and protection of wildlife, conservation, and improvement of habitats. Also, part of the income can be, for example, invested in hunting areas through the procurement of food or medication. The economic principle of sustainability of hunting tourism is fulfilled if hunting tourism does not permanently deplete natural resources nor endanger social sustainability.

Hunting tourism can be a controversial industry due to the perceived impact on local communities and the natural environment. However, by prioritizing social sustainability, hunting tourism operators can mitigate these concerns and promote a positive impact on both the communities they operate in and the natural environment. One key aspect of social sustainability in hunting tourism is community engagement and respect for other land use in the area. Hunting tourism operators should work with local communities to ensure that their activities benefit the community. This includes hiring local staff, sourcing local goods and services, and supporting community initiatives. In addition, one vital key for acceptability of hunting tourism in

Avadászati turizmus gazdasági fenntarthatósága azt jelenti, hogy a természeti erőforrások (pl. a vadállomány, természetes élőhelyek) kizsákmányolása és a szociális értelemben vett fenntarthatóság veszélyeztetése nélkül nyújt előnyöket az embereknek. A gazdasági tevékenységeknek tiszteletben kell tartania ezeket a korlátokat. Bizonyos esetekben például a bevétel egy részét a vadállomány kezelésébe és védelmébe fektetik be, a természetvédelembe és az élőhelyek javításába fektetik be. A bevétel egy részét a vadászterületekre is lehet fordítani, például élelmiszer vagy gyógyszerek beszerzésével. A vadászati turizmus fenntarthatóságának gazdasági elve akkor teljesül, ha a vadászati turizmus nem meríti ki tartósan a természeti erőforrásokat és nem veszélyezteti a társadalmi fenntarthatóságot.

Vadászati turizmus a helyi közösségekre és a természeti környezetre gyakorolt vélt hatása miatt ellentmondásos ágazat lehet. A társadalmi fenntarthatóság előtérbe helyezésével azonban a vadászati turizmus üzemeltetői enyhíthetik ezeket az aggályokat, és pozitív hatást gyakorolhatnak mind a közösségekre, ahol tevékenykednek, mind a természeti környezetre. A vadászati turizmus társadalmi fenntarthatóságának egyik kulcsfontosságú szempontja a közösségek bevonása és a terület egyéb földhasználatának tiszteletben tartása. A vadászati turizmus üzemeltetőinek együtt kell működniük a helyi közösségekkel annak érdekében, hogy tevékenységük a közösség javát szolgálja. Ez magában foglalja a helyi személyzet alkalmazását, a helyi áruk és szolgáltatások beszerzését és a közösségi kezdeményezések támogatását. Emellett a vadászati turizmus elfogadhatóságának egyik alapvető kulcsa sok helyen a helyi vadászok vadászati lehetőségeinek megőrzése, valamint egy olyan rendszer létrehozása, amely elosztja az előnyöket azon földtulajdonosok között, akiknek a földjén a vadászati turizmus zajlik.

A közösség bevonásával a vadászati turizmus üzemeltetői biztosíthatják, hogy tevékenységük kulturálisan megfelelő legyen, és ne legyen negatív hatással a helyi megélhetésre. A társadalmi fenntarthatóság másik fontos szempontja a helyi kultúrák és hagyományok tiszteletben tartása. Vadászati turizmust üzemeltetőknek meg kell érteniük és be kell tartaniuk a vadászattal kapcsolatos helyi törvényeket, szokásokat és gyakorlatokat. Ezzel demonstrálhatják elkötelezettségüket a felelős és etikus gyakorlatok iránt, amelyek támogatják a kulturális örökség megőrzését és elősegítik a társadalmi harmóniát. A vadászati turizmus üzemeltetőinek elkötelezettnek kell lenniük a fenntartható vadászati gyakorlatok iránt, és a helyi vadvilág megőrzéséért kell dolgozniuk. Ez magában foglalhatja a helyi természetvédelmi szervezetekkel való együttműködést, a felelős vadászati gyakorlatok bevezetését és a természetvédelmi oktatási programok támogatását. A természetvédelmi

many places is to safeguard the local hunters' hunting possibilities, as well as creating a system to distribute the benefits to landowners on whose land hunting tourism takes place.

By involving the community, hunting tourism operators can ensure that their activities are culturally appropriate and do not negatively impact local livelihoods. Another important aspect of social sustainability is respect for local cultures and traditions. Hunting tourism operators should understand and abide by local laws, customs, and practices related to hunting. By doing so, they can demonstrate a commitment to responsible and ethical practices that support the preservation of cultural heritage and promote social harmony. Hunting tourism operators should be committed to sustainable hunting practices and work to conserve local wildlife populations. This may involve working with local conservation organizations, implementing responsible hunting practices, and supporting conservation education programmes. By prioritizing conservation efforts, hunting tourism operators can ensure the long-term viability of their industry and contribute to the well-being of local communities. Finally, safety and ethical considerations are essential for promoting social sustainability in hunting tourism. Hunting tourism operators should prioritize the safety and well-being of both their clients and local communities.

Figure 4: Beginning of driven hunt as a tradition in the Czech Republic
4. ábra: A verseny hagyományos rajtja Csehországban

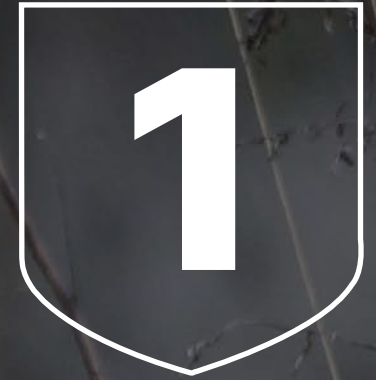
erőfeszítések előtérbe helyezésével a vadászati turizmus üzemeltetői biztosíthatják az ágazatuk hosszú távú életképességét, és hozzájárulhatnak a helyi közösségek jólétéhez. Végezetül a biztonság és az etikai megfontolások alapvető fontosságúak a vadászati turizmus társadalmi fenntarthatóságának előmozdításához. A vadászati turizmus üzemeltetőinek prioritásként kell kezelniük mind az ügyfeleik, mind a helyi közösségek biztonságát és jólétét.

HUNTING TOURISM AND ITS SPECIFICS
VADÁSZATI TURIZMUS SAJÁTOSSÁGAI

1. HUNTING TOURISM AND ITS SPECIFICS

1. VADÁSZATI TURIZMUS SAJÁTOSSÁGAI

In the first part, this chapter focuses on the characteristics of hunting tourism and its typology, evaluation approaches, and impacts in the context of studies and research. The following sub-chapter lists the most important game species that are significant for hunting tourism in Europe.

1.1 Hunting tourism in tourism research

Hunting tourism is one of the examples of special forms of tourism, which is led by the varied distribution of hunted species (Martin-Delgado et al., 2020). In scientific literature it has occurred mainly from the 1940s, but hunting in general has been an essential human activity since ancient times. Both international and domestic travel for hunting are included in hunting tourism activities (Keskinarkaus, Matilainen, 2010). According to Bauer, Herr (2004) a hunting tourism product is considered as an organized and paid trip where the main goal is the satisfaction of the needs of clients (hunters) in recreational services provided in the natural habitat of animals. Wright (2019) includes hunting tourism among sport activities; for example, in the Anglo-Saxon hunting system, hunting is considered a sport activity, so according to Wright hunting tourism also falls under sport tourism. The most important motivation for participation in hunting tourism is the willingness to experience a new and interesting hunt (Komppula, 2013).

In Europe there are just a few studies which focus on hunting tourism and its development. In some countries only some parts of the country have hunting tourism that is well developed specifically for foreign hunters, such as Serbia – Vojvodina region (Ristic et al., 2009), even though hunting tourism can bring extra value and create job opportunities in sectors connected with hunting activities in wider areas (Bredis et al., 2015). Given that rural areas are suitable for hunting (Oian, 2014), hunting tourism is an integral part of rural tourism (Prentovic et al., 2012). Hunting tourism can also be considered as a tool to diversify rural livelihoods, and it can help against outmigration and unemployment (Willebrand, 2009). Hunting tourism can help to prolong the season of tourism companies in places where, for example, the main tourism season is summer and improve possibilities to organise year-round business. In addition, hunting tourism requires local knowledge on game populations

A fejezet első része a vadászati turizmus jellemzőire, tipológiájára, az értékelési megközelítésekre és a tanulmányok és kutatások hatásaira összpontosít. A következő alfejezet az európai vadászati turizmus szempontjából legfontosabb vadfajokat sorolja fel.

1.1 Vadászati turizmus a turizmus kutatásában

Vadászati turizmus a turizmus különleges formáinak egyik példája, amelyet a vadászható fajok változó elterjedése vezet (Martin-Delgado et al., 2020). A tudományos szakirodalomban főként az 1940-es évektől fordul elő, de a vadászat általában véve az ősidőktől kezdve alapvető emberi tevékenység volt. A vadászati turisztikai tevékenységek közé tartoznak a nemzetközi és a belföldi vadászati célú utazások is (Matilainen, Keskinarkaus, 2010). Hull et al. (2020) szerint a vadászati turisztikai termék olyan szervezett és fizetett utazásnak minősül, ahol a fő cél az ügyfelek (vadászok) igényeinek kielégítése az állatok természetes élőhelyén nyújtott rekreációs szolgáltatásokban. Wright (2019) a vadászati turizmust a sporttevékenységek közé sorolja. Ahogy például az angolszász vadászati rendszerben a vadászat sporttevékenységnek számít, így Wright szerint a vadászati turizmus is a sportturizmushoz tartozik. A vadászati turizmusban való részvétel legfontosabb motivációja az új és érdekes vadászatok megtapasztalására való hajlandóság (Komppula, 2013).

Európában csak kevés tanulmány foglalkozik a vadászati turizmussal és annak fejlődésével. Egyes országokban csak az ország egyes részein fejlett a vadászati turizmus, különösen a külföldi vadászok számára, pl. Szerbia - Vajdaság régió (Ristic et al., 2009), pedig a vadászati turizmus többletértéket hozhat, munkalehetőséget teremthet a vadászati tevékenységekhez kapcsolódó ágazatokban, tágabb térségekben is (Bredis et al., 2015). Tekintettel arra, hogy a vidéki területek alkalmasak a vadászatra (Oian, 2014), a vadászati turizmus a vidéki turizmus szerves részét képezi. (Prentovic et al., 2012). A vadászati turizmus a vidéki megélhetést diverzifikáló eszköznek is tekinthető, segíthet az elvándorlás és a munkanélküliség csökkentésében (Willebrand, 2009). A vadászati turizmus segíthet meghosszabbítani a

and hunting possibilities and is labour intensive. Thus, it can be an attractive form of tourism, especially in the remote rural areas and concerning rural development. Also, it is possible to provide some form of hunting tourism in almost all rural areas where hunting is allowed and thus rural regions have great potential for the development of the sector (Kalábová, 2018).

Wildlife tourism includes activities classified as non-consumptive (viewing, photography and feeding) and 'consumptive' (hunting and fishing). Nature-based tourism (e.g. birdwatching or photographic tourism) are included into non-consumptive forms of tourism. Hunting tourism belongs to consumptive forms. Often consumptive forms of wildlife tourism mostly provide higher incomes per visitor than non-consumptive forms of tourism, although wildlife watching can be also highly priced (e.g. bear watching in Finland).

Figure 5: Photographic wildlife tourism has important position mostly in African countries
5. ábra: A vadfotós turizmus különösen népszerű Afrikában

Big differences of opinion exist in the assessment of whether hunting tourism belongs to ecotourism or not. Ecotourism arose as a strategy for reconciling wildlife conservation with sustainable development (Meletis, Campbell, 2007) and many definitions of ecotourism exist in the literature (Weaver, 1998; Kiss, 2004; Das, Chatterjee, 2015). Dávid et al. (2011) consider ecotourism to include four main features: small number of visitors, sustainable control, based on nature values, and an educational approach. According to The International

turisztikai vállalkozások szezonját olyan helyeken, ahol például a fő turisztikai szezon a nyár, és javíthatja az egész éves üzlet megszervezésének lehetőségeit. A vadászati turizmus megfelelő üzemeltetéséhez ismeretekre van szükség a helyi vadállományokkal és vadászati lehetőségekkel kapcsolatban, emellett munkaigényes tevékenység. Így különösen a félreeső vidéki területeken a vidékfejlesztés szempontjából vonzó turisztikai forma lehet. Emellett a vadászati turizmus valamilyen formája szinte minden olyan vidéki területen biztosítható, ahol a vadászat engedélyezett, így a vidéki régiókban nagy potenciál rejlik az ágazat fejlődésében (Kalábová, 2018).

A vadon élő állatokkal kapcsolatos turizmus a nem háziasított állatokkal való találkozásokon alapuló turizmus, amely történhet az állatok természetes környezetében vagy fogságban. A vadon élő állatokkal kapcsolatos turizmus magában foglalja a nem fogyasztási célú (nézelődés, fényképezés és etetés) és a „fogyasztási célú” (vadászat és halászat) tevékenységeket. A természetalapú turizmus (pl. madármegfigyelés vagy fotóturizmus) a turizmus nem fogyasztási célú formái közé tartozik. Vadászati turizmus a fogyasztási formákhoz tartozik. A vadon élő állatokkal kapcsolatos turizmus fogyasztási formái gyakran magasabb egy látogatóra jutó jövedelmet biztosítanak, mint a nem fogyasztási turizmus, bár a vadon élő állatok megfigyelése is lehet magas árú (pl. medve megfigyelése Finnországban).

Nagy véleménykülönbségek vannak annak megítélésében, hogy a vadászati turizmus az ökoturizmushoz tartozik-e vagy sem. Az ökoturizmus a vadon élő állatok és vadvilág megőrzését célzó stratégiának a fenntartható fejlődéssel való összeegyeztetése kapcsán jött létre (Meletis, Campbell, 2007), és az ökoturizmus számos definíciója létezik a szakirodalomban (Weaver, 1998; Kiss, 2004; Das, Chatterjee, 2015). Dávid et al. (2011) szerint az ökoturizmus négy fő jellemzője van: kis látogatószám, fenntartható ellenőrzés, természeti értékeken alapul és oktatási megközelítésű. A The International Union for Conservation of Nature (IUCN) szerint az ökoturizmust a természeti területek környezettudatos utazása és látogatása jellemzi, amelynek célja a természet élvezete és a természetvédelem előmozdítása. Az ökoturizmus résztvevőinek alacsony látogatói hatást kell gyakorolniuk a természeti környezetre és a helyi lakosságra. A Nemzetközi Ökoturisztikai Társaság (TIES, 2022) az ökoturizmust „a természeti területekre való felelősségteljes utazásként említi, amely megőrzi a környezetet és javítja a helyi lakosság jólétét”. E meghatározások szerint a vadászati turizmus megfelelhet az ökoturizmus kritériumainak. A szakirodalomban azonban egyes definíciók tartalmaznak olyan állításokat, amelyek szerint az ökoturizmusnak csak a vadon élő állatok nem fogyasztási célú felhasználását kell magában foglalnia (Wilson, Tisdell,

Union for Conservation of Nature (IUCN), ecotourism is characterized as environmentally responsible travel and visiting of natural areas with the aim of enjoying nature and promoting conservation. Participants of ecotourism should have low visitor impact on the natural environment and on the local population. The International Ecotourism Society (TIES, 2022) refers to ecotourism as "responsible travel to natural areas that conserves the environment and improves the well-being of local people". According to these definitions hunting tourism could fulfil ecotourism criteria. However, in the literature some definitions include statements that ecotourism should include only non-consumptive use of wildlife (Wilson, Tisdell, 2003) and hunting tourism is classified as a consumptive one (Freese, 1998). Meletis, Campbell (2007) on the other hand conclude that consumptive use of wildlife can also be compatible with ecotourism if the use is sustainable and thus can be considered as a tool of protection for wildlife. Considering ecotourism as non-consumptive according to authors indicates that this form of tourism is less damaging to the natural environment than consumptive forms of wildlife use. But, just as it cannot be claimed that ecotourism guarantees minimal impact on the environment, it cannot be claimed that consumptive use of wildlife leads to the depletion of used natural resources (Meletis, Campbell, 2007).

In many African countries, both consumptive and non-consumptive forms are essential parts of the tourism economy. For example, in Botswana hunting tourism as consumptive (trophy hunting) and photographic tourism as non-consumptive forms of wildlife exist simultaneously as a sustainable way of land use. The Government of Botswana supports hunting tourism and photographic tourism and considers both of them as a strategy to create tourism benefits while achieving conservation of wildlife for future generation (Mbaiwa, Hambira, 2021). Tickle (2020), on the other hand, identified problematic factors regarding hunting tourism such as overhunting, increased illegal activities, and disruption of natural ecosystems. He calls for set practices and standards for consumptive form of wildlife tourism which will be consistent with the precautionary principle in tourism planning. In summary ecotourism includes many special forms of tourism depending on the definition. Wildlife tourism is tourism based on encounters with non-domesticated animals that can occur in the animals' natural environment or in captivity. The growing trend of hunting tourism is visible worldwide and that is why it is more essential to support the further development (Baker, 1997). Hunting tourism can also be a key form of sustainable use of wildlife and human-impacted landscape (McGranahan, 2010).

2003), a vadászati turizmus pedig a fogyasztási célú turizmushoz sorolható (Freese, 1998). Meletis, Campbell (2007) viszont arra a következtetésre jut, hogy a vadon élő állatok fogyasztási célú használata is összeegyeztethető az ökoturizmussal, ha a használat fenntartható, és így a vadon élő állatok védelmének eszközeként is tekinthetünk rá. Az ökoturizmus nem fogyasztási célúnak tekintése a szerzők szerint azt jelzi, hogy a turizmus ezen formája kevésbé károsítja a természeti környezetet, mint a vadon élő állatok és növények fogyasztási célú felhasználási formái. De ahogyan azt sem lehet állítani, hogy az ökoturizmus garantálja a környezetre gyakorolt minimális hatást, úgy azt sem lehet állítani, hogy a vadvilág fogyasztási célú használata a felhasznált természeti erőforrások kimerüléséhez vezet (Meletis, Campbell, 2007).

Számos afrikai országban mind a fogyasztási, mind a nem fogyasztási formák a turizmus gazdaságának lényeges részét képezik. Például Botswanában a vadászati turizmus fogyasztási célú (trófea vadászat), a fotóturizmus, mint a vadvilág nem fogyasztási formája egyszerre létezik a földhasználat fenntartható módjaként. A botswanai kormány támogatja a vadászati turizmust és a fotóturizmust, és mindkettőt olyan stratégiának tekinti, amely a turizmus hasznára válik, miközben a vadvilág megőrzését a jövő nemzedéke számára biztosítja (Mbaiwa, Hambira, 2021). Tickle (2020) viszont a vadászati turizmussal kapcsolatos problémás tényezőket azonosított, ilyenek lehetnek például a túlvadászat, a fokozott illegális tevékenységek, a természetes ökoszisztémák megzavarása. Javasolja olyan gyakorlatok és normák kidolgozását a vadon élő állatok fogyasztásával járó turizmus esetében, amelyek összhangban lesznek az elővigyázatosság elvével a turizmus tervezésében. Összefoglalva, az ökoturizmus a meghatározástól függően számos különleges turisztikai formát foglal magában. A vadászati turizmus növekvő tendenciája világszerte megfigyelhető, ezért egyre fontosabb a további fejlődés támogatása (Baker, 1997). A vadászati turizmus a vadvilág és az ember által érintett táj fenntartható használatának egyik legfontosabb formája is lehet (McGranahan, 2010).

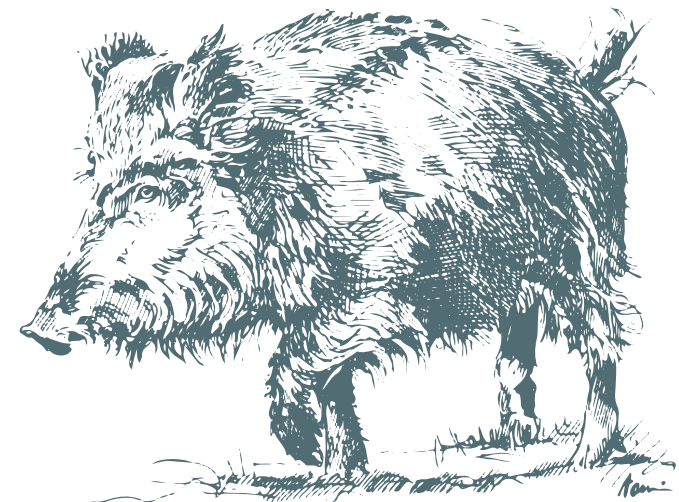
A fenntarthatóság fogalmát az ENSZ Környezetvédelmi és Fejlesztési Konferenciája 1992-ben fogadta el, mint a természeti erőforrások - beleértve a biológiai sokféleség összetevőit is - emberi felhasználásának legjobb elvét. Fő cél a természeti erőforrások csökkenésének vagy folyamatos károsodásának megállítása. A fenntartható vadászati turizmus a vadvilág megőrzésének eszköze, míg a nem fenntartható vadászati turizmus a nemzetközi határokat megsértését jelenti. Ha a vadászati turizmusból származó jövedelem a helyi lakossághoz áramlik, akkor ez a turisztikai forma

The concept of sustainability was adopted by the United Nations Conference on Environment and Development in 1992 as the best principle for humans to use natural resources including components of biodiversity. The main aim is to stop declining of natural resources or its continual damages. Sustainable hunting tourism is a tool for conservation of wildlife, while unsustainable way of hunting tourism means violation of international resolutions. If the income from hunting tourism flows to local population this form of tourism can play a key role in rural poverty reduction and help regional development (FAO, 2008). Sustainable hunting tourism strategy is then useful tool how to handle with wildlife (Mokgalo, van der Merwe, 2022). Hunting ban as a conservation tool, has not often led to stop of the decline of endangered species, on the contrary in many African countries it increased pressure to the loss of wildlife natural environment and reduced numbers of some species (FAO, 2008). For example, the ban on hunting in Botswana in 2014-2019 meant a short-term increase in wildlife populations, but hand in hand with the increase in damages caused by wildlife and other conflicts with humans and income loss. Thus game hunting, as well as hunting tourism, must be strictly regulated and controlled. At the same time, the negative attitude towards game by the rural population and illegal hunting increased as game was seen only as a problem to livelihoods, not as a potential one (Mbaiwa, 2018).

People are increasingly traveling to exotic or distant countries for a hunt, looking for adrenaline experiences, expecting quality accommodation and other accompanying secondary services. Hunting tourism can be considered as the future of hunting itself. The problem can be that the main goal does not always have to be efficient harvest but only a recreational purpose with regards to experience and successful hunt (Dziecilowski, 2013). Therefore, it is absolutely essential to deal with the long-term sustainability of hunting tourism, its correct principles and ethical practices, which will apply to all European countries.

kulcsszerepet játszhat a vidéki szegénység csökkentésében és segítheti a regionális fejlődést (FAO, 2008). A fenntartható vadászati turizmus stratégiája hasznos eszköz a vadvilággal való bánásmódra (Mokgalo, van der Merwe, 2022). A vadászati tilalom, mint természetvédelmi eszköz, gyakran nem vezetett a veszélyeztetett fajok csökkenésének megállításához, ellenkezőleg, számos afrikai országban növelte a vadvilág természetes környezetének elvesztéséhez vezető nyomást és egyes fajok számának csökkenését (FAO, 2008). Például Botswanában a vadászat 2014-2019-es betiltása rövid távon a vadon élő állatok populációjának növekedését jelentette, de kéz a kézben járt a vadon élő állatok által okozott károk és az emberekkel való egyéb konfliktusok és a jövedelemkiesés növekedésével. Ezzel egyidejűleg a vidéki lakosság vadakkal szembeni negatív hozzáállása és az illegális vadászat is nőtt, mivel a vadakat csak az életmódot érintő problémának tekintették, nem pedig potenciális problémának (Mbaiwa, 2018). Ezért a vadászatot, valamint a vadászati turizmust szigorúan szabályozni és ellenőrizni kell.

Az emberek egyre gyakrabban utaznak egzotikus vagy távoli országokba vadászni, adrenalin-élményeket keresnek, minőségi szállást és egyéb másodlagos szolgáltatásokat várnak el. A vadászati turizmus a vadászat jövőjének tekinthető. Felmerülhet az a probléma, hogy a turisztikai célú vadászat elsődleges célja nem mindig a hatékony vadelejtés, hanem az élmény és a vadász-siker megélésén keresztül kikapcsolódás (Dziecilowski, 2013). Ezért feltétlenül szükséges a vadászati turizmus hosszú távú fenntarthatóságával, helyes elveivel és etikai gyakorlatával foglalkozni, amely minden európai országra vonatkozik.

1.2 Specifics of hunting tourism

Hunting tourism as a tourism form has its own specifics. In Table 1, typical hunting tourism characteristics are presented.

intangible character (transience of services and variability of hunting trip)
seasonality (according to hunting periods)
the service (product) is bound to the place of production and production time
dependence on complementary companies, importance of intermediaries
great importance of word of mouth advertising (e-WOM)
dependence on the attractiveness of the given locality (number of species and their quality)
special knowledge of hunting (hunting guide) – labour intensive
gun licence and permit to travel with it
special infrastructure and equipment
usually performed with friends, not with family, especially not with children
mostly male-dominated activity
taxidermy or related manufacturing and treatment of trophy
strict regulation and legislation
in the case of trophy hunting, can be very expensive
niche market

Table 1: Specifics of hunting tourism

The essence of the tourism product is that it has an **intangible** character. The service cannot be tested in advance by the customer, so the customer buys a certain idea, association, which he/she makes based on the description of the offered service. At the same time, it also bears the risk that the purchased service will not meet the customer's perception of what it should be. That is one of the reasons why the most important promotional tool is, in many cases, the recommendation of friends who share their own experiences. Today, thanks to social networks and online tools, the possibility to reach seemingly objective reviews of the services provided is much greater.

Many forms of tourism are **seasonal**. Service providers try to diversify their offer so that they can provide interesting services to the clients even outside

1.2 A vadászati turizmus sajátosságai

Vadászati turizmusnak, mint turisztikai formának megvannak a maga sajátosságai. Az 1. táblázatban a vadászati turizmus tipikus jellemzőit mutatjuk be.

nem kézzel fogható jelleg (a szolgáltatások múlandósága és a vadászút változatossága)
szezonális (a vadászati időszakok szerint)
a szolgáltatás (termék) a termelés helyéhez és idejéhez kötött
a kiegészítő vállalatoktól való függés, a közvetítők jelentősége
a szóbeli elbeszélésen keresztül történő reklám nagy jelentősége (e-wom)
az adott hely vonzerejének hatása nagy (fajok száma és minősége)
speciális vadászati ismeretek (vadászati vezető) - munkaigényes
engedély fegyvertartásra és engedély a vele való utazásra
speciális infrastruktúra és felszerelés
általában barátokkal, nem a családdal, különösen nem a gyerekekkel együtt történik
többnyire férfiak által dominált tevékenység
preparálás vagy a trófeák előállítás és kezelése
szigorú szabályozás és jogszabályok
trófea esetén a vadászat nagyon drága lehet
piaci rés

1. táblázat: A vadászati turizmus sajátosságai

A turisztikai termék lényege, hogy immateriális jellegű. A szolgáltatást a vásárló nem tudja előre tesztelni, így a vásárló egy bizonyos elképzelést, asszociációt vásárol meg, amelyet a kínált szolgáltatás leírása alapján hoz létre. Ugyanakkor azt a kockázatot is magában hordozza, hogy a megvásárolt szolgáltatás nem felel meg az ügyfél elképzelésének, hogy milyennek kellene lennie. Ez az egyik oka annak, hogy a legfontosabb promóciós eszköz sok esetben a saját tapasztalataikat megosztó barátok ajánlása. Napjainkban a közösségi hálózatoknak és az online eszközöknek köszönhetően sokkal nagyobb a lehetőség arra, hogy a nyújtott szolgáltatásokról objektívnek tűnő véleményeket kapjunk.

the high season. Nevertheless, in many cases, the seasonal character of tourism prevails and, due to hunting seasons, is evitable for hunting tourism. The main season is linked to game hunting periods of the most interesting game species. They may differ in individual countries. In most European countries, the main hunting season is in the autumn months. It starts roughly at the beginning of September and lasts until January. There are some exceptions, for example the hunting of roe deer bucks that usually starts at the end of April (e.g., Serbia, Hungary) or in May (e.g., Czechia, Finland).

The tourism service is closely linked to the place and time of production as this determines its uniqueness. Only at the place and time of production can the service be consumed by the customer. The character of the **transience** of services is related to this because if the customer does not consume the service at a given time and place, this service can no longer be offered or sold (for example, deer hunting in the week of September 20-24: after this, it is not possible to offer deer hunting during this exact period, because it passed, until next season.). Tourism services are also highly **variable** and dependent on the weather or the person providing the service. There will certainly be a difference in the satisfaction, or even the hunting event itself, if it rains on the hunting days or the guide is unpleasant or insufficiently qualified. Tourism and its services are also linked to the **attractiveness of a given locality**. For example, in the case of cultural tourism, it is necessary that the destination abounds in cultural monuments, in the case of natural tourism, beautiful natural scenery has to be in location, and in the case of hunting tourism, it is necessary that the destination has above all enough game or different species that the hunter came to hunt. More information about evaluation of potential of hunting tourism destinations can be found in the HUNTOUR textbook (Matejevic et al., 2023) [Evaluating hunting tourism potential: International case studies](#).

Tourism service providers are also highly **dependent** on each other. In order to secure the customer's entire stay, it is often necessary to combine various services of tourism providers, from transport, accommodation, and catering facilities to the primary tourism services themselves, which represent the main purpose of the visit. Therefore, the overall quality of the hunting trip also depends on the quality of the services provided by the business partners and sub-contractors.

A big disadvantage of services is the possibility of competitors easily **copying their concepts** as they are rarely under any patent law or similar protection. Due to the intangible nature of the services, the providers try to describe

A turizmus számos formája szezonális. A szolgáltatók igyekeznek diverzifikálni kínálatukat, hogy a főszezonon kívül is érdekes szolgáltatásokat nyújthassanak az ügyfeleknek. Ennek ellenére sok esetben a turizmus szezonális jellege érvényesül, és a vadászati idények miatt ez a vadászati turizmusra is érvényes. A főszezon a legnépszerűbb vadfajok vadászati időszakaihoz kapcsolódik. Ezek az egyes országokban eltérőek lehetnek. A legtöbb európai országban a fő vadászati szezon az őszi hónapokra esik. Nagyjából szeptember elején kezdődik és januárig tart. Vannak kivételek, például az őzbakok vadászata általában április végén (pl. Szerbia, Magyarország) vagy májusban (pl. Csehország, Finnország) kezdődik.

A turisztikai szolgáltatás szorosan kapcsolódik az előállítás helyéhez és idejéhez, mivel ez határozza meg egyediségét. A szolgáltatást csak a termelés helyén és idején tudja az ügyfél fogyasztani. Ezzel függ össze a szolgáltatások múlandó jellege, hiszen ha a szolgáltatást az adott helyen és időben nem fogyasztja el az ügyfél, akkor ezt a szolgáltatást már nem lehet kínálni, illetve értékesíteni (például szarvasvadászat a szeptember 20-24-i héten: ezután nem lehet szarvasvadászatot kínálni pontosan ebben az időszakban, mert elmúlt, a következő szezonig). Turizmus szolgáltatásai nagyon változóak, és az időjárástól vagy a szolgáltatást nyújtó személytől is függenek. Biztosan lesz különbség az elégedettségben, vagy akár magában a vadászati eseményben is, ha esik az eső a vadászat napjain, vagy a vezető kellemetlen vagy nem eléggé képzett. A turizmus és a szolgáltatások az adott település vonzerejéhez is kapcsolódnak. Például a kulturális turizmus esetében szükséges, hogy a célállomás bővelkedjen kulturális emlékekben, a természeti turizmus esetében szép természeti tájaknak kell a helyszínen lenniük, a vadászati turizmus esetében pedig szükséges, hogy a célállomás mindenekelőtt rendelkezzen elegendő vaddal vagy azokkal a fajokkal, amiért a vadász jött. A vadászati turisztikai célpontok potenciáljának értékeléséről bővebb információ a HUNTOUR (Matejević et al., 2023) A vadászati turisztikai potenciál értékelése: Nemzetközi esettanulmányok című tankönyvben található.

A turisztikai szolgáltatók egymástól is nagymértékben függenek. Az ügyfél teljes tartózkodásának biztosítása érdekében gyakran szükség van a turisztikai szolgáltatók különböző szolgáltatásainak kombinálására, a közlekedéstől kezdve a szálláson és a vendéglátóhelyeken át egészen magukig az elsődleges turisztikai szolgáltatásokig, amelyek a látogatás fő célját jelentik. Ezért a vadászút általános minősége az üzleti partnerek és alvállalkozók által nyújtott szolgáltatások minőségétől is függ.

A szolgáltatások nagy hátránya, hogy a versenytársak könnyen lemásolhatják

the services the best they can, so that the customer can get a concrete and realistic image of them. Thus, they give out the concept for competitors to start offering the same products as well. In the hunting tourism sector, however, this problem is smaller as there are also other specifics related to access to the game resource (e.g., ownership or lease of land, necessity of qualifications to issue permits to hunt and provide hunting).

One of specifics in tourism services is extended marketing mix. Instead of the classic marketing mix of 4 P (Product, Price, Promotion, Place), it is more appropriate to use an extended marketing mix of **8 P** – which includes the classic 4 P's as well Partnership, Packaging, Programming, and People. In the field of hunting tourism, the 10 P could also be mentioned, with the addition of Politics and Public opinion, which is a key issue in many countries today, especially for the development of hunting tourism.

Several concepts can be distinguished that describe different types of hunting, some of which intermingle with each other:

- Recreational hunting – the participant is looking for the prey, but the main purpose is an active visit to the countryside. The goal of recreational hunting can be trophy hunting, being in the wild, the desire to enjoy an adrenaline experience.
- Trophy hunting – a specific selective form of use of wild game that includes fees associated with the hunting experience and the hunter getting of a trophy.
- Subsistence hunting – hunting for meat is considered a tradition and custom by many local people around the world. Bush meat hunting – game hunting in tropical and subtropical areas for food security and for other purposes (e.g., for use in medicine).
- Canned hunting – game hunting when game is kept in a closed area, in game reserves, where the hunter's chance of a successful hunt increases.
- Commercial hunting– an economic activity involving the paid hunting of game by a hunter, often mediated by an intermediary. Hunting providers offer their surplus for commercial purposes or game management is based mainly on commercial hunting as a business activity.
- Conservation hunting – an activity as part of a wildlife management programme, which includes conservation, maintenance, sustainable use of populations through hunting, and habitat restoration and enhancement.
- Fair-chase hunting – an ethical approach to hunting in terms of not taking advantage of unnatural advantages by the hunter.

a koncepciójukat, mivel ritkán állnak szabadalmi vagy egyéb törvényi védelem hatálya alatt. A szolgáltatások megfoghatatlan jellege miatt a szolgáltatók igyekeznek a lehető legjobban leírni a szolgáltatásokat, hogy az ügyfél konkrét és reális képet kapjon róluk. Így adják ki a koncepciót a versenytársak számára, hogy ők is elkezdjék kínálni ugyanezeket a termékeket. A vadászati turizmus ágazatában azonban ez a probléma kisebb, mivel a vadhoz hasznosításához való hozzáféréssel kapcsolatban más sajátosságok is vannak (pl. a földterület tulajdonjoga vagy bérlése, a vadászati engedélyek kiadásához és a vadászat biztosításához szükséges képesítések szükségessége).

A turisztikai szolgáltatások egyik sajátossága a kiterjesztett marketingmix. A klasszikus marketingmix - 4 P – termék (product), ár (price), promóció, hely (place) - helyett célszerűbb a 8 P-ből álló kiterjesztett marketingmixet használni, amely a klasszikus 4 P-n kívül a partnerséget, a csomagolást (packaging), a programozást és az embereket (people) is magában foglalja. A vadászati turizmus területén a politika és a közvélemény (public opinion) figyelembe vételével a 10 P-t is meg lehetne említeni, amely ma sok országban kulcsfontosságú kérdés, különösen a vadászati turizmus fejlesztése szempontjából.

A különböző típusú vadászatok leíró fogalmak között több fogalom is megkülönböztethető, amelyek közül néhány keveredik egymással:

- Szabadidős vadászat - a résztvevő a zsákmányt keresi, de a fő cél a természetben való aktív tartózkodás. A rekreációs vadászat célja lehet trófea vadászat, a természetben való tartózkodás, az adrenalin élvezet megtapasztalásának vágya.
- Trófeavadászat - a vadon élő vadak szelektív hasznosításának sajátos formája, amely magában foglalja a vadászat élményével és a trófea megszerzésével kapcsolatos díjakat is.
- Létfenntartási célú vadászat - a húsvadászat a világ számos tájegységén hagyománynak és szokásnak számít (Bush meat vadászat) - Trópusi és szubtrópusi területeken élelmezésbiztonsági és egyéb célokra szolgáló vadászat (például gyógyászati célokra).
- Zárt területi („konzerv”) vadászat - Zárt területen tartott vad vadászata, vad megőrzésére szánt területen, ahol a sikeres vadászat esélye nagyobb
- Kereskedelmi vadászat- a vadak fizetett vadászatával járó gazdasági tevékenység vadász által, gyakran közvetítő által közvetítve. A vadászati szolgáltatók többletüket kereskedelmi célokra kínálják fel, vagy a vadgazdálkodás elsősorban a kereskedelmi vadászon, mint üzleti tevékenységen alapul.

1.3 Systems of hunting in European countries

Hunting legal systems in European countries are based on different approaches. Hunting is differently perceived, and approaches to the implementation of the right to hunt are also diverse. Roughly, these systems can be divided into four main groups:

1. Central European hunting system

(e.g., Belgium, Czech Republic, Luxembourg, Hungary, Germany, Netherlands, Poland, Austria, Slovakia, Slovenia,)

Within this system, hunting was shaped by many years of cultural tradition. In some countries, such as Hungary or Germany, the rules of care for game, so-called correct performance of hunting, are part of national legislation. Hunting is regulated by the state for the benefit of game and its environment. In this hunting system, great emphasis is placed on the professional competence of hunters, and the citizens of the given country are prioritized as hunting actors. The game hunting plan resulting from the legally imposed protection and care of game and significant restrictions on hunting are a fundamental pillar of hunting. A system of hunting grounds is created from hunting areas and these hunting grounds are owned or leased for hunting purposes.

Figure 6: Trophy hunting is typical for Central European hunting system

6. ábra: A trófeavadászat különösen a közép-európai regionális vadászati rendszerre jellemző

- Természetvédelmi vadászat - a vadon élő állatok és növények védelmének részeként végzett tevékenység vadgazdálkodási program, amely magában foglalja az állományok megőrzését, fenntartását, vadászattal történő fenntartható használatát, valamint az élőhelyek helyreállítását és javítását.
- Fair-chase vadászat - a vadászat etikus megközelítése a tekintetben, hogy a vadász nem használja ki a természetellenes előnyöket.

1.3 A vadászati rendszerek az európai országokban

Az európai államok vadászati jogrendszere eltérő megközelítéseken alapul. A vadászatot másként fogják fel, és a vadászati jog végrehajtásának megközelítései is eltérőek. Nagyjából négy fő csoportra oszthatók ezek a rendszerek:

1. Közép-európai vadászati rendszer

(pl. Belgium, Csehország, Luxemburg, Magyarország, Németország, Hollandia, Lengyelország, Ausztria, Szlovákia, Szlovénia)

Ebben a rendszerben a vadászatot sokéves kulturális hagyomány alakította. Egyes országokban, mint például Magyarországon vagy Németországban, a vadak gondozásának szabályai, a vadászat úgynevezett helyes módja a nemzeti jogszabályok részét képezik. A vadászatot az állam szabályozza a vad és környezete érdekében. Ebben a vadászati rendszerben nagy hangsúlyt fektetnek a vadászok szakmai alkalmasságára, és az adott állam polgárai a vadászat szereplőiként kiemelt szerepet kapnak. A vadak védelmére és gondozására valamint a vadászat módjának korlátozására vonatkozó jogszabályi előírások alapján létrehozott vadgazdálkodási tervek a vadászat alappillérei. Ebben a vadászati rendszerben a vadászatra alkalmas területeken vadászterületeket alakítanak ki, és ezeket a vadászterületek vadászati célokra tulajdonos hasznosítja vagy hasznóbérlik.

2. Skandináv vadászati rendszer

(pl. Norvégia, Finnország, Svédország, Dánia)

Ezekben az országokban, ahol a vadat a „természet gyümölcse” tekintik, a vadászati jog gyakran a földtulajdonhoz kötődik, és a vadászathoz a vadászati engedély is szükséges a vadászati hatóságoktól. Bár az engedély elvileg lehetőséget biztosít a vadászati tevékenység végzésére az állam egész területén vagy annak egy részén, a földtulajdonos engedélyére mindig szükség van. A vadász a vadászati engedélyért a hatóságnak vagy az államnak díjat fizet. A trófea nem olyan fontos összetevő, mint a közép-európai rendszerben, míg a vadászati tevékenység és annak társadalmi vonatkozásai különösen

2. Scandinavian system of hunting

(e.g., Norway, Finland, Sweden, Denmark)

For these countries, where hunting is considered the “fruit of nature”, hunting rights are often connected with land ownership, and hunting also requires a licence from game/hunting authorities. Although a licence in principle provides the possibility to carry out hunting activities within the whole country or part of it, a permit from the landowner is also always needed. A hunter pays the public authority or state a fee for a hunting licence. The trophy, as understood by the Central European system, is not such a crucial component, whereas the hunting activity and its social aspects are especially important. Hunting ceremonies play a smaller role than in Central Europe, and hunting is typically an activity for all social classes.

3. Anglo-Saxon system of hunting

(e.g., Ireland, United Kingdom)

Hunting in these countries is more associated with a sporting aspect. Trophy has a somewhat different concept. It doesn't have to be horns or antlers, a photo or other memento will suffice for a sporting ethical experience. Great emphasis is placed on the traditions of clothing and traditions of social classes and unwritten social rules. The methods of hunting correspond to similar principles. Fox hunting is also widely known, which has primarily a social character and great economic importance, especially for the inhabitants of rural areas. Hunting is connected with land ownership. Everyone can hunt on their own property. The subject of legislation is primarily the enumeration of game, game hunting times, and hunting methods.

4. The Latin system of hunting

(e.g., France, Italy, Cyprus, Malta, Portugal, Greece, Spain)

Hunting has a strong social aspect in these countries. The priority is the enjoyment of the countryside, the circle of friends, and social entertainment. With the exception of the autonomous region of South Tyrol¹, there is no hunting ground system established. Hunting is carried out on the basis of a licence system. Therefore, a licence must be purchased to hunt. Local citizens are strongly favoured by the licensing rates. A specific exception is for example France. According to the Verdail Act (Hunting Act), an owner may hunt more than 20 ha on his/her land. Other land owners within the municipality must join together to hunt. The main hunted species are various types of migratory birds. Big game (e.g. red deer) is very rare and in some places it is very strictly protected (Italy). The protection and care of wildlife

¹ In this province, hunting grounds with an area of several hundred hectares are created directly by law. This difference is caused by the fact that South Tyrol is largely a German speaking autonomous area - historically part of Austria, so more related to the Central European system of hunting.

fontosak. A vadászati szertartások kisebb szerepet játszanak, mint Közép-Európában, és a vadászat jellemzően minden társadalmi osztály számára elérhető tevékenység.

3. Angolszász vadászati rendszer

(pl. Írország, Egyesült Királyság)

Ezekben az országokban a vadászatra inkább sportolási lehetőségként tekintenek. A trófea némileg eltérő koncepcióval bír. Nem feltétlenül kell szarvnak vagy agancsnak lennie, egy fénykép vagy más emlék is elegendő a sportos etikai élményhez. Nagy hangsúlyt fektetnek az öltözködési hagyományokra és a társadalmi osztályok hagyományaira és az íratlan társadalmi szabályokra. A vadászati módszerek hasonló elveknek felelnek meg. Széles körben ismert a rókavadászat is, amelynek elsősorban társadalmi jellege és nagy gazdasági jelentősége van, különösen a vidéki területek lakói számára. A vadászat a földtulajdonhoz kapcsolódik. Mindenki vadászhat a saját birtokán. A jogszabályok tárgyát elsősorban a vadak számbavétele, a vadászati idények és a vadászati módszerek képezik.

4. A latin vadászati rendszer

(pl. Franciaország, Olaszország, Ciprus, Málta, Portugália, Görögország, Spanyolország)

Ezekben az országokban a vadászatnak erős társadalmi vonatkozása van. Elsődleges a természet élvezete, a baráti kör és a társasági szórakozás. Dél-Tirol autonóm régió kivételével, nem alakult ki a vadászterületek rendszere. A vadászat engedélyrendszer alapján történik. Ezért a vadászathoz engedélyt kell vásárolni. A helyi polgárokat erősen előnyben részesítik az engedélyezési díjak. Ez alól bizonyos kivételt képez például Franciaország. A Verdail-törvény (vadászati törvény) szerint egy tulajdonos 20 hektárnál nagyobb területen vadászhat a földjén. A településen belüli többi földtulajdonosnak össze kell fognia a vadászathoz. A fő vadászható fajok különösen a különböző vándormadarak. Nagyvadak (pl. gímszarvas) nagyon ritka, és egyes helyeken nagyon szigorúan védett (Olaszország). A közép-európai koncepcióban ismert vadon élő állatok védelme és gondozása kevésbé vagy egyáltalán nem valósul meg. Vadászat fő tárgya, a vándormadarak csak rövid ideig tartózkodnak ezen államok területén.

1.4 Vadászati turizmus Afrikában

Sok európai vadász megy Afrikába vadászni, ennek ellenére az afrikai vadászati turizmus ellentmondásos téma, amely etikai, kulturális és természetvédelmi aggályokat vet fel. Míg egyesek azzal érvelnek, hogy a vadászati turizmus gazdasági előnyöket biztosíthat a helyi közösségek számára, és hozzájárulhat

in the Central European concept is barely or not implemented at all. The main object of hunting, migratory birds, only stay in these countries for a short time.

1.4 Hunting tourism in Africa

Many European hunters go to Africa for a hunt; nevertheless, hunting tourism in Africa is a controversial topic that raises ethical, cultural, and conservation concerns. While some people argue that hunting tourism can provide economic benefits for local communities and contribute to wildlife conservation efforts, others argue that it can have negative impacts on local cultures and ecosystems.

Specifically, regarding European hunting tourism in Africa, it is important to note that this type of tourism has a long and complex history, often tied to colonialism and the exploitation of African resources and people. Many African countries have struggled to regulate and manage hunting tourism in a way that balances the interests of foreign hunters, local communities, and wildlife. Additionally, some hunting practices, such as canned hunting (where animals are bred in captivity for the sole purpose of being hunted), have been widely condemned as unethical and inhumane. In the case of South Africa, hunting tourism is a significant industry and contributes to the economy. Many private game reserves and hunting farms offer guided hunting trips for foreign hunters, often targeting big game such as antelopes, oryx, wildebeest, warthog, but also lions or buffalo. A relatively interesting version of hunting is the possibility of simply putting the animal to sleep, taking a picture with it, casting a trophy (horn) and waking the animal up again (for example hunting of rhinoceros). While hunting in South Africa is legal and regulated by the government, there are concerns about the impact of hunting on wildlife populations and the potential for unethical hunting practices such as canned hunting.

a vadon élő állatok és növények védelméhez. a vadvédelmi erőfeszítésekhez, mások szerint viszont negatív hatással lehet a helyi kultúrákra és ökoszisztémákra.

Az európaiak afrikai vadászati turizmusával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy ez a fajta turizmus hosszú és összetett múltra tekint vissza, amely gyakran kapcsolódik a gyarmatosításhoz, valamint az afrikai erőforrások és emberek kizsákmányolásához. Számos afrikai ország küzdött a vadászati turizmus szabályozásáért és irányításáért oly módon, hogy a külföldi vadászok, a helyi közösségek és a vadvilág érdekei egyensúlyban legyenek. Emellett egyes vadászati gyakorlatokat, például a konzervvadászatot (amikor az állatokat fogságban tenyésztik kizárólag a vadászat céljából) széles körben elítélték, mint etikátlannak és embertelen tevékenységet. Dél-Afrika esetében a vadászati turizmus jelentős gazdasági ágazat, és hozzájárul a gazdasághoz. Számos magán vadrezervátum és vadászfarm kínál vezetett vadászatokat külföldi vadászok számára, gyakran nagyvadakra, például antilopokra, oryxra, gnúkra, varacskos disznóra, de oroslánokra vagy bivalyokra is. A vadászat viszonylag érdekes változata az a lehetőség, hogy az állatot egyszerűen elaltatják, fényképet készítenek vele, trófeát (szarvat) kiöntik, és az állatot újra felébresztik (orrszarvúvadászat). Bár a vadászat Dél-Afrikában legális, és a kormány által szabályozott, a vadászat vadvilágra gyakorolt hatásával kapcsolatban aggódnak merülnek fel a populációkra gyakorolt hatása, valamint az etikátlan vadászati gyakorlatok, például a konzervvadászat lehetősége miatt.

Figure 7: Trophy hunting in South Africa can be an important source of money to keep wild animals. On the picture blue wildebeest (*Connochaetes taurinus*)

7. ábra: A dél-afrikai trófeavadászat a vadon élő állatok tenyésztésének fontos bevételi forrása. A képen egy csíkos gnú látható.

1.5 Most important species for hunting tourism in Europe

The main species of hunting tourism in Europe are presented below.

Furred game

Alpine ibex (*Capra ibex*)

Alpine ibex is a typical inhabitant of high mountains. Its body length reaches up to 150 cm, height at the withers 90 cm, weight up to 120 kg. Males are more massive than females and have longer horns that reach up to 1 m, triangular in cross-section. The fur is grey-brown, although the fur in the belly is lighter. The male has a beard on its head.

The Alpine ibex is only found in the Alps (Map 1). It was even exterminated there in the past but, due to strict protection and reintroduction efforts, it has become a common animal again. Stony areas, rocky cliffs, and subalpine meadows high above the tree line are typical habitats for Alpine ibex.

Another typical sub-species that can be hunted and thus makes up the offer of hunting tourism is the Pyrenean ibex (*Capra ibex pyrenaica*), which is hunted in the Pyrenees.

Map 1: Alpine ibex distribution
1. térkép: Az alpesi kőszáli kecske elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

1.5 A vadászati turizmus szempontjából legfontosabb fajok Európában

Az alábbiakban bemutatjuk az európai vadászati turizmus fő fajtáit.

Szőrös vad¹

Alpesi kőszáli kecske (*Capra ibex*)

Az alpesi kőszáli kecske a magashegységek jellegzetes lakója. Testhossza eléri a 150 cm-t, marmagassága 90 cm, súlya 120 kg. A hímek masszívabbak, mint a nőstények, szarvuk hosszabb, akár 1 méteresre is megnőhet, keresztmetszetük háromszög alakú. A szőrzet szürkésbarna, a hasán azonban világosabb a szőrzet. A hímnek szakáll van a fején.

Az alpesi kőszáli kecske csak az Alpokban fordul elő (Térkép 1), ott régebben ki is irtották, de a szigorú védelemnek és a visszatelepítési erőfeszítéseknek köszönhetően ma már ismét gyakori állat. A köves területek, sziklák és magasan az erdőhatár fölött fekvő szubalpin rétek az alpesi kőszáli kecske tipikus élőhelyei.

Egy másik tipikus vadászható alfaj, amely a vadászati turizmus kínálatát alkotja, a pireneusi kőszáli kecske (*Capra ibex pyrenaica*), amelyet a Pireneusokban vadásznak.

¹ A magyar vadásznyelvben ilyen formában nem használatos csoportosítás, ahol a szárnyas (tollas) és a szőrös vadat különítik el.

Fallow deer (*Dama dama*)

The body length of fallow deer reaches up to 150 cm, height at the withers 110 cm, weight around 90 kg. Females are smaller than males. The colouring is reddish-brown with white spots on the body in the summer months. Grey-brown fur predominates in the winter and the spots are not visible.

The European fallow deer originates from the Mediterranean and South-West Asia, but in Europe it was kept mainly in game reserves, from which it was released for the first time in the 17th century. Now it also appears widely in the open countryside. A suitable habitat is warmer areas up to 500 m above sea level with well-lit deciduous and mixed forests (Map 2).

The trophy is in the form of massive shovel-shaped antlers that attract hunters from all over the world.

In some countries of Central Europe, the fallow deer population is increasing, and thus also the number of hunted individuals of this game is increasing, as represented in Chart 1 below. This can be seen the Czech Republic and Hungary, while in other European countries the population does not occur at all or only in low numbers (Finland, Serbia) and is not the subject of hunting tourism.

Map 2: Fallow deer distribution
2. térkép: Az európai dámszarvas elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

Dámszarvas (*Dama dama*)

A dámszarvas testhossza eléri a 150 cm-t, marmagassága 110 cm, súlya 90 kg körüli. A nőstények kisebbek, mint a hímek. Színezete vörösesbarna, a nyári hónapokban fehér foltokkal a testén. Télen a szürkésbarna szőrzet dominál, és a foltok nem láthatók.

Az európai dámszarvas a Földközi-tenger térségéből és Délnyugat-Ázsiából származik, de Európában elsősorban a vadaskertekben tartották, ahonnan először a 17. században engedték ki. Ma már széles körben megjelenik a nyílt vidéken is (Térkép 2). Megfelelő élőhelye a melegebb területek 500 m tengerszint feletti magasságig található, világosabb lombhullató és vegyes erdőket kedveli.

A tróféát a hatalmas, lapát alakú agancs jelenti, amely a világ minden tájáról vonzza a vadászokat.

Közép-Európa egyes országában a dámszarvas állomány növekszik, és így a vadászható egyedek száma is, ahogy azt az 1. diagram mutatja. Erre példa lehet Csehország és Magyarország, míg más európai országokban az állomány egyáltalán nem (Finnország) vagy csak kis számban (Szerbia) fordul elő, és nem képezi a vadászati turizmus tárgyát.

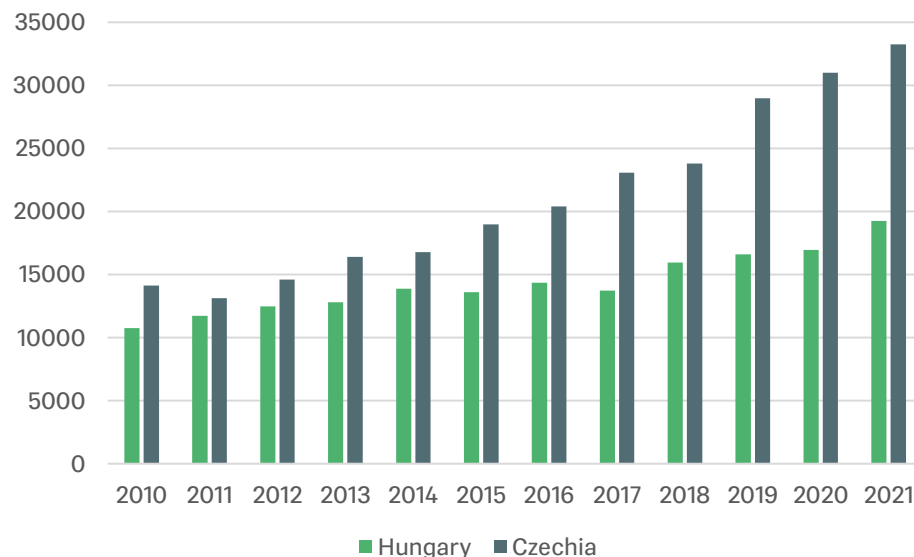

Chart 1: Number of hunted fallow deer in Czechia and Hungary 2010 – 2021

1. diagram: Az elejtett dámszarvas egyedek száma Csehországban és Magyarországon 2010 – 2021 között

Brown hare (*Lepus europaeus*)

Body length reaches up to 70 cm, weight approximately 3 – 5 kg. The typical colour of the fur is brown, lighter on the sides and the belly is pure white. The long ears are 12-14 cm and end with a black spot on each. The brown hare is found practically throughout Europe (Map 3), except for very northern parts of Scandinavia, Iceland and Ireland. It is most abundant in the cultural biotopes of the lowlands and hilly areas, sometimes it is also found in larger forest units. The number of hares in Central Europe has seen a significant decline since the 1970s. This decrease was mainly caused by negative interventions in the landscape, which led to the loss of suitable biotopes. Harmful environmental substances are also to blame, which brought with them the deterioration of the health of the population. On the other hand, in Northern Europe the population has grown significantly during recent decades due to climate change.

Hare hunts tend to be a popular hunting event. However, in order for hunting to be offered for a fee, it is necessary that a certain population of this game can be guaranteed in the given locality.

Mezei nyúl (*Lepus europaeus*)

Testhossza eléri a 70 cm-t, súlya körülbelül 3 - 5 kg. A szőrzet jellegzetes barna, oldalt világosabb, a hasa pedig tiszta fehér. A fülei 12-14 cm hosszúak, és egy-egy fekete foltban végződnek. A mezei nyúl gyakorlatilag egész Európában megtalálható, Skandinávia, Izland és Írország nagyon északi részeinek kivételével (Térkép 3). Legnagyobb számban az alföldi és dombvidéki kultúrbiotópokban fordul elő, néha nagyobb erdőrészekben is megtalálható. A nyulak száma Közép-Európában az 1970-es évek óta jelentősen csökkent. Ezt a csökkenést elsősorban a tájba történő negatív beavatkozások okozták, amelyek a megfelelő biotópok elvesztéséhez vezettek. A környezetre káros anyagok is okolhatók, amelyek magukkal hozták a populáció egészségi állapotának romlását. Másrészt Észak-Európában az utóbbi évtizedekben a klímaváltozás miatt jelentősen nőtt a populációja.

A nyúl vadászat általában népszerű vadászati esemény. Ahhoz azonban, hogy a vadászatot díj ellenében kínálhassák, szükséges, hogy e vad populációja az adott területen elég nagy legyen.

Map 3: Brown hare distribution
3. térkép: A mezei nyúl elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

The brown hare is currently not hunted on a number of hunting grounds in the Czech Republic in order to support an increase in their numbers, which has so far not lead to very successful result. In Serbia, brown hare is hunted but according to recommendation based on real growth dynamics received from the laboratory of Hunting Association of Vojvodina region. In northern Europe, brown hare is not considered very attracting regarding hunting tourism. For some hunters it presents an interesting product due to the use of hunting dogs. However, in a wider sense brown hare hunting is mainly conducted by local hunters, not tourists. Chart 2 presented below shows that the number of hunted hares in Hungary and Finland fluctuates, while in the Czech Republic and Serbia the number of hunts is decreasing.

Figure 8: Driven hunt of brown hares
8. ábra: Teríték a mezei nyúl hajtvadászat után

Jelenleg például a Cseh Köztársaság számos vadászterületén nem vadásznak a mezei nyúlra annak érdekében, hogy támogassák a számuk növekedését, ami eddig nem vezetett túl sok eredményre. Szerbiában vadásznak a mezei nyúlra, de a Vajdasági Vadászszövetség munkatársaitól kapott, a valós növekedési dinamikán alapuló jelentés szerint. Észak-Európában a mezei nyúl nem számít túl vonzóknak a vadászati turizmus szempontjából. Egyes vadászok számára a vadászkutyák használata miatt érdekes termék. Tágabb értelemben azonban a mezei nyúl vadászatát főként helyi vadászok végzik, nem pedig turisták. Az alábbi 2. ábra szerint a vadászott nyulak száma Magyarországon és Finnországban ingadozást mutat, míg a Cseh Köztársaságban és Szerbiában az elejtések száma csökken (2. diagram).

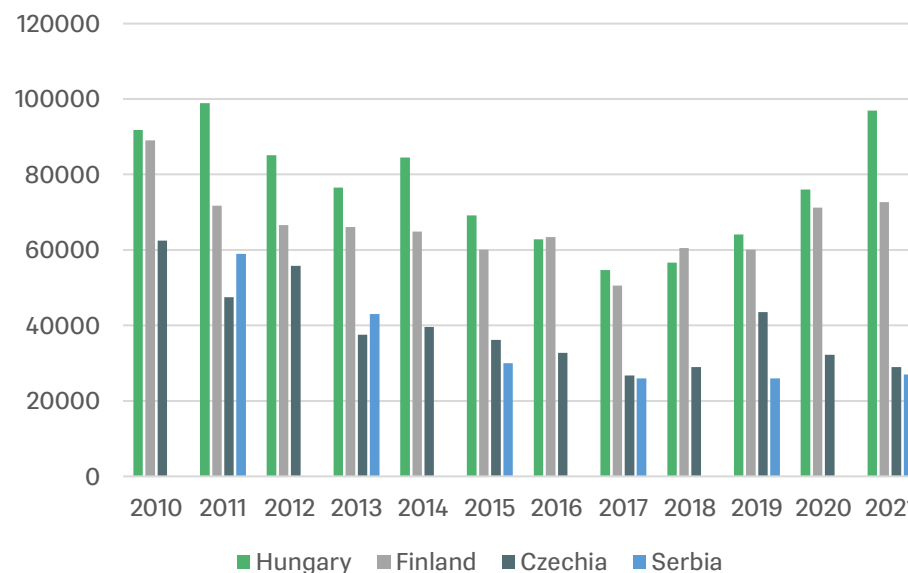

Chart 2: Number of hunted brown hare in Hungary, Finland, Czechia, and Serbia 2010 - 2021
2. diagram: A mezei nyúl terítékének alakulása Magyarországon, Finnországban, Csehországban és Szerbiában 2010-2021 között

Golden jackal (*Canis aureus*)

A jackal has a similar body shape to a wolf, but is comparable in size to a fox. Body length reaches up to 100 cm, height at the withers 50 cm, weight is around 15 kg. The colouring is brown with a rusty tinge.

Until recently, the jackal was only found in the south-eastern part of Europe (Map 4), but at the end of the 20th century it started to spread to other parts as well. The jackal mainly inhabits steppe and forest-steppe habitats, meadows and fields with small woods and bushes.

According to European legislation, the jackal is not a game animal in some European countries, like Czechia or Finland. However, in other countries, like Serbia and Hungary, it is hunted regularly and is a suitable hunting tourism product. At the same time, their number of hunted individuals is increasing very quickly. For example, in Hungary, hunting has increased more than 15 times over the last 11 years (12,620 individuals were hunted in 2021).

Arany sakál (*Canis aureus*)

A sakál testalkata a farkaséhoz, de mérete a rókáéhoz hasonló. Testhossza eléri a 100 cm-t, marmagassága 50 cm, súlya 15 kg körül van. Színezete barna, rozsdás árnyalattal.

A sakál egészen a közelmúltig csak Európa délkeleti részén volt megtalálható, de a 20. század végén elkezdett elterjedni máshol is (Térkép 4). A sakál főként sztyeppés és erdőssztyeppes élőhelyeken, réteken és mezőkön él, kis fákkal és bokrokkal tarkított részeken. Az egyes európai országok jogszabályai szerint a sakál nem vad, mint például Csehországban vagy Finnországban.

Más országokban, mint Szerbiában vagy Magyarországon azonban rendszeresen vadásznak rá, és megfelelő vadászati turisztikai terméknek számít. Ugyanakkor a vadászható egyedek száma nagyon gyorsan növekszik. Magyarországon például az elmúlt 11 évben több mint 15-szörösére nőtt az elejtett egyedek száma (2021-ben 12 620 egyedet ejtettek el).

Map 4: Golden jackal distribution

4. térkép: Az aranyakál elterjedése

Source/Forrás: Červený, J.

Marmot (*Marmota marmota*)

The mountain marmot is a larger rodent, with a body length of up to 60 cm and a weight of up to 8 kg. A bushy tail, stocky figure with a short broad head are typical. The fur is quite long, from grey-brown to yellow-brown. The legs end with strong claws, which are adapted for digging.

The original areas of occurrence include the Western Alps in Europe and some parts of the Carpathians. It was then artificially introduced in the Eastern Alps, the Julian Alps, and the Pyrenees, where it is still found today (Map 5). Although the mountain marmot does not occur in many European countries, it is a typical species of hunting tourism, especially in Austria, Italy and France.

Mormota (*Marmota marmota*)

A mormota nagyobb testű rágcsáló, testhossza akár 60 cm, súlya pedig akár 8 kg is lehet. Jellemző a bozontos fark, a zömök testalkat és a rövid, széles fej. A szőrzet meglehetősen hosszú, a szürkésbarnától a sárgásbarnáig terjed. A lábak erős karmokkal végződnek, amelyek ásásra alkalmasak.

Eredeti előfordulási területei közé tartoznak az európai Nyugati-Alpok és a Kárpátok egyes részei. Ezt követően mesterségesen telepítették be a Keleti-Alpokba, a Júliai-Alpokba vagy a Pireneusokba, ahol ma is megtalálható (Térkép 5). Bár a hegyi mormota nem sok európai országban fordul elő, a vadászati turizmus jellegzetes faja, különösen Ausztriában, Olaszországban és Franciaországban.

Map 5: Marmot distribution
5. térkép: A havasi mormota elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

Mountain chamois (*Rupicapra rupicapra*)

The chamois is a typical ungulate of the high mountains. The figure is similar to a goat with erect hooked horns. Body length ranges up to 110 cm, height at the withers 95 cm, and weight up to 50 kg. The short summer fur is coloured rust-brown with a dark longitudinal stripe on the ridge, while in winter the fur is longer and black-brown. The head is yellow and white with dark stripes across the eyes.

The original chamois population was found in most of the high mountains of Europe, except in the Nordic areas (Map 6). In many other places, the chamois was introduced artificially, even in lower habitats. The original biotope is subalpine meadows and rocky localities above the forest line.

Mountain chamois is one of the important species for hunting tourism; however, in some countries only small numbers of them are hunted every year (for example around 60 in Czechia and Serbia)

Map 6: Chamois distribution

6. térkép: A zerge elterjedése

Source/Forrás: Červený, J.

Zerge (*Rupicapra rupicapra*)

A zerge a magashegységek jellegzetes patás állatai közé tartozik. Alakja kecskére hasonlít, felálló, kampós szarvakkal. Testhossza 110 cm, marmagassága 95 cm, súlya 50 kg. A rövid nyári szőrzet rozsdabarna színű, a gerincen sötét hosszanti csíkkal, télen a szőrzet hosszabb és feketésbarna. A fej színe sárga és fehér, a szemeknél sötét csíkokkal.

Az eredeti zergepopuláció Európa legtöbb magashegységében megtalálható volt, kivéve a skandináv területeket. Sok más helyen mesterségesen telepítették a zergét, még alacsonyabb élőhelyeken is (Térkép 6). Eredeti élőhelye a szubalpin rétek és az erdőhatár feletti sziklás helyek.

A zerge a vadászati turizmus egyik fontos faja, azonban egyes országokban évente csak kis számban vadásznak belőle (például Csehországban és Szerbiában kb. 60 példányt).

Map 7: Elk distribution
7. térkép: A jávorszarvas elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

Elk (*Alces alces*)

Elk is one of the largest hunted species in Europe. Males reach a length of up to 280 cm, height at the withers can be around 230 cm and weight around 600 kg. Females are smaller. The colour of elk is grey-black to brown. Males have massive shovel-shaped antlers that are used as a trophy. Elk is a Eurasian and North American species (where it is called moose). In Europe, it has the most widespread expansion in Finland, Sweden, the Baltic states, and Poland. Only a few individuals are found in Central Europe and very irregularly (Map 7). Its natural biotopes are waterlogged mixed forests of lowlands and uplands where alder, birch, and pine are found.

Jávorszarvas (*Alces alces*)

A jávorszarvas Európa egyik legnagyobb vadászható faja. A hímek hossza eléri a 280 cm-t, marmagassága 230 cm körüli lehet, súlya pedig 600 kg körüli. A nőstények kisebbek. A jávorszarvas színe a szürkétől a barnáig terjedő szürkésfekete. A hímeknek hatalmas, lapát alakú agancsa van, amely a trófeája. A jávorszarvas eurázsiai és észak-amerikai faj. Európában Finnországban, Svédországban, a balti országokban és Lengyelországban a legelterjedtebb. Közép-Európában csak egyedei fordulnak elő, és nagyon rendszertelenül (Térkép 7). Természetes biotópjai az alföldi és hegyvidéki, vízzel borított vegyes erdők, ahol éger, nyír és fenyő található.

A Cseh Köztársaság jogszabályai szerint a jávorszarvas vadnak minősül, de a vadászati törvény értelmében nem vadászható, mivel védett és fokozottan veszélyeztetett fajnak minősül. Másrészt, például Finnországban a jávorszarvasra rendszeresen vadásznak, amint azt a 3. diagram mutatja. Észak-Európában a jávorszarvas az egyik legfontosabb vadfaj a vadászati turizmus szempontjából.

According to the legislative statute in the Czech Republic, elk is considered a game species, but it cannot be hunted according to the Hunting Act as it is considered as a protected and highly endangered species. On the other hand, in Finland elk is hunted annually, as presented in Chart 3. For Northern Europe, elk is one of the most important game species for hunting tourism.

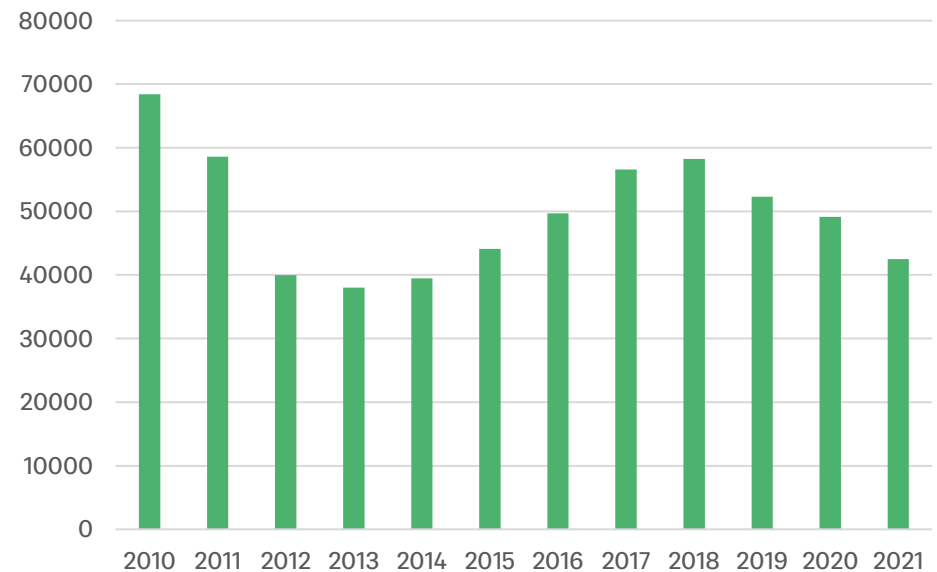

Chart 3: Number of hunted elks in Finland 2010–2021

3. diagram: A levadászott jávorszarvas egyedek száma Finnországban 2010-2021

Mouflon (*Ovis musimon*)

The body shape of the mouflon resembles a domestic sheep. Body length reaches 130 cm, height at the withers 90 cm, weight up to 60 kg. Females are significantly smaller and without horns. The coat in summer is a short rust-brown colour with dark blood on the back. There is a light spot around the nose and on the belly. In winter, the fur is darker and denser. Males have a mane growing on their necks.

This species is native to Corsica and Asia Minor and is probably a wild-faced form of domestic sheep. Today it is found in islands in many parts of Europe, especially in central Europe (Map 8). Originally bred in game reserves, today it is found in the wild. It mainly inhabits stony terrain of deciduous and mixed forest in hilly areas, but it is very adaptable.

Mouflon (*Ovis musimon*)

A mouflon testalkata a házi juhéhoz hasonlít. Testhossza eléri a 130 cm-t, marmagassága 90 cm, súlya legfeljebb 60 kg. A nőstények szarvatlanok és lényegesen kisebbek. A szőrzet nyáron rövid rozsdabarna színű, a háton sötét folttal. A világos folt az orr körül, és a hasán található. Télen a szőrzet sötétebb és sűrűbb. A hímek nyakán sörény nő.

Ez a faj Korzikán és Kis-Ázsiában őshonos, és valószínűleg a házi juhok vadarcú formája. Ma Európa számos részén, különösen Közép-Európában, szigetszerű populációi találhatóak meg (Térkép 8). Eredetileg vadaskertekben tenyésztették, de ma már vadon is megtalálható. Elsősorban lombhullató és vegyes erdők köves, dombvidéki területeken él, de nagyon alkalmazkodóképes.

Map 8: Mouflon distribution

8. térkép: A muflon elterjedése

Source/Forrás: Červený, J.

The number of mouflons hunted varies in Europe. In some countries it occurs sporadically (e.g., Serbia), in others it is an important species of hunting tourism. An example is Hungary and the Czech Republic, where hunting has been relatively stable in recent years (Chart 4). The animal has also been introduced to Finland and lives on some islands in Southwestern Finland and a few of them are hunted.

Az elejtett muflonok száma Európában változó. Egyes országokban szórványosan fordul elő (pl. Szerbiában), máshol a vadászati turizmus fontos fajának számít. Példa erre Magyarország és a Cseh Köztársaság, ahol a vadászata az utóbbi években viszonylag stabil (diagram 4). Az állatot Finnországba is behurcolták, és Délnyugat-Finnország néhány szigetén él, de közülük csak keveset ejtenek el.

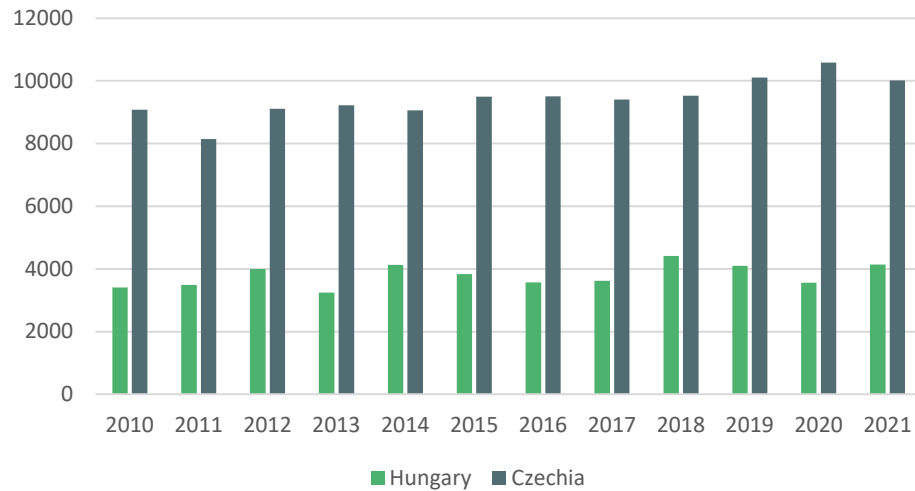

Chart 4: Number of hunted mouflons in Hungary and Czechia 2010 - 2021

4. diagram: A muflon terítékének alakulása Magyarországon és Csehországban 2010 - 2021 között

Red deer (*Cervus elaphus*)

The body length of males reaches up to 250 cm, height at the withers is 150 cm, and weight around 250 kg. Hinds are approximately a third smaller. The summer coat is mainly reddish-brown, the winter coat is grey-brown. The deer is found regularly throughout Europe, except for its northernmost part (Map 9). They prefer to inhabit deciduous and mixed forests with open areas where there are plenty of meadows.

The trophy is the massive antlers of the male, but an interesting trophy can also be teeth, called cages, which can be set in gold and sold as jewellery. The red deer represents an important species for hunting tourism.

Gímszarvas (*Cervus elaphus*)

A hímek testhossza eléri a 250 cm-t, marmagassága 150 cm, súlya pedig 250 kg körüli. A tehenek körülbelül egyharmaddal kisebbek. A nyári szőrzet főként vörösesbarna, a téli szőrzet szürkésbarna. A szarvas egész Európában rendszeresen előfordul, kivéve a legészakibb részét (Térkép 9). Legszívesebben lombhullató és vegyes erdőkben élnek, nyílt területeken, ahol sok rét van.

A trófeát a hím hatalmas agancsát jelenti, de érdekes trófeák lehetnek a szemfogak, az úgynevezett gyöngyfogak is, amelyeket aranyba lehet foglalni és ékszerként eladni. A gímszarvas a vadászati turizmus fontos faja.

Map 9: Red deer distribution
9. térkép: A gímszarvas elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

As an example, Hungary is a typical European destination, where hunters from all over the world go to hunt red deer because the deer achieve a significant point value and the trophies are large. The number of red deers hunted in Hungary has increased significantly in recent years. The Czech Republic has also recorded an increase in the number of red deer hunts, although the increase there was not as dynamic (Chart 5). Around a thousand red deer are hunted in Serbia every year.

Magyarország például tipikus európai célpont, ahová a világ minden tájáról érkeznek vadászok gímszarvasra vadászni, mert a szarvasok jelentős pontértéket érnek el, és a trófeák nagyok. A Magyarországon elejtett gímszarvasok száma az elmúlt években jelentősen megnőtt, Csehországban is emelkedett a gímszarvasteríték száma, bár ott a növekedés nem volt ilyen dinamikus (5. diagram). Szerbiában évente mintegy ezer gímszarvast ejtenek el.

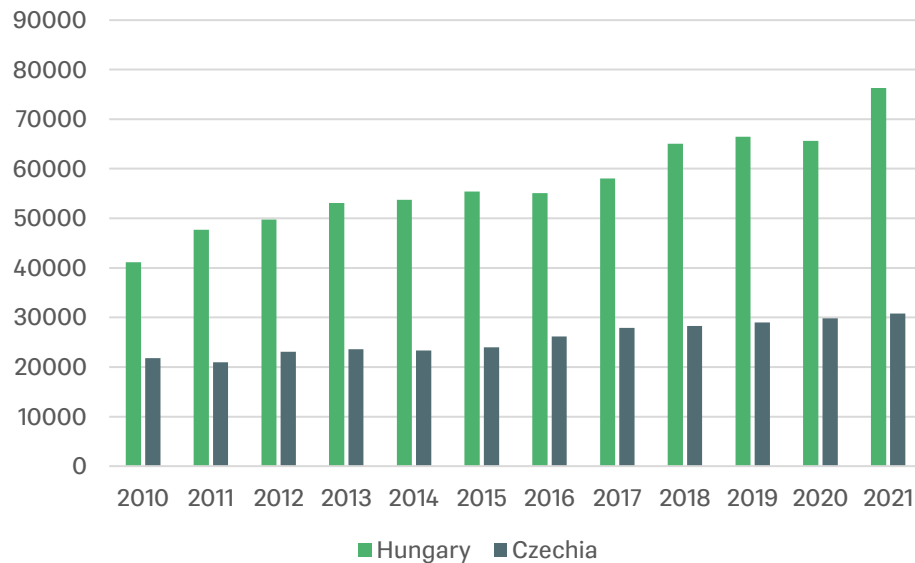

Chart 5: Number of hunted red deer in Hungary and Czechia 2010 - 2021
5. diagram: Az elejtett gímszarvas egyedek száma Magyarországon és Csehországban

Roe deer (*Capreolus capreolus*)

Roe deer is one of the most widespread species of the smallest representative of the European deer family. Body length reaches up to 140 cm, height at the withers 90 cm, and weight 25 kg. Does are always smaller. The summer colouring is reddish-brown, while in winter grey-brown prevails. The roe deer is widespread almost throughout Europe (Map 10); it also inhabits many areas of Asia and North Africa. Its typical biotope is an open landscape with smaller forests, bushes and fields, but it can live in many different kinds of habitats.

Due to its abundance, roe deer represent a good species for hunting tourism. The trophy is the antlers of the males. Due to the small size and therefore the smaller trophy, as well as the price, roe deer is a sought-after alternative for fee-based deer hunting.

Őz (*Capreolus capreolus*)

Az őz Európában a szarvasfélék családjának legkisebb képviselője, az egyik legelterjedtebb faj. Testhossza eléri a 140 cm-t, marmagassága 90 cm, súlya 25 kg. Az suták mindig kisebbek. A nyári színezet vörösesbarna, télen a szürkésbarna szín uralkodik. Az őz szinte egész Európában elterjedt, Ázsia és Észak-Afrika számos területén is él (Térkép 10). Jellemző biotópja a nyílt táj, kisebb erdőkkel, bokrokkal és mezőkkel, de sokféle élőhelyen élhet.

Bőségének köszönhetően az őz jó vadászati turisztikai célpontot jelent. A trófea a hímek agancsa. Kis mérete és ezért kisebb trófeája és az ára miatt a költségesebb gímvadászat keresett alternatívája.

Map 10: Roe deer distribution

10. térkép: Az őz elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

The number of hunted roe deer has been relatively stable in Hungary and the Czech Republic in recent years (Chart 6), as well as in Serbia, where approximately 10,000 are hunted every year. In Finland, the number of roe deers hunted has increased more than sixfold in the last 11 years. Nowadays more than 20,000 of them are hunted annually.

Az elejtett őzek száma az elmúlt években viszonylag stabil volt Magyarországon és a Cseh Köztársaságban (6. ábra), valamint Szerbiában, ahol évente körülbelül 10 000 példányt ejtenek el. Finnországban az elejtett őzek száma az elmúlt 11 évben több mint hatszorosára nőtt. Jelenleg évente több mint 20 000 példányra lőnek le.

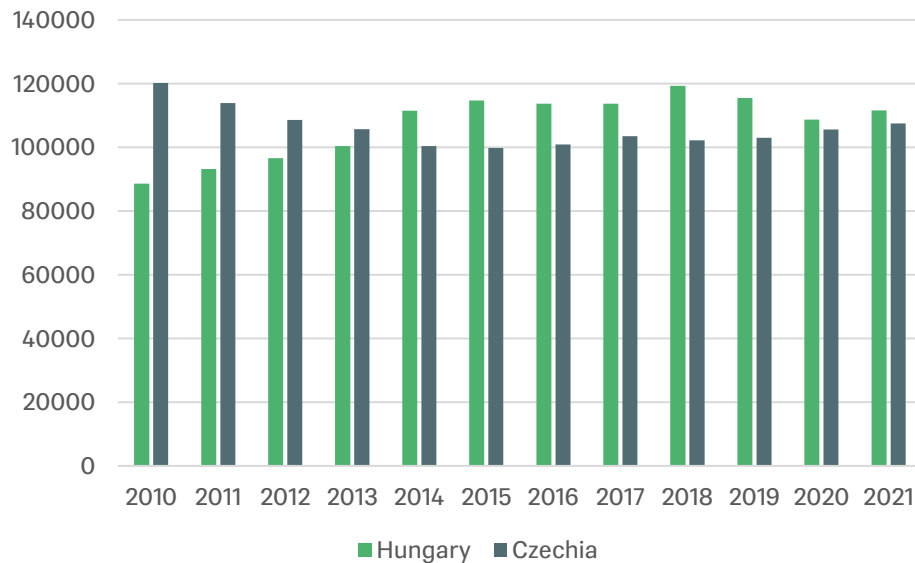

Chart 6: Number of hunted roe deer in Hungary and Czechia 2010 - 2021

6. diagram: Az elejtett őz egyedek száma Magyarországon és Csehországban 2010 - 2021 között

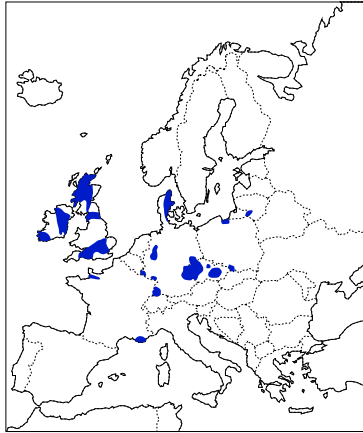

Sika deer (*Cervus nippon*)

The sika deer is a fairly small deer; its body is up to 145 cm long, height at the withers 95 cm, and weight around 55 kg. Hinds are significantly smaller. The summer coat is chestnut brown with white spots, in the winter months it is dark grey to black. Two subspecies appear in Europe (Japanese sika and Dybowski's sika). The sika deer originally comes from South-West Asia and Japan. Originally it was only bred in game reserves, but today it can be found in various habitats in Europe in the wild (Map 11). The typical habitat of this deer is deciduous and mixed forests of lower and middle altitudes; however, it is very adaptable to different conditions. One of the problem is crossbreeding with European red deer, due to which European red deer as a native species has been reduced in quality. The antlers are the trophy, which are smaller compared to red deer and reach only a figure of eight tines in case of Japanese sika.

Szikaszarvas (*Cervus nippon*)

A szikaszarvas egy meglehetősen kicsi szarvasfaj. Testhossza legfeljebb 145 cm, marmagassága 95 cm, súlya 55 kg körül van. A tehenek lényegesen kisebbek. A nyári szőrzet színe gesztenyebarna, fehér foltokkal, a téli hónapokban sötétszürkétől a feketéig terjedő színű. Európában két alfaj fordul elő (japán szika és Dybowski-szika). A szikaszarvas eredetileg Délnyugat-Ázsiából és Japánból származik, és eredetileg csak vadaskertben tenyésztették, de ma már vadon is megtalálható Európa különböző élőhelyein (Térkép 11). Ennek a szarvasnak a jellemző élőhelye az alacsonyabban és közepes magasságban fekvő lombhullató és vegyes erdők, azonban nagyon jól alkalmazkodik a különböző körülményekhez. Az egyik probléma az európai gímszarvassal való kereszteződés, amely miatt az európai gímszarvas mint őshonos faj minősége csökkent. A trófea a gímszarvaséhoz képest kisebb ágancs, melyek és csak nyolc ágat növesztenek.

Map 11: Sika deer distribution

11. térkép: A szikaszarvas elterjedése

Source/Forrás: Červený, J.

In the Czech Republic, sika deer is widely hunted for a fee, especially in the area of western Bohemia and number of hunts is increasing (Chart 7), while in Serbia and some European countries this species is not even present.

A Cseh Köztársaságban a szikaszarvas széles körben vadásznak díj ellenében, különösen Nyugat-Csehország területén, és a teríték száma növekszik (7. diagram), míg például Szerbiában vagy néhány európai országban ez a faj egyáltalán nincs jelen.

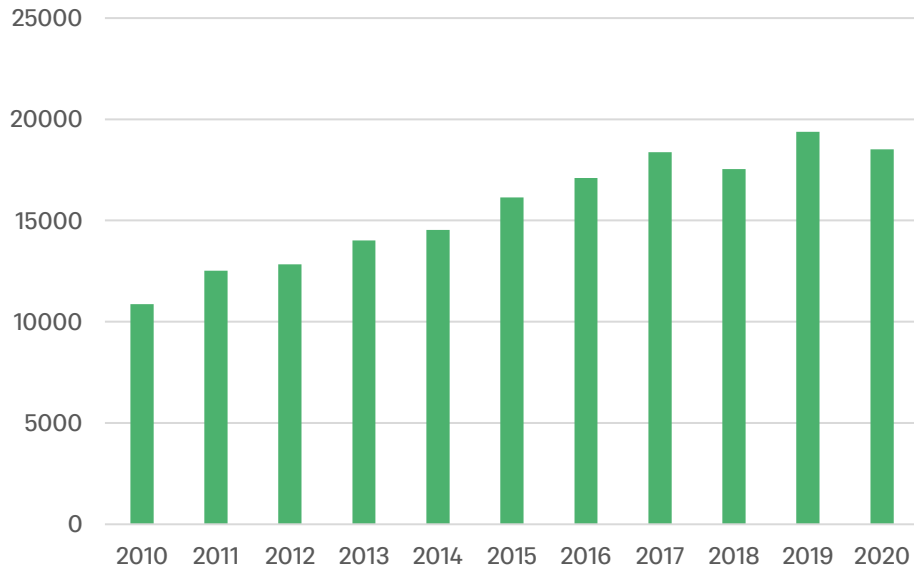

Chart 7: Number of hunted sika deer in Czechia 2010 - 2021

7. diagram: Az elejtett szika szarvas egyedek száma Csehországban 2010 - 2021 között

Map 12: White-tailed deer distribution

12. térkép: A fehérfarkú szarvas elterjedése
Source/Forrás: Červený, J.

White-tailed deer (*Odocoileus virginianus*)

The white-tailed deer is a North American species of deer. It was imported to Europe in the 19th century and was originally bred in game reserves. Today it is found in the wild, especially in the south of Finland. The deer look for a cultural landscape where forests, meadows and fields alternate. The body length of males can reach up to 200 cm, the height at the withers is 100 cm, and the weight is up to 130 kg. Females are slightly smaller. The most characteristic feature of a deer is its white tail, which is 30 cm long from the bottom, which it raises upwards as a warning in case of danger. Summer fur is yellow-red, winter is grey. The antlers of males have a special cup-like shape. Due to overgrown population sizes and the

fact that this species is typically hunted by stalking, white-tailed deer has a lot of potential concerning hunting tourism, especially in Finland (Map 12).

In Finland, the number of hunted individuals is increasing dramatically, which is presented in Chart 8.

Fehérfarkú szarvas (*Odocoileus virginianus*)

A fehérfarkú szarvas egy észak-amerikai szarvasfaj. A 19. században importálták Európába, és eredetileg vadaskertekben, vadasparkokban tenyésztették. Ma már vadon is megtalálható, különösen Finnország déli részén (Térkép 12). A szarvasok olyan kultúrtáját keresnek, ahol erdők, rétek és mezők váltják egymást. A hímek testhossza elérheti a 200 cm-t, marmagassága 100 cm, súlya pedig a 130 kg-ot. A nőstények valamivel kisebbek. A szarvas legjellegzetesebb tulajdonsága a fehér fark, amely alulról 30 cm hosszú, és amelyet veszély esetén figyelmeztetésként felfelé emel. Nyári bundája sárgászörös, télen szürke. A hímek agancsa különleges, csészeszerű formájú. A túlszaporodott állományméretek és az a tény, hogy ezt a fajt jellemzően lesből vadásszák, a fehérfarkú szarvas a vadászati turizmus tekintetében nagy potenciállal rendelkezik, különösen Észak-Európában.

Finnországban a 8. diagram látható, hogy az elejtett egyedek száma drámaian növekszik.

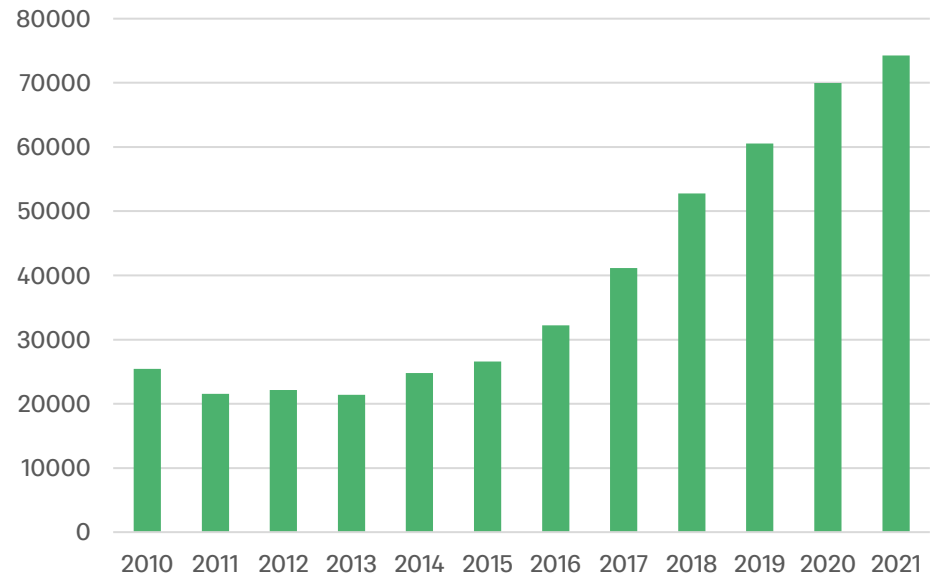

Chart 8: Number of hunted white-tail deer in Finland 2010 - 2021

8. diagram: Az elejtett fehérfarkú szarvas egyedek száma Finnországban 2010 - 2021 között

Wild Boar (*Sus scrofa*)

Body length in adult males reaches up to 200 cm, height then 115 cm, and weight up to 200 kg (Eastern Europe up to 350 kg). Females are significantly smaller. The colour of the coat is rust brown to black, with the winter coat usually darker, composed of dense bristles. The wild boar inhabits most of Europe (excluding Nordic areas and the British Isles) (Map 13). The most common biotope is deciduous forests, but it inhabits all types of habitats.

Driven hunts for wild boar are a very popular form of paid hunts. The shooters pay a fee either for the entire participation in the hunt, or they pay for the stand and subsequently also for the number of hunted animals. Wild boars can also be hunted by solo hunters. Teeth are considered as a trophy.

In Central Europe, the number of wild boars is rising sharply despite intensive reduction by shooting. The distribution is also growing continuously northwards. There are concerns in particular about the spreading of African swine fever¹, which is caused by a virus which wild boar carry. In addition, wild boars cause significant damages to agricultural fields and forests. Thus, there would be clear ecological surplus to develop hunting tourism around wild boar.

¹ African swine fever (ASF) is a very dangerous, contagious disease of domestic and wild boars of all breeds and ages.

Vaddisznó (*Sus scrofa*)

A felnőtt hímek testhossza eléri a 200 cm-t, magassága 115 cm, súlya pedig a 200 kg-ot (Kelet-Európában akár 350 kg). A nőstények lényegesen kisebbek. A szőrzet színe a rozsdabarna és a fekete között változik, a téli szőrzet általában sötétebb, sűrű sörtékből áll. A vaddisznó Európa nagy részén (a skandináv és a Brit-szigetek kivételével) él (Térkép 13). Leggyakoribb biotópja a lombhullató erdők, de mindenféle élőhelyen előfordul.

A vaddisznó hajtóvadászat a fizetett vadászatok nagyon népszerű formája, . A vadászok vagy a vadászaton való teljes részvételért fizetnek díjat, vagy a vadászállásért, majd a levadászott állatok számáért is. A vaddisznókra egyéni vadászok is vadászhatnak. A trófeát az agyar jelenti.

Közép-Európában a vaddisznók száma az intenzív vadászat ellenére meredeken emelkedik. Az elterjedési területe is folyamatosan terjed észak felé. Aggodalomra ad okot különösen az afrikai sertéspestis terjedése¹, amelyet a vaddisznók által hordozott vírus okoz. Ezen kívül a vaddisznók jelentős károkat okoznak a mezőgazdasági területeken és az erdőkben. Így egyértelműen ökológiai többletet jelentene a vaddisznó körüli vadászati turizmus fejlesztése.

¹ Az afrikai sertéspestis (ASFV) a házi-és vaddisznók nagyon veszélyes, ragályos betegsége, bármilyen fajtájú és korú.

Map 13: Wild boar distribution
 13. térkép: A vaddisznó elterjedése
 Source/Forrás: Červený, J.

The hunting of wild boars in the Czech Republic and in Hungary is similar in terms of the number of individuals, and in both countries, there has been an increase in shooting over the last 11 years. In the Czech Republic, shooting has increased more dynamically in recent years. In Serbia, hunting of wild boars has more than tripled in the last 11 years, but the total number of individuals in 2021 reached only 15,228. In Finland, this number is even lower, 1413 were hunted in 2021, although the population has increased rapidly and the shooting has even increased 14 times compared to 2010.

A vaddisznók vadászata a Cseh Köztársaságban és Magyarországon az egyedszámot tekintve hasonló, mindkét országban az elmúlt 11 évben növekedett a kilövések száma. Csehországban az elmúlt években dinamikusabban nőtt a teríték. Szerbiában a vaddisznók terítéke az elmúlt 10 évben több mint háromszorosára nőtt, de az teljes szám 2021-ben csak 15 228 volt. Finnországban ez a szám még alacsonyabb, 2021-ben 1413-et ejtettek el, de az állomány gyorsan nőtt, és a kilövés 2010-hez képest 14-szeresére is emelkedett.

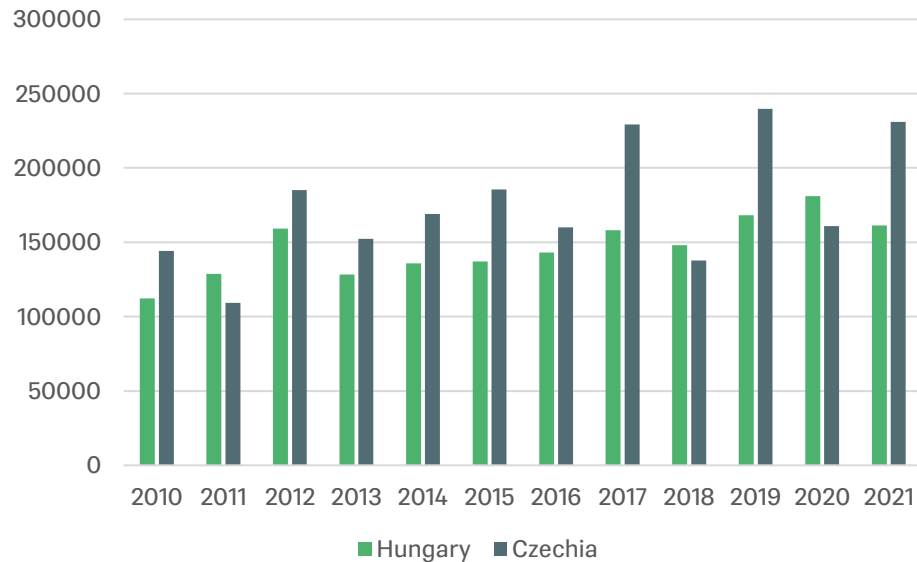

Chart 9: Number of hunted wild boar in Hungary and Czechia 2010 - 2021
 9. diagram: A levadászott vaddisznó egyedek száma Magyarországon és Csehországban 2010-2021

Feathered game

Black grouse (*Tetrao tetrix*)

The black grouse is a medium-sized bird with distinct sexual dimorphism. The adult male is all black. The tail is black with white tail feathers at the tip, larger in males than in females. Above the eyes there are distinctive red patches. The female is brown and transversely darkly striped. The beak is black-brown. An adult male can weigh over 1.5 kg, a female 1.1 kg.

This bird is found in the British Isles, in Fennoscandia and in northern Russia as far as Yakutia. Smaller populations also live in the Balkans, the Alps, the Ardennes, and in Central European forests (Map 14). The grouse looks for deciduous and mixed forests, meadows and bogs, dominated by birches and willow. It prefers moist habitats with rich shrub and herbaceous undergrowth.

In most European countries, with the exception of Fennoscandia and Alps, hunting is prohibited. In Northern Europe, on the other hand, black grouse is one of the most valued and potential game species concerning hunting tourism activities.

Black grouse hunting in Finland has been varied over the course of 11 years (Chart 10). The least amount of grouse was hunted in 2017, which was caused by smaller population. Since then, the hunt has been increasing. This trend can be expected in the future as well. In most European countries black grouse is protected species and it is not allowed to hunt it.

Madarak

Nyírfajd (*Tetrao tetrix*)

A nyírfajd közepes méretű madár, amely határozott nemi dimorfizmussal rendelkezik. A kifejlett hím teljesen fekete. A fark fekete, a hegyén fehér farktollakkal, amelyek a hímeknél nagyobbak, mint a nőstényeknél. A szemek felett jellegzetes vörös foltok vannak. A nőstény barna színű és keresztirányban sötéten csíkozott. A csőr fekete-barna. A kifejlett hím súlya meghaladhatja a 1,5 kg-ot, a nőstényé az 1,1 kg-ot.

Ez a madár a Brit-szigeteken, Fennoskandiában és Észak-Oroszországban egészen Jakutföldre megtalálható. Kisebb populációk élnek a Balkánon, az Alpokban, az Ardenneken és a közép-európai erdőkben is (Térkép 14). A nyírfajd lombhullató és vegyes erdőket, réteket és mocsarakat részesít előnyben, amelyekben a nyírfák és a jegenyefenyők dominálnak. Kedveli a nedves élőhelyeket, gazdag cserje és lágyszárú aljnövényzettel.

A legtöbb európai országban - Fennoskandia kivételével és az Alpok - tilos a vadászat. Észak-Európában viszont a nyírfajd az egyik legértékesebb és legnagyobb potenciállal rendelkező vadfaj vadászati turizmus szempontjából.

Nyírfajd terítéke Finnországban 11 év alatt (10. diagram). A legkevesebb fajdot 2017-ben lőtték, ami a kisebb állománynak tudható be. Azóta az elejtés növekedett. Ez a tendencia a jövőben is várható. A legtöbb európai országban a nyírfajd védett faj, és tilos vadászni rá.

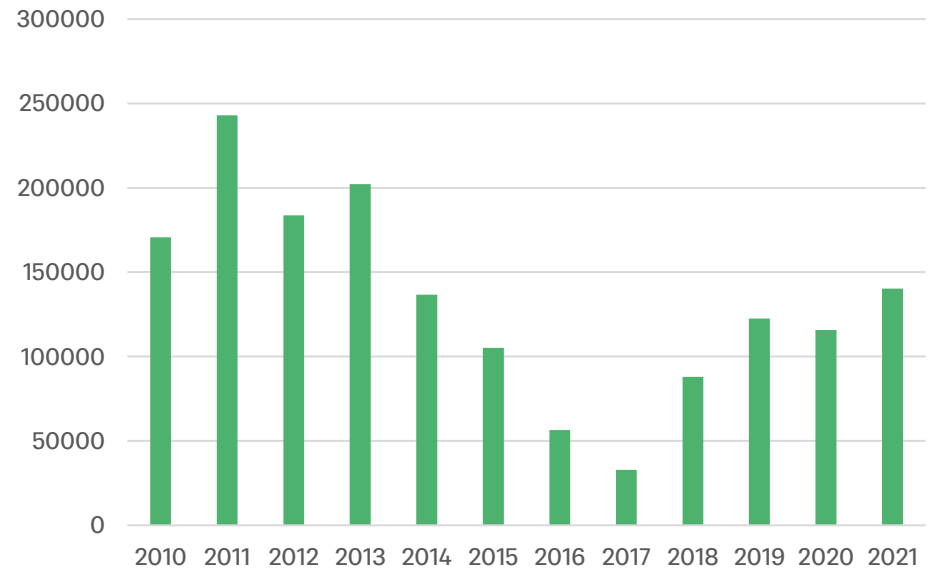
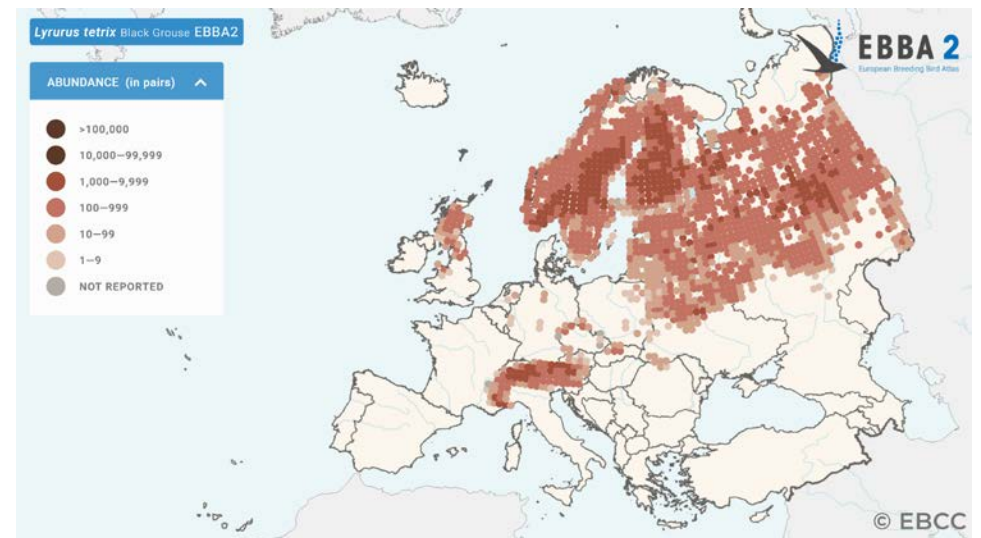

Chart 10: Number of hunted black grouse in Finland 2010 - 2021

10. diagram: A nyírfajd elejtett egyedeinek száma Finnországban 2010 – 2021 között

Map 14: Black grouse distribution

14. térkép: A nyírfajd elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

Common quail (*Coturnix coturnix*)

Common quail is a small bird with a relatively long and pointed wing. The colouring is dark brown with a light edging. The beak is black-brown, the legs are yellowish. The size of the male does not differ much from the female, reaching a weight of 80 - 140 g.

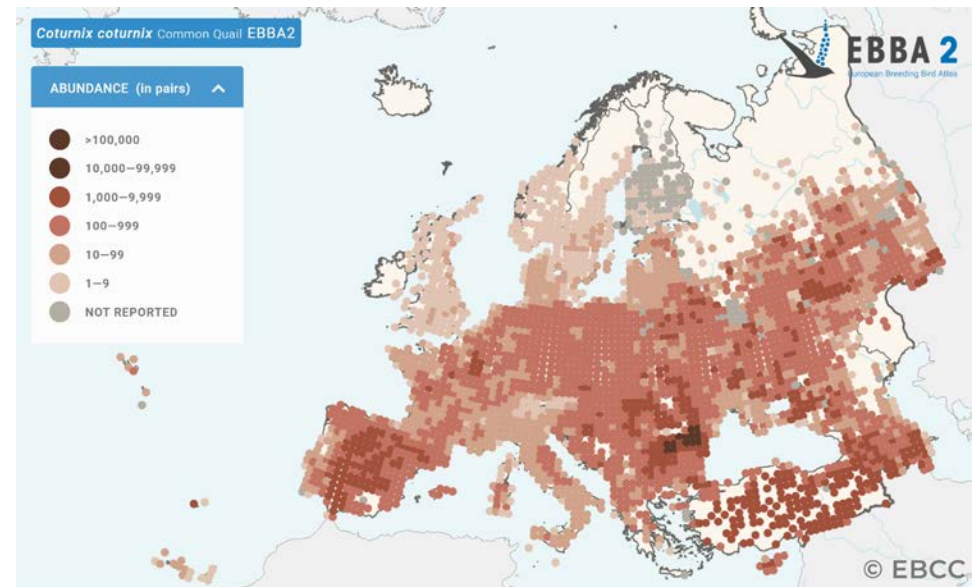
Quail inhabit a large part of Europe, Asia and also North Africa. The northern limit of the distribution reaches as far as southern Finland (Map 15). It used to be a very abundant species; however, since the end of the 19th century a significant decrease in population has been recorded. Today, in a number of countries, quail is designated as an endangered species and is subject to protection. In European legislation, it is classified as a vulnerable species. Nevertheless, it is possible to hunt it, for example in Serbia, where organized hunts are offered for groups of hunters from abroad.

Fürj (*Coturnix coturnix*)

A fürj kis testű madár, viszonylag hosszú és hegyes szárnyal. Színezete sötétbarna, világos szegéllyel. A csőr fekete-barna, a lábak sárgás színűek. A hím mérete nem sokban különbözik a nőtényétől, súlya körülbelül 80-140 g.

A fürj Európa, Ázsia és Észak-Afrika nagy részén él. Elterjedési területe északon egészen Finnország déli részéig terjed (Térkép 15). Régebben igen gyakori faj volt, a 19. század vége óta azonban jelentős állománycsökkenést regisztráltak. Napjainkban a fürj számos országban veszélyeztetett fajként szerepel, és védelem alatt áll. Az európai jogszabályokban a veszélyeztetett fajok közé sorolják. Ennek ellenére vadászható például Szerbiában, ahol szervezett vadászatokat kínálnak külföldi vadászcsoporthoz számára.

Map 15: Common quail distribution

15. térkép: A mezei fürj elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

Graylag goose (*Anser anser*)

The graylag goose is grey-brown with whitish feather edges. The beak is orange-yellow to pink. The legs are the same colour as the beak. The male is larger than the female. The wing is up to 49 cm long. The weight of a male can reach up to 4.3 kg. The goose is found in water habitats, nests in reeds and gathers in large flocks. It flies to the southern parts of Europe for the winter. The graylag goose nests in almost the entire Palearctic region. It was mostly exterminated in the western part of the area, and only remnants of the original flocks survive in Central Europe (Map 16).

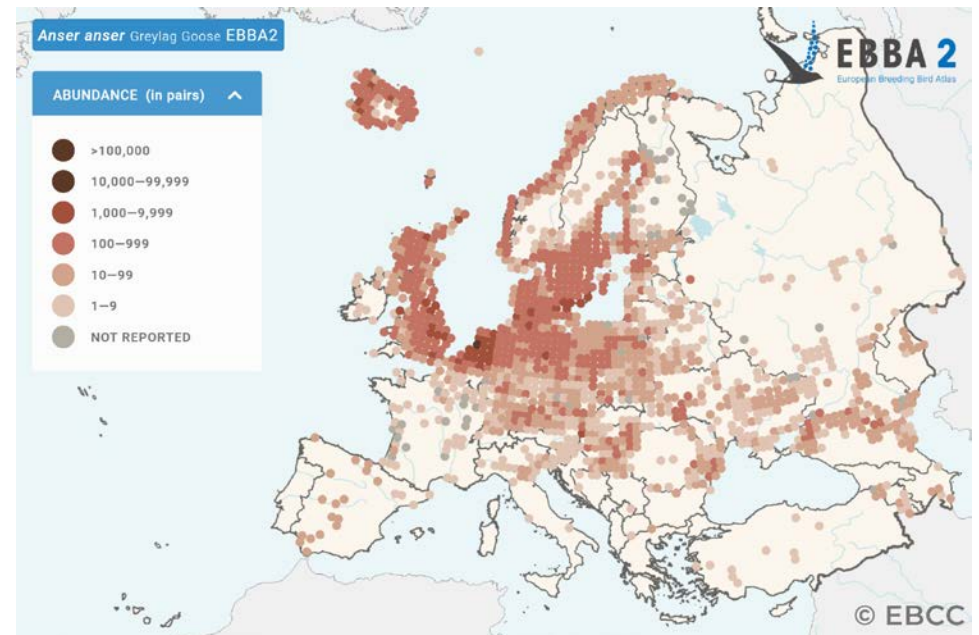
Goose hunting is a popular form of hunting in hunting tourism, especially in the Netherlands, where other hunting is insignificant.

Nyárilúd (*Anser anser*)

A nyárilúd szürkésbarna színű, fehér tollszélekkel. A csőr narancssárgától a rózsaszínig terjedő színű. A lábak színe megegyezik a csőr színével. A hím nagyobb, mint a nőstény. A szárny akár 49 cm hosszú is lehet. A hím súlya elérheti a 4,3 kg-ot. A lúd élőhelye a vizes területek, nádasokban fészkel és nagy csapatokban gyűlik össze. Téltre Európa déli részeire repül. A nyárilúd szinte az egész palearktikus régióban fészkel. A terület nyugati részén többnyire kipusztult, és az eredeti állományoknak csak maradványai maradtak fenn Közép-Európában (Térkép 16).

A libavadászat a vadászati turizmus egyik népszerű vadászati formája, különösen Hollandiában, ahol más vadászat nem jelentős.

Map 16: Graylag goose distribution

16. térkép: A nyári lúd elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

Mallard (*Anas platyrhynchos*)

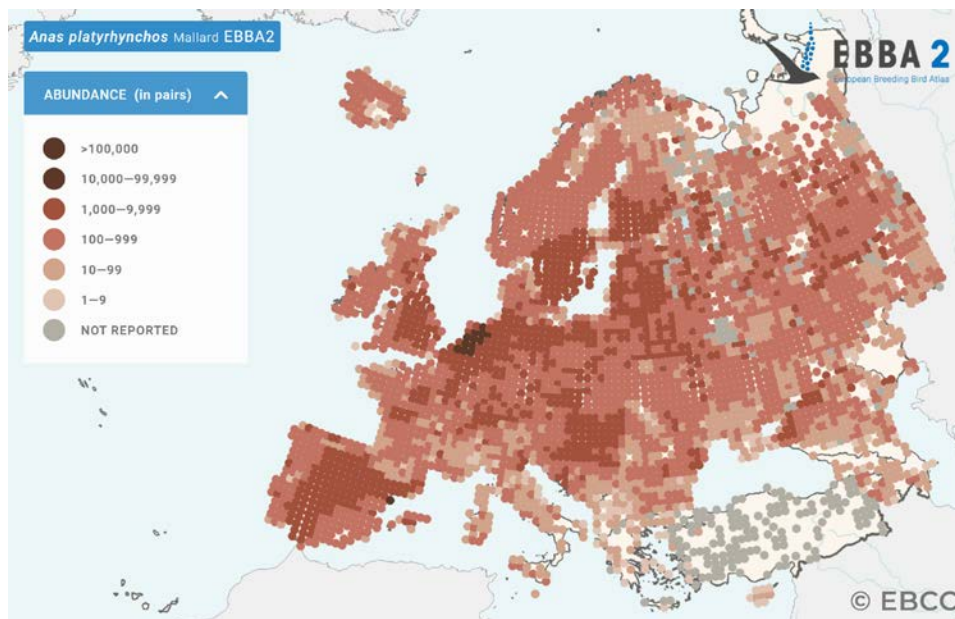
The basic feature for the wild duck or mallard is a marked sexual dimorphism in coloration. A male in a wedding dress has a bright green head and neck with a prominent white neck stripe. The front part is brown, which turns grey towards the sides. The belly is also grey with fine undulations. The beak is greenish-yellow, the legs are orange. The female is brownish-black with rusty feather edges. The beak is grey-green and the legs yellow-red. In a simple dress, the difference is less pronounced. A male is bigger than a female. An adult male can weigh 1.3 kg, a female being around 1.1 kg.

The wild duck is widespread throughout Europe on water areas, with the exception of Cyprus (Map 17). It is a suitable game species for hunting tourism. They are hunted usually on driven hunts, also by calling or by using decoys or by stalking during the morning and evening flights.

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*)

A tőkés réce alapvető jellemzője a színezetben megjelenő ivari dimorfizmusa. A nászruhás hímnek élénkzöld a feje és a nyaka, markáns fehér nyakcsíkkal. Az elülső rész barna, amely az oldalai felé szürkévé válik. A hasa szintén szürke, finom hullámokkal. A csőr zöldessárga, a lábak narancssárgák. A tojó barnásfekete, rozsdás tollszélekkel. A csőr szürkészöld, a lábak sárgászörösek. Párási időszakon kívül a különbség kevésbé hangsúlyos. A hím nagyobb, mint a tojó. Egy kifejlett hím súlya 1,3 kg lehet, a tojóé 1,1 kg körül van.

A tőkés réce Ciprus kivételével egész Európában elterjedt a vízterületeken (Térkép 17). Alkalmos vadászatra, vadászati turizmusra célfaja lehet. Vadászata általában hajtóvadászaton történik, de vadásznak rá hívással vagy csalétek használatával, illetve a reggeli és esti repülések során.

Map 17: Mallard distribution
17. térkép: A tőkés réce elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

Tőkés réce terítékét a 11. diagram mutatja be, amelyből látható, hogy míg Szerbiában a teríték az évek során viszonylag stabil, addig Magyarországon az elejtett récék száma csökken. Hasonló a helyzet Csehországban is, ahol az állomány egyedszáma csökken és így a terítékük is, bár a vadászat Csehországban többszöröse a többi országénak. Csehországban évente több mint 200 000 egyedet lőnek.

Figure 9: Hunted mallards and put it on show after hunt
9. ábra: Tőkésréce teríték a vadászat után

Mallard hunting is presented on Chart 11, from which it can be seen that while in Serbia the hunt is relatively stable over the years, in Hungary the number of hunted ducks is decreasing. The situation in the Czech Republic is similar, where there is a reduction in the number of individuals in the population and thus the number of their hunt, although the hunt in the Czech Republic is many times higher than in other countries. More than 200,000 are hunted annually in the Czech Republic.

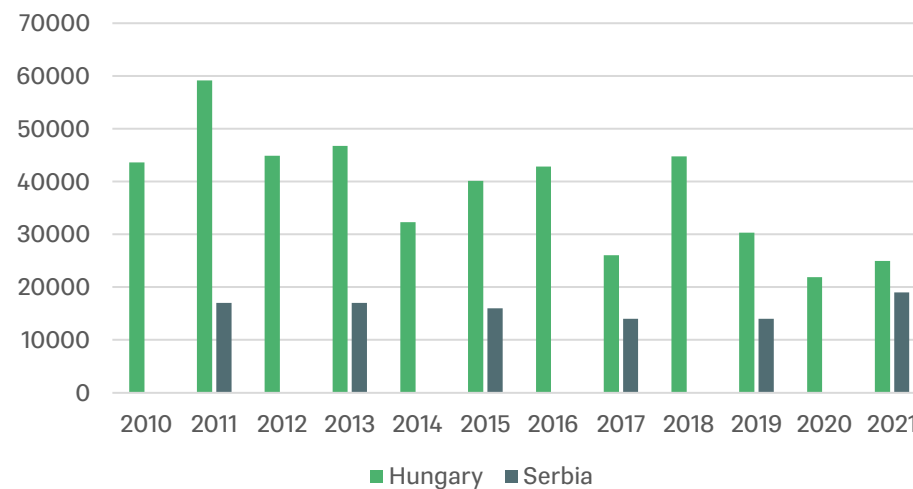

Chart 11: Number of hunted mallards in Hungary and Serbia 2010 - 2021
11. diagram: A tőkés réce elejtett egyedeinek száma Magyarországon és Szerbiában 2010 - 2021 között

Pheasant (*Phasianus colchicus*)

A medium-sized bird with a marked difference in colour between the male and the female. A very long pointed tail is typical, measuring up to 61 cm. Due to targeted breeding, the coloration of males is very variable; in Europe, males with a reddish-brown colour predominate. The head and upper neck are black and blue. A white stripe on the neck is typical. The basic colouring of the hen is light brown with a darker centre of the feathers. The beak is greenish-yellow in both sexes. Maximum weight for male is 2 kg and for a female 1.5 kg.

The original area of expansion is east of the Volga River. Pheasant however already reached Europe in ancient times and today it is found all over Europe to Ireland and southern Scandinavia in the north (Map 18). It is hunted almost everywhere it lives, often supported by artificial breeding and release into the wild. The pheasant inhabits all types of landscape, although it seeks out localities where smaller forests alternate with bushes and weeds.

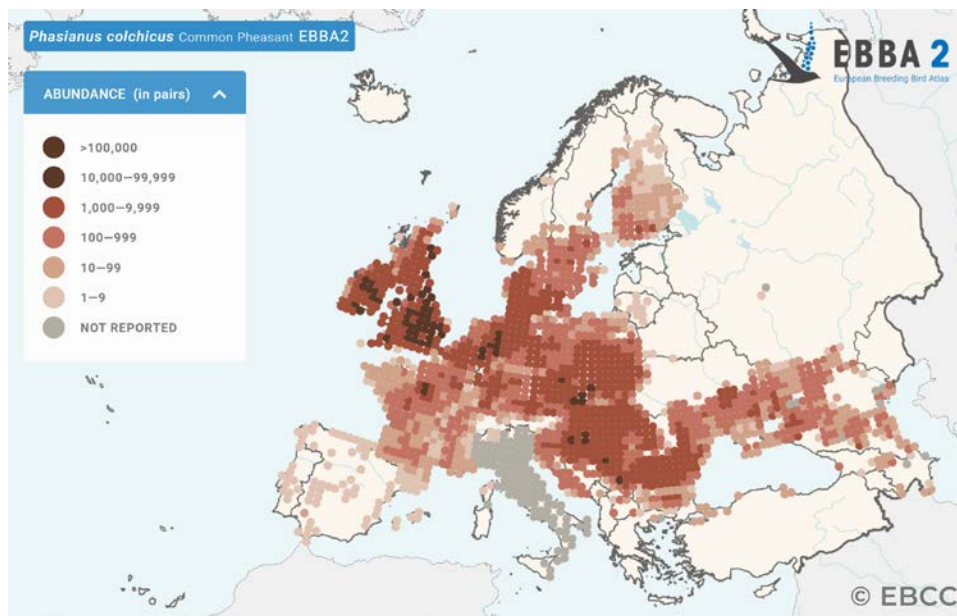
Pheasants form a significant part of fee hunts. Pheasant hunts are organized mainly in artificial breeding grounds, where a rich harvest is guaranteed, but also in the open countryside.

Fácán (*Phasianus colchicus*)

Közepes méretű madár, amelynek színe a hím és a nőstény esetében jelentős különbséget mutat. Jellemző a nagyon hosszú, akár 61 cm-es hegyes fark. A célzott tenyésztésnek köszönhetően a kakasok színezete nagyon változatos. Európában a vörösesbarna színű kakasok dominálnak. A fej és a nyak felső része fekete és kék színű. Jellemző a fehér csík a nyakon. A tyúk alapszíne világosbarna, a tollak közepe sötétebb. A csőr mindkét nemnél zöldessárga. A hímek maximális súlya 2 kg, a nőstényeké 1,5 kg.

Az eredeti terjeszkedési terület a Volgától keletre. A fácán azonban már az ókorban eljutott Európába, és ma egész Európában megtalálható Írorszáig és északon Dél-Skandináviáig (Térkép 18). Szinte mindenhol, ahol él, vadásznak rá, gyakran mesterséges tenyésztéssel és kibocsájtással támogatva vad populációt. A fácán szinte bármilyen környezetben megél, azonban olyan helyeket részesít előnyben, ahol kisebb erdők váltakoznak bokrokkal és gyepekkel.

A fácánvadászatok a fizetős vadászatok jelentős részét képezik. A fácánvadászatokat elsősorban mesterséges tenyésztett madarakra alapozzák, ahol a gazdag teríték garantált, de a szabad természetben is szerveznek fácánfesztiválokat.

Map 18: Phaesant distribution
 18. térkép: A közönséges fácán elterjedése
 Source/Forrás: EBCC, 2022

The number of pheasants hunted in the last two decades in Hungary and the Czech Republic is represented by Chart 12, from which it is clear that pheasants are widely hunted in both countries. Although the trend is slightly increasing in Hungary, the hunt of pheasants in the Czech Republic is decreasing every year. In Serbia, the pheasant hunt is relatively stable over the years. Around 140,000 are hunted annually. In Finland, this number is very low. In the last monitored year (2021), 23,600 were hunted.

Az elmúlt időszakban Magyarországon és Csehországban elejtett fácánok számát a 12. diagram mutatja be, amelyből kitűnik, hogy a fácánok vadászata mindkét országban széles körben elterjedt, bár Magyarországon a tendencia enyhén növekvő, Csehországban viszont évről évre csökkenő. Szerbiában a fácánvadászat az évek során viszonylag stabil. Évente mintegy 140 000 egyedre ejtenek el. Finnországban ez a szám nagyon alacsony. A legutóbbi, 2021-es megfigyelt évben 23 600 egyedre lőttek.

Figure 10: Phaesant hunting with hunting dogs in Serbia
 10. ábra: Fácánvadászat kutyákkal Szerbiában

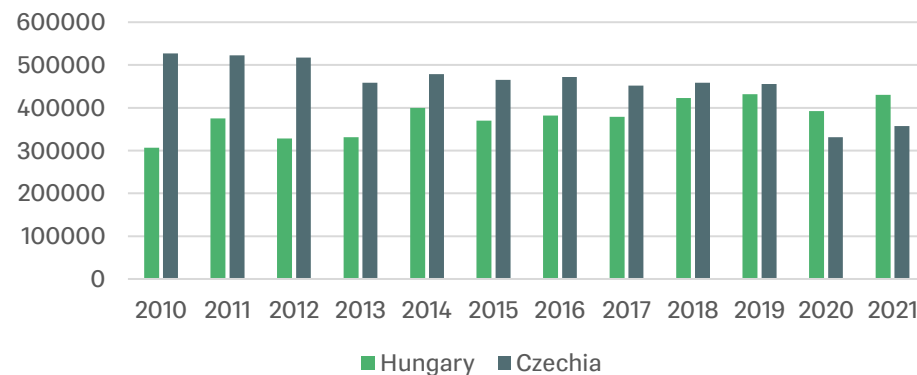

Chart 12: Number of hunted pheasants in Hungary and Czechia 2010 - 2021
 12. diagram: Az elejtett fácánok száma Magyarországon és Csehországban 2010 - 2021 között

Western capercaillie (*Tetrao urogallus*)

The capercaillie is characterized by significant sexual dimorphism. A long, rounded tail that spreads in a fan is typical. The male is coloured black, the wing coverts are brownish. The strong beak, which is yellowish, is conspicuous. The female is brown with black-brown stripes. The belly and flanks and lower part of tail feathers have white edges. An adult male can weigh over 5 kg. The female is significantly smaller and can weigh around 2.5 kg.

The capercaillie lives in coniferous forests from Western Europe to Baikal. In the north, it occurs up to the tree line. The distribution in Europe is island-like, only in the north and east of its range is the occurrence continuous (Map 19).

In most European countries, it is marked as a critically endangered species and is subject to protection, thus it is not possible to hunt it, with the exception of the Nordic countries. In the Nordic countries, capercaillie is one of the most interesting species concerning hunting tourism activities.

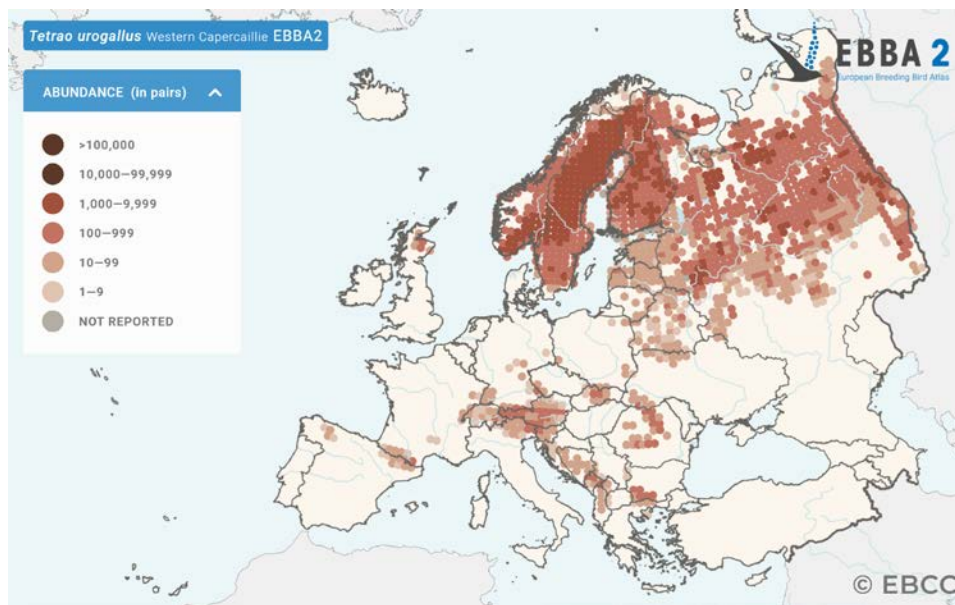
Siketfajd (*Tetrao urogallus*)

A fajdfélékre jelentős szexuális dimorfizmus jellemző. Jellemző a hosszú, lekerekített, legyező szerűen szétterülő farok. A hímek színe fekete, a szárnyfedők barnásak. Feltűnő az erős csőr, amely sárgás színű. A nőstény barna, fekete-barna csíkokkal. A hasán, a szárnyain, valamint a farok alsó részén a tollak szegélye fehér. A kifejlett hím súlya meghaladhatja az 5 kg-ot. A nőstény jóval kisebb, körülbelül 2,5 kg-ot nyom.

A siketfajd a tűlevelű erdőkben él Nyugat-Európától a Bajkálíg. Északon egészen az erdőhatárig előfordul. Elterjedése Európában szigetszerű, csak elterjedési területének északi és keleti részén folyamatos az előfordulása (Térkép 19).

A legtöbb európai országban kritikusan veszélyeztetett fajként van megjelölve, és védelem alatt áll, így vadászata nem lehetséges, kivéve a skandináv országokat. A skandináv országokban a siketfajd az egyik legérdekesebb faj a vadászati turizmus szempontjából.

Map 19: Western capercaillie distribution

19. térkép: A nyírfajd elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

The number of capercaillie hunted in Finland is shown in Chart 13. As with grouse, the hunt has varied over the years with a significant drop in 2017.

Az elejtett siketfajok száma a 13. diagramon látható. A fácánhoz hasonlóan a terítéke az évek során ingadozott, 2017-ben jelentős visszaesés volt tapasztalható.

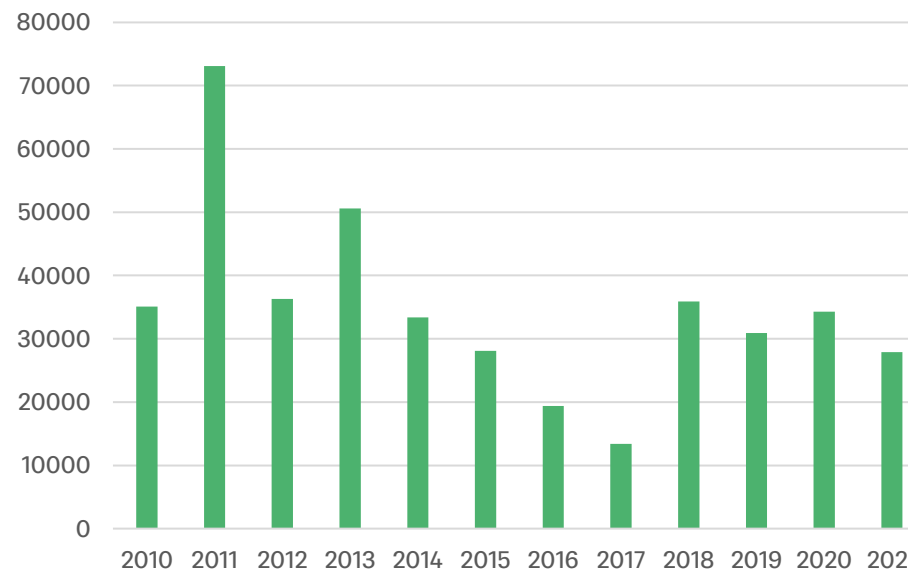

Chart 13: Number of hunted capercaillie in Finland 2010 - 2021

13. diagram: Az elejtett siketfajok száma Finnországban 2010 - 2021 között

Willow grouse (*Lagopus lagopus*)

Willow grouse, commonly known as the willow ptarmigan, is a bird species that belongs to the grouse family, measuring about 33-38 cm in length and weighing 450-800 g. During the breeding season, males have a reddish-brown head, neck, and upper parts of body, while females have a more muted brown plumage. In winter, both males and females have a white plumage that helps them blend into the snow. Willow ptarmigans are found in the northern parts of North America, Europe, and Asia. They prefer tundra habitats, including willow thickets, heathlands, and open areas near rivers and lakes. Willow ptarmigans are social birds and often live in small flocks during the winter. During the breeding season, males establish territories and defend them from other males. To survive in their harsh arctic environments, willow ptarmigans have several adaptations, including feathered feet that act like snowshoes, and special feathers that cover their nostrils, preventing snow and ice from entering while they forage for food.

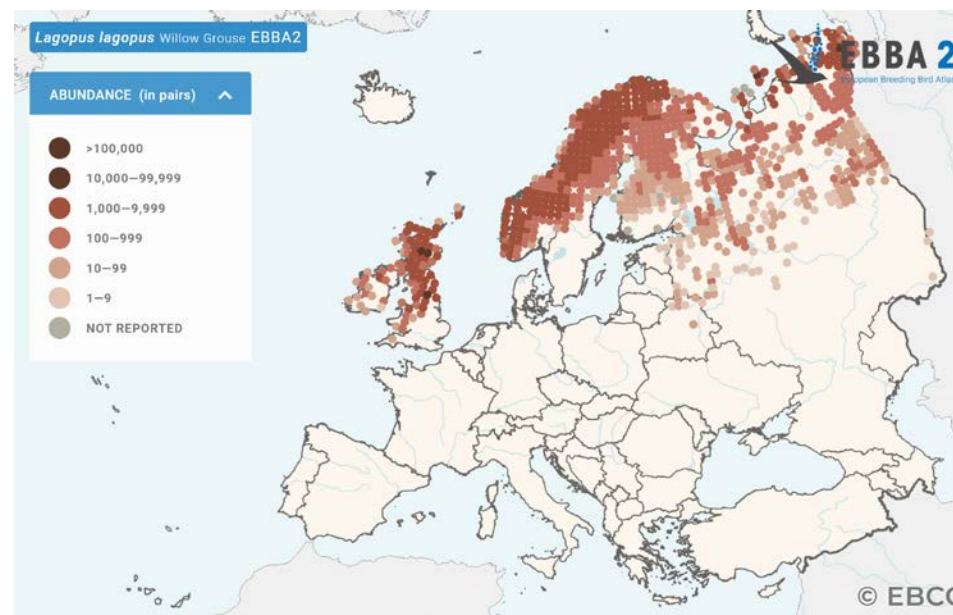
Willow ptarmigan is one of the most desired game bird in the northern part of Europe and is, for example, the main reason for domestic hunting tourists travelling to Lapland for hunting in Finland. Thus, it is also a very potential species for hunting tourism in these regions.

Sarki hófajd (*Lagopus lagopus*)

A sarki hófajd, a fácánfélék családjába tartozó, kb. 33-38 cm hosszú és 450-800 g súlyú madárfaj. A hímek feje, nyaka és felső testrésze vörösesbarna, míg a nőstények tollazata visszafogottabb barna. Télen mind a hímek, mind a nőstények tollazata fehér, ami segít nekik a hóba való beolvadásban. A sarki hófajd Észak-Amerika, Európa és Ázsia északi részein él. Kedvelik a tundrai élőhelyeket, beleértve a füzeseket, a pusztákat, valamint a folyók és tavak melletti nyílt területeket. A sarki hófajd társas madár, és télen gyakran kisebb csapatokban élnek. A költési időszakban a hímek territóriumot alakítanak ki, és azt megvédik a többi hímmel szemben. A zord sarkvidéki környezetben való túlélés érdekében a sarki hófajd számos alkalmazkodási stratégiával rendelkezik, többek között hócipőként működő tollas lábakkal, valamint speciális tollakkal, amelyek eltakarják az orrlyukaikat, megakadályozva a hó és a jég bejutását, miközben táplálékot keresnek.

A sarki hófajd az egyik legkívánatosabb vadfaj madarak közt Európa északi részén, és ez a fő oka például annak, hogy a délebbi országokból vadászturisták Lappföldre utaznak Finnországba vadászni (Térkép 20). Így ezekben a régiókban a vadászati turizmus szempontjából is igen jelentős faj.

Map 20: Willow grouse distribution

20. térkép: A fehér-törk fehér tyúk elterjedése
Source/Forrás: EBCC, 2022

A group of people in winter gear, including orange and green jackets and hats, are walking through a snowy forest. The trees are covered in snow, and the ground is a thick layer of white. The scene is dimly lit, suggesting a winter day.

2

**LEGISLATIVE ASPECTS OF HUNTING
TOURISM**

A VADÁSZATI TURIZMUS JOGI VONATKOZÁSAI

2. LEGISLATIVE ASPECTS OF HUNTING TOURISM

2. A VADÁSZATI TURIZMUS JOGI VONATKOZÁSAI

In this second chapter, the legislative aspects of hunting tourism are explored, with a focus on the regulations and policies that govern this industry worldwide. The rationale behind hunting-related legislation and the socioeconomic implications for local communities, is examined. The regulatory mechanisms in place to ensure ethical practices, such as licensing requirements and enforcement measures, are analysed. Furthermore, the international conventions and organizations that shape hunting tourism legislation are discussed, highlighting the importance of striking a delicate balance between wildlife conservation, economic benefits, and cultural traditions. Through this exploration, sustainable and responsible practices in the hunting tourism industry are aimed to be fostered. Legislation related to hunting tourism varies widely by country and region. The laws and regulations governing hunting tourism typically cover issues such as licensing, hunted species' limits, hunting seasons, safety requirements, and environmental protection.

In some countries, hunting tourism may be tightly regulated or even prohibited (e.g., Albania). In some European countries, some practices are largely banned (e.g., Germany) while in others it may be allowed under specific conditions. In many cases, the laws and regulations governing hunting tourism are designed to balance the interests of hunters, local communities, and conservation efforts. Some laws may require hunters to obtain licences and permits, which may be limited in number to prevent over-hunting or harm to endangered species. Other laws may set limits on the types of weapons or equipment that can be used in hunting and may require hunters to follow certain safety procedures.

Overall, hunting tourism legislation aims to ensure that hunting activities are conducted in a responsible and sustainable manner, and that the wildlife and habitats in the areas where hunting takes place are controlled. This sub-chapter summarizes the most important information from the field of legislation in hunting tourism.

Ebben a második fejezetben a vadászati turizmus jogszabályi aspektusait vizsgáljuk, különös tekintettel az iparágat világszerte szabályozó szabályozásokra és politikákra. Megvizsgáljuk a vadászattal kapcsolatos jogszabályok mögött meghúzódó indokokat és a helyi közösségekre gyakorolt társadalmi-gazdasági következményeket. Elemezzük az etikus gyakorlatot biztosító szabályozási mechanizmusokat, például az engedélyezési követelményeket és a végrehajtási intézkedéseket. Továbbá tárgyaljuk a vadászati turizmusra vonatkozó jogszabályokat alakító nemzetközi egyezményeket és szervezeteket, kiemelve a vadvilág megőrzése, a gazdasági előnyök és a kulturális hagyományok közötti kényes egyensúly megteremtésének fontosságát. E feltárás révén a vadászati turizmus fenntartható és felelősségteljes gyakorlatának előmozdítása a cél. A vadászati turizmusra vonatkozó jogszabályok országonként és régióként igen eltérőek. Ezek a törvények és rendeletek jellemzően olyan kérdésekre vonatkoznak, mint az engedélyezés, a vadászható fajok korlátozásai, a vadászati idény, a biztonsági követelmények és a környezetvédelem.

Egyes országokban a vadászati turizmus szigorúan szabályozott vagy akár tiltott is lehet (pl. Albánia). [Egyes gyakorlatok Európa bizonyos országaiban nagyrészt tiltottak (pl. Németország), míg máshol bizonyos feltételek mellett engedélyezettek. Sok esetben a vadászati turizmusra vonatkozó törvények és rendeletek úgy vannak kialakítva, hogy egyensúlyt teremtsenek a vadászok, a helyi közösségek és a természetvédelem érdekei között. Egyes törvények megkövetelik a vadászoktól, hogy engedélyeket és jogosítványokat szerezzenek be, amelyek száma korlátozott lehet a túlzásba vitt vadászat vagy a veszélyeztetett fajok károsításának megelőzése érdekében. Más törvények korlátozhatják a vadászat során használható fegyverek vagy felszerelések típusait, és megkövetelik a vadászoktól bizonyos biztonsági eljárások betartását.

Összességében a vadászturizmusra vonatkozó jogszabályok célja annak biztosítása, hogy a vadászati tevékenységeket felelősségteljes és fenntartható

2.1 Hunting rights

There are various legal constructs of how hunting rights and the ownership of game animals are distributed between the state, the landowners and the hunters. In some cases, wild animals are nobody's property, i.e. 'res nullius', which basically means that it becomes someone's property by hunting or catching it. In other legal systems, it is either the state that owns game animals, and the hunters can possess them if they hunt or catch them in a lawful manner, or the hunter is the landowner from whose property the animal comes.

Hunting rights in Europe mostly belong to the landowners, but there are various ways in which this right can be practiced. In the simplest case, landowners can hunt on their lands without any restrictions, which can be justified by the need to protect their land from game damage. However, the fragmentation of land, and consequently the fragmentation of hunting areas, leads to the degradation of game populations. For this reason, in most countries hunting rights can only be practiced on an area above a certain threshold level regarding the size of hunting area. This implies that landowners must form larger units where they can hunt on their own or make a lease agreement with a third party. On state land, hunting grounds can be formed similarly to private lands. In some countries (e.g., Finland), the locals can also have free hunting rights on state land due to their residence in the area. The hunting rights and property rights related to it typically vary depending on the game animal in question. For example, in Finland, for hunting small game, the landowners' permission is enough, but concerning larger animals like elk or white-tailed deer, in addition a licence from the state based on the pre-decided bag quota is needed, even when hunting on privately owned land.

Hunting rights can also be coupled with responsibilities and duties. In many European countries, the hunting rights beneficiary is also responsible for game management which, in Central European countries for example, usually means hunting according to an officially approved wild game management plan, organizing hunting activities, and applying safety measures.

módon folytassák, és hogy szabályozzák a vadon élő állatokat és élőhelyeket azokon a területeken, ahol a vadászat folyik.

2.1 Vadászati jog

Ez az alfejezet összefoglalja a vadászati turizmusra vonatkozó jogszabályok területéről a legfontosabb információkat. Különböző jogi konstrukciók léteznek arra vonatkozóan, hogyan oszlik meg a vadászati jog és a vad tulajdonjoga az állam, a földtulajdonosok és a vadászok között. Bizonyos esetekben a vad senki tulajdonát nem képezi, azaz a „res nullius” esete forog fenn, ami alapvetően azt jelenti, hogy a vad vadászat vagy a befogás révén kerül valakinek a tulajdonába. Más jogrendszerekben vagy az állam a vad tulajdonosa, és a vadászok akkor vehetik őket birtokba, ha jogszerűen vadásznak vagy fogják el őket, illetve a vadász a földtulajdonos akinek a tulajdonában az állat élőhelye van.

A vadászati jog Európában többnyire a földtulajdonosoké, de ezt a jogot többféleképpen lehet gyakorolni. A legegyszerűbb esetben a földtulajdonosok minden korlátozás nélkül vadászhatnak a földjeiken, amit azzal lehet indokolni, hogy meg kell védeniük a földjeiket a vad károkozásától. A földterületek felaprózódása, és ennek következtében a vadászterületek elaprózódása azonban a vadállomány pusztulásához vezet. Ezért a legtöbb országban a vadászati jog csak egy bizonyos küszöbérték feletti területen gyakorolható a vadászterület nagyságát illetően. Ez azt jelenti, hogy a földtulajdonosoknak nagyobb egységeket kell kialakítaniuk, ahol saját maguk vadászhatnak, vagy bérleti szerződést kell kötniük egy harmadik féllel. Az állami földeken a magánföldekhez hasonlóan lehet vadászterületeket kialakítani. Egyes országokban (pl. Finnországban) a helyiek is rendelkezhetnek szabad vadászati joggal az állami földeken, mivel a területen laknak. A vadászati jog és az ahhoz kapcsolódó tulajdonjogok jellemzően az adott vadfajtól függően változnak. Finnországban például az apróvadak vadászatához elegendő a földtulajdonos engedélye, de a nagyobb állatok, például a jávorszarvas vagy a fehérfarkú szarvas esetében ezen felül az állam engedélye is szükséges, amely az előre meghatározott zsákmennyiségen alapul, még akkor is, ha magántulajdonban lévő területen vadásznak.

A vadászati jog felelősséggel és kötelezettségekkel is párosulhat. Számos európai országban a vadászatra jogosult felelős vadgazdálkodásért is, ami a hivatalosan jóváhagyott vadgazdálkodási terv szerinti vadászatot, a vadászati tevékenységek megszervezését és a biztonsági intézkedések alkalmazását jelenti.

2.2 Conditions for hunting for domestic hunters

All hunters must hold a hunting and a gun licence that proves that they have the necessary knowledge in hunting and the skills to handle firearms, respectively. These licences can be obtained through hunting courses, at the end of which candidates must pass theoretical and sometimes also practical tests. Traditional forms of hunting, such as archery, falconry, greyhound hunting, or using muzzle-loading rifle usually require additional licences (if these are allowed within the country).

Hunters must be in a physical and mental condition that is good enough for safe handling of guns, which implies the hunter is not, for example, under alcohol or drug influence. Hunters can only fire when the target is identifiable without any doubts.

In addition to a hunting licence, a hunter needs a permit to access a certain hunting area and for a certain wild game species. The permit is issued by the beneficiary of the hunting rights, which is usually the landowner, or an organization formed by the landowners, or an authorized state organization. In addition to licences and permits, hunters typically must have liability and accident insurance too.

In some countries (e.g., Czech Republic and Serbia), in majority of hunting clubs it is custom to act as an apprentice for one year without actually participating in hunting if a hunter wants to become a member. In some clubs, membership is limited only if the applicants who own land (or is a family member of the owner) in the area where the hunting club manages hunting. In many countries this can be a barrier for newcomers and young people to join a hunting club and have hunting opportunities

Driven hunts can be even more complicated because these hunting methods potentially involve a number of people and can cover a large area. In some countries these events must be reported in advance to the police and to other authorities, and there must be a written plan that shall be handed out to the hunters and to the assisting personnel. At a meeting at the beginning of the hunting event, all hunters are registered, licences are checked, and safety regulations are communicated to the participants.

2.2 A belföldi vadászat feltételei

Minden vadásznak vadászati és fegyverviselési engedéllyel kell rendelkeznie, amely igazolja, hogy rendelkezik a vadászathoz szükséges ismeretekkel, illetve a lőfegyverek kezeléséhez szükséges készségekkel. Ezeket az engedélyeket vadászati tanfolyamokon lehet megszerezni, amelyek végén a jelölteknek elméleti és néha gyakorlati vizsgát kell tenniük. A vadászat hagyományos formái, mint például az íjászat, a solymászat, az agarászat vagy az elöltöltős puska használata stb. általában további engedélyeket igényelnek (ha az adott országban engedélyezettek).

A vadászoknak a fegyverek biztonságos kezeléséhez alkalmas fizikai és mentális állapotban kell lenniük, ami azt jelenti, hogy a vadász nem állhat például alkohol vagy kábítószer hatása alatt. A vadászok csak akkor lőhetnek, ha a célpont minden kétséget kizáróan azonosítható.

A vadászjegy mellett a vadásznak engedélyre van szüksége egy bizonyos vadászterületre való bejutáshoz és egy bizonyos vadfajra fajra történő vadászathoz. Az engedélyt a vadászatra jogosult adja ki, amely általában a földtulajdonos vagy a földtulajdonosok által létrehozott szervezet, vagy egy erre felhatalmazott állami szervezet. A vadászoknak az engedélyeken és a vadászjegyeken kívül általában felelősség- és balesetbiztosítással is rendelkezniük kell.

Néhány országban (pl. Csehországban vagy Szerbiában) az a szokás a vadászegyesületek többségében, ha a vadász taggá akar válni, akkor egy évig tanoncként kell tevékenykedni anélkül, hogy ténylegesen részt vennie a vadászaton. Néhány klubban a tagság korlátozott, csak akkor lehet tag az illető, ha a kérelmezőnek van földje (vagy a tulajdonos családtagja) azon a területen, ahol a vadászklub vadászik. Sok országban ez akadályozhatja az újonnan érkezőket és a fiatalokat abban, hogy csatlakozzanak a vadászegyesülethez és vadászati lehetőséghez jussanak.

A hajtóvadászat még bonyolultabb lehet, mivel ezek a vadászati módszerek potenciálisan több ember részvételével zajlanak, és nagy területet fedhetnek le. Egyes országokban ezeket az eseményeket előre be kell jelenteni a rendőrségnek és más hatóságoknak, és írásos tervet kell készíteni, amelyet a vadászoknak és a segítő személyeknek ki kell osztani. A vadászati esemény kezdetén tartott gyűlésen minden vadászt regisztrálnak, ellenőrzik az engedélyeket és tájékoztatják a résztvevőket a biztonsági előírásokról.

Figure 11: Final show after driven hunt of wild boars

11. ábra: Teríték a vaddisznóhajtás után

2.3 Hunting abroad and travelling with a gun

Usually, the requirements for hunting equally refer to both domestic and foreign hunters. Although the requirements for hunting licences vary from country to country, in Europe hunting and gun licences are mutually recognized. However, in many countries, foreign hunters can only hunt in a local guide's company.

As with domestic hunters, another required document is a hunting permit which authorizes a hunter to hunt in a given location. It can be issued by a hunting club, a state enterprise, or a private landowner. Hunting conditions and management vary, nevertheless, from state to state. In order to practice hunting, a hunter must also have a gun licence. Another integral part is the necessity of accident insurance for the given location, usually for the whole country.

In a typical case, hunters can apply for a hunting licence in a foreign country based on the following documents:

- self-signed applications to the authority or an invitation letter
- identity card or passport
- a valid document authorizing hunting / hunting card, which is issued abroad, according to nationality - either a plain copy of hunting a licence or a certified copy with a so-called apostille or so-called super-legalization is needed
- in some countries, proof of insurance for the hunting territory in national language

In total, three ways of verifying foreign documents are possible:

1. If the hunter's country of origin has concluded a legal assistance agreement with a country where hunter wants to hunt, the hunting licence is also valid in this country. Typically the request application is processed by the Ministry of Agriculture or another actor which has the administrative power on game management and hunting.
2. Another way is to verify the documents that are issued by the signatories of the Hague Apostille Convention. In this case, the hunting licence must only be verified by a so-called apostille, i.e. a verification clause that is attached to the original or a copy of the document. Everything must be translated into the national language of the country (i.e. the country the hunter wants to visit) by a certified translator.

2.3 Külföldi vadászat és fegyverrel való utazás

A vadászatra vonatkozó követelmények általában egyaránt vonatkoznak a hazai és a külföldi vadászokra. Bár a vadászati engedélyekre vonatkozó követelmények országonként eltérőek, a vadászati és a fegyverviselési engedélyek kölcsönösen elismertek Európában. Sok országban azonban a külföldi vadászok csak helyi vezető társaságában vadászhatnak.

A hazai vadászokhoz hasonlóan a másik szükséges dokumentum a vadászati engedély, amely feljogosítja a vadászt arra, hogy egy adott helyen vadászhatson. Ezt a vadászegyesület, egy állami vállalat vagy egy magánföldtulajdonos adhatja ki. Mindazonáltal a vadászati feltételek és a vadgazdálkodás államonként eltérőek. A vadászat gyakorlásához a vadásznak fegyvertartási engedéllyel is rendelkeznie kell. Balesetbiztosítás megkötése is szükséges az adott helyszínre, azaz többnyire az egész országra.

Tipikus esetben a vadászok külföldön a következő dokumentumok alapján igényelhetnek vadászjegyet:

- saját kezűleg aláírt, a hatósághoz benyújtott kérelem vagy meghívólevél,
- személyi igazolvány vagy útlevél,
- érvényes vadászatra jogosító okmány/vadászkártya, amelyet külföldön állítanak ki, az állampolgárságnak megfelelően - vagy a vadászjegy egyszerű másolata, vagy egy hitelesített másolat úgynevezett apostille-vel (hitelesítéssel) vagy úgynevezett superlegalizációval,
- egyes országokban a vadászterületre vonatkozó biztosítási igazolás a nemzeti nyelveken.

Összesen háromféleképpen lehet ellenőrizni a külföldi dokumentumokat:

1. Ha a vadász származási országa jogsegélyegyezményt kötött azzal az országgal, ahol a vadász vadászni kíván, a vadászati engedélyt ebben az országban is érvényes. Jellemzően a Mezőgazdasági Minisztérium vagy bármely más vadászatra vonatkozó közigazgatási, vadgazdálkodási és vadászati hatáskörrel rendelkező szereplő dolgozza fel a kérelmet.
2. Egy másik lehetőség a Hágai Apostille Egyezmény aláírói által kiállított dokumentumok ellenőrzése. Ebben az esetben a vadászjegyet csak úgynevezett apostille-levéllel kell hitelesíteni., azaz egy hitelesítési záradékkal, amelyet az okmány eredeti példányához vagy másolatához csatolnak. Mindent le kell fordítani az ország nemzeti nyelvére (azaz arra az országra, ahol a vadász tartózkodik, illetve amit meg akar látogatni) hitelesített fordítóval.

3. The last option is verification by so-called super legalization. This case occurs if the hunting tourist's home country does not have an international agreement with the host country regarding legal assistance on hunting licences and it is also not a signatory to the Hague Apostille Convention. The given document is thus verified by the competent authority abroad (most often the Ministry of Foreign Affairs of the given country) and subsequently by the relevant representative office of the country to be visited in the given country.

Hunting licences and permits are issued to foreigners for a certain time period. Administrative fees are determined according to the length of validity of the hunting licence and permit. Hunting permits are issued and signed by the user of the hunting area. The permit contains personal data of the hunter and the hunting area, the type of permit, and a list of game species, sex, age, and numbers which are allowed to be hunted.

Travelling with a hunting gun in Europe can be a complicated process because different countries have their own regulations and requirements for firearm possession and transport. In general, to travel with a hunting gun in Europe, hunters will need to have a valid gun licence or permit in his/her home country. They should also check the firearm laws of the countries they plan to visit and ensure that they comply with the regulations of these countries for firearm possession and transport.

A European Firearms Pass (EFP) is a document that allows firearm owners to travel within the European Union (EU) with their firearms. The EFP is issued by the national authorities of the home country and is valid for five years. When travelling with a hunting gun in Europe, hunters should also ensure that their firearm is unloaded, secured in a suitable container, and packed in checked luggage. They should also declare firearm at customs and follow any additional procedures required by the relevant authorities. It is important to note that some countries in Europe may have stricter gun laws than others, so it is essential to check the regulations of each country the hunter plans to visit before travelling. Failing to comply with firearm regulations can result in fines, imprisonment, and confiscation of one's firearm.

In a typical case, an invitation letter from the hosting party (hunting club, hunting company, etc.) is needed for a hunting trip. In general, an invitation letter for a hunting trip should include the following information:

- The name and contact information of the organization or individual who is inviting the hunter to the country in question

3. Az utolsó lehetőség az úgynevezett superlegalizáció általi ellenőrzés. Ez az eset akkor fordul elő, ha a vadászturista hazája nem rendelkezik nemzetközi megállapodással a fogadó országgal a vadászejegyekkel kapcsolatos jogsegélyről, és nem írta alá a Hágai Apostille-egyezményt sem. Az adott dokumentumot tehát a külföldön illetékes hatóság (leggyakrabban az adott ország Külügyminisztériuma), majd ezt követően a meglátogatandó ország illetékes képviselője hitelesíti az adott országban.

A vadászejegyeket és -engedélyeket külföldiek számára meghatározott időre adják ki. Az igazgatási díjakat a vadászejegy és a vadászati engedély érvényességi idejének hosszától függően határozzák meg. A vadászati engedélyeket a vadászterület használója adja ki és írja alá. Az engedély tartalmazza a vadász személyes adatait és a vadászterületet, az engedély típusát, valamint a vadfajok listáját nem, kor és szám szerint, amelyekre vadászni lehet.

Európában vadászfegyverrel utazni bonyolult folyamat lehet, mivel a különböző országoknak saját szabályozása és követelményei vannak a lőfegyverek birtoklására és szállítására vonatkozóan. Általánosságban elmondható, hogy a vadászoknak érvényes fegyvertartási engedéllyel vagy fegyvertartási engedéllyel kell rendelkezniük a hazájukban. Ellenőrizniük kell továbbá a meglátogatni kívánt országok lőfegyverekre vonatkozó törvényeit, és biztosítaniuk kell, hogy megfeleljenek az adott országok lőfegyverek tartására és szállítására vonatkozó előírásainak.

Európai tűzfegyveres igazolvány (EFP) egy olyan okmány, amely lehetővé teszi a lőfegyvertulajdonosok számára, hogy lőfegyverükkel az Európai Unió (EU) belül utazhassanak. Az EFP-t a származási ország nemzeti hatóságai állítják ki, és öt évig érvényes. Ha vadászfegyverrel utaznak Európába, a vadászoknak arról is gondoskodniuk kell, hogy a lőfegyverük töltetlen legyen, megfelelő tárolóedényben legyen rögzítve, és feladott poggyászbba csomagolva. A lőfegyvert a vámhatóságnál is be kell jelenteniük, és az illetékes hatóságok által előírt további eljárásokat is be kell tartaniuk. Fontos megjegyezni, hogy Európa egyes országaiban szigorúbbak lehetnek a fegyvertörvények, mint másokban, ezért fontos, hogy a vadász minden egyes ország szabályait ellenőrizze, amelyet meg akar látogatni. A lőfegyverekre vonatkozó előírások be nem tartása pénzbírsággal, börtönbüntetéssel és a lőfegyver elkobzásával járhat.

Tipikus esetben a meghívólevél szükséges a vendéglátó féltől (vadászegyesület, vadásztársaság stb.) a vadászkirándulásra. Általában a vadászatra szóló

- The dates and location of the hunt
- A statement indicating that hunters are invited to participate in the hunt
- Information about the type of hunting hunters will be doing (e.g., big game, small game, waterfowl)
- Any specific rules or requirements for the hunt (e.g., required equipment, hunting permits, etc.)
- Any other relevant information, such as lodging arrangements, transportation, or meals.

It is also a good idea to include the hunter's own personal information in the letter, such as name, passport or ID number, and contact information. This letter will help to confirm that the invitation is legitimate and can be used to support travel plans.

2.4 Hunting season

A hunting period or hunting season is the time when a specific game species can be hunted. The purpose is to define off-seasons when game animals are less disturbed and protected due to, for example, reproduction seasons. They need such a calm period in particular when new generations are being born and raised. For some game species, the mating season is traditionally a part of the hunting season; moreover, it can be the highlight of the hunt. Red deer, roe deer, fallow deer, elk, chamois, capercaillie, and other species create a unique atmosphere with their mating rituals that usually involves unique voices. At these times, they are easier to find and call by imitating their mating voices. However, there are also some countries where hunting is prohibited during this mating season (e.g., in Finland some hunting clubs have protected the grouse/capercaillie mating display areas in the spring).

Game hunting seasons may vary from country to country, so it is necessary to check them when planning a hunting trip. The hunting season is often set according to the specific laws and regulations established by the government or other relevant authorities in a given area. For example, in Czechia it is set by law (decree¹), in Serbia by the Rulebook issued by the Ministry and thus the season is same every year. However, in other countries, like Finland there can be annual changes as concerning the small game, the length of the season is the only way to influence on the hunting pressure, since small game does not have a quota based on the number of animals or

¹ A decree is a type of legislation. In the sense of legal terminology may be issued as an implementing regulation of the law by a central state administration body (e.g. a ministry) or by another authority empowered by law to do so.

meghívólevélnek a következő információkat kell tartalmaznia:

- Annak a szervezetnek vagy személynek a neve és elérhetősége, aki a vadászt a kérdéses országba hívja.
- A vadászat időpontja és helyszíne.
- Egy nyilatkozat, amely jelzi, hogy a vadászokat meghívják a vadászon való részvételre.
- A vadászok által végzett vadászat típusára vonatkozó információk (pl. nagyvad, apróvad, vízimadarak stb.).
- A vadászatra vonatkozó különleges szabályok vagy követelmények (pl. szükséges felszerelés, vadászati engedélyek stb.).
- Bármilyen más lényeges információ, például szállás, szállítás vagy étkezés.

Az is jó ötlet, ha a vadászok saját személyes adatai is szerepelnek a levélben, például név, útlevél- vagy személyi igazolványszám és elérhetőség.

Ez a levél segít megerősíteni, hogy a meghívás jogszerű, és felhasználható az utazási tervek alátámasztására.

2.4 Vadászati idény

Vadászati időszak vagy vadászati idény az az időszak, amikor egy adott vad vadászható. Célja a szezonon kívüli időszakok meghatározása, amikor a vadállományt kevésbé zavarják és védik pl. a szaporodási időszakok miatt. Az ilyen nyugodt időszakra különösen akkor van szükségük, amikor az új generációk megszületnek és felnőnek. Egyes vadfajok esetében a párzási időszak hagyományosan a vadászati szezon része, sőt, a vadászatuk csúcspontja is lehet. Gímszarvas, őz, dámszarvas, jávorszarvas, zerge, siketfajd és más fajok egyedének párzási rituáléja rendkívül jellegzetes, és általában egyedi hangokkal jár. Ilyenkor könnyebb megtalálni és párzási hangjuk utánzásával hívni őket. Vannak azonban olyan országok is, ahol tilos a vadászat ebben a párzási időszakban, Finnországban például egyes vadászegyesületek védetté nyilvánították a nyír és siketfajdok tavaszi párzási helyeit.

A vadászati szezonok országonként eltérőek lehetnek, ezért a vadászat megtervezésekor mindenképpen ellenőrizni kell azokat. A vadászati idényt gyakran az adott terület kormánya vagy más illetékes hatóságok által meghatározott egyedi törvények és rendeletek alapján határozzák meg.

do not require special hunting license/animal, like for example elk or bear. For this reason, even though the hunting season starts typically always at the same date, it can be shortened in case the population is low. The Ministry of Agriculture and Forestry makes the decisions of annual hunting seasons based on the proposal of The Finnish Wildlife Agency and based on calculations of Natural Resources Institute Finland. Also hunting clubs can make their own restrictions for hunting on their land, even ban it totally for one/two years, if they feel it is necessarily to maintain healthy population size. Due to different environmental conditions, hunting seasons can vary depending on the region also within the country.

Laws and regulations typically consider various factors, such as population size and health of the game animal species, as well as environmental and ecological conditions of the region. The hunting season may also be influenced by cultural and historical practices, as well as by economic considerations, such as the revenue generated by hunting permits and fees. A longer hunting season can make a certain destination more competitive than others. Examples of hunting season for the main hunted species in selected European countries are presented in Table 2.

Figure 12: Mating season of wild boars

12. ábra: Vaddisznó párzási/bűgási szezon

Csehországban például törvény határozza meg (rendelet¹), Szerbiában pedig a minisztérium által kiadott szabálykönyv, így a szezon minden évben azonos. Más országokban, például Finnországban azonban az apróvadak mennyisége évről évre változhat, a szezon hossza az egyetlen módja a vadászati nyomás befolyásolásának, mivel az apróvadnak nincs kvótája a vadállomány, ill. nem kell hozzá külön vadászati engedély, például jávorszarvasra vagy medvére. Emiatt bár a vadászati idény általában ugyanazon a napon kezdődik, kisebb állomány felvétele esetén lerövidíthető. A Földművelésügyi és Erdészeti Minisztérium minden évben dönt a vadászati időkről a Finn Természetvédelmi Ügynökség javaslata és a Finn Természeti Erőforrás Kutatóintézet számításai alapján. Emellett a vadásztársaságok saját maguk is korlátozhatják a vadászatot a földjeiken, akár egy-két évre teljesen megtilthatják azt, ha úgy vélik, hogy az egészséges nagy populáció fenntartásához feltétlenül szükséges. Az eltérő környezeti viszonyok miatt a vadászati idők régióként és országon belül változhatnak.

Ezek a törvények és rendeletek jellemzően különböző tényezőket vesznek figyelembe, mint például a népesség nagyságát és a vadfajok egészségi állapotát, valamint a régió környezeti és ökológiai viszonyait. A vadászati idényt kulturális és történelmi szokások, valamint gazdasági megfontolások is befolyásolhatják, mint például a vadászati engedélyekből és díjakból származó bevételek. A hosszabb vadászati szezon versenyképesebbé tehet egy adott célpontot, mint másokat. A 2. táblázat példákat mutat be a főbb vadászható fajok vadászati szezonzájára a kiválasztott európai országokban.

¹ A rendelet egyfajta jogszabály. A jogi terminológia értelmében törvény végrehajtási rendeleteként adhatja ki egy központi államigazgatási szerv (pl. minisztérium) vagy más, törvény által erre felhatalmazott hatóság.

Table 2: Hunting season of main hunted species in Europe

Wild game		Czech Republic	Serbia	Finland ¹	Hungary
Roe deer	male	1. 5.–30. 9.	15. 4.–30. 9.	16.5 - 15.6 1. 9.–5. 2.	15. 4.–30. 9.
	female	1. 8.–31. 12.	1. 9.–31. 1.	1. 9.–15. 2.	1.10 – 28.2
	young	1. 1.–31. 12.			
Red deer	male	1. 7.–31. 1.	1. 8.–15. 2.	not occur	1. 9.–31. 1.
	female	1. 8.–31. 1.	1. 8.–31. 1.		1. 9.–31. 1.
	young	1. 1.–31. 12.			1. 9.–30. 4.
Sika deer	male	1. 7.–31. 1.	not occur	not occur	whole year
	female	1. 8.–31. 1.			
	young	1. 1.–31. 12.			
Fallow deer	male	1. 7.–31. 1.	1. 9.–15. 2.	1. 9.–23. 9. ² 24. 9.–31. 1. ³	1. 10.–30. 11.
	female	1. 8.–31. 1.	1. 9.–31. 1.		1. 10.–31. 1.
	young	1. 1.–31. 12.			1. 10.–28. 2.
Mouflon	male	1. 7.–31. 3.	whole year	1. 9.–31. 1.	whole year
	female	1. 7.–31. 12.	1. 10.–31. 1.		1. 9.–31. 1.
	young	1. 1.–31. 12.			1. 9.–28. 2.
Elk		protected	not occur	1. 9.–15. 1. ⁴	not occur
Chamois	male	protected	1. 7.–31. 1.	not occur	not occur
	female		1. 9.–31. 1.		
	young				
Wild boar	male	whole year	whole year	whole year	whole year
	female		1. 7.–15. 1.	1. 8.–1. 3. ⁵	
	young		1. 7.–28. 2.	whole year ⁶	
Hare		1. 11.–31. 12.	15. 10.–15. 12.	1. 9.–28. 2.	whole year
Wolf		protected	1. 7.–31. 3.	protected ⁷	protected
Fox		whole year	whole year	1. 8.–30. 4. ⁸	whole year
Jackal		not included among hunted game ⁹	whole year	not occur	whole year
Black grouse		protected	not included among hunted game	10. 9.–10. 12. ¹⁰	not occur
Willow grouse		not occur		10. 9.–31. 3. ¹¹ /31. 10.	not occur
Mallard		1. 9.–30. 11.	1. 9.–28. 2.	20. 8.–31. 12.	15. 8.–31. 1.
Pheasant		16. 10.–31. 1. ¹²	1. 10.–31. 1.	20. 8.–31. 12.	1. 10.–28. 2.

¹ The hunting periods in Finland are from hunting season 2022-2023 and they are set differently every year.

² by stalking, not allowed to hunt in Lapland
³ with a special licence from game administration body

⁴ the hunting season varies within this period in different parts of the country

⁵ 1. 3.–1. 8. females with young are protected

⁶ 1. 3.–1. 8. the youngest are protected (piglets)

⁷ some special licences can be handed out

⁸ the hunting season varies within this period in different parts of the country

⁹ hunting allowed only with the consent of the nature conservation authority

¹⁰ both males and females, the hunting season varies within this time period in different parts of the country. in some parts of the country protected. In addition in certain parts of the country males 10. 1.–31. 1.

¹¹ in the fells in Lapland/ 31. 10. in the rest of Northern Finland, protected in other parts of the country.

¹² Cock and hen year round in pheasantry

2. táblázat: A fő vadászható fajok vadászati ideje Európában

Vadfaj		Csehország	Szerbia	Finnország ¹	Magyarország
Őz	bak	5. 1. - 9. 30.	4. 15. - 9. 30.	5. 16. - 6. 15.	4. 15. - 9. 30.
	suta	1. 8. - 31. 12.	9. 1. - 1.31.	9. 1. - 2. 5.	10. 1. - 2. 28.
	gida	1. 1. - 12. 31.			
Gímszarvas	bak	7. 1. - 1. 31.	8. 1. - 2.15.	nem fordul elő	9. 1. - 1. 31.
	suta	8. 1. - 31. 1.	8. 1. - 1.31.		9. 1. - 1. 31.
	gida	1. 1. - 31. 12.			9. 1. - 4. 30.
Szikaszarvas	bak	7. 1. - 1. 31.	nem fordul elő	nem fordul elő	egész évben
	suta	8. 1. - 1. 31.			
	gida	1. 1. - 12. 31.			
Dámszarvas	bak	7. 1. - 1. 31.	9. 1. - 2.15.	9. 1. - 9. 23. ² 9. 24. - 1. 31. ³	10. 1.- 11. 30.
	suta	8. 1. - 1. 31.	9. 1. - 1.31.		10. 1.- 1. 31.
	gida	1. 1. - 12. 31.			10. 1.- 2. 28.
Muflon	bak	7. 1. - 3. 31.	egész évben	9. 1. - 1. 31.	egész évben
	suta	7. 1. - 12. 31.	10.1.- 1.31.		9. 1. - 1. 31.
	gida	1. 1. - 12. 31.			9. 1. - 2. 28.
Jávorszarvas		védett	Nem fordul elő	9. 1. - 1. 15.	nem fordul elő
Zerge	bak	védett	7. 1. - 1.31.	nem fordul elő	nem fordul elő
	suta		9. 1. - 1.31.		
	gida				
Vaddisznó	bak	egész évben	egész évben	egész évben	egész évben
	suta		7. 1. - 1.15.	8. 1. - 3. 1. ⁴	
	gida		7. 1. - 2.28.	egész évben ⁵	
Mezei nyúl		11. 1. - 12. 31.	10. 15. - 12. 15.	9. 1.- 2. 28.	egész évben
Farkas		védett	7. 1. - 3. 31.	védett, néhány különleges engedélyt ki lehet adni	védett
Róka		egész évben	egész évben	8. 1. - 4. 30. ⁶	egész évben
Aranysakál		nem tartozik a vadászott vadak közé ⁷	egész évben	nem fordul elő	egész évben
Nyírfajd		védett	nem tartozik a vadászott vadak közé	9. 10. -12. 10. ⁸	nem fordul elő
Sarki hófajd		nem fordul elő		9. 10.- 3. 31. ⁹	nem fordul elő
Tőkésréce		9. 1. - 11. 30.	9. 1. - 2. 28.	8. 20. - 12.31-ig	8. 15.- 1. 31.
Fácán		10. 16. - 1. 31. ¹⁰	10. 1. - 1.31.	2022. 8. 20. – 2022. 12. 31.	10. 1.- 2. 28.

1 A vadászati időszakok Finnországban a 2022-2023-as vadászati szezonról kezdődnek, és minden évben másképp határozzák meg őket.

2 Becserkészéssel, ami Lappföldön nem megengedett.

3 A vadászati adminisztrációtól kapott különleges engedéllyel

4 3. 1. - 8. 1. A malacokat nevelő kocákat védik.

5 3. 1. - 8. 1. A malacok védelmet élveznek.

6 A vadászati szezon ebben az időszakban az ország különböző részein változik.

7 A vadászat csak a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával engedélyezett.

8 Hímeknél és a nőtényeknél is, a vadászati szezon változik ebben az időszakban az ország különböző részein. Az ország egyes részein védett. Ezen kívül az ország egyes részein a hímek 1. 10.- 1. 31.

9 a lappföldi hegyekben, / 10. 31. Észak-Finnország többi részén, védett az ország más részein.

10 Kakas és tyúk egész évben ahol a fácánokat nevelik

2.5 Illegal hunting

Hunting is literally a matter of life and death. Thus, it is also a very vulnerable business sector to the negative connotations in the minds of the general public. Therefore, it is of the utmost importance that hunting tourism companies do not act in an illegal or unethical manner. Just one bad example may severely harm the whole business sector and, in the worst case scenario, cause a ban on hunting tourism in some areas.

Illegal hunting (also called as poaching) is the killing or capturing of game animals outside the hunting season, hunting of protected animals, or violation of other legislative provisions. Depending on the nature conservation status or the financial value of the target animal, illegal hunting can fall under criminal law, especially when unauthorized firearm possession is involved. Illegal hunting in some areas is so widespread that it can jeopardize professional wild game management, or in severe cases it can threaten an entire population of some species. Such illegal hunting is fuelled by high market value of certain animal parts, strong dependence on bushmeat, or it can be a response to high damage to crops or livestock caused by wild game.

In addition to breaking the law, illegal hunting also represents a threat to biodiversity and can even cause extinction of wild animals. Hunting tourism can never be based on illegal hunting! Thus, the hunting tourism providers need to be aware of the regulations as well as ethical guidelines related to hunting. To illustrate what is not allowed, some types of illegal hunting are specified here as examples:

- Hunting of protected animals, non-game species
- Hunting without appropriate permits proved via documents:
  - valid hunting licence for the country where the hunt takes place
  - hunting permit for special game species
  - gun licence
  - in some countries, insurance for the country where the hunt takes place
- Hunting game using prohibited hunting methods or firearms
- Hunting in prohibited areas, including hunting on private property without permission
- Incorrect use of dogs

2.5 Illegális vadászat

A vadászat szó szerint élet-halál kérdése. Így ez az üzleti ágazat is nagyon érzékeny a közvélemény negatív felhangjaival szemben. Ezért rendkívül fontos, hogy a vadászturisztikai vállalkozások ne járjanak el illegális vagy etikátlan módon. Már egyetlen rossz példa is súlyosan károsíthatja az egész ágazatot, és legrosszabb esetben egyes területeken a vadászturizmus betiltásához vezethet.

Illegális vadászat, más néven orvvadászat, a vadak elejtése vagy elfogása vadászidényen kívül, védett állatok vadászata vagy más jogszabályi rendelkezések megsértése. A természetvédelmi státusztól vagy a célállat anyagi értékétől függően az illegális vadászat büntetőjog hatálya alá eshet, különösen, ha jogosulatlan lőfegyver birtoklásáról van szó. Az illegális vadászat egyes területeken annyira elterjedt, hogy veszélyeztetheti a hivatásos vadgazdálkodást, vagy súlyos esetben egyes fajok teljes populációját veszélyeztetheti. Az ilyen illegális vadászatot egyes állati részek magas piaci értéke, a vadhústól való erős függőség, vagy a vad által a terményekben vagy az állatállományban okozott nagy károokra adott válaszreakció táplálja.

Az illegális vadászat a törvénsértés mellett a biológiai sokféleséget is veszélyezteti és akár a vadon élő állatok kipusztulását is okozhatja. Vadászati turizmus soha nem alapulhat illegális vadászaton! Ezért a vadászturisztikai szolgáltatóknak tisztában kell lenniük a vadászattal kapcsolatos szabályozásokkal, valamint etikai irányelvekkel. Annak illusztrálására, hogy mi nem megengedett, az alábbiakban megadjuk példaként az illegális vadászat néhány típusát.

- Védett állatok és nem vadászható fajok vadászata
- Vadászat a megfelelő engedélyek és dokumentumok nélkül, pl.:
  - érvényes vadászjegy arra az országra, ahol a vadászat történik
  - vadászati engedély különleges vadfajokra
  - fegyvertartási engedély
  - egyes országokban biztosítás arra az országra, ahol a vadászat zajlik
- Tiltott vadászati módszerek vagy tiltott lőfegyver használata
- Vadászat tiltott területen, beleértve az engedély nélküli vadászatot magánterületen is
- A kutyák helytelen használata

- Hunting out of the hunting season
- Failing to immediately retrieve a downed game
- Other forms of inappropriate behaviour include hunting practices from which the game animal has little or no chance of escape and is stressed.

In every country there are prohibited hunting methods, which can include, for example, the prohibition of catching game in meshes, irons or foot traps, using poison or gas. The ban also applies to catching game in nets, unless it is a capture for the purpose of further breeding. In addition, it is not allowed to hunt game using live bait. In essence, it is forbidden to hunt game in a way that would unnecessarily torment the game. It is also usually forbidden to hunt game using electrical devices, explosives, artificial light, or a silencer; however, in some countries the use of silencers is widespread (e.g., Finland) or recently allowed (e.g., Czechia). For a long time, hunting using night vision devices or other devices for target illumination was prohibited, but this is changing and is allowed in some countries (e.g., Czech Republic, Finland).

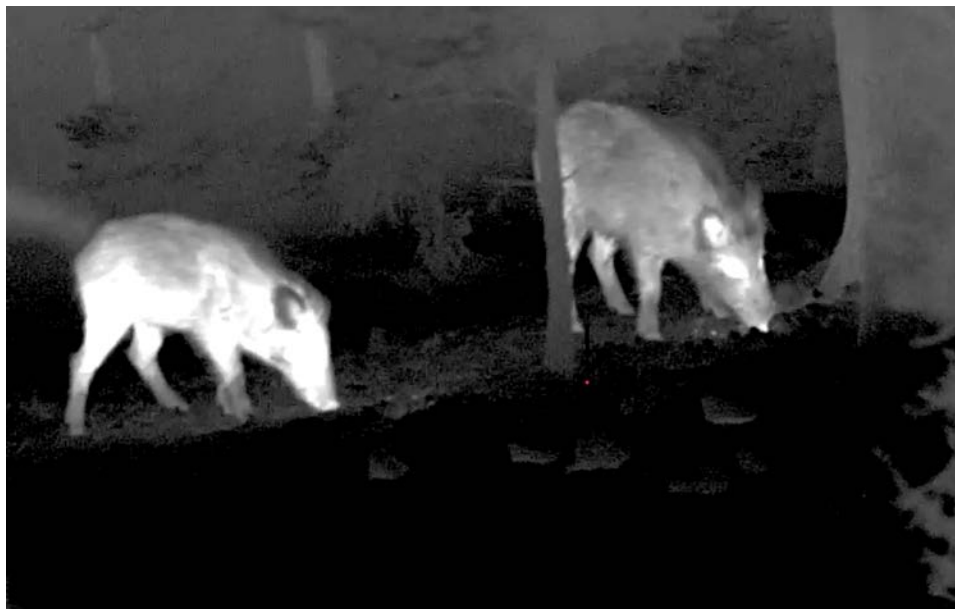

Figure 13: Wild boars at night seen by thermal imaging riflescope

13. ábra: Hőirányzó segítségével látható vaddisznó

- Vadászat a vadászati időnyen kívül
- A lelőtt vad azonnali elhozásának elmulasztása
- A nem megfelelő viselkedés egyéb formái közé tartoznak az olyan vadászati gyakorlatok, amelyekből a vadnak nincs, vagy csak kevés esélye van a menekülésre és stresszhelyzetben van.

Minden országban vannak tiltott vadászati módszerek, amelyek közé tartozhat például a vad befogásának tilalma hálóval, vasakkal, lábcsapdákkal, mérreg vagy gáz használatával. A tilalom vonatkozik a vadak hálóval való fogására is, kivéve, ha a fogás további szaporítás céljából történik. Ezen túlmenően tilos élő csalival vadászni. Lényegében tilos a vadat olyan módon vadászni, amely szükségtelenül kínozza a vadat. Általában tilos továbbá elektromos eszközökkel, robbanóanyaggal, mesterséges fénnel vagy hangtompítóval vadászni, azonban egyes országokban a hangtompító használata széles körben elterjedt (pl. Finnországban) vagy újabban engedélyezett (pl. Csehországban). Hosszú ideig tilos volt az éjjellátó vagy más célmegvilágító eszközökkel történő vadászat, de ez változóban van, és néhány országban (pl. Csehország, Finnország) már engedélyezett.

Az egyes fajoknál azt is előírják, hogy milyen vadászfegyverrel lehet vadászni rájuk (golyós, sörétes puska) és milyen lőszerre van szükség (típus, kaliber, lövedék súlya és szerkezete stb.). Azt is előírják, hogy mely vadfajokra milyen napszakban lehet vadászni, például egyes fajok esetében tilos éjszaka vadászni. Szintén tilos bizonyos időszakokban vadászni táplálkozóhelyek és sósomcsarak környékén. Hajtóvadászatokon csak egyes fajok vadászhatók. Emellett egyes országokban tilos lehet például vadat löni járműről, úttesten keresztül vagy a házaktól a megengedettnél kisebb távolságra. Mindezeket a szabályokat országonként és vadfajonként gondosan ellenőrizni kell, amikor vadászatot tervezünk. Ezenkívül tisztában kell lenni a helyi vadászati kultúrával is és hogy milyen társadalmi normák kapcsolódnak hozzá, azaz mi nem számít etikus vadászatnak az adott környezetben. Finnországban például nagyon jellemző, hogy a fajtát akkor lövik le, amikor az a fán ül. Más országokban ez etikátlannak számít.

Az Európai Unió az állatvédelem terén világszerte az egyik legmagasabb szintű normával rendelkezik, mivel több mint 40 éve támogatja az állatok védelmét. Szigorú megközelítésének köszönhetően az Európai Bizottság számos országot kényszerített arra, hogy módosítsa és szigorítsa a vadakra vonatkozó jogszabályait. vadgazdálkodást és a vadászatot. A legfontosabb szakpolitikai dokumentumok közé tartoznak a vadon élő madarak védelméről vagy a természetes élőhelyek védelméről szóló irányelvek, Madárvédelmi

For each species, it is also prescribed by which hunting weapon it can be hunted with (bullet, shotgun) and which kind of ammunition is required (type, calibre, bullet weight and structure, etc.). It is also stipulated which game species can be hunted at what time of day; for example, for some species it is forbidden to hunt them at night. It is also forbidden to hunt game in times of need around feeding places and salt lick. Only some species can be hunted on driven hunts. In addition, in some countries it can be forbidden, for example, to shoot game from a vehicle, across a road, or less than a certain distance from houses. All these regulations should be checked carefully for each country and each game species when planning a hunt. In addition, one should be aware of the local hunting culture and what kind of social norms relate to it (i.e., what is not considered ethical hunting in the context in question). For example, in Finland it is very typical to shoot a grouse when it is sitting in a tree; in some other countries this is considered unethical.

The EU has some of the highest standards of animal care in the world because it has been promoting the protection of animals for more than 40 years. Thanks to its strict approach, the European Commission has forced many countries to amend and tighten their laws related to game management and hunting. Among the most important policy documents are Directives on the protection of wild birds and the protection of natural habitats. The Birds Directive (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council) aims to ensure the protection, conservation, and acquisition of all wild bird species that occur naturally. The Habitats Directive (Council Directive 92/43/EEC) on the other hand aims to achieve a favourable conservation status for the species and habitats listed in the annexes to the Directive. Another important treaty is the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), through which the EU tries to monitor the legal trade in wildlife products. The aim is to protect animals from extinction. Another important document is the Biodiversity Strategy 2030. The strategy is part of the Green Deal¹ for Europe.

¹ The Green Deal for Europe is a set of policy initiatives by the European Commission, the main objective of which is to make Europe climate neutral by 2050.

irányelv - Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve a természetben előforduló valamennyi vadon élő madárfaj védelmének, megőrzésének és megszerzésének biztosítására irányul. Az élőhelyvédelmi irányelv - a Tanács 92/43/EGK irányelve a mellékleteiben felsorolt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének elérését célozza. Fontos megállapodás a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (CITES) is, amelyen keresztül az EU megpróbálja ellenőrizni a vadon élő állatok és növények legális kereskedelmét, vadtermékek ellenőrzését. A cél az állatok védelme a kihalástól. Egy másik fontos dokumentum a Biológiai sokféleség 2030 stratégia. Ez a stratégia része az európai zöld megállapodásnak.¹

¹ Az európai zöld alku az Európai Bizottság politikai kezdeményezéseinek összessége, amelynek fő célja, hogy Európa 2050-re klímasemlegessé váljon.

2.6 Trophies and their transport abroad

In the case of trophy hunting, another area that the hunter has to deal with is the transportation of the trophy to his/her homeland. In the case of hunting common species, within the EU and associated countries, proof that the animal was hunted officially, including all permits for hunters, is sufficient (certificate of payment – invoice, certificate that trophy is not subject to an export ban, and that does not exceed the trophy value of a national record/champion). Another necessary certificate is a veterinary one which proves that all hygiene standards have been met.

Importing and exporting trophies from Finland

Import of trophies:

Travellers may bring with them from other EU countries game that they have hunted themselves unless import is restricted due to local conditions in terms of animal diseases. The principle is that if the trophies are prepared in a proper manner, one can import them without restrictions. A proper manner refers to trophies that are handled in a way that they do not pose any health risks. These requirements for proper preparation vary depending on the animal species in question. The specific restrictions and areas where animal diseases occur can be found in EU safeguard measures. Hunted wild boar may not be imported from restriction zones for African swine fever, which mainly covers Eastern European countries. In addition, the limit for tax-free import has to be adhered to, and the CITES regulations and decisions on protection have to be observed.

Export of trophies:

Finland is bound to EU legislation and international conventions in procedures for exporting game trophies. The trophy needs to be accompanied with an Animal Health certificate for game trophies and antlers. The EU and Finland have agreed on model export certificates for the export of animals and products of animal origin with some countries of destination. These templates can be found from the web page of Food Agency.

An animal health certificate will assure the authorities in the country of destination that the trophy fulfils the requirements and does not spread animal diseases. By their signature, the official veterinarian confirms the information the exporter has filled in on the certificate. The certificate can only be granted for businesses in the export register of the Food Authority.

2.6 Trófeák és azok külföldre történő szállítása

A trófeavadászat esetében van egy másik terület, amellyel a vadásznak foglalkoznia kell, mégpedig a trófea hazaszállítása. Közöséges fajok vadászata esetén az Európai Unió és a társult országokon belül elegendő annak igazolása, hogy a vadászat jogszerű volt, beleértve a vadászok számára kiadott összes engedélyt (fizetési igazolás - számla, igazolás arról, hogy a trófeát a vadászok jogszerűen zsákmányolták, nem esik kiviteli tilalom alá, és nem haladja meg a nemzeti rekord/bajnok trófea értékét.) Egy másik szükséges igazolás az állatorvosi igazolás, amely bizonyítja, hogy minden higiéniai előírás teljesül.

Trófeák behozatala/kivitele Finnországból.

Trófeák behozatala Finnországba:

Az utazók behozhatnak magukkal más uniós országokból származó olyan vadat, amelyet saját maguk ejtettek el, kivéve, ha a behozatal a helyi állatbetegségek miatt korlátozott. Az alapelv az, hogy ha a trófeákat megfelelő módon készítik el, akkor korlátozás nélkül be lehet hozni. A megfelelő módon azt jelenti, hogy a trófeákat úgy kezelik, hogy azok ne jelentsenek egészségügyi kockázatot. A megfelelő előkészítésre vonatkozó követelmények az adott állatfajtól függően változnak. A konkrét korlátozásokat és az állatbetegségek előfordulási területeit az EU védintézkedéseiben találja meg. A lőtt vaddisznó nem hozható be az afrikai sertéspestis miatt korlátozás alá vont területekről, amelyek főként kelet-európai országokra terjednek ki. Ezenkívül be kell tartani az adómentes behozatalra vonatkozó korlátozást, és a CITES rendeleteket és a védelemre vonatkozó határozatokat be kell tartani.

Trófeák kivitele Finnországból:

Finnországot az uniós jogszabályok és a nemzetközi egyezmények kötik a vad trófeák kiviteli eljárásaihoz. Mellékelni kell a trófeákra és agancsokra vonatkozó állat-egészségügyi bizonyítványt. Az EU és Finnország megállapodott az állatok és állati eredetű termékek kivitelére vonatkozó kiviteli bizonyítványmintákról néhány rendeltetési országgal. Ezek a minták megtalálhatók az Élelmiszerügyi Hivatal honlapján.

Az állat-egészségügyi bizonyítvány biztosítja a rendeltetési ország hatóságai számára, hogy a trófea megfelel a követelményeknek, és nem terjeszt állatbetegségeket. A hatósági állatorvos aláírásával igazolja az exportőr által a bizonyítványon kitöltött adatokat. A bizonyítványt csak az Élelmis-

If the model certificate is not accepted, a certificate tailored for that particular country of destination has to be drawn up for export. The drafting of the model certificate can be ordered from the export team of the Finnish Food Authority.

The transport of hunting trophies within the EU is subject to EU regulations. International trade of plant and animal products have a heavy impact on wildlife. In order to support nature conservation measures and the sustainable use of wildlife resources, as well as to promote regulated international trade of plant and animal products (which also include parts of animals (trophies), CITES was signed in 1973. CITES is implemented in 184 countries, including the EU countries, and covers more than 38,600 plant and animal species. The signatory countries operate a licencing system which can authorize the transportation of endangered animal and plant products. For international transporting, both the exporting and the importing country must be informed, and their responsible authority must issue an export / import permit to make transport legal.

CITES specifies that species that should not be traded at all since they are so endangered, while there are others that can be utilized in a sustainable way but effective control is needed to ensure the survival of protected species.

A hunting trophy within the framework of the CITES means the whole animal, or its easily recognizable part or derivative, which is listed on the attached permit or CITES certificate, and which meets the following conditions:

is found in raw, processed, or manufactured form,

- the hunter obtained it legally by hunting for personal use,
- is imported by the hunter or on his/her behalf for his/her own use, exported from the country of its origin to the country in which the hunter has a habitual residence.

Considering the transport of a hunting trophy within the EU, hunters will need to obtain a CITES export permit from the country where the animal was hunted. Once they have obtained the necessary permits and documentation, they can transport the hunting trophy within the EU. However, it is important to note that some EU member states may have additional requirements for the transport of hunting trophies, such as the need for an import permit. When transporting a hunting trophy within the EU, hunters should ensure that it is properly packaged and labelled, and that all necessary documentation accompanies the shipment. The hunters should also declare the trophy at

zerügyi Hatóság exportnyilvántartásában szereplő vállalkozások számára lehet kiadni.

Ha a bizonyítványmintát nem fogadják el, akkor az adott rendeltetési országra szabott bizonyítványt kell kiállítani az exportra. A mintatanúsítvány elkészítését a finn élelmiszerhatóság exportcsoportjától rendelheti meg.

A vadásztrófeák Európai Unió belüli szállítása az uniós szabályozás hatálya alá tartozik. A növényi és állati termékek nemzetközi kereskedelme nagy hatással van a vadon élő állatokra. A természetvédelmi intézkedések és a vadon élő állatok erőforrásainak fenntartható használatának támogatása, valamint a növényi és állati termékek beleértve az állatok részeit (a trófeákat is) szabályozott nemzetközi kereskedelmének előmozdítása érdekében írták alá 1973-ban a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezményt (CITES). A CITES-t 184 országban - köztük az Európai Unió országaiban - hajtják végre, és több mint 38 600 növény- és állatfajra terjed ki. Az aláíró országok engedélyezési rendszert működtetnek, amely engedélyezheti a veszélyeztetett állati és növényi termékek szállítását. A nemzetközi szállításhoz mind az exportáló, mind az importáló országot tájékoztatni kell, és az illetékes hatóságuknak ki kell adnia a kiviteli/behozatali engedélyt, hogy a szállítás jogszerű legyen.

A CITES meghatároz olyan fajokat, amelyek annyira veszélyeztetettek, hogy egyáltalán nem szabad velük kereskedni, más fajok ellenben fenntartható módon hasznosíthatók, de hatékony ellenőrzésre van szükség a védett fajok túlélésének biztosítása érdekében.

Vadásztrófea a CITES keretében az egész állat vagy annak könnyen felismerhető része vagy származéka, amely szerepel a csatolt engedélyen vagy CITES-tanúsítványon, és amely megfelel az alábbi feltételeknek:

- Nyers, feldolgozott vagy előállított formában található,
- a vadász azt legálisan szerezte be személyes használatra történő vadászattal,
- a vadász importálja vagy az ő nevében saját használatra, a származási országból a vadász szokásos tartózkodási helye szerinti országba exportálják

Figyelembe véve a vadásztrófea szállítását az EU-n belül, a vadászoknak CITES engedélyt kell beszerezniük, kiviteli engedélyt kell kérniük attól az országtól, ahol az állatot elejtették. A szükséges engedélyk és dokumentumok

customs when entering or leaving an EU member state.

It is important to check the regulations of each country which the hunters plan to transport the trophy through and ensure that they comply with all necessary requirements. They may also want to consider hiring a professional transport company that specializes in handling hunting trophies to ensure that the trophy is transported safely and legally.

In the case of hunting trophies, these are considered specimens of a personal nature and the code „H” is indicated in the CITES document. The name and address of the hunter is also stated in the document. However, it is forbidden for the hunter to use the trophy for commercial gain or to sell it.

Hunting trophies from countries outside Europe are not allowed to be directly in the hunter's luggage on his/her return to the EU, but can be sent later. The reason is mainly veterinary regulations which require skins and other derivatives from dead animals to be prepared before import. Although CITES prohibits the export and import of specimens from the wild for Appendix A species, in the case of hunting tourism, a positive contribution to nature conservation is recognized if the hunting of species is part of a national conservation strategy and sustainable management of game populations of endangered species in the wild. Countries that allow the hunting of Appendix A animals are under the strict supervision of the CITES Convention and usually have set annual quotas of animals hunted and exported. The condition is that the profit from the sale of hunting licences is at least partly invested back into nature conservation.

Hunting trophies are further used as the specimen description code „TRO”, „BOD”, or „SKI”.

- TRO = trophy - all trophy parts from one animal if they are balanced together: for example: antlers, horns, skull, hood (skin from the skull), dorsal skin, tail and legs (i.e., 10 specimens) constitute one trophy;
- BOD = whole body
- SKI = the skin itself

CITES permits are granted by a national authority. The CITES authority in the importing country verifies the origin and validity of the CITES export permit on the package with hunting trophies directly in the transit area of the airport. In the case of importing animal trophies, it is also necessary to obtain a permit from the border veterinary control before their entry into the territory. A permit for the import of a taxidermy preparation is also

beszerzése után a vadászok az EU-n belülre szállíthatják a vadásztrófeát. Fontos azonban megjegyezni, hogy egyes uniós tagállamok további követelményeket támaszthatnak a vadásztrófeák szállításával kapcsolatban, például behozatali engedélyre van szükség. Ha a vadásztrófeát az EU-n belülre szállítják, a vadászoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az megfelelően legyen csomagolva és felcímkézve, és hogy a szállítmányt minden szükséges dokumentum kísérje. A vadászoknak a trófeát az EU tagállamába való belépéskor vagy onnan való kilépéskor a vámhatóságnál is be kell jelenteniük.

Fontos, hogy a vadász ellenőrizze a szabályokat minden egyes országban amin a trófeát keresztül szeretné szállítani, és meggyőződni arról, hogy minden szükséges követelménynek megfelel. Azt is megfontolandó, hogy a trófea biztonságos és legális szállítása érdekében olyan professzionális szállítványozó céget bízzanak meg, amely a vadásztrófeák kezelésére szakosodott.

A vadásztrófeák személyes jellegű példányoknak minősülnek, és a CITES-jegyzékben a „H” kódot kell feltüntetni. A dokumentumban szerepel a vadász neve és címe. A vadásznak azonban tilos a trófeát felhasználni kereskedelmi haszonszerzésre vagy eladásra.

Az Európán kívüli országokból származó vadásztrófeáknak nem kell közvetlenül a vadász poggyászában lenniük, amikor visszatér az EU-ba, hanem később is elküldhető. Ennek oka elsősorban az állategészségügyi előírásokban keresendő, amelyek előírják, hogy az elhullott állatok bőrét és egyéb származékait a behozatal előtt elő kell készíteni. Bár a CITES tiltja az A. függelékben szereplő fajok vadon élő példányainak kivitelét és behozatalát, a vadászati turizmus esetében elismerik a természetvédelemhez való pozitív hozzájárulást, amennyiben a fajok vadászata a nemzeti természetvédelmi stratégia és a fenntartható vadgazdálkodás részét képezi, mint a veszélyeztetett fajok vadállományának természetben történő fenntartása. Azok az országok, amelyek engedélyezik az A. függelékben szereplő állatok vadászatát, a CITES-egyezmény szigorú felügyelete alatt állnak, és általában éves kvótákat állapítanak meg a levadászott és exportált állatokra vonatkozóan. Feltétel, hogy a vadászati engedélyek eladásából származó nyereséget legalább részben visszaforgatják a természetvédelembe.

A vadásztrófeák esetében a példány leírásának kódja „TRO”, „BOD” vagy „SKI”.

- TTRO = trófea - egy állatból származó összes trófearész, ha azok együttesen vannak megmérve, például: szarvak, koponya, csuklya (a koponya bőre), hátbőr, farok és lábak (azaz 10 példány) egy trófeát alkotnak

obligatory. The taxidermy facility must be reported and approved in the state to which the preparation is imported. For example, a number of taxidermy facilities are reported and approved for South Africa.

2.7 Taxidermy

Taxidermy is the art of preparing, stuffing, and mounting the skins or other body parts of animals for display or study. Taxidermy has been practiced for centuries and is still popular today, both as a means of preserving hunting trophies and as a form of artistic expression.

The process of taxidermy involves several steps, including skinning the animal, removing the flesh and internal organs, and preserving the skin with a variety of chemicals. Once the skin has been properly treated, it can be mounted on a mannequin or other structure to give it a lifelike appearance. The next step is to add details such as eyes, teeth, and claws. Glass or acrylic eyes are often used to give the animal a lifelike appearance, and teeth and claws may be cast from resin or other materials.

There are many different types of taxidermy, including full-body mounts, shoulder mounts, and European mounts (also known as skull mounts). Full-body mounts involve mounting the entire animal in a lifelike pose, while shoulder mounts typically involve mounting only the head and neck of the animal. European mounts involve cleaning and bleaching the skull of the animal and mounting it on a plaque.

If hunters are interested in having a hunting trophy or other animal preserved through taxidermy, it is important to choose a skilled and reputable taxidermist who uses ethical and humane practices.

- BOD = egész test
- SKI = kizárólag a bőr

CITES az engedélyeket a nemzeti hatóságok adják ki. Az importáló ország CITES-hatósága közvetlenül a repülőtér tranzitterületén ellenőrzi a vadászati trófeákat tartalmazó csomagon a CITES-kiviteli engedély eredetét és érvényességét. Állati trófeák behozatala esetén a területre való belépés előtt a határállatorvosi ellenőrzés engedélyét is be kell szereznii. Állatpreparátum behozatalához szintén kötelező az engedély. Az állatpreparátum-előállító létesítményt be kell jelenteni és engedélyeztetni kell abban az államban, ahová a preparátumot hozzák. Például számos preparátumkészítő létesítményt bejelentettek és engedélyeztek Dél-Afrikában.

2.7 Taxidermia

Taxidermia az állatok bőrének vagy más testrészeinek előkészítése, kitömése és felszerelése bemutatás vagy tanulmányozás céljából. A preparálást évszázadok óta üzik, és még ma is népszerű a vadásztrófeák megőrzésének eszközeként és a művészi kifejezés egyik formájaként.

A preparálás folyamata több lépést foglal magában, beleértve az állat megnyúzását, a hús és a belső szervek eltávolítását, valamint a bőr különböző vegyszerekkel történő tartósítását. Miután a bőrt megfelelően kezelték, fel lehet szerelni egy próbabábura vagy más szerkezetre, hogy élethű megjelenést kölcsönözzünk neki. A következő lépés az olyan részletek hozzáadása, mint a szemek, fogak és karmok. Gyakran használnak üveg- vagy akrilszemeket, hogy az állatnak élethű megjelenést adjanak, a fogakat és karmokat pedig gyantából vagy más anyagból önthetik.

A preparálásnak számos fajtája létezik, beleértve a teljes testet ábrázoló, a vállat ábrázoló és az európai preparálást (más néven koponya preparálást). A teljes testre való preparálás során az egész állatot élethű pózban preparálják, míg a vállra való preparálás során általában csak az állat fejét és nyakát preparálják. Az európai preparátumok során az állat koponyáját megtisztítják és kifehérik, majd engedélyeztetik a táblára rögzítik.

Ha a vadászokat érdekli egy vadászati trófea vagy más állatot akarnak preparálással megőrizni, fontos, hogy olyan képzett és jó hírű preparátort válasszanak, aki etikus és humánus gyakorlatot alkalmaz.

Figure 14: European mounts of roe deers

14. ábra: A trófea kezelése európai módon

3

**ENVIRONMENTAL ASPECTS OF HUNTING
TOURISM**

A VADÁSZTURIZMUS KÖRNYEZETVÉDELMI SZEMPONTJAI

3. ENVIRONMENTAL ASPECTS OF HUNTING TOURISM

3. A VADÁSZTURIZMUS KÖRNYEZETVÉDELMI SZEMPONTJAI

The environmental pillar is a crucial aspect of hunting tourism as it involves the responsible management and conservation of natural resources and wildlife. Hunting tourism can have both positive and negative impacts on the environment, depending on how it is managed. The following chapter summarizes the most important environmental aspect of hunting tourism.

3.1 Land-use and the environment

In most parts of Europe people have been using natural resources widely for centuries. The various land-use forms, for example, agriculture, forestry, hunting and fishing have modified and continue to modify the natural environment. The level of human influence can vary from complete destruction of the original natural ecosystem to slight modification (through direct or indirect influence) in species-composition, structure, or functioning. Landscapes in Europe are therefore formed by the complex interaction of natural conditions and artificial factors. Table 3 shows a possible classification of landscapes according to degree of naturalness.

Landscape types	Description
Urban areas	Rare or no natural elements, parks for recreation. Mostly human-adapted animals, many of them are undesired and therefore, actively controlled populations.
Suburbs and villages	A harmonious blend of urban structures and natural green spaces, providing a habitat for diverse vertebrate species, with some utilizing it as their residence while others primarily rely on it as a feeding ground.

A környezetvédelem a vadászturizmus alapvető fontosságú szempontja, mivel a természeti erőforrásokkal és a vadon élő állatokkal való felelős gazdálkodást és azok megőrzését nagymértékben befolyásolja. A vadászturizmus annak menedzsmentjétől függően pozitív és negatív hatással is lehet a környezetre. A következő fejezet a vadászturizmus legfontosabb környezetvédelmi szempontjait foglalja össze.

3.1 Földhasználat és környezet

Európa nagy részén az emberek évszázadok óta nagymértékben használják a természeti erőforrásokat. A különböző földhasználati formák, például a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a vadászat és a halászat módosították és még ma is módosítják a természeti környezetet. Az emberi befolyás mértéke az eredeti természetes ökoszisztéma teljes megsemmisülésétől a fajösszetétel, szerkezet vagy működés csekély mértékű (közvetlen vagy közvetett befolyáson keresztül történő) megváltoztatásáig terjedhet. Az európai tájakat tehát a természeti adottságok és a mesterséges tényezők összetett kölcsönhatása alakítja ki. A 3. táblázat a tájak lehetséges osztályozását mutatja be a természetesség mértéke szerint.

Tájkép típusok	Leírás
Városi területek	Természetes elemek ritka előfordulása vagy teljes hiánya, parkok a kikapcsolódásra. Többnyire az emberhez alkalmazkodott állatok, sok közülük nemkívánatos, ezért populációikat aktívan szabályozzák.
Külvárosok és falvak	A városi struktúrák és a természetes zöldterületek harmonikus keveréke, amely élőhelyet biztosít a különböző gerinces fajok számára, amelyek közül egyesek lakóhelyként használják, míg mások elsősorban táplálkozóhelyként támaszkodnak rá.

Intensively managed farmlands	Arable land that is being tilled, fertilized and frequently sprayed with chemicals. Although agricultural crops may provide feed for e.g. wild ungulates, these areas may only provide habitats for animals at its edges that consist of a mixture of grasslands, bushes and groups of trees.
Extensive land management	Low intensity of artificial treatments that have been applied for a long time and modified the natural vegetation. A typical example is pastures, that maintain a large diversity of herbs, birds and mammals.
Natural and semi-natural areas	Direct human influences are rare or effect only limited areas in such ecosystems. Forests managed on small-scale and with low intensity of wood removal, or larger reed areas for instance, may preserve ecosystems that are closely resembling the natural ones.
Wilderness areas	Vast expanse of land that remains largely untouched by human development, providing a pristine and undisturbed natural environment. These areas are typically characterized by their remote location, minimal human intervention, and preservation of wilderness values, such as ecological integrity and biodiversity.

Table 3: Classification of landscapes by degree of naturalness

Urban areas, suburbs and intensively managed farmlands are human habitats, so their ecosystems are heavily influenced by artificial factors and are actively controlled to meet human needs. Despite the vanished natural ecosystem and excessive human presence, some plants and animals (including some game species) adapt well to the artificial environment and their populations can benefit from living close to humans. Extensively managed, semi-natural and natural areas and wilderness areas are, on the other hand, functioning ecosystems that are fundamentally self-regulating and capable of renewal. These areas are also under direct (management) and indirect human influence, but its extent is much lower than that of the former case. In these areas there are plant and animal species which are highly sensitive to environmental changes and disturbances and, therefore, require protection for survival.

Intenzíven művelt mezőgazdasági területek	Szántóföldek, amelyeket megművelnek, trágyáznak és gyakran permeteznek vegyszerekkel. Bár a mezőgazdasági kultúrák táplálékot nyújthatnak például a vadon élő legelő állatoknak, ezek a területek leginkább a lágyszárúak, bokrok és facsoportok keverékéből álló szegélyeken biztosítanak élőhelyet az állatok számára.
Extenzív földgazdálkodás	Alacsony intenzitású gazdálkodás, amelyek hosszú időn keresztül alkalmazása módosítja a természetes életközösségeket. Tipikus példa erre a legelők, amelyek a gyógynövények, madarak és emlősök nagy változatosságát tartják fenn, ugyanakkor jelentősen eltérnek a természetes gyepektől.
Természetes és természetközeli területek	Az ilyen ökoszisztémákban a közvetlen emberi hatások ritkák, vagy csak korlátozott területeket érintenek. A kisterületű és kis mértékű beavatkozásokkal kezelet erdők, vagy például a nagyobb nádasok olyan ökoszisztémákat őrizhetnek meg, amelyek nagyban hasonlítanak a természeteshez.
Vadregényes területek	Hatalmas kiterjedésű földterület, amelyet az emberi fejlődés nagyrészt érintetlenül hagyott, érintetlen és zavartalan természeti környezetet biztosítva. Ezeket a területeket az emberi civilizációtól távoli elhelyezkedés, a minimális emberi ráhatás, valamint az ökológiai folyamatok érintetlensége és a biológiai sokféleség megőrzése jellemzi.

3. táblázat: A tájképi típusok osztályozása a természetességi fok szerint

A városi területek, a külvárosok és az intenzíven kezelt mezőgazdasági területek emberi élőhelyek, így az itt fellelhető ökoszisztémákat nagymértékben befolyásolják mesterséges tényezők, és aktívan kontrollálják őket az emberi igényeknek megfelelően. A természetes ökoszisztéma eltűnése és a túlzott emberi jelenlét ellenére egyes növények és állatok (köztük néhány vadon élő állatfaj) jól alkalmazkodnak a mesterséges környezethez, és populációik számára kifejezetten előnyös is lehet az emberhez közel élni. Az extenzíven kezelt, természetközeli és természetes területek, valamint a vadon területek ezzel szemben működő ökoszisztémák, amelyek alapvetően önszabályozóak és képesek a megújulásra. Ezek a területek is az esetleges megművelés által közvetlenül és közvetetten is emberi befolyás alatt állnak, de ennek mértéke sokkal kisebb, mint az előbbi esetben. Ezeken a területeken olyan növény- és

Human well-being depends on the natural environment to a great extent. The utilization of its resources, its regulatory functions, and its intangible values (including their elementary biological processes) play an important role in human lives and are perceived as ecosystem services.

3.2 Environmental interactions of wild game management

Wild game management and hunting use landscapes of various degree of naturalness, and they are one of the many artificial influences on these landscapes. From another perspective, wild game management and hunting are control mechanisms to maintain the balance between utilization and protection of ecosystems.

Before discussing the major influencing factors of wild game management and hunting on the environment, it is essential to make a clear distinction between exploitative hunting and controlled hunting backed up by wild game management. Throughout this text – unless stated otherwise – ‘hunting’ refers to the latter, i.e. hunting is a planned and supervised activity that is governed according to sustainability principles. The term wild game management covers a variety of techniques that are applied to provide hunting opportunities, and their influence on wild game populations as well as on the environment in general are very different, as summarized in Table 4.

Wild game management practices	Influence on wild game populations	Environmental consequences
Feeding	Increase condition, which can decrease winter mortality and increase reproduction rate as well as trophy size	No or insignificant direct consequences
Increasing population size	Can lead to population expansion through migration	Higher consumption pressure on vegetation and increasing crop damage; decreasing fitness and trophy size if additional feed is not supplemented

állatfajok is élhetnek, amelyek rendkívül érzékenyek a környezeti változásokra és zavarokra, ezért a túlélésükhöz védelemre van szükségük.

Az emberi jólét nagymértékben függ a természeti környezettől. Erőforrásainak hasznosítása, szabályozó funkciói és immateriális értékei (beleértve az elemi biológiai folyamatokat is) fontos szerepet játszanak az emberek életében, és ökoszisztéma-szolgáltatásoknak tekinthetők.

3.2 A vadgazdálkodás környezeti kölcsönhatásai

A vadgazdálkodás és a vadászat különböző természetességű tájakat használ, és egyike a tájakra gyakorolt számos mesterséges hatásnak. Más szempontból a vadgazdálkodás és a vadászat az ökoszisztémák hasznosítása és védelme közötti egyensúly fenntartását szolgáló szabályozó mechanizmusok.

Mielőtt bemutatnánk a vadgazdálkodás és a vadászat környezetre gyakorolt hatásait, fontos világosan megkülönböztetni a kizsákmányoló vadászatot és a vadgazdálkodással támogatott, ellenőrzött vadászatot. E szövegben - hacsak másként nem szerepel - a „vadászat” az utóbbira vonatkozik, azaz a vadászat olyan tervezett és felügyelt tevékenység, amelyet a fenntarthatóság elvei szerint irányítanak. A vadgazdálkodás kifejezés számos olyan eljárást takar, amelyek célja a vadászati lehetőségek biztosítása, és amelyeknek a vadállományra továbbá általában a környezetre gyakorolt hatása nagyon eltérő, ahogyan azt a 4. táblázat összefoglalja.

Vadgazdálkodási eljárások	Vadállományra gyakorolt hatás	Környezeti következmények
Etetés	Javítja a kondíciót, ami csökkentheti a téli elhullást és növelheti a szaporodási képességet, valamint a trófeaméretet	Nincsenek vagy jelentéktelen közvetlen következmények
Növekvő népszámszám	Az elvándorlás révén a populáció terjedéséhez vezethet.	Nagyobb táplálkozási nyomás a növényzetre és növekvő vadkár; takarmányozás nélkül romló kondíció és trófea méret.

Artificial breeding	Loss of reliance on wild populations and possibility the introduction of invasive species	Genetic homogeneity, reducing the diversity within populations and making them more vulnerable to threats. Increase resource consumption and raise ethical concerns regarding animal welfare.
Predator control	Decreasing predatory pressure on prey animals	Far-reaching effects on other prey-animal populations
Trophy selection	Modification of the genetic pool of population	Intervention in natural selection processes
Crossbreeding of species	Modification of the gene pool of populations	Insignificant direct consequences
Blood refreshing	Increases genetic diversity of populations	Insignificant direct consequences
Introduction of new species	Introduced species can compete for habitat with indigenous species	Highly complex, usually negative overall consequences.
Intensive management techniques	Insignificant, high density can lead to quick spread of diseases	Heavy disturbances on the forest floor and the undergrowth layer of forests

Table 4: Wild game management practices, their influence on wild game populations, and environmental consequences.

Feeding and watering of wild game is an initial step toward intensive wild game management. It is typically used in case of wild ungulates, birds and hares, and it includes providing feeding stock and supplementary nutrients such as salts, calcium, water, etc. The primary purpose of this practice is to increase the fitness of the population (mostly during winter) in order to decrease mortality, but as a consequence the rate of successful reproduction and trophy size may also increase. It is an evident interest of wild game management to maintain healthier and more productive wild

Mesterséges tenyésztés	A vadon élő populációkra való támaszkodás elvesztése és az invazív fajok behurcolásának lehetősége.	Genetikai változatosság csökkenhet a populáción belül, ami növelheti egyes betegségekkel szembeni fogékonyságot. Nagyobb erőforrás igényű, és állatjóléttel kapcsolatos aggályok merülhetnek fel.
Ragadozók elleni védekezés	A zsákmányállatokra nehezedő ragadozói nyomás csökkentése	Más zsákmányállat-populációkra gyakorolt messzemenő hatások
Trófea-szemponturn szelekció	A populáció genetikai állományának módosítása	Beavatkozás a természetes szelekciós folyamatokba
Fajok keresztezése	A populációk génkészletének módosítása	Jelentéktelen közvetlen következmények
Vérfrissítés	Növeli a populációk genetikai sokféleségét	Jelentéktelen közvetlen következmények
Új fajok bevezetése	A betelepített fajok versenyezhetnek az élőhelyért az őshonos fajokkal.	Rendkívül összetett, eredőjüket tekintve általában negatív következmények.
Intenzív vadgazdálkodási eljárások	Jelentéktelen, a nagy egyedsűrűség a betegségek gyors terjedéséhez vezethet	Erős zavarások az erdő talaján és az aljnövényzetben

4. táblázat: Egyes vadgazdálkodási eljárások, azok hatása a vadállományra és a környezetre.

Vadok etetése és itatása a kezdeti lépést jelenti az intenzív vadgazdálkodás felé. Jellemzően a vadon élő csülkös vad, a madarak és a nyulak esetében alkalmazzák, és magában foglalja az etetőanyag és a kiegészítő tápanyagok, például sók, mész, víz stb. biztosítását. E gyakorlat elsődleges célja a populáció kondíciójának javítása (főleg télen), az elhullás csökkentése érdekében, de ennek kedvező hatásai vannak a szaporodás sikerességére és a trófeák méretére is. A vadgazdálkodás nyilvánvaló érdeke az egészségesebb és termelékenyebb vadállományok fenntartása, de hogy a takarmányozás milyen

game populations, but it is mainly a matter of financial consideration to what extent feed should be provided, or if it is needed at all.

Since large carnivores are missing in many areas in Europe, it is the hunters' duty to control wild game populations. Wild game management has a variety of means to facilitate population growth, including feeding, maintaining sanctuary areas, predator control, releasing artificially bred specimens, and keeping the harvest level low. Population size determines a wide range of environmental consequences, as discussed in sub-chapter 3. 3.

Besides large carnivores there are other predator species that are more common, and therefore they are not protected. Fox, badger, and jackal are prominent examples for this group. These species can put high predatory pressure on small game animals (e.g. hare, pheasant, and partridge) and roe deer, for instance. For this reason, their population is usually controlled by hunters, so that larger populations of the target species can be maintained. However, these small predators also consume other animal groups such as rodents and ground-nesting birds; therefore, alteration of their population size can have far-reaching ecological consequences.

There are historical examples of when hunting exploited wild game populations by exceeding sustainable harvest level, and/or targeting large trophies only. This practice leads to the reduction or even the extinction of some populations, and/or to the disappearance of large trophy specimens. Unfortunately, this form of mismanagement can damage the affected populations in a relatively short period of time. However, in Central European hunting culture in particular, today it is common practice that harvest levels are controlled, and the less promising trophy specimens are selected for harvest at a young age, so that large trophy specimens can have a larger share in the population. This practice is called 'culling'. If this is applied for a long time, the average trophy size (and more importantly the frequency of capital trophies) will likely increase above that of the natural population. While this may seem beneficial, it is in fact a distortion of natural selection forces.

There are examples when wild game management aims at further improving the gene pool of a certain population, besides selective hunting. There are two typical cases of its occurrence: one is when the population has lost its vitality and trophy production abilities due to previous mismanagement, and another is when vitality or trophy size needs to be improved by crossbreeding. In the former case the genetic pool can be restored by bringing specimens of the same species from other populations of high

mértékű legyen, vagy hogy szükség van-e rá egyáltalán, elsősorban pénzügyi kérdés.

Mivel Európa számos területéről hiányoznak a nagyragadozók, a vadászok kötelessége a vadállomány populációinak szabályozása. A vadgazdálkodás számos eszközzel segíti elő az állomány növekedését, többek között a takarmányozással, védelmi területek fenntartásával, a ragadozók elleni védekezéssel, a mesterségesen tenyésztett példányok szabadon engedésével és a vadállomány alacsony szinten tartásával. A populáció mérete a környezeti következmények széles körét határozza meg, amint azt a 3.3. alfejezetben tárgyaljuk.

A nagyragadozók mellett vannak más ragadozó fajok is, amelyek gyakoribbak, és ezért nem állnak védelem alatt. A róka, a borz és a sakál kiemelkedő példák erre a csoportra. Ezek a fajok nagy nyomást gyakorolhatnak az apróvadra (pl. nyúl, fácán és fogoly) és az őzre is. Emiatt állományukat általában vadászok szabályozzák, hogy a célfajokból nagyobb populációkat tarthassanak. Ezek a ragadozók azonban más állatcsoportokat, például rágcsálókat és talajon fészkelő madarakat is fogyasztanak, ezért állományuk méretének változása messzemenő ökológiai következményekkel járhat.

Vannak történelmi példák arra, amikor a fenntartható szintnél nagyobb mértékű, vagy kifejezetten csak a kiemelkedő méretű trófeákra koncentrált vadászat az érintett vadállományt kizsákmányolásához vezetett. Az ilyen gyakorlat egyes populációk csökkenéséhez, sőt kihalásához és/vagy a nagy trófeák eltűnéséhez vezetett, és ehhez nagyon rövid idő is megtörténhet. Napjainkban azonban különösen a közép-európai vadász kultúrában elterjedt gyakorlat, hogy a hasznosítás mértékét ellenőrzik, és figyelmet fordítanak a trófeaminőség megőrzésére is. Ez utóbbi érdekében a kevésbé ígéretes trófeás vadat már fiatal korban kilövik, amit „selejtezésnek” hívunk. Ha ezt hosszú ideig alkalmazzák, az átlagos trófeaméret (és ami még fontosabb, a nagy trófeák gyakorisága) valószínűleg a természetes populációnál tapasztaltakhoz képest nagyobbra nő. Bár ez a vadászat szempontjából előnyösnek tűnhet, valójában a természetes szelekciós erők torzítását jelenti.

Vannak eljárások arra, hogy a szelektív vadászattal elérhető mértéken túl is javítsuk egy populáció génállományát. Ennek két tipikus esete van: az egyik, amikor a populáció a korábbi helytelen gazdálkodás miatt elvesztette életerejét és trófea-termelési képességét, a másik pedig, amikor a vitalitást vagy a trófeaméretet keresztezéssel kívánják javítani. Az előbbi esetben a genetikai állományt úgy lehet helyreállítani, hogy ugyanannak a fajnak más, magasabb genetikai értékű populációkból származó példányait hozzák

genetic value. This process is commonly referred to as 'blood refreshing', and it can be seen as an artificially supported and controlled form of migration. Crossbreeding is a process when two species are bred with each other and the successor generation can be further propagated. In other words, it is called 'hybridization', and in many countries it is subject to legal restrictions.

Similar to other land use forms (agriculture, forestry, aquaculture), wild game management also cultivates non-indigenous species. White-tailed deer in Finland, mouflon and fallow deer and pheasant in Central Europe, and sika deer in the Czechia in general have all been introduced for hunting purposes. Barbary Sheep, Racka Sheep, Himalayan Tahr, and Four Horn Sheep in hunting grounds in Northern Macedonia are other examples. The effects of these species on the various ecosystems are highly complex as they are consumers and possible prey species at the same time. The wide range of their positive and negative environmental effects are usually overlooked and it is often concluded that their presence is undesirable because of their foreign origin.

The specific needs of some hunter groups can only be met through intensive wild game management methods. These methods are very similar to other forms of intensive animal husbandry. It usually includes keeping game and breeding game animals in fenced areas. In the case of birds (mallard species and pheasants) the animals are released right before or a short time before the hunt takes place. A considerable proportion less than 50% of the released specimens survive the hunting season and becomes part of the local wild population. Wild ungulates on the other hand are not released, instead they are hunted within the fenced areas in game reserves. Sometimes wild boars are trapped and transported to these game reserves to both increase the density inside and to ease the burden of game damage outside. While some

be. Ezt a folyamatot általában „vérfrissítésnek” nevezik, és a migráció mesterségesen támogatott és ellenőrzött formájának tekinthető. Keresztezés az a folyamat, amikor két fajt szaporítanak egymással, és az utódnemzedék tovább szaporítható. Ezt más szóval „hibridizációnak” nevezik, amely sok országban törvényi korlátozások alá esik.

Más földhasználati formákhoz (mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, akvakultúra) hasonlóan a vadgazdálkodás is alkalmaz nem őshonos fajokat. A fehér farkú szarvas Finnországban, a muflon- és dámszarvas, valamint a fácán Közép-Európában, vagy a szika szarvas Csehországban általában vadászati céllal került betelepítésre. Ezeknek a fajoknak a különböző ökoszisztémákra gyakorolt hatásai rendkívül összetettek, mivel egyszerre fogyasztók és lehetséges zsákmányfajok. Pozitív és negatív környezeti hatásai széles skáláját általában figyelmen kívül hagyják, és azt a következtetést vonják le, hogy jelenlétük idegen eredetük miatt nem kívánatos.

Egyes vadász-csoportok különleges igényeinek csak intenzív vadgazdálkodási módszerekkel lehet megfelelni. Ezek a módszerek nagyon hasonlítanak az

Figure 15: Pheasants hunted in pheasantry

15. ábra: Fácánvadászat terítéke apróvadás vadászterületen

game species benefit the agricultural and anthropogenic expansion for other species, for example capercaillie and grouse species, it is a major cause for concern as it leads to habitat fragmentation and ecological degradation.

Fenced game keeping areas cover many tens of hectares and are highly overpopulated in most cases. Therefore, habitats can quickly get exhausted on relatively large areas despite the additional feed. The understory layer of forests and the forest floor suffer the most dramatic changes, and this form of game management is a significant disturbance for the affected ecosystems. The high density of animals increases the risk of quick spread of diseases, which require preventive medication. Despite all these negative factors, intensive management allows for better control over the game population, and on hunting tourism results, because the hunting tourist wants a hunt in a short time and, in the case of trophy hunting, as large as possible with the possibility of choosing from several individuals.

3.3 Wild game population size – effects and regulation

One of the most important influencing factors of hunting on the environment is population size. The population size must reach a level that can be maintained through natural reproduction, but it should not exceed the carrying capacity of the affected habitats.

A shrinking population faces multiple threats. Along with the decreasing number of specimens, the genetic pool of the population is also decreasing, which can lead to loss of genetic variability and loss of adaptability as a consequence. Population density can drop to a level at which the population starts to fall into fragments that loose connectivity and the gene-flow across the entire former population is jeopardized. Further down this fragmentation process the chance for inbreeding increases, which can further degrade the population's gene pool. Species with an individual lifestyle might reach a population density that prevents the specimens from meeting and mating.

The consequences of a small population imply that the population must sustain a minimum size to remain viable. Fluctuations in reproduction and survival rate caused by environmental conditions (e.g. extreme weather conditions, floods) and the dynamics of the ecosystems (e.g. interrelationships with prey, predator and competitor populations, diseases) should also be considered.

In Europe, some of the species that currently have or once had hunting significance are now experiencing the above-described small population size. The European bison (*Bison bonasus*) population for instance is growing

intenzív állattartás más formáihoz, és általában a vad zárttéri tartásával és tenyésztésével járnak. A madarak (tőkés réce, fácán) esetében az állatokat közvetlenül a vadászat előtt vagy nem sokkal azelőtt engedik szabadon. A szabadon engedett példányok egy jelentős része (<50%) túléli a vadászati szezont, és a helyi populáció részévé válik. A csülkösvadat viszont nem engedik szabadon, hanem a bekerített területen, a vadaskerten belül vadásznak rájuk. Néha a vaddisznókat csapdába ejtik és a vadaskertbe szállítják, hogy a kerten belül növeljék a vadállományt, kívül pedig enyhítsék a vadkárokat. Míg egyes vadfajok kifejezetten előnyhöz jutnak a mezőgazdasági művelés és általában az emberi behatás terjedésével, más fajok számára, például a fűrj, a fogoly, és a fajdfajok esetében ez az élőhelyek degradációjához vezet.

Bekerített vadaskertek sok tíz hektárt tesznek ki, és a legtöbb esetben erősen túlnépesítettek. Ezért az élőhelyek viszonylag nagy területeken a kiegészítő takarmányozás ellenére is gyorsan leromlanak. Az erdők aljnövényzete és az erdőtalaj szenved el a legnagyobb változásokat, és a vadgazdálkodásnak ez a formája jelentős zavarást jelent az érintett ökoszisztémák számára. Az állatok nagy sűrűsége növeli a betegségek gyors terjedésének kockázatát, amelyek megelőzése céljából gyógyszeres kezelésre van szükség. Mindezen negatív tényezők ellenére az intenzív gazdálkodás lehetővé teszi a vadállomány és a vadászturizmus eredményességének jobb szabályozását, mivel a vendégvadász rövid idő alatt szeretne vadászni, és trófeavadászat esetén a lehetőségekhez képest minél nagyonn trófeát szeretne akár több közül kiválasztva.

3.3 Vadállomány mérete - hatások és szabályozási lehetőségek

A vadgazdálkodás egyik legfontosabb környezeti hatása a populáció méretéből fakad. A populáció méretének el kell érnie egy olyan szintet, amely természetes szaporodással fenntartható, de nem haladhatja meg az érintett élőhelyek teherbíró képességét.

A csökkenő populációknak többszörös fenyegetéssel kell szembenézniük. A csökkenő egyedszám mellett a populáció genetikai állománya is csökken, ami a genetikai variabilitás és az alkalmazkodóképesség csökkenéséhez vezethet. A populáció sűrűsége olyan alacsony szintet is elérhet, hogy a populáció széttöredezik, majd a populáció fragmentumok elveszítik egymással a kapcsolatot, így a génáramlás a korábbi populáció egészét tekintve megszakad. A fragmentálódási folyamat további szakaszában megnő a beltenyésztés esélye, ami tovább ronthatja a populáció génállományát. Az

Figure 16: Reintroduction of european bison to the Czech Republic

16. ábra: Az európai bölények visszatelepítése Csehországba

due to a coordinated recovery programme that allows for a moderate level of hunting. Another example is the Eurasian beaver (*Castor fiber*), which showed rapid population growth after being reintroduced to some of its original habitats, and their hunting became possible or even necessary in some areas.

The income generated from hunting tourism is a great incentive to increase the population size of hunted species. As was represented by the previous examples, it can support conservation efforts. However, hunting service providers are interested in increasing the target species population so that guest hunters can enjoy the abundance of hunting options and to guarantee quicker and more predictable hunting results. Beyond a certain population size, wild game species can degrade their habitats, including loss of vegetation diversity, hindering natural regeneration of forests and the loss of understorey in forests in semi-natural areas.

The carrying capacity of habitats represent the maximum population size that can be sustained in the long run without the degradation of the habitat. The concept of carrying capacity was developed so that the grazing pressure

egyéni életmódot folytató fajok elérhetnek egy olyan populációs sűrűséget, amely megakadályozza, hogy az egyedek találkozzanak és párosodjanak egymással.

A kis populáció következményei azt jelentik, hogy a populációnak fenn kell tartania egy minimális méretet ahhoz, hogy életképes maradjon. Ezt befolyásolja a szaporodási és túlélési arány, valamint a környezeti feltételek (pl. szélsőséges időjárási viszonyok, árvizek stb.) és az ökoszisztémák dinamikája (pl. a préda, ragadozó és versenytárs populációkkal való kölcsönhatás, betegségek stb.) által okozott ingadozást is.

Európában van néhány olyan faj, amely vadászati jelentőséggel bírt vagy bír most is, és a fent leírt kis populációméret problémáival küzd. Az európai bölény (*Bison bonasus*) populációja például növekszik egy összehangolt tenyésztési programnak köszönhetően, amely lehetővé teszi a mérsékelt szintű vadászatot is. Egy másik példa az eurázsiai hód (*Castor fiber*), amely gyors populációnövekedést mutatott, miután visszatelepítették néhány eredeti élőhelyére, ennél fogva vadászatuk lehetővé, sőt egyes területeken szükségessé vált.

of wild ungulates on various vegetation types can be controlled. Therefore, it is expressed either in theoretical animal units, or in the number of specimens of a representative species. In both cases, species-specific coefficients are needed to aggregate the population sizes of species with similar habitat use.

Carrying capacity allows specification of a maximum allowable population size for each wild ungulate species, which can be used to limit the hunting service providers from overpopulating their area. Although natural ecosystems are self-regulating, and overpopulation would result in decreasing fitness, reproduction, survival rate or even trophy size, it can be tackled by providing additional feed.

Higher wild game density does not only increase the pressure on the habitat, but it can also result in greater damage to agricultural production and therefore cause financial loss. Another concern is safety of traffic and urbanized areas, where higher wild game density increases the chances of traffic accidents and human-wild game encounters.

Figure 17: Overpopulated sika deer in Czechia

17. ábra: A szikaszarvasok túlszaporodása a Cseh Köztársaságban

A vadászturizmusból származó jövedelem nagymértékben ösztönzi a vadászható fajok populációinak növelését. Ahogyan azt az előző példák is mutatták, ez egyes esetekben támogathatja a természetvédelmi erőfeszítéseket. A vadászati szolgáltatók alapvetően érdekeltek a célfajok populációjának növelésében, hogy a vendégvadászok élvezhessék a vadászati lehetőségek sokaságát, és hogy gyorsabb és kiszámíthatóbb vadászati eredményeket garantálhassanak számukra. Egy bizonyos populáción túl a vadon élő vadfajok ronthatják élőhelyüket, beleértve a növényzet változatosságának csökkenését, az erdők természetes regenerálódásának akadályozását és a természetközeli területeken lévő erdők aljnövényzetének elvesztését.

Egy terület teherbíró képessége az a maximális populációméret, amely hosszú távon az élőhely degradációja nélkül fenntartható. A teherbíró képesség fogalmát azért dolgozták ki, hogy a vadon élő csülkösvad különböző vegetációtípusokra gyakorolt táplálkozási nyomása szabályozható legyen. Ezért vagy elméleti állategységben, vagy egy reprezentatív faj egyedszámában fejezik ki. Mindkét esetben fajspecifikus együtthatókra van szükség a hasonló élőhelyhasználatú fajok populációméreteinek összesítéséhez.

A teherbíró képesség lehetővé teszi a maximálisan megengedhető populációméret meghatározását például a szarvasfélékre vonatkozóan, amely felhasználható a vadászati szolgáltatók területén a túlnépesedés elkerülésére. Bár a természetes ökoszisztémák önszabályozóak, és a túlnépesedés a fitness, a szaporodás, a túlélési arány vagy akár a trófea méret csökkenését eredményezné, ez takarmányozással kezelhető.

A magasabb vadállomány sűrűség nemcsak az élőhelyre nehezedő nyomást növeli, hanem a mezőgazdasági termelésben is nagyobb károkat okozhat. További aggodalomra ad okot, hogy a közlekedésben a gépjármű-vad ütközések, illetve a lakott területeken az ember-vad találkozások valószínűsége megnő.

A vadgazdálkodás egyik legjelentősebb feladata a vadlétszám szabályozása. A vadfajok populációit rendszeresen felmérik, gazdálkodási terveket dolgoznak ki, amelyek fajokra, azok nem és kor szerinti csoportjaira lebontva határozzák meg az elejtési mennyiségeket.

A vad élőhelyei hatásait különböző módszerekkel lehet nyomon követni, amelyek segítségével meghatározható a populáció fenntartható szintje. A szarvasfélék táplálkozási hatása például egy megfigyelési vonal mentén vagy mintavételi parcellákon mérhető, ahol a növényzet elemezhető annak fajösszetétele energiatartalma szempontjából. Az ilyen elemzések eredményei alapul szolgálhatnak a populáció méretének meghatározásához.

One of the most significant tasks of wild game management is population size control. Wild game species populations are regularly surveyed, management plans are elaborated that specify harvest quotas broken down to species, sex, and age groups.

There are various methods to monitor the effects of wild game on their habitats that can be used to determine the sustainable level of a population. The grazing effect of wild ungulates, for instance, can be measured along a monitoring line, or in sampling plots, where the vegetation can be analysed through its species composition and energy content of the available biomass. The results of such analyses can serve as the basis for population size adjustments.

Example of determination of hunting quota as for woodland grouse species in Finland

In Finland, the population estimates of woodland grouse species are based on a very comprehensive method. The estimates are based on wildlife triangle survey data and, in the case of willow grouse, also on transect counts using pointing dogs in the most northern parts of Lapland. Both of these surveys are conducted after the breeding season in early August and provide regional estimates of density and breeding success (proportion of chicks) for each species. Wildlife triangle surveys are carried out by local hunters and organised through hunting clubs as a voluntary activity. Forest and Park Service (Metsähallitus) also organises willow grouse transect counts together with volunteers having suitably trained pointing dogs. The Finnish Game and Fisheries Research Institute (FGFRI) analyses both data sets and makes the results public through the internet. Based on this data and the estimated hunting pressure from local residents, the quotas for grouse hunting on State land are determined. Nevertheless, one should bear in mind that, depending on the extensiveness of the calculation method, the estimations of game populations can also be based on inaccurate data. Thus, in many cases, they can be the result of educated guesses that rely on anecdotal evidence from professional hunters or landowners who prefer the economic pillar over the environmental one.

Primer određivanja odstrelnih kvota za šumske vrste tetreba u Finskoj

Finnországban az erdei fajok populációjának becslését egy nagyon átfogó módszerrel végzik. A becslések a vadfajok háromszög alakú útvo-nalon történő felmérési adatain, valamint a sarki hófajd esetében a Lap-pföld legészakibb részein a kutyák segítségével végzett transzekt fel-méréseken alapulnak. Mindkét felmérést a költés után, augusztusban végzik, és a szaporodási siker alapján regionális állománybecslésre ad-nak lehetőséget. A háromszög-felméréseket a helyi vadásztársaságok szervezik és a helyi vadászok mint önkéntesek vesznek benne részt. Az állami erdőgazdálkodó (Metsähallitus) szintén szervez sarki hófajd tran-szekt-felméréseket megfelelően képzett kutyával rendelkező önkéntesek bevonásával. A Finn Vadászati és Halászati Kutatóintézet (FGFRI) mindkét adathalmazt elemzi, és az eredményeket az interneten közzéteszi. Ezen adatok és a helyi lakosok vadászatát is figyelembe véve határozzák meg az állami földterületeken történő fajdvadászati kvótákat. Mindazonáltal szem előtt kell tartani, hogy a számítási módszer alaposságától függően a vadállomány becslés pontatlan adatokon is alapulhat. Sok esetben olyan szakértői becsléseken szülehetnek, amelyek a hivatásos vadászok vagy a gazdasági szempontokat a környezetvédelmi szempontok elé helyező földtulajdonosok elmondásaira, anekdotikus bizonyítékaira támaszkodik. A fafajtól és szaporodási rátától függően általában a populáció 2-7 száza-lékának vadászata tekinthető fenntarthatónak.

Example of determination of culling quota as a management measure in Serbia

In Serbia, the hunting right can be practiced on hunting grounds and special purpose hunting grounds, which are revised in a 10 or 20 year cycle, respectively. With the approval of the hunting authority, each hunting ground elaborates a hunting ground management plan for the 10 or 20 year period. This plan includes an inventory of the current wild game species populations and determines the sustainable level of their utilization.

Since this is a long period of time during which major changes can occur in both the habitats and the game populations, an Annual Hunting Ground Management Plan (an annual plan) is also elaborated every year. The annual plan uses the 10 or 20 year plan as a reference, but it is based on the annual spring stock survey of the game populations, and it adjusts the annual harvest quotas accordingly. Hunting is prohibited before the annual plan is approved by the authorities.

A population survey applies a sampling method that covers at least 10% of the productive area of the hunting ground and represents all habitat types well. The optimal population size of the game species is determined based on valorization of crucial factors such as food and water, vegetation, soil, climate, peace, terrain configuration, and general suitability of the hunting grounds. Based on the theoretical knowledge and the practical experiences on population dynamics, the hunting quota can be calculated in order to move the population size towards the optimal.

Példa a selejtezési kvóta mint gazdálkodási intézkedés meghatározására Szerbiában

Szerbiában a vadászati jog vadászterületeken és különleges rendeltetésű vadászterületeken gyakorolható, amelyeket 10, illetve 20 éves ciklusban felülvizsgálunk. Minden egyes vadászterület 10 vagy 20 éves időszakra vonatkozó vadgazdálkodási tervet dolgoz ki, amelyet a vadászati hatóság hagy jóvá. Ez a terv tartalmazza a jelenlegi vadállomány felmérését, és meghatározza azok fenntartható hasznosítási szintjét.

Mivel ez egy hosszú időszak, amely alatt jelentős változások történhetnek mind az élőhelyeken, mind a vadállományban, minden évben éves vadgazdálkodási tervet (éves terv) is kidolgoznak. Az éves terv a 10 vagy 20 éves tervet használja referenciaként, de a tavaszi vadállomány becslésre épül, és annak megfelelően igazítja ki az éves elejtési mennyiségeket. Az éves terv hatósági jóváhagyása előtt tilos a vadászat.

A vadállomány felvétel olyan mintavételi módszert alkalmaz, amely a vadászterület termőterületének legalább 10%-át érinti, és jól reprezentálja az összes élőhelytípust. Az optimális populációméret meghatározása az olyan döntő fontosságú tényezők alapján történik, mint például a táplálék és víz, a növényzet, a talaj, az éghajlat, a terület zavartsága, a terepviszonyok és a vadászterület általános állapota. A populációdinamikára vonatkozó elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok alapján kiszámítható az az elejtési mennyiség, amely mellett a populáció mérete az optimális felé mozdul.

3.4 Game damage in forestry and agriculture

The impact of game animals on their environment can be usually spotted all around their habitats: branches, pulled out seedlings, rubbed off tree bark, trampled plants etc. These impacts can have minor effects on the composition or the micro-structure of vegetation, or they can accumulate to large-scale changes. Species that can have a significant impact on their habitats are called 'ecosystem engineers', and wild ungulates are good examples of this. Habitats can be a mixture of natural areas and cultivated land, and the above-mentioned impacts on the latter usually cause financial losses for the producers; thus, it is called damage.

Wild ungulates, especially deer species and wild boar, are one of the main groups of target species of hunting in Europe and their growing population size has been a topic of discussion for decades. The spread of introduced species such as mouflon or fallow deer in Central Europe and white tail deer in Northern Europe has been on the agenda, too. The absence of large predators, the increasing frequency of mild winters, and the efforts of wild game management allow the populations to grow. They prefer forests and tree-covered patches for hiding, but they regularly feed on grasslands, meadows, and on arable areas. Intensive large-scale farming with the cultivation of monocultures (maize, rapeseed, and cereals) and the clear-cut silvicultural regimes in forestry also provide them with suitable habitats, but at the same time they increase the vulnerability of these land-use forms to game damage.

Since wild ungulates live in groups, and they repeatedly use certain resting and feeding places and move along regular routes, their grazing pressure concentrates around these places. Some areas are visited more frequently than others, and the damage in these places is more visible, and their extent is less tolerable. In winter they form larger groups, which concentrate the damage even further, especially in forestry because agricultural crops are not available.

The damage also depends on the value of the agricultural or forestry products. The more sophisticated and more expensive technologies are used, the more value can be damaged by the same level of grazing. In the case of high value and grazing-sensitive field crops, orchards and vineyards etc. it is common practice to protect them with fences.

There are various examples in Europe of how game damage is controlled. In some countries the landowners have the right to hunt or repel game

3.4 Erdészeti és mezőgazdasági vadkárok

A vad jól látható nyomokat hagy a környezetén: ágak, kitépett csemeték, kidörzsölt fakéreg, letaposott növények stb. Ezek a hatások lehetnek elenyészők, amelyek a növényzet összetételét vagy mikroszerkezetét csak kisebb mértékben befolyásolják, de ezek a hatások összeadódva nagymértékű változásokká is felhalmozódhatnak. Azokat a fajokat, amelyek jelentős hatást tudnak gyakorolni az élőhelyükre „ökoszisztéma-mérnököknek” nevezzük, és a csülkös vadfajok jó példák lehetnek erre. Az élőhelyek természetközeli és művelt területek keverékei, és az utóbbiakra gyakorolt, fent említett hatások általában anyagi veszteséget okoznak a termelőknek, ezért kárnak nevezzük.

A csülkös vad a vadászat egyik fő célcsoportja Európában, és növekvő populációjuk nagysága évtizedek óta vita tárgyát képezi. Napirenden van a betelepített fajok, mint például a muflon vagy a dámszarvas Közép-Európában, illetve a fehérfarkú szarvas Észak-Európában való elterjedése is. A nagyragadozók hiánya, az egyre gyakoribbá váló enyhe telek, valamint a vadgazdálkodási erőfeszítések együttesen hozzájárulnak a populációk növekedéséhez. A vad rejtőzködés céljából az erdőket és a fákkal borított foltokat kedvelik, de rendszeresen táplálkoznak a gyepeken, réteken és a mezőgazdaságitereken. Az intenzív nagyüzemi gazdálkodás a monokultúrák (kukorica, repce és gabonafélék) termesztésével, valamint a tarvágásos erdőgazdálkodás megfelelő élőhelyet biztosít számukra, ugyanakkor növeli a földhasználati formák vadkárral szembeni sebezhetőségét.

Mivel a csülkös vad rendszerint csoportokat alkot és bizonyos pihenő- és táplálkozóhelyeket és útvonalakat rendszeresen használnak, a táplálkozási nyomás ezek körül koncentrálódik. Egyes területeket gyakrabban látogatnak, mint másokat, és ezeken a helyeken a károk láthatóbbak, és a mértékük kevésbé tolerálható. Télen nagyobb csoportokat alkotnak, amelyek még inkább koncentrálnak a károkra, különösen az erdőkben, mivel a mezőgazdasági kultúrák ilyenkor nem állnak rendelkezésre.

A kár nagysága a mezőgazdasági vagy erdészeti termékek értékétől is függ. Minél kifinomultabb és drágább technológiákat alkalmaznak a növénytermesztésben, annál nagyobb értéket károsíthat ugyanolyan mértékű táplálkozás. A nagy értékű és a károsításra érzékeny szántóföldi növények, gyümölcsösök, szőlőültetvények stb. esetében bevett gyakorlat, hogy ezeket bekerítéssel védik.

Európában sokféle példát találunk a vadkárok szabályozására. Egyes országokban a földtulajdonosoknak jogukban áll vadászni vagy a vadat

animals regardless of their property size. A more common practice in Central Europe, for instance, is that the beneficiary of the hunting right is financially responsible for the damage caused by game species. In these cases, they are interested in keeping damage at a tolerable level by reducing game population, or taking preventive measures. In such systems, losses from damage can be compensated.

Although it is difficult to monitor animal damage, and in some countries, there is a complete lack of methodology or control in this area, the reported damage is quite different. In the Czech Republic, this is an approximate value of more than 1.2 million Euros per year. In Hungary, animal damage has been around 7 million Euros annually in recent years. In Finland, damage in agriculture and forestry is monitored separately for selected species. For example, the damage caused by elk in 2010 amounted to 3 million Euros, while in 2022 this value was reported to the amount of 700,000 Euro. White-tailed deer cause around 400,000 Euro of damage per year, deer around 1 million Euro. So overall, these are significant amounts.

Another concern of a large game population is the considerable hazard to traffic safety. Fast moving and nervous animals can easily create unpredictable traffic situations. Depending on their body size and the speed of the vehicle at collision, these accidents pose a risk of serious human injuries or fatalities. The financial consequences may also be significant, as the vehicles involved usually suffer considerable damage, even from a small animal. Emergency services and the disturbance of traffic can have unfavourable indirect costs, which are more typical in case of train-animal collisions, where the train is usually not damaged but it needs to be stopped and checked for safety reasons.

Traffic accidents can be sensitive to the hunting service providers too, as the animals involved may represent high market value. In such situations – similar to other traffic accidents -liability is a highly complex issue, which becomes more complicated when the beneficiary of the hunting right may contribute to the accident with a careless driven hunt or establishing a near-road feeding place, etc. Legal regulations may vary to a great extent country to country.

elriasztani, függetlenül a birtokuk méretétől. Gyakoribb gyakorlat például Közép-Európában, hogy a vadászati jog jogosultja anyagilag felelős a vadfajok által okozott károkért. Ezekben az esetekben a vadgazdálkodók abban érdekeltek, hogy a vadállomány csökkentésével a károkat elviselhető szinten tartás, vagy megelőző intézkedéseket tegyenek. Az ilyen rendszerekben a keletkező károkat kompenzálják.

A vadkárokat nehéz nyomon követni, és egyes országokban nincsenek is erre szolgáló eljárások, ezért a bejelentett károk igen eltérőek. A Cseh Köztársaságban megközelítőleg 1,2 millió eurós vadkár értéket jelentettek évente, míg Magyarországon ez évi 7 millió euró körül mozog. Finnországban a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban okozott károkat külön-külön ellenőrzik a kiválasztott fajok esetében. Például a jávorszarvas által okozott kár 2010-ben 3 millió eurót tett ki, míg 2022-ben ez az érték 700 ezer eurót jelentett. A fehérfarkú szarvasok évente mintegy 400 ezer eurónyi kárt okoznak, az őzek mintegy 1 millió eurót. Összességében tehát ezek jelentős összegek.

Egy másik aggodalomra okot adó jelenés a nagy vad populációk által okozott közlekedési veszély. A gyorsan mozgó és ijedt állatok könnyen kiszámíthatatlan közlekedési helyzeteket teremthetnek. A testméretüktől és az ütközéskor a jármű sebességétől függően ezek a balesetek súlyos sérülések vagy halálos balesetek kockázatát hordozzák magukban. Az anyagi következmények is jelentősek lehetnek, mivel az érintett járművek általában még egy kis állat miatt is jelentős károkat szenvednek. A balesetekhez kapcsolódó mentési feladatok és a forgalom megzavarása közvetetten szintén egyébként szükségtelen költségeket okoz, amely a vonat-állat ütközések esetében jellemző, hiszen a vonat általában nem sérül meg, de biztonsági okokból meg kell állítani és ellenőrizni kell.

A közlekedési balesetek a vadászati szolgáltatók számára is érzékenyek lehetnek, mivel az érintett állatok magas piaci értéket képviselhetnek. Ilyen helyzetekben - hasonlóan más közlekedési balesetekhez - a felelősség igen összetett kérdés, amely még bonyolultabbá válik, ha a vadászati jog jogosultja gondatlanul végzett hajtóvadászattal, útközeli etetőhely létesítésével stb. hozzájárulhat a balesetnek. A jogi szabályozás országonként nagymértékben eltér.

3.5 Hunting and nature conservation

Globally and regionally, there are a number of organizations and initiatives that deal with nature conservation and efforts to prevent the loss of biodiversity and the degradation of wildlife habitats. Through their activities, hunters and hunting tourists can help preventing the degradation of habitats and ecosystems. Hunters can provide practical knowledge on habitat/population management and share their fieldwork experience. As conservation measures and management methods organised by hunters are well established, they often possess valuable information and skills to implementation of conservation initiatives. For example, the Biodiversity Manifesto is the first European evidence-based platform to show how European hunters protect biodiversity.

Another important aspect for the development of hunting tourism is the protection system in individual countries. One of complex and regulated system is Natura 2000. Natura 2000 sites are designated to protect and preserve Europe's most valuable and threatened habitats and species. These areas are established under the EU's Birds Directive and Habitat Directive, which aim to conserve biodiversity. The regulations regarding hunting within Natura 2000 sites vary between different EU Member States. Some Member states allow controlled hunting activities in certain areas, while others prohibit hunting entirely. The primary objective is to strike a balance between conservation and sustainable use of natural resources. When hunting is allowed, it is typically subject to strict regulations and management plans to ensure that it is sustainable and does not negatively impact protected species or habitats. These regulations may include restrictions on hunting seasons, bag limits (the number of animals that can be legally hunted), specific hunting methods, and licensing requirements. The overall approach to hunting within Natura 2000 sites is guided by the principles of sustainable hunting and ecological management. It is important to note that Natura 2000 sites prioritize the conservation of species and habitats, and any hunting activities permitted must align with conservation goals and be based on scientific evidence. Areas declared as part of Natura 2000 now cover almost 20% of the area of the EU. This network of Europe's most important wildlife habitats requires the involvement of all stakeholders to ensure that they are used sustainably for both consumptive and non-consumptive use of resources.

The latest document that sets out how to make a major contribution to habitat restoration, protected areas, and species monitoring is European

3.5 Vadászat és természetvédelem

Globális és regionális szinten számos szervezet és kezdeményezés foglalkozik a természetvédelemmel és a biológiai sokféleség csökkenésének megakadályozására, az élővilág pusztulásának megakadályozására és az élőhelyek megóvására irányuló erőfeszítésekkel. A vadászok és a vadászturisták hozzájárulhatnak az élőhelyek és az ökoszisztémák pusztulásának megakadályozásához. A vadászok gyakorlati ismereteket nyújthatnak az élőhelyek/populációk kezelésével kapcsolatban, és megoszthatják terepi tapasztalataikat. Mivel a vadászok jól bevált természetvédelmi és vadgazdálkodási módszereket alkalmaznak, az ő tudásuk és képességeik a természetvédelmi kezdeményezések nagy hasznára válhatnak. A FACE Biodiversity Manifesto például az első olyan európai, bizonyítékokon alapuló platform, amely bemutatja, hogy az európai vadászok hogyan védik a biológiai sokféleséget.

A vadászturizmus fejlődésének másik fontos szempontja az egyes országok természetvédelmi rendszere. Az egyik ilyen összetett és jól szabályozott rendszer a Natura 2000. A Natura 2000 területeket Európa legértékesebb és legveszélyeztetettebb élőhelyeinek és fajainak védelmére és megőrzésére jelölték ki. Ezeket a területeket az EU madárvédelmi irányelve és élőhelyvédelmi irányelve alapján hozták létre, amelyek célja a biológiai sokféleség megőrzése. A Natura 2000 területeken belüli vadászatra vonatkozó előírások az egyes uniós tagállamokban eltérőek. Egyes tagállamok bizonyos területeken engedélyezik az ellenőrzött vadászatot, míg mások teljesen megtiltják azt. Az elsődleges cél az egyensúly megteremtése a természetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható használata között. Ha a vadászat engedélyezett, akkor azt általában szigorú szabályok és gazdálkodási tervek szabályozzák, amelyek biztosítják, hogy a vadászat fenntartható legyen, és ne legyen negatív hatással a védett fajokra vagy élőhelyekre. Ezek a szabályozások magukban foglalhatják a vadászati igényre vonatkozó korlátozásokat, az elejtési mennyiséget, a különleges vadászati módszereket és az engedélyezési követelményeket. A Natura 2000 területeken belüli vadászat általános megközelítését a fenntartható vadászat és az ökológiai gazdálkodás elvei vezérik. Fontos megjegyezni, hogy a Natura 2000 területek prioritásként kezelik a fajok és élőhelyek megőrzését, és az engedélyezett vadászati tevékenységeknek összhangban kell lenniük a természetvédelmi célokkal, és tudományos bizonyítékokon kell alapulniuk. A Natura 2000 hálózat részévé nyilvánított területek ma már a tagországok területének közel 20%-át teszik ki. Ez a hálózat Európa legfontosabb természetvédelmi

Union's Biodiversity Strategy 2030. The Council of the EU approved the EU Biodiversity Strategy 2030, and the EU and its Member States have thus committed themselves to maintain and improve ecosystem services and restore degraded ecosystems by integrating the concept of green infrastructure into spatial planning. The establishment and maintenance of green infrastructure requires the involvement of land managers and users such as farmers, foresters, and hunters. Hunters are often the only conservation and restoration force in a common landscape such as intensive agriculture (e.g. planting hedgerows and wildflower strips). Green agriculturists and hunters must therefore cooperate with each other.

hálózata, amely valamennyi érdekelt fél részvételét megköveteli annak biztosítása érdekében, hogy az erőforrásokat mind a fogyasztási, mind a nem fogyasztási célú felhasználás szempontjából fenntartható módon használják.

A legújabb dokumentum, amely meghatározza, hogyan lehet jelentős mértékben hozzájárulni az élőhelyek helyreállításához, a védett területek állapotának megőrzéséhez és a fajok monitoringozásához, az Európai Unió 2030-ig szóló Biodiverzitási Stratégiája. Ezt EU Tanácsa hagyta jóvá, és az EU együtt a tagállamokkal elkötelezték magukat az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartása és javítása, valamint a degradált ökoszisztémák helyreállítása mellett, a zöld infrastruktúra fogalmának a területrendezésbe való integrálásával. A zöld infrastruktúra létrehozása és fenntartása megköveteli a földhasználók, például a gazdálkodók, erdészek és vadászok bevonását. Gyakran a vadászok az egyetlen természetvédelmi és helyreállítási szereplők az olyan szokványos területeken, mint az intenzív mezőgazdaság (pl. sövények és vadvirágsávok telepítése). A zöld szemléletű mezőgazdászoknak és a vadászoknak ezért együtt kell működniük egymással.

4

**ECONOMIC ASPECTS OF SUSTAINABILITY IN
HUNTING TOURISM**
A VADÁSZATI TURIZMUS GAZDASÁGI SZEMPONTJAI

4. ECONOMIC ASPECTS OF SUSTAINABILITY IN HUNTING TOURISM

4. A VADÁSZATI TURIZMUS GAZDASÁGI SZEMPONTJAI

Economic viewpoint is one of the pillars of sustainability, along with environmental and social dimensions. As presented in the introduction of this guidebook, the doughnut model illustrates that sustainable economies operate in the safe and just space for humanity where the well-being of people is secured and limits of the Earth's carrying capacity are respected. This section focuses on the economic viewpoint of sustainability in the hunting tourism context.

4.1 Economic sustainability

Development is frequently defined sustainable if it *“meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”* (United Nations General Assembly, 1987). Correspondingly, from the economic aspect, development is often regarded sustainable *“if it does not decrease the capacity to provide non-declining per capita utility for infinity”* (Neumayer, 2003). In other words, the aim is to secure the various capital stocks (e.g. game populations, expertise of hunting guides, hunting facilities) constituting the capacity to create human well-being (i.e. utility).

To create well-being for people, various resources are needed. In other words, we use different kinds of capital to create material and non-material benefits. Capital can be classified into five forms. *Natural capital* refers to all stocks and flows present in nature that support people's well-being, such as plants, animal species, ecosystems, natural monuments, and nature's processes. *Human capital* refers to people's knowledge, skills, motivation, and health, for instance. *Social capital* encompasses families, communities, enterprises, organizations, and all other institutions that enable us to together strengthen human capital. *Produced capital* (i.e. human-made capital) comprises machineries, buildings, factories, and other artefacts. Financial capital is used to own and trade other capital types and often refers to money.

The aim to maintain and reinforce – not decrease – the capacity to provide

A gazdasági szempont a fenntarthatóság egyik pillére a környezeti és társadalmi dimenziók mellett. Amint azt a bevezetőben bemutattuk, a fánkmodell azt szemlélteti, hogy a fenntartható gazdaságok a biztonságra és igazságosságra alapuló civilizált környezetben működnek, ahol az emberek jóléte biztosított és a Föld eltartóképességének határait tiszteletben tartják. Ez a fejezet a fenntarthatóság gazdasági szempontjaira összpontosít a vadászturizmus kontextusában.

4.1 Gazdasági fenntarthatóság

A fejlődést gyakran úgy határozzák meg, hogy az fenntartható, ha *„kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek képességét saját szükségleteik kielégítésére”* (ENSZ Közgyűlés, 1987). Ennek megfelelően gazdasági szempontból a fejlődést gyakran akkor tekintik fenntarthatónak, *„ha nem csökkenti annak lehetőségét, hogy az egy főre eső állandó hasznosságot a végtelenségig biztosítani lehessen”* (Neumayer, 2003). Más szóval, a cél azon tőkeállományok (pl. vadállományok állományok, a vadászvezetők szakértelme, vadászati létesítmények) védelme, amelyek az emberi jólét (azaz a hasznosság) megteremtéséhez szükségesek.

Az emberek jólétének megteremtéséhez különböző erőforrásokra van szükség. Más szóval, különböző típusú tőkét használunk az anyagi és nem anyagi javak megteremtéséhez. A tőkét öt formába sorolhatjuk. A természeti tőke a természetben jelenlévő minden olyan készletre és folyamatra utal, amely az emberek jólétét támogatja, mint például a növények, állatfajok, ökoszisztémák, természeti emlékek és a természeti folyamatok. Az emberi tőke az emberek tudására, képességeire, motivációjára és egészségére utal. A társadalmi tőke magában foglalja a családokat, közösségeket, vállalkozásokat, szervezeteket és minden más intézményt, amelyek lehetővé teszik, hogy együttesen erősítsük az emberi tőkét. A termelt tőke (azaz az ember által létrehozott tőke) magában foglalja a gépeket, épületeket, gyárakat és egyéb

well-being is appealing, but it also allows different approaches when this principle is applied in practice. If the aim is to preserve and boost the total capital stock, substitution between different capital forms is accepted. Such a paradigm is called *weak sustainability* (left side of Figure 18). If the aim, however, is *strong sustainability* then the aim is to increase the total capital stock without decreasing any of the individual capital stocks (right side of Figure 18).

tárgyakat. A pénzügyi tőkét más tőketípusok birtoklására és kereskedelmére használják, és gyakran a pénzt értjük alatta.

A jólét biztosítására irányuló képesség fenntartásának és megerősítésének - és nem csökkentésének - célja vonzó, de ez az elv gyakorlati alkalmazása során különböző megközelítéseket is lehetővé tesz. Ha a cél a teljes tőkeállomány megőrzése és növelése, akkor a különböző tőkeformák közötti helyettesítés elfogadható. Az ilyen paradigmát gyenge fenntarthatóságnak nevezzük (lásd a 3. ábra bal oldalát). Ha azonban a cél az erős fenntarthatóság, akkor a cél a teljes tőkeállomány növelése az egyes tőkeállományok csökkentése nélkül (lásd a 17 ábra jobb oldalát).

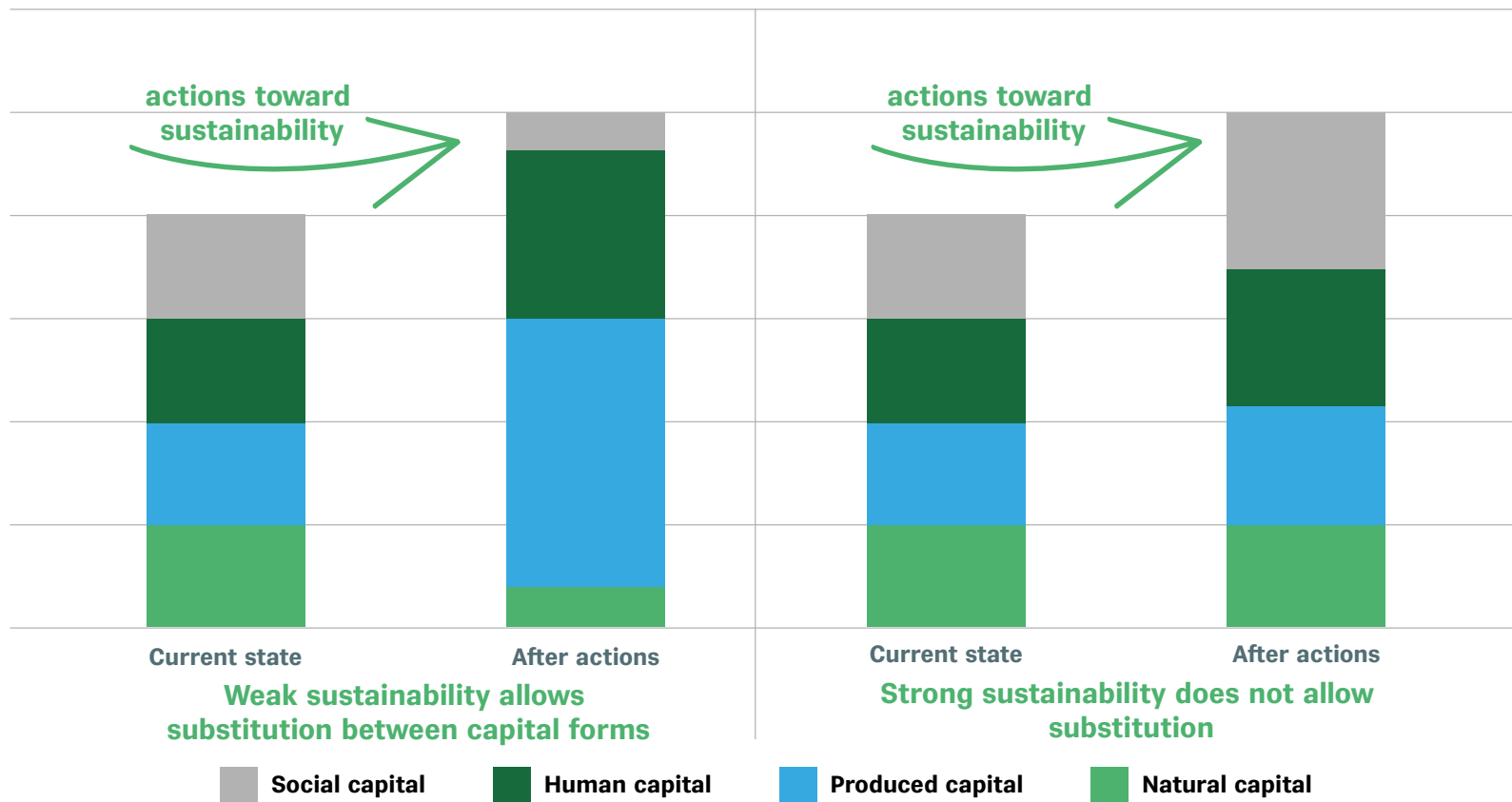

Figure 18: Economic sustainability fosters capacity to create well-being

18. ábra: A gazdasági fenntarthatóság elősegíti a jólét megteremtésének képességét

Natural capital can be examined by focusing on the different types of ecosystem services, namely:

- *provisioning services*, e.g. food, feed, water, timber, fuels, and materials for medicines
- *regulating services*, e.g. decomposition, water purification, and erosion control
- *cultural services*, e.g. ecosystems affecting human mind, creativity, relaxation, and social relations
- *supporting services*, e.g. photosynthesis, nutrient and water cycles, and soil formation, which are fundamental life-supporting functions

Natural capital related to provisioning services is often substituted with produced capital. Some of the services in the second and third category can be substituted with other capital forms. However, the natural capital related to category four is quite impossible to be substituted with other capital forms.

To foster the capacity that is needed for creating well-being now and in the future, each actor – individual, enterprise, organization, etc. – should manage their capital assets so that they are maintained and reinforced. The shared responsibility for sustainability also applies to hunting tourism actors: they need to design their activities so that they contribute to the good management of natural, human, social, and produced capital. In addition, they should consider to what extent it is acceptable to substitute natural capital with produced capital in their processes.

Even though the previously presented principles and aims can be found to be agreeable, it is evident that current economic systems are evidently failing to comply with them. By adopting sustainable business models, enterprises can contribute to sustainability while carrying out viable business activities.

A business model is an idea of how to create value in business operations. According to the traditional mindset, enterprises create value for customers by offering products and gain economic value in return. In reality, business activities have a wider impact on various stakeholders who receive and create value related to enterprises' activities. Hunting tourism companies operate in the complicated network of stakeholders. Typically, they need to co-operate with various actors to be able to offer hunting tourism services. In addition, they have to be very careful with their image due to, for example, the growing negative public attitudes towards hunting in some countries. As

A természeti tőkét az ökoszisztéma-szolgáltatások különböző típusaira összpontosítva lehet vizsgálni, nevezetesen:

- *ellátási szolgáltatások*, pl. élelmiszer, takarmány, víz, fa, tüzelőanyagok és gyógyszeralapanyagok
- *szabályozó szolgáltatások*, pl. lebomlás, víztisztítás és eróziószabályozás
- *kulturális szolgáltatások*, pl. az emberi elmére, kreativitásra, pihenésre és társadalmi kapcsolatokra ható ökoszisztémák.
- *támogató szolgáltatások*, pl. fotoszintézis, tápanyag- és vízkörforgás, talajképződés, amelyek alapvető életfenntartó funkciók.

Az ellátási szolgáltatásokhoz kapcsolódó természeti tőkét gyakran helyettesítik a termelt tőkével. A második és harmadik kategóriába tartozó szolgáltatások egy része is más tőkeformákkal helyettesíthető. A 4. kategóriához kapcsolódó természeti tőke azonban nem helyettesíthető más tőkeformákkal.

A jólét megteremtéséhez szükséges képességek előmozdítása érdekében most és a jövőben minden szereplőnek - egyén, vállalkozás, szervezet stb. - úgy kell kezelnie a tőkét, hogy az megmaradjon és megerősödjön. A fenntarthatóságért való közös felelősség a vadászati turizmus szereplőire is vonatkozik: tevékenységüket úgy kell kialakítaniuk, hogy azok hozzájáruljanak a természeti, emberi, társadalmi és termelt tőkével való helyes gazdálkodáshoz. Ezen túlmenően mérlegelniük kell, hogy milyen mértékben elfogadható a természeti tőke helyettesítése a termelt tőkével.

Bár a korábban bemutatott elvek és célok elfogadhatóak, nyilvánvaló, hogy a jelenlegi gazdasági rendszerek nem felelnek meg ezeknek. A fenntartható üzleti modellek elfogadásával a vállalkozások hozzájárulhatnak a fenntarthatósághoz, miközben életképes üzleti tevékenységet folytatnak.

Az üzleti modell egy elképzelés arról, hogyan lehet értéket teremteni az üzleti tevékenységekben. A hagyományos gondolkodásmód szerint a vállalkozások a termékek kínálatával ával értéket teremtenek az ügyfelek számára, és cserébe pénzügyi értéket kapnak. A valóságban az üzleti tevékenységek szélesebb körű hatást gyakorolnak a különböző érdekeltekre, akik a vállalkozások tevékenységeihez kapcsolódóan értéket kapnak és teremtenek. Vadászati turizmussal foglalkozó vállalkozások az érdekeltek bonyolult hálózatában működnek. Jellemzően különböző szereplőkkel kell együttműködniük ahhoz, hogy vadászturisztikai szolgáltatásokat nyújthassanak. Emellett nagyon óvatossá kell lenniük az imázsukkal, például a vadászattal kapcsolatos, egyes országokban egyre negatívabb közvélemény miatt. Mivel az érdekelt felek

stakeholders can impact largely on business operations, there is very little space for error in hunting tourism companies' stakeholder management.

4.2 Stakeholder approach

Various stakeholders can participate in enterprises' value creation. Stakeholders can be defined as individuals or groups who can affect or are affected by the hunting tourism activities in some way. Typical stakeholder groups are customers, business partners, employees, financial stakeholders, and societal stakeholders. They all can contribute to enterprises' value creation processes. Naturally, the value created varies depending on the stakeholder. Preferably all involved stakeholders also support achieving a joint purpose, such as sustainability in hunting tourism. In the following some of the most important stakeholder groups are presented.

Customers

Enterprises offer goods and services to customers (e.g. hunting tourists) who buy the products if they meet customers' needs. In exchange, customers pay the enterprise for the products. Additionally, they provide enterprises with data on consumer preferences and behaviour. Customers can also participate in designing products and proposing innovation initiatives.

Building a successful relationship with customers involves activities for example in marketing and sales. One of the first tasks for any enterprise is to identify their potential customers. HUNTOUR-guidebook by Matejević & Marković (2023) is focused on evaluating hunting tourism potential and presents tools for finding locations with good possibilities of increasing tourist flows.

The better an enterprise knows its customers, the more likely it can build products and services that meet customers' needs. This highlights the importance of objective information instead of relying only on entrepreneurs' own assumptions about customers. It is also important to imagine how the business would be affected by potential changes in the customer base (e.g. due to travelling restrictions related to pandemics) or customer behaviour (e.g. due to digitalization).

Business partners

Business partners include all the other companies involved in the operations of an enterprise, such as sub-contractors, suppliers, and consultants. Their contribution is valuable to the enterprise. They can supply, for example, services related to accommodation and catering, transportation, hunting

nagy hatást gyakorolhatnak az üzleti tevékenységükre, a vadászturisztikai vállalkozások az érdekelt felek kezelésében nem nagyon hibázhatnak.

4.2 Érdekelt felek szerinti megközelítés

A vállalkozások értékteremtésében különböző érdekelt felek vehetnek részt. Az érdekeltek olyan egyének vagy csoportok, akik vagy amelyek valamilyen módon befolyásolhatják a vadászturisztikai tevékenységeket, vagy akiket a vadászturisztikai tevékenységek befolyásolnak. Az érdekeltek tipikus csoportjai az ügyfelek, az üzleti partnerek, a munkavállalók, a pénzügyi érdekeltek és a társadalmi érdekeltek. Mindannyian hozzájárulhatnak a vállalkozások értékteremtési folyamataihoz. Természetesen a létrehozott érték az érdekelt féltől függően változik. Lehetőleg minden érintett érdekelt fél támogatja egy közös cél elérését, mint például a fenntarthatóság a vadászturizmusban. A következőkben néhányat mutatunk be a legfontosabb érdekcsoportok közül.

Ügyfelek

A vállalkozások árukat és szolgáltatásokat kínálnak a vevőknek (pl. vadászó turistáknak), akik megvásárolják a termékeket, ha azok megfelelnek a vevők igényeinek. Cserébe a vevők fizetnek a vállalkozásnak a termékekért. Ezenfelül adatokat szolgáltatnak a vállalkozásoknak a fogyasztói preferenciákról és viselkedésről. A vásárlók részt vehetnek a termékek tervezésében és innovációs kezdeményezésekben is.

Az ügyfelekkel való sikeres kapcsolat kiépítése magában foglalja például a marketing és az értékesítés területén végzett tevékenységeket. Minden vállalkozás számára az egyik első feladat a potenciális ügyfelek azonosítása. A Matejević & Marković (2023) által készített HUNTOUR-útmutató a vadászturizmus potenciáljának értékelésére összpontosít, és a turistaforgalom növelésének jó lehetőségeivel rendelkező helyszínek megtalálására mutat be módszereket.

Minél jobban ismeri egy vállalkozás az ügyfeleit, annál valószínűbb, hogy olyan termékeket és szolgáltatásokat tud létrehozni, amelyek megfelelnek az ügyfelek igényeinek. Ez rávilágít az objektív információk fontosságára ahelyett, hogy csak a vállalkozók saját feltételezéseire hagyatkoznának az ügyfelekkel kapcsolatban. Az is fontos, hogy megvizsgáljuk, hogyan befolyásolná a vállalkozást a vásárlói körben (pl. a világjárványokhoz kapcsolódó utazási korlátozások miatt) vagy a vásárlói magatartásban (pl. a digitalizáció miatt) bekövetkező esetleges változások.

guiding, renting hunting dogs, and accounting, along with equipment needed in hunting activities. In exchange, business partners gain value in the form of payments, renewed orders, and solid customer references. Collaboration between other enterprises (including, e.g., hunting clubs) can be quite modest, but it can also be vital for hunting tourism enterprises' business operations (section 4.3). Cooperation also can expand into creating a tourism destination¹. Other enterprises can also be competitors to a hunting tourism company. Knowledge about the operating environment (e.g. on competitors and suppliers) helps designing a profitable, sustainable business.

Employees

Value creation in enterprises often relies on the capabilities of their employees and managers who make their knowledge and skills available for enterprises. Employees are hence crucial for the enterprise to create value. Typically, a successful company takes good care of their employees and provides them not only a fair salary, but also other benefits like training opportunities and secure job contracts.

The activities in hunting tourism enterprises are labour intensive and require strong local knowledge on game, habitats, and local conditions. Expertise in both tourism and hunting is needed to create a successful hunting product. It is demanding to master both of these expertise areas and, therefore, it may be difficult to find suitable employees. Nevertheless, hunting tourism is a sector that can provide jobs, especially in remote rural areas.

Financial stakeholders

Financial stakeholders cover actors such as investors, shareholders, banks, and others who provide the enterprise with financial resources, such as loans. These actors are usually mainly concerned with gaining financial profit in return for the risk they have taken when they provided financing to the enterprise. Additionally, they can gain value if the enterprise can be regarded as an investment opportunity that enables them to diversify their investments.

It is crucial for the enterprise to design its operations so that they are financially viable. The operations need to be planned and monitored, paying attention to risks and changes in the operating environment, for instance. In hunting tourism, enterprise management must, for example, tackle the problems that seasonality in operations create. Additionally, the fluctuation

¹ By definition, a destination is a physical place that has a decisive role when tourists choose where they will visit (UNWTO, 2022), but the geographical interpretation is context dependent. From marketing viewpoint, a destination offers tourists various products, facilities, amenities, and experience opportunities. Each enterprise operating within a destination is an independent actor, responsible for its own business. However, by combining individual enterprises' marketing efforts they can brand the whole destination and possibly attract more customers.

Üzleti partnerek

Az üzleti partnerek közé tartozik a vállalkozás működésében részt vevő összes többi vállalat, például alvállalkozók, beszállítók és tanácsadók. Hozzájárulásuk értékes a vállalkozás számára. Ők nyújthatnak például a szállással és étkeztetéssel, a szállítással, a vadászatvezetéssel, a vadászkutya bérlésével és a könyveléssel kapcsolatos szolgáltatásokat, valamint a vadászati tevékenységekhez szükséges felszereléseket. Cserébe az üzleti partnerek értéket kapnak kifizetések, megújított megrendelések és megbízható ügyfélreferenciák formájában. A más vállalkozások (beleértve pl. a vadászegyesületeket) közötti együttműködés meglehetősen szerény lehet, de létfontosságú lehet a vadászturisztikai vállalkozások üzleti tevékenysége szempontjából (3.3. szakasz). Az együttműködés egy turisztikai desztináció létrehozására is kiterjedhet¹. A többi vállalkozás a vadászturisztikai vállalkozás versenytársa is lehet. A működési környezet (pl. a versenytársak és a beszállítók) ismerete segít a nyereséges, fenntartható üzleti tevékenység megtervezésében.

Alkalmazottak

A vállalkozások értékteremtése gyakran a munkavállalók és a vezetők képességein alapul, akik tudásukat és képességeiket a vállalkozások rendelkezésére bocsátják. A munkavállalók tehát kulcsfontosságúak a vállalkozás számára az értékteremtés szempontjából. Jellemzően egy sikeres vállalat gondoskodik alkalmazottairól, és nemcsak tisztességes fizetést, hanem egyéb juttatásokat is biztosít számukra, például képzési lehetőségeket és biztos munkaszerződéseket.

A vadászturisztikai vállalkozások tevékenységei munkaigényesek, és a vaddal, valamint az élőhellyel kapcsolatos komoly helyi ismereteket igényelnek. A sikeres vadászati termék létrehozásához mind a turizmus, mind a vadászat területén szakértelemre van szükség. Mindkét szakterület elsajátítása nagy kihívás, ezért nehéz lehet megfelelő alkalmazottakat találni. Mindazonáltal a vadászturizmus olyan ágazat, amely különösen a vidéki területeken biztosíthat munkahelyeket.

Pénzügyi érdekeltek

A pénzügyi érdekeltek olyan szereplőket foglalnak magukban mint a befektetők, részvényesek, bankok és mások, akik a vállalkozásnak pénzügyi forrásokat, például kölcsönöket biztosítanak. Ezeket a szereplőket általában

¹ Definíció szerint a desztináció olyan fizikai hely, amely meghatározó szerepet játszik a turisták döntése során, hogy hová látogatnak el (UNWTO, 2022), de a földrajzi értelmezés kontextusfüggő. Marketing szempontból egy desztináció különböző termékeket, létesítményeket, kényelmi szolgáltatásokat és élménylehetőségeket kínál a turistáknak. A desztináción belül működő minden egyes vállalkozás önálló szereplő, amely a saját vállalkozásáért felelős. Az egyes vállalkozások marketingtevékenységeinek egyesítésével azonban az egész desztinációt meg tudják márkázni, és esetleg több ügyfelet vonhatnak.

of game populations is a risk, especially when operating based on low level game management. Most enterprises offer hunting of several game species to prolong the season, but some also offer other nature tourism services.

Societal stakeholders

Societal stakeholders are versatile, including local communities, residents and hunters, other actors involved in land use, other tourists, different kinds of NGOs, media along with local, regional and national administration, and even the natural environment. This stakeholder group often faces the ecological and social impacts that enterprises' operations cause.

Societal stakeholders are critical for hunting tourism enterprises as they affect the operating environment where enterprises do business. For example, locals can harm hunting tourism company's business activities by disturbing hunts. On the other hand, they can support creating tourism experience for guest hunters as they typically visit local shops, restaurants etc. Furthermore, arguments with other land users can damage the business activities, but a constructive relationship with them can boost the region as a whole.

Societal stakeholders can be difficult to manage, and the hunting tourism enterprise may have to find several solutions to keep the stakeholder groups satisfied regarding the company's activities. These can be, for example, activities related to local reciprocity, such as providing locals an annual party or access to the hunting enterprise's land occasionally, or transparency in activities and donations to NGOs.

4.3 Hunting tourism as a business

In this section, the most common organizational types that hunting tourism enterprises can adopt are presented and how the chosen type is reflected in stakeholder relationships.

A hunting tourism enterprise can be defined as a tourism operator that offers various hunting experiences. Typically, they are small or micro companies for which hunting tourism is a seasonal activity or only a part of their product provision. Variation between the companies is big, but roughly at least the following four general level enterprise types can be found in the European context (presented in Tables 5 -8).

Hunting estates or professional hunting grounds are businesses specialized in hunting tourism. Hunting tourism activities can be the main business of

elsősorban az érdekli, hogy pénzügyi nyereségre tegyenek szert a kockázatért cserébe, amelyet akkor vállaltak, amikor a vállalkozásnak finanszírozást nyújtottak. Emellett értéket nyerhetnek, ha a vállalkozás olyan befektetési lehetőségnek bizonyul, amellyel a befektetéseiket diverzifikálhatják.

A vállalkozás számára döntő fontosságú, hogy úgy alakítsa ki tevékenységét, hogy az pénzügyileg életképes legyen. A működést meg kell tervezni és nyomon kell követni, figyelmet fordítva például a kockázatokra és a működési környezet változásaira. A vadászturizmusban a vállalkozás vezetésének például meg kell küzdenie a szezonálisból adódó problémákkal. Emellett a vadállomány ingadozása is kockázatot jelent, különösen akkor, ha a tevékenység alacsonyabb szintű vadgazdálkodáson alapul. A legtöbb vállalkozás több vadfaj vadászatát kínálja a szezon meghosszabbítása érdekében, de néhányan más természetjáró turisztikai szolgáltatásokat is nyújtanak.

Társadalmi érdekeltek

A társadalmi érdekeltek sokfélék, beleértve a helyi közösségeket, a lakosokat és a vadászokat, a földhasználatban érintett egyéb szereplőket, más turistákat, különböző nem kormányzati szervezeteket, a médiát, a helyi, regionális és nemzeti közigazgatást, sőt a természeti környezetet is. Az érdekeltek ezen csoportja gyakran szembesül a vállalkozások tevékenysége által okozott ökológiai és társadalmi hatásokkal.

A társadalmi érdekeltek kritikus fontosságúak a vadászati turisztikai vállalkozások számára, mivel befolyásolják azt a működési környezetet, amelyben a vállalkozások üzleti tevékenységet folytatnak. A helyiek például a vadászat zavarásával árthatnak a vadászturisztikai vállalkozás üzleti tevékenységének. Másrészt viszont támogathatják a vendégvadászok számára a turisztikai élmény megteremtését, mivel jellemzően a helyi boltokat, éttermeket stb. látogatják. Továbbá a más földhasználókkal való viták károsíthatják az üzleti tevékenységet, de a velük való konstruktív kapcsolat a régió egészét fellendítheti.

A társadalmi érdekeltek kezelése nehéz lehet, és a vadászturisztikai vállalkozásnak többféle megoldást kell találnia ahhoz, hogy az érdekelt csoportok elégedettek legyenek a vállalkozás tevékenységével kapcsolatban. Ezek lehetnek például a helyi kölcsönösséggel kapcsolatos tevékenységek, mint például a helyieknek éves összejövetelek biztosítása vagy a vadászati vállalkozás saját területeinek alkalmankénti megnyitása mások előtt, vagy a tevékenységek átláthatósága és a nem kormányzati szervezeteknek nyújtott adományok.

the estate's activities, but often it is a part of a larger estate concept. Estates often operate in connection to large manors or country houses. They can also be large state owner enterprises who have access to vast hunting grounds.

Rural hunting tourism operators are less specialized than those following the estate model or professional hunting ground model. Typically, these micro companies operate in northern Europe. Intermediate tour operators on the other hand, are tour operators that have either focused solely on hunting tourism or hunting tourism is part of their product offer. They do not implement the services themselves, but simply match the demand and product offer. Their main business is thus packaging hunting tourism products.

In addition to the enterprise types mentioned above, different kinds of hunting clubs around Europe can also offer hunting tourism activities. They either simply sell permits to the hunting grounds the club has access to or, in addition to permits, also offer other services. Typically, the clubs do not aim to make a significant profit on their activities, but instead their main goal is to provide hunting possibilities to their members. The hunting tourism activities are carried out in order to cover some of the club members' costs caused by the club.

Hunting estates and professional hunting grounds	
Level of professionalism	Enterprises specialized in hunting tourism. High level expertise from both hunting and tourism sectors.
Products	Hunts are typically organized in the Central European and British style (e.g. pheasant shoots or stag stalking). High-end catering and accommodation services are an important part of the products. Infrastructure is well developed, including hunting lodges of various service levels, maintained hunting facilities and off-road vehicles in good condition. Enterprises have often their own distinguished brand.
Game management	Services are based on intensive wild game management that focuses on providing market-leading hunting opportunities, including capital trophies and large harvest hunting days. This entails intensive game management techniques such as maintaining a dense game population, rigorous culling, and sometimes establishing fenced hunting areas.

4.3 Vadászati turizmus mint vállalkozási terület

Ebben a fejezetben bemutatjuk a vadászturisztikai szervezetek által alkalmazható leggyakoribb szervezeti típusokat, és azt, hogy az adott szervezettípus jellemzői hogyan tükröződnek vissza az érdekelt felek közötti kapcsolatokban.

A vadászturisztikai vállalkozás olyan idegenforgalmi vállalkozóként definiálható, amely különböző vadászati élményeket kínál. Jellemzően kis- vagy mikrovállalkozásokról van szó, amelyek számára a vadászturizmus szezonális tevékenység, vagy a termékkínálatuknak csak egy részét képezi. A vállalkozások között nagy a szórás, de nagyjából legalább a következő négy vállalkozástípus található meg az európai viszonyok között (az 5-8. táblázatban).

Vadászbirtokok vagy professzionális vadászterületek a vadászturizmusra szakosodott vállalkozások. A vadászturisztikai tevékenység lehet a birtok tevékenységének fő tevékenysége, de gyakran egy nagyobb birtokkonceptió része. A birtokok gyakran nagy kastélyokhoz vagy vidéki lakokhoz kapcsolódva működnek. Ezek lehetnek nagy állami tulajdonú vállalkozások is, amelyek hatalmas vadászterülethez jutnak hozzá.

A vidéki vadászturizmus üzemeltetői kevésbé specializálódtak, mint a birtokmodellt vagy a professzionális vadászterület modellt követik. Ezek a mikrovállalkozások jellemzően Észak-Európában működnek. A köztes utazásszervezők viszont olyan utazásszervezők, amelyek vagy kizárólag a vadászturizmusra összpontosítanak, vagy a vadászturizmus a termékkínálatuk részét képezi. Ők nem maguk valósítják meg a szolgáltatásokat, hanem egyszerűen csak a keresletet és a termékkínálatot kötik össze. Fő tevékenységük tehát a vadászturisztikai termékek „csomagolása”.

A fent említett vállalkozástípusokon kívül a különböző vadásztársaságok Európa-szerte vadászati turisztikai tevékenységeket is kínálnak. Ezek vagy egyszerűen csak engedélyeket árulnak a társaság által használt vadászterületekre, vagy az engedélyek mellett egyéb szolgáltatásokat is kínálnak. A társaságok jellemzően nem törekszenek arra, hogy tevékenységükből jelentős nyereséget termeljenek, hanem fő céljuk az, hogy tagjaiknak vadászati lehetőséget biztosítsanak. A vadászturisztikai tevékenységeket azért végzik, hogy a társaság költségeinek egy részét fedezzék.

Customers	High-end clientele, professional marketing and sales.
Business partners	From low to extensive collaboration with other enterprises. However, often can provide services mainly themselves.
Employees	Game management is typically done by professional, hired gamekeepers. Enterprises often employ 2-3 persons year around regarding hunting tourism activities and various number of seasonal staff. The professionalism in tourism is also high.
Financial stakeholders	Aims to generate profit to shareholders or owners, who may not be directly involved in hunting tourism activities.
Societal stakeholders	Land ownership and traditional hunting culture impact on the business possibilities as the enterprise needs access to large land areas and high-quality game populations.
Risks and benefits of the business type	The benefits of the model are the ability to respond to the high-end clientele requirements demand and, thus, a possibility to charge premium prices of the products. The downside is that the estate model requires significant investment into hunting tourism: to the facilities, professionalism of the staff, and also a high input into game management.

Table 5: Characteristics of hunting estates and professional hunting grounds

Rural hunting tourism operators	
Level of professionalism	Often 1-2 person companies, less specialized than e.g. hunting estates, do not focus solely on hunting tourism due to its seasonality; however, in some cases have professional education both in hunting and tourism.
Products	Offer guiding and other services such as game handling to the hunting tourists. In addition, the product offer typically covers other wilderness tourism services such as fishing, kayaking, or rock climbing to gain year around business.

Vadászbirtokok és professzionális vadászterületek	
A szakmaiság szintje	Vadászati turizmusra szakosodott vállalkozások. Magas szintű szakértelem mind a vadászati, mind a turisztikai ágazatból.
Termékek	A vadászatokat jellemzően közép-európai és brit stílusban szervezik (pl. fácánlövészet vagy szarvasbögés). A termékek fontos részét képezik a magas színvonalú étkezési és szálláshelyszolgáltatások. Az infrastruktúra jól kiépített, beleértve a különböző szolgáltatási szintű vadászterületeket, a karbantartott vadászati létesítményeket és a jó állapotban lévő terepjárókat. A vállalkozások gyakran saját, megkülönböztetett márkával rendelkeznek.
Vadgazdálkodás	A szolgáltatások intenzív vadgazdálkodáson alapulnak, amely a piacvezető vadászati lehetőségek biztosítására összpontosít, beleértve a nagy értékű trófeákat és a nagy hajtszempontokat. Ez olyan intenzív vadgazdálkodási technikákat jelent mint a sűrű vadállomány fenntartása, szigorú selejtezés, és esetenként bekerített vadászterületek kialakítása.
Ügyfelek	Magas színvonalú ügyfélkör, professzionális marketing és értékesítés.
Üzleti partnerek	A más vállalkozásokkal való együttműködés lehet szerteágazó, de gyakran tudnak szolgáltatásokat nyújtani önállóan is.
Alkalmazottak	A vadgazdálkodást jellemzően hivatásos, alkalmazott vadőrök végzik. A vállalkozások gyakran 2-3 főt foglalkoztatnak egész évben a vadászturisztikai tevékenységek érdekében, valamint különböző számú szezonális személyzetet.
Pénzügyi érdekeltek	Célja, hogy nyereséget termeljen a tulajdonos(ok) számára, akik nem feltétlenül vesznek részt közvetlenül a vadászturisztikai tevékenységekben.
Társadalmi érdekeltek	A földtulajdon és hagyományos vadászati kultúra az üzleti lehetőségekre nagy hatást gyakorol, mivel a szolgáltatónak nagy földterületre és jó minőségű vadállományra van szüksége.

Game management	Rarely owns the land they operate on, and the hunts are mostly based on wild populations. Game management is limited and needs to be negotiated annually with the landowners.
Customers	The clientele may not be as solvent or ready to pay a premium price like when operating with the previous models. Hunting services are marketed, but hunting is just one part of the nature-based tourism services that these companies offer. Some companies can operate with professional tour operators but the most try to market their products directly to the customers.
Business partners	Enterprises may cooperate with other SMEs or local hunting clubs. They can also subcontract the whole hunting event, e.g. from a local club.
Employees	Operators are typically self-employed but have professional education in hunting and often also in tourism. They may also have some seasonal staff.
Financial stakeholders	The entrepreneur and owner of the company is typically operationally implementing the hunting tourism activities.
Societal stakeholders	The local rural community and local hunters are important stakeholders for these rural companies, especially as hunting is based on rented land and wild populations. These can be the main limiting factors for expanding business activities.
Risks and benefits of the business type	The benefit is often the flexibility of the company to operate in different areas or locations as, e.g., by providing guiding services. Also, the investments needed for the business are fairly low. On the other hand, the profit margin is also lower. The fact that these companies often utilise someone else's land with rent agreements etc., may cause risks to long-term activities.

Table 6: Characteristics of rural hunting tourism operators

Az üzleti típus kockázatai és előnyei	A modell előnyei közé tartozik, hogy képes megfelelni a felső kategóriás ügyfélkör igényeinek, és így lehetőség nyílik a termékek magas árazására. Hátránya, hogy a birtokmodell jelentős beruházásokat igényel a vadászturizmusba: a létesítményekbe, a személyzet szakértelmébe és az intenzív vadgazdálkodásba.
---------------------------------------	--

5. táblázat: A vadászbirtokok és professzionális vadászterületek jellemzői

Vidéki területekhez köthető vadászturisztikai szolgáltatók*	
A szakmaiság szintje	Gyakran 1-2 fős vállalkozások, amelyek kevésbé specializálódtak, mint például a vadászbirtokok, nem kizárólag a vadászturizmusra összpontosítanak, annak szezonálitása miatt, de néhány esetben mind a vadászatot, mind a turizmus területén rendelkeznek szakértelemmel.
Termékek	Alapvető vadászati szolgáltatások mellett más természethez kötődő szolgáltatásokat is nyújthatnak mint például horgászat, kajakozás vagy a sziklamászás, hogy egész évben üzletet lehessen kötni.
Vadgazdálkodás	Ritkán birtokolja a földterületet, ahol tevékenykedik, és a vadászatok többnyire a természetes vadállományra épülnek. Az aktív vadgazdálkodás lehetősége korlátozott, és évente tárgyalni kell a földtulajdonosokkal.
Ügyfelek	Az ügyfélkör nem biztos, hogy annyira fizetőképesebb vagy kész prémium árat fizetni, mint a korábbi modellek esetében. A vadászati szolgáltatásokat forgalmazzák, de a vadászat csak egy része az e cégek által kínált természetalapú turisztikai szolgáltatásoknak. Egyes cégek hivatásos utazásszervezőkkel működhetnek együtt, de a legtöbbször megpróbálják termékeiket közvetlenül az ügyfelek felé értékesíteni.
Üzleti partnerek	A vállalkozások együttműködhetnek más kis és középvállalkozásokkal, vagy helyi vadászegyesületekkel. A teljes vadászatást alvállalkozásba is adhatják, pl. a helyi vadásztársaságoknak.

Intermediate tour operators	
Level of professionalism	Professionals in tourism, not necessarily in hunting.
Products	Do not implement the services themselves, but simply match the demand and product offer. Their main business is thus packaging hunting tourism products.
Business partners	Activities are implemented via sub-contracts and/or by collecting provision from hunting tourism actors.
Game management	Usually do not focus on game management, do not manage any hunting ground personally.
Customers	Targets hunting tourism niche markets. Intensive marketing activities, often engaged to digital booking systems
Employees	Tour operator companies, 2-3 employees. The companies have tour operator licences and thus can operate under the Package Travel Act of European Union.
Financial stakeholders	Tour operator is rarely directly involved in organizing hunting activities, but takes financial responsibility of selling the hunting tourism packages.
Societal stakeholders	Public image of hunting may impact the interest of tour operators to focus on hunting tourism. Co-operation with sub-contractors is a vital success factor.
Risks and benefits of the business type	The success of the business depends on the ability to find reliable and good quality sub-contractors that meet the clientele's needs. One of the risks of this model is that the sub-contractors start to sell directly to the customers as soon as business relationships are established.

Table 7: Characteristics of intermediate tour operators

Alkalmazottak	Az üzemeltetők jellemzően egyéni vállalkozók, de vadászati és gyakran turisztikai szakképzettséggel rendelkeznek. Szezonális foglalkoztatás is előfordul.
Pénzügyi érdekeltek	A vadászati turisztikai tevékenységet jellemzően a vállalkozás tulajdonosa végzi.
Társadalmi érdekeltek	A helyi vidéki közösség és a helyi vadászok fontos érdekeltjei ezeknek a vidéki vállalkozásoknak, különösen mivel a vadászat bérelt földterületeken és annak vadállományán alapul. Ezek lehetnek a fő korlátozó tényezők az üzleti tevékenységek bővítésében.
Az üzleti típus kockázatai és előnyei	Az előny gyakran abban rejlik, hogy a vállalat rugalmasan tud különböző területeken vagy helyszíneken tevékenykedni, például idegenvezetési szolgáltatások nyújtásával. A vállalkozáshoz szükséges beruházások meglehetősen kicsik, de a haszonkulcs is alacsonyabb. Az a tény, hogy ezek a vállalkozások gyakran más földterületét használják bérleti szerződésekkel, kockázatot jelenthet a hosszú távú tevékenységekre nézve.

6. táblázat: A vidéki vadászturizmus szereplőinek jellemzői

Közvetítő utazásszervezők	
A szakmaiság szintje	Az idegenforgalomban, nem feltétlenül a vadászatban dolgozó szakemberek.
Termékek	A szolgáltatás megvalósításában nem vesz részt, hanem a keresletet és a termékínálatot kapcsolja össze. Fő tevékenységük tehát a vadászati turisztikai termékek csomagolása.
Üzleti partnerek	A tevékenységeket alvállalkozói szerződésekkel és/vagy a vadászati turizmus szereplőivel együttműködve hajtják végre.
Vadgazdálkodás	-
Ügyfelek	A vadászturizmus hiánypótló piacait célozza meg. Intenzív marketingtevékenységek, gyakran digitális foglalási rendszerekhez kapcsolódva.

Hunting clubs	
Level of professionalism	Professionals in game management and hunting as a leisure activity, not necessarily in hunting tourism or tourism in general.
Products	Clubs either simply sell permits to the hunting grounds that the club has access to or, in addition to permits, offer guiding services, game handling, and possibly some catering and transportation services in the hunting grounds.
Game management	Game management is done as a voluntary activity by hunting club members.
Customers	Marketing of hunting tourism services is random or non-existent.
Business partners	Co-operation with accommodation and catering providers to provide hunting tourism packages. The tourists often buy these services directly from the companies in question.
Employees	Game management as well as the provision of hunting tourism services are based on the voluntary work of club members.
Financial stakeholders	Typically, the clubs do not aim to make significant profit from their activities. Instead, their main goal is to provide hunting possibilities to their members and the tourism activities are carried out to cover some of the club members' costs.
Societal stakeholders	Professionalism in a tourism business typically decreases when the hunting tourism activities are implemented by hunting clubs. This can pose a risk to the quality of the services.
Risks and benefits of the business type	As professionalism in tourism business is low, it can pose a risk to the quality of the services and thus harm the reputation of the hunting tourism sector in the country in question. In addition, the clubs may not be always aware of the relevant laws and regulations related to tourism, for example, the needed safety plans or EU Package Travel Act.

Table 8: Characteristics of hunting clubs.

Alkalmazottak	Utazásszervező cégek, 2-3 alkalmazott. A cégek utazásszervezői engedéllyel rendelkeznek, így az Európai Unió szervezett utazási csomagokról szóló törvénye alapján működhetnek.
Pénzügyi érdekeltek	Az utazásszervező ritkán vesz részt közvetlenül a vadászati tevékenységek szervezésében, de pénzügyi felelősséget vállal a vadászturisztikai csomagok értékesítéséért.
Társadalmi érdekeltek	A vadásatról alkotott közvélemény befolyásolhatja az utazásszervezők érdeklődését a vadászturizmus iránt. Az alvállalkozókkal való együttműködés létfontosságú sikertényező.
Az üzleti típus kockázatai és előnyei	A vállalkozás sikere attól függ, hogy képes-e megbízható és jó minőségű alvállalkozókat találni, amelyek megfelelnek az ügyfelek igényeinek. Ennek a modellnek az egyik kockázata, hogy az alvállalkozók közvetlenül az ügyfeleknek kezdenek el értékesíteni, amint az üzleti kapcsolatok létrejönnek.
Rizici i koristi od poslovnog tipa	Uspeh poslovanja zavisi od sposobnosti pronalazanja pouzdanih i kvalitetnih subagenata koji zadovoljavaju potrebe klijentele. Jedan od rizika ovog modela je da subagenti počinju da prodaju direktno kupcima čim se uspostave poslovni odnos.

7. táblázat: A közvetítő utazásszervezők jellemzői.

Vadásztársaságok	
A szakmaiság szintje	Szakértői a vadgazdálkodásnak és a vadászatnak mint szabadidős tevékenységnek, de nem feltétlenül a vadászturizmusnak vagy általában a turizmusnak.
Termékek	A vadásztársaságok vagy egyszerűen csak engedélyeket árusítanak a klub által hozzáférhető vadászterületekre (északi országokban), vagy az engedélyek mellett kísérői szolgáltatásokat, vadfeldolgozást és esetleg bizonyos vendéglátó- és szállítási szolgáltatásokat vállalnak a vadászterületeken.
Vadgazdálkodás	A vadgazdálkodási feladatokba a vadásztársaság tagjai is részt vesznek önkéntes alapon.

Hunting culture affects pricing and product design. In central and southern Europe, the biggest income for hunting tourism is related to trophy fees, i.e. to the price the hunter pays on a certain kind of bag, often valued based on the trophy size or quality. The latter means weight or length, while the quality is typically evaluated by using CIC points¹. For example, for ungulates the fees can be thousands of Euros. Some examples are presented in Table 9. In addition, the quality level of the accommodation, catering, and transportation impact on the price. One must remember, though, that high price level also necessitates high quality services, both considering hunting and tourism experiences. Some example products and their structure of prices are presented in text boxes.;

Game animal	Trophy fee (€)
Roe buck up to 115 CIC point	450
Chamois up to 95 CIC point	1590
Mouflon up to medal	1590
Mouflon gold, silver or bronze	1790
Red Deer, hind	130
Red Deer, stag, weight of antlers 8 kg	3805 + € 12 per 10g
Red Deer, stag weight of antlers 10 kg	6899 + € 24 per 10g
Wild board, sow over 50 kg	325
Wild board, length of tusks 16,00 - 17,99 cm	980 € plus € 14 per mm over 16 cm
Wild board, length of tusks 18,00 - 19,99 cm	1260 € plus € 14 per mm over 18 cm
Elk cow	530
Elk, bull 5-8 points	1065
Elk, bull 19 + points	3200

Table 9: Examples of trophy fees.

Source: Diana Hunting, 2022

¹ The CIC scoring system is used in Europe for European species. It evaluates different trophies and values them according to agreed criteria. CIC is an acronym for the International Council for Game and Wildlife Conservation.

Ügyfelek	A vadászturisztikai szolgáltatások marketingje véletlenszerű vagy nem létezik.
Üzleti partnerek	Együttműködés a szállás- és vendéglátóhelyekkel a vadászturisztikai csomagok biztosítása érdekében. A turisták ezeket a szolgáltatásokat gyakran közvetlenül az adott cégektől vásárolják meg.
Alkalmazottak	A vadgazdálkodás, valamint a vadászturisztikai szolgáltatások nyújtása a klubtagok önkéntes munkáján alapul.*
Pénzügyi érdekeltek	A vadásztársaságok jellemzően nem törekszenek arra, hogy tevékenységükből jelentős nyereséget termeljenek. Ehelyett a fő céljuk az, hogy vadászati lehetőséget biztosítsanak tagjaik számára, és a szolgáltatásokat a költségek egy részének fedezése érdekében nyújtják.
Társadalmi érdekeltek	A turisztikai szolgáltatások színvonala a vadásztársaságok esetén rendszerint alacsonyabb, és nem mindig ismerik a turizmussal kapcsolatos törvényeket és rendeleteket, például a szükséges biztonsági előírásokat vagy az EU csomagturizmusról szóló törvényét.
Az üzleti típus kockázatai és előnyei	Mivel az idegenforgalmi üzletágban alacsony a szakmaiság, ez veszélyeztetheti a szolgáltatások minőségét, és így árthat a vadászati turizmus hírnevének az adott országban. Ezen túlmenően a vadásztársaságok nem mindig vannak tisztában a vonatkozó törvényekkel és rendeletekkel.

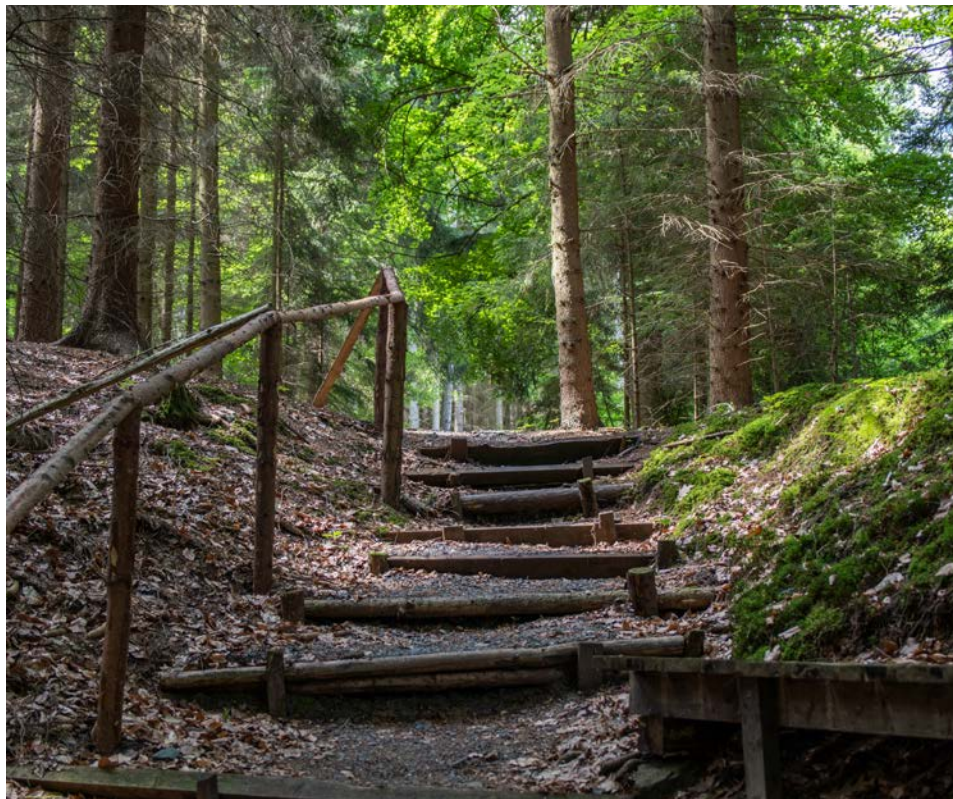
8. táblázat: A vadásztársaságok jellemzői

A vadász kultúra befolyásolja az árképzést és a terméktervezést. Közép- és Dél-Európában a vadászturizmus legnagyobb bevétele a trófeákhoz kapcsolódik, annak mértékét a trófea méretek határozzák meg. Ez utóbbi a súlyt vagy a hosszúságot jelenti, míg a minőséget jellemzően a CIC-pontok alapján értékelik¹. A csülkösvad esetében például a díjak több ezer euróra rúghatnak. Néhány példát a 9. táblázat mutat be. Ezenkívül a szállás, az étkeztetés és a szállítás minőségi szintje is befolyásolja az árat. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a magas árszint magas színvonalú szolgáltatásokat is igényel, mind a vadászati, mind a turisztikai élményeket tekintve. Néhány példaterméket és árszerkezetüket a 3A, 3B és 3C szövegdobozok mutatják be.

¹ A CIC pontozási rendszert Európában az európai fajokra alkalmazzák. Ez a rendszer a különböző trófeákat értékeli, és egyeztetett kritériumok alapján értékeli azokat. A CIC a „Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács” rövidítése.

In countries where trophy hunting is not part of the hunting culture, the price of the product is based on the possibility to engage in the hunt. The biggest income potential lies in the other activities that are included in the hunting trip (such as catering and accommodation). Thus, the prices related to hunting activities are often significantly lower. In small game hunting, the prices are often daily prices. For example, a grouse hunting package can cost EUR 50 - 900 a day depending on the service level.

Hunting tourism also impacts local economies. These regional economic effects begin to emerge as tourists spend money during their trip. Some of the spending accrues to other than typical tourism enterprises and the enterprises buy inputs from each other, implying that the total economic impact is greater than it might seem at first glance. Wider economic impact is discussed in detail in a [HUNTOUR publication](#) by Hakala et al. (2022) which present impact assessment methods.

Vadfaj és trófea	Elejtési díj, €
Őzbak legfeljebb 115 CIC pontig	450
Zerge 95 CIC pontig	1590
Muflon nem érmes	1590
Muflon arany, ezüst vagy bronz	1790
Gímszarvas tehén	130
Gímszarvas bika 8 kg felett	3805 + 12/10g
Gímszarvas bika 10 kg felett	6.899 + 24/10g
Vaddisznó, 50 kg feletti koca	325
Vaddisznó, agyar hossza 16,00 - 17,99 cm	980 plusz 14/mm 16 cm felett
Vaddisznó, agyar hossza 18,00 - 19,99 cm	1260 plusz 14/mm 18 cm felett
Jávorszarvas tehén	530
Jávorszarvas bika 5-8 pont	1.065
Jávorszarvas bika 9 + pont	3.200

9. táblázat: Példák a lődíjakra

Forrás: Diana Hunting, 2023

Azokban az országokban, ahol a trófea nem központi része a vadászati kultúrának, a termék ára a vadászatban való részvétel lehetőségén alapul. A legnagyobb bevételi lehetőség a vadásztúrákhoz tartozó egyéb tevékenységekben rejlik (mint például az étkeztetés és a szállás). Így a vadászati tevékenységekhez kapcsolódó árak gyakran jelentősen alacsonyabbak (példa a 3A. szövegdobozban). Az apróvad esetében az árak gyakran napi díjak. Például egy fajdvadászati csomag a szolgáltatási szinttől függően napi 50-900 euróba kerülhet.

Vadászati turizmus a helyi gazdaságokra is hatással van. Ezek a regionális gazdasági hatások akkor kezdenek megjelenni, amikor a turisták pénzt költenek az útjuk során. A kiadások egy része a nem tipikus turisztikai vállalkozásokhoz kerül, és a vállalkozások egymástól vásárolnak inputokat, ami azt jelenti, hogy a teljes gazdasági hatás nagyobb, mint amilyenek első látásra tűnik. A szélesebb körű gazdasági hatást részletesen tárgyalja Hakala et al. (2022) HUNTOUR kiadványa, amely a hatásvizsgálati módszereket mutatja be.

Price components in hunting tourism on state-owned land in Finland

In Finland, hunting tourists are usually Finnish and they hunt mainly small game on private or state-owned land. There are two operation models for hunting small game on Finnish state-owned land: hunters can buy the needed permits from the authority themselves, or hunting tourism enterprises can make the permit purchase for their named customers. In the first case, tourists can buy other services from hunting tourism enterprises. In the latter case, tourists can buy a whole package, including permits, accommodation, and other services from a hunting tourism enterprise. In both operation models, the permit fee is paid to the authority, and hunting tourism enterprises gain economic profit from providing other services. The authority has differentiated permit prices based on game species, permit duration, and hunter's age.

The most interesting game species for foreign markets is elk (*Alces alces*) hunting. In Finland, elk is always hunted in a group. On public land there are four commercial operation models. In three models, tourists join an existing hunting club, but in one model a hunting tourism enterprise forms a hunting party only for his/her customers. These models are described in Table 10.

Operation model	Details
1	A hunting club acts as hunting tourism operator. Tourists can join a hunt that a club organises for their members and the tourists purchase independently other services from tourism enterprises in the area or sometimes from the hunting club. The customer pays the hunting club.
2	A hunting club acts as a hunting tourism operator but organises the activities in co-operation with other tourism companies. The hunting club organises a hunting event and buys other services from hunting tourism enterprises (enterprises as subcontractors). The customer pays the hunting club.
3	A hunting tourism enterprise sells hunting opportunities in co-operation with a hunting club (the hunting club acts as a sub-contractor regarding the hunt and other enterprises as subcontractors regarding other services). The customer pays the hunting tourism enterprise.
4	A hunting tourism enterprise operates on its own and applies for the required permits for their customers and organises the hunt. Potentially some other enterprises offer tourism services as sub-contractor. The customer pays the hunting tourism enterprise.

Table 10: Operation models for elk hunting on public land in Finland

Source: Adapted from Keskinarkaus et al., 2009.

A finnországi állami tulajdonú földterületeken folytatott vadászturizmus örösszetevői

Finnországban a vadászturisták általában finnek, és főként apróvadra vadásznak magán- vagy állami földterületeken. A finn állami földterületeken történő apróvad vadászatra kétféle működési modell létezik: a vadászok maguk vásárolhatják meg a szükséges engedélyeket a hatóságtól, vagy a vadászturisztikai vállalkozások vásárolhatnak engedélyt ügyfeleik számára. Az első esetben a turisták egyéb szolgáltatásokat is vásárolhatnak a vadászturisztikai vállalkozásoktól. Az utóbbi esetben a turisták egy teljes csomagot vásárolhatnak egy vadászturisztikai vállalkozástól, beleértve az engedélyeket, a szállást és egyéb szolgáltatásokat. Mindkét működési modellben az engedélyezési díjat a hatóságnak fizetik, a vadászturisztikai vállalkozások pedig az egyéb szolgáltatások nyújtásából szereznek gazdasági hasznot. A hatóság az engedélyek árát a vadfajok, az engedély érvényességi ideje és a vadász életkora alapján differenciálja.

A külföldi piacok számára a legérdekesebb vadfaj a jávorszarvas (*Alces alces*) vadászat. Finnországban a jávorszarvas vadászatot mindig csoportosan végzik. Az állami területeken négy kereskedelmi üzemeltetési modell létezik. Három modellben a turisták egy már létező vadásztársasághoz csatlakoznak, de egy modellben egy vadászturisztikai vállalkozás csak a saját ügyfelei számára alakít vadász-csoportot. Ezeket a modelleket a 10. táblázat ismerteti.

Működési modell	Részletek
1	A vadásztársaság vadászati turisztikai szolgáltatóként működik. A turisták csatlakozhatnak a társaság által a tagok számára szervezett vadászathoz, a turisták pedig önállóan vásárolnak egyéb szolgáltatásokat a környékbeli turisztikai vállalkozásoktól vagy néha a vadásztársaságtól. A vásárló a vadásztársaságnak fizet.
2	A vadásztársaság vadászati turisztikai szolgáltatóként működik, de a tevékenységeket más turisztikai vállalkozásokkal együttműködve szervezi. A vadásztársaság vadászati eseményt szervez, és egyéb szolgáltatásokat vásárol a vadászturisztikai vállalkozásoktól (alvállalkozóként). Az ügyfél fizet a vadásztársaságnak.
3	A vadászturisztikai vállalkozás vadászati lehetőségeket értékesít egy vadásztársasággal együttműködve (a vadásztársaság alvállalkozóként jár el a vadászat tekintetében, más vállalkozások pedig alvállalkozóként az egyéb szolgáltatások tekintetében). Az ügyfél a vadászturisztikai vállalkozásnak fizet.

The total price for a hunting event can include price elements like a hunting permit (about EUR 40, to the authority), daily fee for participating in the elk hunting party of the local club (EUR 50–350), shooting/trophy fee (EUR 40–2000), trophy preparation fee (EUR 100–1000), and potential tracking fee (max. EUR 500) for injured animals. Additionally, the final price includes costs for other services than hunting, such as accommodation, catering, fishing, and sauna. (Keskinarkaus et al., 2009).

Roe deer hunting in Serbia, example of a typical product

Hunting day costs € 250-300 per day for the customer.

INCLUDED IN THE PRICE:

- Overnight stay (single room) with full board (includes breakfast, lunch, and dinner)
- Hunting guide and trophy treatment at grounds
- Transfer from the airport to the hunting grounds and back
- Transportation at the hunting ground
- Trophy assessment and veterinary certification
- Serbian hunting license
- Some small game can be shot for free during the deer hunt
- Interpreter will accompany the trip, if required

NOT INCLUDED IN THE PRICE:

- Trophy/shooting fee (varies approximately from € 100-2300)
- Ammunition
- Tips
- Gun rental € 30 per gun per hunt
- Gun permits € 30 per hunter for max 2 guns

Wounding price: 50 % of the estimated trophy weight

4

A vadászturisztikai vállalkozás önállóan működik, kérelmezi a szükséges engedélyeket ügyfelei számára, és megszervezi a vadászatot. Esetlegesen néhány más vállalkozás alvállalkozóként kínál turisztikai szolgáltatásokat. Az ügyfél a vadászturisztikai vállalkozásnak fizet.

10. táblázat: Az állami területeken történő jávorszarvas vadászat működési modelljei Finnországban

Izvor: Prilagođeno iz Keskinarkaus et al., 2009

Szerbiai őzbakvadászat, példa egy tipikus termékre

A vadászat napi költsége 250-300 €/nap az ügyfél számára.

AZ ÁR TARTALMAZZA:

- Éjszakai tartózkodás (egyágyas szobában) teljes ellátással (beleértve a reggelit, ebédet és vacsorát).
- Vadászkiérő és trófea kezelés a vadászterületen.
- Transzfer a repülőtérre a vadászterületre és vissza
- Szállítás a vadászterületen
- Trófeaértékelés és állatorvosi igazolás
- Szerbiai vadászati engedély
- Néhány apróvadat ingyenesen lehet lőni az őzvadászat során
- Szükség esetén tolmács kíséri az utazást

NEM TARTALMAZZA AZ ÁR:

- Trófea/lelövés díja (kb. 100-2300 € között változik)
- Lőszerek
- Borravaló
- Fegyverbérlés 30 EUR/fegyver/vadászat
- Fegyvertartási engedélyek 30 EUR/vadász, legfeljebb 2 fegyver esetén

Boar stalking in moonlight in Hungary

One of the state forest companies in Hungary, TAEG Zrt. offers a unique hunting opportunity for those who like boar hunting and the night atmosphere of the forest. This hunting method is a combination of stalking and sitting: the guest hunter walks around the area with an experienced hunting guide, stopping and waiting in places where a small amount of corn is regularly sprinkled. This hunting method provides all the excitement of stalking, while waiting at the sprinkled corn spots increases the success rate. When there is at least a halfmoon and the landscape is snowy, everything is ready for a promising and compelling experience. All this takes place in the actively managed hunting area of TAEG Zrt, where a large population of wild boar is maintained, which guarantees good hunting results.

This unique way of hunting has proven itself so well that it has sold 90% to returning guests who cannot get enough of it. In addition, the details of this service were developed in cooperation with the regular guests. Hunters usually spend one weekend or several days in the hunting area. During the day, they hunt for cull stags or hinds, while the moonlit wild boar hunt begins from dusk and can last until two in the morning with one dinner break.

The service includes the hunting guide (EUR 20/day) and the use of an all-road vehicle (EUR 1/km). Accommodation (EUR 42/person/night) and dinner (EUR 14-20/person) in a hunting lodge are optional. The hunting fee is calculated according to the price list: deer cull stag EUR 150-800, deer hind EUR 140, boar tusker EUR 300-1400, sow EUR 300. Hunting trips are organized by the TAEG Zrt itself and they offer non-hunting programmes to accompanying persons upon request.

Vaddisznó vadászat holdfényben Magyarországon

Magyarország egyik állami erdőgazdasága, a TAEG Zrt. egyedülálló vadászati lehetőséget kínál a vaddisznó vadászat és az erdő éjszakai hangulatának kedvelőinek. Ez a vadászati módszer a cserkelés és az lesvadászat kombinációja: a vendégvadász tapasztalt vadászkísérővel járja be a területet, miközben megállnak a szóróknál és más helyeken. Ez a vadászati módszer a cserkelő vadászat minden izgalmát biztosítja, míg a szórók növelik a sikerarányt. Ha legalább félhold van és a táj havas, minden készen áll egy ígéretes és lebilincselő élményhez. Mindez a TAEG Zrt. aktívan kezelt vadászterületén történik, ahol nagy vaddisznóállományt tartanak fenn, ami garantálja a jó vadászati eredményeket.

Ez az egyedülálló vadászati mód annyira jól bevált, hogy 90%-ban visszatérő vendégeknek adják el, akik nem tudnak betelni vele. Ráadásul ennek a szolgáltatásnak a részleteit a törzsvendégekkel együttműködve dolgozták ki. A vadászok általában egy hétvégét vagy több napot töltenek a vadászterületen. Napközben tarvadra vagy selejt bikára vadásznak, míg a holdfényes vaddisznó vadászat szürkületkor kezdődik és éjjel kettőig is eltarthat, egy közbeiktatott vacsorával.

A szolgáltatás magában foglalja a vadászkísérőt (20 EUR/nap) és a terepjáró használatát (1 EUR/km). A szállás (42 EUR/fő/éj) és a vacsora (14-20 EUR/fő) a vadászházban fakultatív. Az elejtési díj az árlista szerint kerül kiszámításra: selejt bika 150-800 EUR, szarvastehén 140 EUR, vaddisznó kan 300-1400 EUR, koca 300 EUR. A vadásztúrákat a TAEG Zrt. maga szervezi, kísérő személyeknek igény szerint nem vadászati programokat is kínálnak.

Pricelist of sika deer hunting as a typical product in the Czech Republic

- hunting licence (EUR 1 – 6.50)¹
- hunting guide (EUR 22 per morning or evening hunt)
- trophy treatment (EUR 44)
- the price of the hunt depends on the individuals, in case of male on CIC point value of the trophy
  - » hind – EUR 65
  - » young – EUR 44
  - » spiker – EUR 174
  - » male sika deer
    - up to 210 p. – EUR 783
    - up to 220 p – EUR 957
    - up to 230 p – EUR 1218
    - up to 240 p – EUR 1522
    - up to 250 p – EUR 1957
    - up to 255 p – EUR 2391
    - up to 260 p – EUR 2826
    - more than 260 p – EUR 3261

Other prices

- wounded specimen – 50% from the price of hunt
- the use of a hunting dog for tracking – EUR 44 up to 500 metres, EUR 88 after 500 metres
- accommodation EUR 20 – 50 (depends on chosen category of accommodation)

¹ Depends on validity from 1 day up to 1 year

A szika szarvasvadászat mint tipikus termék árlistája a Cseh Köztársaságban

- vadászjegy (1 - 6,5 EUR)¹
- vadászat kísérő (22 EUR reggeli vagy esti vadászatonként)
- trófea kezelés (44 EUR)
- a vadászat ára az egyedektől függ, a hímek esetében a trófea CIC pontértékétől.
  - » tehén - 65 EUR
  - » fiatal - 44 EUR
  - » spíszér - 174 EUR
  - » bika
    - legfeljebb 210 p. - 783 EUR
    - 220 p-ig - 957 EUR
    - 230 p-ig - 1218 EUR
    - 240 p-ig - 1522 EUR
    - 250 p-ig - EUR 1957
    - 255 p-ig - 2391 EUR
    - 260 p-ig - 2826 EUR
    - több mint 260 p - 3261 EUR

Egyéb árak

- sebzés az elejtési díj 50%-a
- vadászkutya használata nyomkövetésre - 44 EUR 500 méterig, 88 EUR 500 méter után
- szállás 20 - 50 EUR (a választott szálláskategóriától függően)

¹ Az érvényességtől függően 1 naptól 1 évig terjedő időtartamra.

4.4 Sustainable business models

As previously noted, all enterprises use a business model. In other words, every enterprise has chosen how they create value in their operations. There is no universally accepted definition for business models. Geissdoerfer et al. (2018), whose work has been widely used in economics, defined them as *“simplified representations of the value proposition, value creation and delivery, and value capture elements and the interactions between these elements within an organisational unit”*. With *“value propositions”* enterprises state how their products would benefit customers. The next element *“value creation and delivery”* describes how enterprises fulfil the given promises. Finally, enterprises capture the economic value of their activities. These elements are further explained in Figure 19.

Value proposition	Value creation and delivery	Value capture
<ul style="list-style-type: none"> • Product that an enterprise offers to its customers • Reasons why customers would be inclined to buy that product • How the enterprise builds competitive advantage 	<ul style="list-style-type: none"> • Process, in which the enterprise uses available resources, co-operation and technologies to create and transfer value to customers (e.g. production and distribution of goods and services) 	<ul style="list-style-type: none"> • The revenues and profit that the enterprise gains

Figure 19: The components of business models

19. ábra: Az üzleti modellek összetevői

Sustainable business models, on the other hand, are *“business models that incorporate pro-active multi-stakeholder management, the creation of monetary and non-monetary value for a broad range of stakeholders, and hold a long-term perspective”* (Geissdoerfer et al. 2018). Thus, they also generate various long-lasting benefits to others rather than just the company owners. Numerous business models can be regarded as sustainable if they acknowledge stakeholder interests and take the triple bottom line approach (i.e. consider social, ecological, and economic implications).

Sustainable business models have been categorised in different manners. The aim of classifications is to help applying elements of sustainable business models in practice. Next, one of the categorisations is presented to exemplify the business models that hunting tourism enterprises can also apply

4.4 Fenntartható üzleti modellek

Mint korábban említettük, minden vállalkozás használ valamilyen üzleti modellt. Más szóval, minden vállalkozás megválasztotta, hogyan teremt értéket a működése során. Az üzleti modelleknek nincs általánosan elfogadott definíciója. Geissdoerfer et al. (2018), akiknek munkáját széles körben használják a közgazdaságtanban, úgy határozta meg, mint *„az értékajánlat, az értékteremtés és átadás, valamint az értékrealizálás elemeinek és az ezen elemek közötti kölcsönhatásoknak az egyszerűsített ábrázolása egy szervezeti egységen belül”*. Az *„értékajánlat”* a vállalkozások azt fogalmazzák meg, hogy termékeik milyen előnyökkel járnának az ügyfelek számára. A következő elem, az *„értékteremtés és átadás”* azt írja le, hogy a vállalkozások hogyan teljesítik az adott ígéreteket. Végül a vállalkozások tevékenységük gazdasági értékét realizálják. Ezeket az elemeket a 19. ábra fejt ki részletesebben.

Fenntartható üzleti modellek, másrészt „olyan üzleti modellek, amelyek magukban foglalják a proaktív, több érdekelt felet érintő irányítást, a monetáris és nem monetáris értékteremtést az érdekeltek széles köre számára, és hosszú távú perspektívát tartanak szem előtt” (Geissdoerfer et al. 2018). *Így a vállalat tulajdonosain kívül mások számára is különböző hosszú távú előnyöket generálnak. Számos üzleti modell fenntarthatónak tekinthető, ha elfogadják az érdekelt felek érdekeit, és a “három alapfeltétel” (triple bottom line) megközelítést alkalmazzák, másszóval figyelembe veszik a társadalmi, ökológiai és gazdasági következményeket.*

Fenntartható üzleti modelleket különböző módon kategorizálták. Az osztályozások célja, hogy segítsék a fenntartható üzleti modellek elemeinek gyakorlati alkalmazását. A következőkben az egyik kategorizálást mutatjuk be az üzleti modellek példajaként, amelyeket a vadászturisztikai vállalkozások is alkalmazhatnak (11. ábra). Ez a kategorizálás nyolc fenntartható üzleti modell alappéldáját tartalmazza, amelyeket három tágabb csoportba sorolunk. A csoportosítások kiemelik a meghatározó innovációs elemet, amely lehet technológiai, társadalmi vagy szervezeti.

Először is, fenntartható üzleti modellek támaszkodhatnak a technológiai innovációra. Hangsúlyozhatják az anyag- és energiahatékonyság (azaz az erőforrás-hatékonyság) maximalizálását. A lean gyártás az egyik ilyen típusú modell. A vadászati turizmusban ilyen lehet például az eljárások újratervezése az erőforrás-felhasználás hatékonyságának növelése érdekében, valamint a létesítmények átalakítása, hogy azok új ügyfélcsoportok számára is alkalmasak legyenek, és ezáltal javuljon a kihasználtság. A vadászati turizmus a vadászati szezonok miatt szezonális tevékenység, ami problémákat

(Table 11). This categorisation includes several sustainable business model archetypes which are designated to three wider groupings. The groupings highlight the defining innovation component, which can be technological, social, or organisational.

Firstly, sustainable business models can rely on **technological innovation**. They can **emphasize maximising material and energy efficiency** (i.e. resource efficiency). Lean manufacturing is one of the models representing this type. An example in the hunting tourism sector could be re-designing procedures to enhance efficiency in resource use and transforming facilities so that they would be suited to new customer groups, hence improving occupancy rate. Hunting tourism is a seasonal activity due to hunting seasons, which can cause problems for organizing year around business activities that use facilities efficiently. Business models falling into this category may be helpful in finding solutions that make the business more sustainable.

Other business models can focus on *creating value from waste*. Circular economy solutions fall into this type, emphasising eliminating waste and pollution, circulating products and materials, and regenerating nature. Even though tourism enterprises offer mainly services, they use many material resources through catering, transportation, building, maintenance, etc. There are hence many activities in hunting tourism products in which material flows can be improved. For example, in accommodation, it is possible to purchase remanufactured furniture, use responsible laundry services, and share information with guests about resource use during their visit.

The third type focuses on *substituting non-renewables with renewables and natural processes*. One option is to replace fossil fuels with renewable energy sources, which is also often possible in hunting tourism activities. Similarly, enterprises could use more natural materials instead of, for example, plastics.

Some business model types underline **social innovation** as the core of the business models. One of them focuses on *delivering functionality rather than ownership*. In hunting tourism, this could be realized, for example, by enabling enterprises to share transportation vehicles and other equipment. Another alternative for enterprises to develop a sustainable business model is to *adopt a stewardship role*. Enterprises can take stewardship role in many ways, for example calling attention to biodiversity protection. Enterprises can also go beyond the requirements of legislation and offer customers products which cause less negative environmental effects, for instance. The last type of business models in social grouping *encourages sufficiency* by providing solutions that decrease consumption and production. An example of such

okozhat a létesítményeket hatékony kihasználásában. Az ebbe a kategóriába tartozó üzleti modellek segíthetnek olyan megoldásokat találni, amelyek fenntarthatóbbá teszik a vállalkozást.

Egyéb üzleti modellek a hulladékból teremthetnek értéket. Az ebbe a típusba tartozó körforgásos gazdasági megoldások a hulladék és a szennyezés megszüntetésére, a termékek és anyagok körforgására, valamint a természet regenerálására helyezik a hangsúlyt. Bár a turisztikai vállalkozások elsősorban szolgáltatásokat nyújtanak, sok anyagi erőforrást használnak fel a vendéglátás, a szállítás, az építés, a karbantartás stb. révén. A turisztikai termékek vadászatában tehát számos olyan tevékenység van, amelyekben az anyagáramlás javítható. A szálláshelyek esetében például lehetőség van újrafeldolgozott bútorok vásárlására, felelős mosodai szolgáltatások igénybevételére, valamint a vendégek tájékoztatására az erőforrás-felhasználásról a látogatásuk során.

A harmadik típus a nem megújuló energiaforrások megújuló energiaforrásokkal és természetes folyamatokkal való helyettesítésére összpontosít. Az egyik lehetőség a fosszilis tüzelőanyagok megújuló energiaforrásokkal való helyettesítése, ami gyakran a vadászati turisztikai tevékenységeknél is lehetséges. Hasonlóképpen a vállalkozások több természetes anyagot is használhatnak pl. a műanyagok helyett.

Néhány üzleti modell típusok a társadalmi innovációt emelik ki az üzleti modellek középpontjaként. Egyikük inkább a használati lehetőségre, mint a tulajdonlásra összpontosít. A vadászturizmusban ez például úgy valósulhat meg, hogy a vállalkozások lehetővé teszik a szállítójárművek és egyéb berendezések megosztását. Egy másik alternatíva a vállalkozások számára a fenntartható üzleti modell kialakítására a gondnoki szerepvállalás. A vállalkozások számos módon vállalhatnak gondnoki szerepet, például felhívva a figyelmet a biológiai sokféleségre és a biodiverzitás védelmére. A vállalkozások túlléphetnek a jogszabályi követelményeken is, és például olyan termékeket kínálhatnak a vásárlóknak, amelyek kevesebb negatív környezeti hatást okoznak. A társadalmi innováció csoportban az üzleti modellek utolsó típusa az elégséges ellátást szorgalmazza, amely a szükségleteknek megfelelő kisebb fogyasztásra ösztönöz és a termelést csökkentő megoldásokat nyújt. Az ilyen üzleti modellek egyik példája a fogyasztók oktatása a kommunikáció és a tudatosság növelése révén, amelyeket a vadászati turizmus szereplői is megtehetnek.

Szervezeti innovációk és hozzájuk kötődő üzleti modellek döntő fontosságúak azokban a fenntartható üzleti modellekben, amelyek az üzleti tevékenységet

business models is consumer education by promoting communication and raising awareness – actions that hunting tourism actors can also take.

Organisational innovations and business models related to them are crucial in sustainable business models that re-purpose the business for society or the environment. Enterprises following these models aim to increase social and environmental benefits instead of economic profit and do it by co-operating with local communities and other stakeholders. Non-profit organisations and social enterprises are good examples of these. The final business model type develops scale-up solutions, aiming to increase the social and environmental benefits by encouraging implementation of sustainable solutions. Collaborative approaches unite congenial people who strive for making major changes in consumption and production so that these activities become more sustainable.

a társadalom vagy a környezet számára újraértelmezik. Az ilyen modelleket követő vállalkozások célja, hogy a gazdasági haszon helyett a társadalmi és környezeti hasznot növeljék, és mindezt a helyi közösségekkel és más érdekelttel együttműködve érik el. A nonprofit szervezetek és a társadalmi vállalkozások jó példák erre. A végső üzleti modell típus olyan kiterjesztő megoldásokat fejleszt, amelyek célja a társadalmi és környezeti előnyök létékének növelése a fenntartható megoldások megvalósításának ösztönzésével. Az együttműködésen alapuló megközelítések olyan rokonlelkű embereket egyesítenek, akik arra törekszenek, hogy a fogyasztásban és a termelésben jelentős változásokat érjenek el, hogy ezek a tevékenységek fenntarthatóbbá váljanak.

TECHNOLOGICAL	SOCIAL	ORGANISATIONAL
<p>Maximise material and energy efficiency e.g. enhancing efficiency in resource use transforming facilities for new customer groups and improve occupancy rate</p>	<p>Deliver functionality rather than ownership e.g. use joint transportation vehicles with other companies</p>	<p>Repurpose for society / environment e.g. not for profit, social enterprise</p>
<p>Create value from waste e.g. improve material flows and use circular economy solutions</p>	<p>Adopt a stewardship role e.g. biodiversity and habitat protection</p>	<p>Develop scale up solutions e.g. collaborative approaches</p>
<p>Substitute with renewables and natural processes e.g. move to renewable energy sources and materials</p>	<p>Encourage sufficiency e.g. consumer education</p>	

Table 11: Sustainable business model types.
11. táblázat: Fenntartható üzleti modell típusok.

Sustainability change can only be reached with collective actions. Enterprises have an important role in the implementation of this change. They can also turn the more sustainable practices to their competitive advantage.

As the previous examples demonstrate, there are several options for hunting tourism enterprises to engage in business that contributes to (economic) sustainability of their own enterprise, the hunting tourism sector, and the surrounding economy in general. In that pursuit, it is essential to actively work with all stakeholders, design operations to maximize value for both the enterprise and its stakeholders, and to reflect consequences over a long-time horizon.

Fenntarthatósággal kapcsolatos változások csak kollektív cselekvéssel érhetők el. A vállalkozásoknak fontos szerepük van e változás megvalósításában. A fenntarthatóbb gyakorlatokat versenyelőnyükké is tehetik.

Amint az előző példák is mutatják, a vadászturisztikai vállalkozások számára több lehetőség is kínálkozik arra, hogy olyan üzleti tevékenységet folytassanak, amely hozzájárul saját vállalkozásuk, a vadászturisztikai ágazat és általában a környező gazdaság (gazdasági) fenntarthatóságához. E törekvés során alapvető fontosságú, hogy aktívan együttműködjenek az összes érdekelt féllel, a tevékenységeket úgy tervezzék meg, hogy azok mind a vállalkozás, mind az érdekelt felek számára a lehető legnagyobb értéket képviseljék, és hosszú távon mérlegeljék a következményeket.

Figure 20: Hunting guide searching for the deer

20. ábra: A kísérővadász vadat keres

SOCIAL ASPECTS OF HUNTING TOURISM
A VADÁSZATI TURIZMUS TÁRSADALMI VONATKOZÁSAI

5. SOCIAL ASPECTS OF HUNTING TOURISM

5. A VADÁSZATI TURIZMUS TÁRSADALMI VONATKOZÁSAI

Social sustainability is also a critical factor regarding the development of the hunting tourism industry. The following chapter summarizes the most important aspects that must be considered for the development of hunting tourism.

5.1 Social sustainability

Social sustainability in tourism mainly suggests equality of all stakeholders, with benefits and burdens shared. However, this goal is difficult to achieve as the opinions and approaches of stakeholders can be contradictory and consensus is very difficult to find. At the same time, in reality stakeholders are not equal and they can never be equal as they are not equally affected. The success of tourism development implies support from the local community. It has often been noted that residents' support for tourism development would often be higher if they had direct benefits from it. The principle of social sustainability in the hunting tourism sector implies the implementation of hunting and hunting tourism activities without violating the cultural and traditional values of local communities and local hunters, as well as following the norms and standards of hunting ethics. The needs and well-being of people who have a direct or indirect relationship with hunting (hunters, landowners, and non-hunters) have to be considered.

Support a local community is one of the main conditions for success in developing all types of tourism. Hunting represents an important part of cultural heritage. Thus, local hunting culture can influence the locals' opinions towards hunting tourism development. Focusing on local hunting heritage and culture when planning tourism development will not interfere with local customs and traditions. Thus, social relations can be maintained instead of forcing a different model of hunting into local culture. Furthermore, it is crucial to consider the implications of the growth of hunting tourism on land use and the availability of hunting opportunities.

Social sustainability has three stands: 'development sustainability' (providing for basic needs, the creation of social capital and justice), 'bridge sustainability' (changes in behaviour to achieve bio-physical environmental goals), and 'maintenance sustainability' (preservation of sociocultural

A társadalmi fenntarthatóság szintén kritikus tényező a vadászati turizmus fejlődése szempontjából. A következő fejezet a vadászati turizmus fejlesztésekor figyelembe veendő legfontosabb társadalmi szempontokat foglalja össze.

5.1 Társadalmi fenntarthatóság

A társadalmi fenntarthatóság a turizmusban elsősorban az összes érdekelt fél egyenlőségét jelenti, az előnyök és terhek megosztásával. Ezt a célt azonban nehéz elérni, mivel az érdekelt felek véleményei és megközelítései ellentmondásosak lehetnek, és csak nagyon nehezen érhető el konszenzus. Ugyanakkor a valóságban az érdekeltek nem egyenlők, és soha nem is lesznek egyenlők, mivel nem egyformán érintettek. A turizmusfejlesztés sikere a helyi közösség támogatását feltételezi. Gyakran megfigyelték, hogy a lakosok gyakran jobban támogatnák az idegenforgalom fejlesztését, ha közvetlen hasznot húznának belőle. A társadalmi fenntarthatóság elve a vadászati turizmus ágazatában azt jelenti, hogy a vadászati és vadászturisztikai tevékenységeket a helyi közösségek és a helyi vadászok kulturális és hagyományos értékeinek megsértése nélkül, valamint a vadászati etika normáinak és szabványainak betartásával lehet végezni. Figyelembe kell venni a vadászattal közvetlen vagy közvetett kapcsolatban álló személyek (vadászok, földtulajdonosok és nem vadászok) igényeit és jólétét.

A helyi közösség támogatása a siker egyik fő feltétele a turizmus minden formájának fejlesztésében. A vadászat a kulturális örökség fontos részét képezi, így a helyi vadászati kultúra befolyásolhatja a helyiek véleményét a vadászati turizmus fejlesztéséről. Ha a helyi vadászati örökségre és kultúrára összpontosítunk a turizmusfejlesztés tervezésekor, az nem fogja megzavarni a helyi szokásokat és hagyományokat. Így a társadalmi kapcsolatok fenntarthatók ahelyett, hogy a vadászat más modelljét kényszerítenénk a helyi kultúrába. Ezen túlmenően döntő fontosságú figyelembe venni a vadászati turizmus növekedésének a földhasználatra és a vadászati lehetőségek elérhetőségére gyakorolt hatásait.

A társadalmi fenntarthatóságnak három állomása van: „fejlesztési fenntarthatóság” (az alapvető szükségletek biztosítása, a társadalmi tőke

characteristics). Therefore, in terms of hunting tourism, social sustainability also refers to:

- offering the possibility of employment,
- providing and preserving natural resources for future generations to benefit from them and to meet their own existential needs;
- influence residents' behaviour to support ecological sustainability and awareness of the need for nature protection and influence the public view of hunting tourism;
- the development of the hunting industry in such a way that it provides full social prosperity through the process of social integration, tolerance, and solidarity;
- maintaining and not disturbing hunting and cultural traditions, hunting practices, and preferences of the local community as well as preserving traditional and moral values in a process of hunting tourism development.

Conducting hunting tourism activities that fail to address social issues could endanger the existence of the whole sector, decrease the effectiveness of the hunting sector, and jeopardize acceptability of this consumptive form of wildlife use. The full ecological potential for hunting tourism may not be utilized if socio-cultural aspects are not considered. Planning and implementation of hunting tourism activities should consider interests among the hunters, landowners, and other local users and interest groups, as well as the general public. The social sustainability of hunting tourism must be managed by treating each stakeholder group.

Social aspects could limit hunting tourism development more than the ecological ones because it is difficult to evaluate the importance of social sustainability for the development of hunting tourism simply by looking at economic figures. In addition to the economic aspect, and in order to maximize the economic impacts in the hunting tourism sector, hunting tourism activities should be implemented in a way that ensures equal ecological and social sustainability.

és az igazságosság megteremtése), „híd fenntarthatóság” (a viselkedés megváltoztatása a biofizikai környezeti célok elérése érdekében) és „fenntartási fenntarthatóság” (a társadalmi-kulturális jellemzők megőrzése). Ezért a vadászati turizmus fogalmában a társadalmi fenntarthatóság is a következőkre utal:

- a foglalkoztatás lehetőségét kínálja,
- a természeti erőforrások biztosítása és megőrzése a jövő nemzedékek számára, hogy azokból hasznot húzhatnak, és saját egzisztenciális szükségleteiket kielégíthessék;
- befolyásolja a lakosok viselkedését az ökológiai fenntarthatóság támogatása és a természetvédelem szükségességének tudatosítása érdekében, és befolyásolja a vadászati turizmusról alkotott közvéleményt;
- a vadászati ágazat fejlesztése oly módon, hogy az a társadalmi integráció, a tolerancia és a szolidaritás folyamatán keresztül teljes társadalmi jólétet biztosítson;
- a helyi közösség vadászati és kulturális hagyományainak, vadászati gyakorlatának és preferenciáinak fenntartása és nem zavarása valamint a hagyományos és erkölcsi értékek megőrzése a vadászati turizmus fejlesztése során.

Az olyan vadászturisztikai tevékenységek, amelyek nem foglalkoznak a társadalmi kérdésekkel, veszélyeztethetik az egész ágazat létét, csökkenthetik a vadászati ágazat hatékonyságát, és veszélyeztethetik a vadvilág ezen fogyasztási formájának elfogadhatóságát, hasznosításának veszélyét. A vadászati turizmusban rejlő teljes ökológiai potenciált nem lehet kihasználni, ha a társadalmi-kulturális szempontokat nem veszik figyelembe. A vadászturisztikai tevékenységek tervezése és végrehajtása során figyelembe kell venni a vadászok, a földtulajdonosok és más helyi felhasználók és érdekcsoportok, valamint a nagyközönség érdekeit.. A vadászati turizmus társadalmi fenntarthatóságát úgy kell kezelni, hogy minden egyes érdekelt csoportot figyelembe vesznek.

Atársadalmiszempontok jobban korlátozhatják a vadászati turizmus fejlődését, mint az ökológiai szempontok, ugyanis a társadalmi fenntarthatóság fontosságát a vadászati turizmus fejlődése szempontjából nehéz pusztán a gazdasági számok alapján értékelni. A gazdasági szempontok mellett és a vadászati turizmus gazdasági hatásainak maximalizálása érdekében a vadászturisztikai tevékenységeket úgy kell megvalósítani, hogy az ökológiai és társadalmi fenntarthatóságot egyaránt biztosítsák.

5.2 Socio-economic trends of hunters in Europe

The number of hunters in Europe has been declining since the early 1990s and dropped by about 18% until 2011 (9 million in 1991 to 7.4 million in 2011). All hunters in the EU are organized within their national hunters' associations; these associations aim to improve habitat conservation, sustainable game management, wildlife consumption, education, and promotion of hunting. However, nowadays hunters and hunting associations face serious challenges due to the decline in the number of hunters and the pressure of "anti-hunting" non-governmental organizations. Besides the decrease in the number of hunters, the aging of the hunting population is equally challenging for the future hunting industry. It is noticeable that the average age of hunters is increasing rapidly and that there is an insufficient number of newcomers. This declining trend is mostly caused by various social changes, urbanization, population aging, and lifestyle changes. This decline has been recorded in Czechia, Serbia and Hungary, where for example the average age of hunters increased by 4.6% between 1999 and 2020. At the same time, the average age of the male population as a whole has also increased by 4.1%. So, one reason for the ageing of the hunting population could be the ageing of the male population as a whole. However, it is worth noting that these changes are not similar in all parts of Europe. For example, in Finland the total amount of hunters has been fairly stable for decades. The most significant structural change is, nevertheless, that the number of rural hunters is declining due to socio-demographic changes of their areas. On the other hand, the number of urban hunters is growing.

5.2 A vadászok szocio-ökonómiai tendenciái Európában

A vadászok száma Európában az 1990-es évek eleje óta csökken, és 2011-ig mintegy 18%-kal esett vissza (1991-ben 9 millióról 2011-ben 7,4 millióra). Az EU-ban minden vadász a nemzeti vadászszövetségekben szerveződik, és a szövetségek célja az élőhelyek megőrzésének javítása, a fenntartható vadgazdálkodás javítása, az oktatás és a vadászat népszerűsítése. Napjainkban azonban a vadászok és a vadászegyesületek komoly kihívásokkal néznek szembe a vadászok számának csökkenése és a „vadászatellenes” nem kormányzati szervezetek nyomása miatt. A vadászok számának csökkenése mellett a vadászpopuláció elöregedése is kihívást jelent a további vadászati ágazat számára. Megfigyelhető, hogy a vadászok átlagéletkora rohamosan emelkedik, és hogy az újonnan érkezők száma nem elegendő. Ezt a csökkenő tendenciát leginkább a különböző társadalmi változások, az urbanizáció, a népesség elöregedése és az életmódbeli változások okozzák. Ezt a csökkenést Csehországban, Szerbiában és Magyarországon regisztrálták, ahol például a vadászok átlagéletkora 1999 és 2020 között 4,6%-kal nőtt. Ugyanakkor a férfi lakosság egészének átlagéletkora szintén 4,1%-kal nőtt. A vadászok elöregedésének egyik oka tehát a teljes férfi lakosság elöregedése lehet. Érdeemes azonban megjegyezni, hogy ezek a változások nem mindenhol hasonlóak Európában. Finnországban például a vadászok összlétszáma már évtizedek óta meglehetősen stabil. A legjelentősebb strukturális változás azonban az, hogy a vidéki vadászok száma az ottani társadalmi-demográfiai változások miatt csökken. Ezzel szemben a városi vadászok száma növekszik.

Figure 21: Number of huntresses in Europe is increasing

21. ábra: A női vadászok száma nő Európában

Number and age of hunters in Serbia

One of the problems in the hunting community of Serbia is the decreasing participation of the younger population in hunting activities. Given that there is a tendency for the number of hunters in Serbia to decrease, the fact that the average age of hunters in Serbia is increasing is equally worrying. The maximum number of 120 000 hunters was recorded in the middle of the 1980s, which was followed by a constant decrease, and the latest records show that there are about 80 000 hunters in Serbia now. According to the official statistical data of the Hunting Association of Serbia, the average age of hunters in the early 1980s was 43.8 years, in 2007 it was 47.2 years, and in recent years this average age of hunters is over 50 years. During the last 35 years, the number of hunters in the youngest categories (18 to 40 years old) has been in decline, and share of the oldest hunters had increased. Decreasing trends in the number of hunters in 2020, as compared to 1985, reflect a drastically smaller share of younger population. As for women in the hunting sector in Serbia, their share in the total number of hunters is very low, much lower than in many European countries like Norway (12%), Austria (7%), Finland (6%), Denmark (5%), Sweden (5%), Iceland (3%), or the Netherlands. Serbia has less than 1% (0.5) - which is around 360 people; however, they are not all active hunters.

On the other hand, many studies in Europe and the United States of America have shown that age is a factor of great influence on hunting attitudes. Many researchers pointed out that younger people tend to have a more negative attitude towards hunting. Research conducted in Serbia in 2019 about attitudes of young people towards hunting and the development of hunting tourism showed that young people still mostly approve and support hunting if it is implemented in a sustainable way, according to the law, without threatening habitats and game funds. However, they are not so favourable towards the development of hunting tourism. Youngsters that are more often actively spending time in the countryside have a more positive attitude towards hunting and hunting tourism, as do young people with a higher education. Bearing in mind the results of this research, the declining trend in the number of young hunters and increasing anti-hunting campaigns in the country could have a negative impact on the hunting sector's development in the following years. Hunting tourism managers and hunting tourism employees should intensify the promotion of hunting and hunting tourism and, above all, educate the general population about the benefits of hunting management and hunting tourism, especially young generations.

A vadászok száma és kora Szerbiában

A szerbiai vadásztársadalom egyik problémája, hogy a fiatalabb korosztály egyre kevésbé vesz részt a vadászati tevékenységekben. Tekintettel arra, hogy Szerbiában a vadászok száma csökkenő tendenciát mutat, ugyanilyen aggasztó az a tény, hogy a vadászok átlagéletkora növekszik. A 80-as évek közepén regisztrálták a 120 000 vadász maximális számát, amit folyamatos csökkenés követett, és a legutóbbi adatok szerint Szerbiában ma körülbelül 80 ezer vadász él. A Szerbiai Vadászszövetség hivatalos statisztikai adatai szerint a múlt század 80-as éveinek elején a vadászok átlagéletkora 43,8 év volt, 2007-ben 47,2 év, és az utóbbi években a vadászok átlagéletkora meghaladja az 50 évet. Az elmúlt 35 évben a legfiatalabb, 18 és 40 év közötti kategóriákba tartozó vadászok száma csökkent, a legidősebbeké pedig nőtt. A vadászok számának csökkenő tendenciái 2020-ban 1985-höz képest a fiatalabb népesség drasztikusan kisebb arányát tükrözik. Ami a szerbiai vadászati ágazatban tevékenykedő nőket illeti, a vadászok teljes számából való részesedésük nagyon alacsony, sokkal alacsonyabb, mint számos európai országban, például Norvégiában (12%), Ausztriában (7%), Finnországban (6%), Dániában (5%), Svédországban (5%), Izlandon (3%) vagy Hollandiában. Szerbiában kevesebb mint 1% (0,5), ami körülbelül 360 vadászt jelent, de nem mindegyikük aktív vadász.

Másrészt számos európai és egyesült államokbeli tanulmány kimutatta, hogy az életkor nagyban befolyásolja a vadászati attitűdöket. Számos kutató rámutatott, hogy a fiatalabbak általában negatívabban viszonyulnak a vadászathoz. A Szerbiában 2019-ben a fiatalok vadászattal és a vadászati turizmus fejlesztésével kapcsolatos attitűdjéről végzett kutatás kimutatta, hogy a fiatalok még mindig többnyire helyeslik és támogatják a vadászatot, ha azt fenntartható módon, a törvényeknek megfelelően, az élőhely és a vadállomány veszélyeztetése nélkül valósítják meg. A vadászati turizmus fejlesztésével szemben azonban már nem annyira kedvezőek. Azok a fiatalok, akik gyakrabban töltenek aktívan időt a természetben, pozitívabban viszonyulnak a vadászathoz és a vadászati turizmushoz, valamint a magasabb iskolai végzettségű fiatalok. Figyelembe véve a kutatási eredményeket, a fiatal vadászok számának csökkenő tendenciáját és a vadászatellenes kampányok erősödését az országban, ez negatív hatással lehet a vadászati ágazat fejlődésére a következő években. A vadászati turizmus vezetőinek és a vadászati turizmusban dolgozóknak fokozniuk kell a vadászat és a vadászati turizmus népszerűsítését, és mindenekelőtt a lakosságot, különösen a fiatal generációkat fel kell világoztatniuk a vadgazdálkodás és a vadászati turizmus előnyeiről.

5.3 Traditions and values of hunting

Hunting is an important part of cultural heritage in many countries. For a European hunter, hunting is often a way of life. In European countries, there are various hunting traditions and cultures, with special hunting customs, hunting terminology, clothing, and hunting manner. In most European languages there are numerous specialized words related to hunting. On the other side, hunting activities and scenes are inspirations for various artistic performances in the form of paintings, music, dance, movies, etc. These differences contribute to the overall cultural richness of the European continent's heritage. These values were developed over a long period in history since hunting has been an integral part of everyday social relations and a reflection of the general cultural direction. Thus, different ethical norms for hunting have been formed around the world, spatially and temporally. For example, most European hunters are active in hunting grounds working on improving habitat conditions and game management, often on a voluntary basis. This requirement for voluntary work is one part of the norms for hunters. Hunters have developed these norms and created various rules that now regulate hunting, the behaviour of hunters, relations between hunters, and attitudes toward game.

Hunting can be considered a cultural heritage in many communities as it has been an important part of human history and development for thousands of years (e.g., game management was listed as intangible cultural heritage of the Czech Republic in 2012). Hunting traditions and practices have been passed down from generation to generation, and they have played a significant role in shaping cultural identities and values. In many cultures, hunting is not just a means of obtaining food, but also a deeply ingrained part of social and cultural life. Hunting is the source of inspiration for many literary and artistic works. These works have become part of universal human culture. Hunting activities may be associated with specific rituals, ceremonies, and customs, which serve to reinforce cultural values and beliefs. For example, hunting is seen as a way to connect with the natural world and maintain a spiritual connection to the land. Hunting tourism can support the preservation of cultural heritage by promoting sustainable hunting practices and cultural exchange.

5.3 A vadászat hagyományai és értékei

A vadászat számos országban a kulturális örökség fontos része. Egy európai vadász számára a vadászat gyakran életforma. Az európai országokban különböző vadászati hagyományok és kultúrák léteznek, sajátos vadászati szokásokkal, vadászati terminológiával, ruházattal és vadászati móddal. A legtöbb európai nyelvben számos, a vadászattal kapcsolatos szakszó található. Másrészt a vadászati tevékenységek és jelenetek különböző művészeti alkotások, festmények, zene, tánc, filmek stb. ihletői. Ezek hozzájárulnak az európai kontinens kulturális örökségének általános gazdagságához. Ezek az értékek hosszú történelmi időszak alatt alakultak ki, mivel a vadászat a mindennapi társadalmi kapcsolatok szerves részét képezte, és az általános kulturális irányvonalat tükrözte. Így a vadászat különböző etikai normái alakultak ki a világban, térben és időben. Az európai vadászok többsége például a vadászterületeken tevékenykedik, ahol az élőhelyi viszonyok és a vadállomány javításán dolgoznak, gyakran önkéntes alapon. Ez az önkéntes munka követelménye a vadászok által követett normák egyik része. A vadászok kialakították ezeket a normákat, és különböző szabályokat hoztak létre, amelyek ma már szabályozzák a vadászatot, a vadászok viselkedését, a vadászok közötti kapcsolatokat és a vaddal kapcsolatos attitűdöket.

A vadászat kulturális örökségnek tekinthető számos közösségben (pl. vadászat a vadgazdálkodást 2012-ben a Cseh Köztársaság szellemi kulturális örökségének listájára vették), mivel évezredek óta fontos része az emberiség történelmének és fejlődésének. A vadászati hagyományok és gyakorlatok nemzedékről nemzedékre öröklődtek, és jelentős szerepet játszottak a kulturális identitás és értékek kialakításában. Sok kultúrában a vadászat nem csupán az élelemszerzés eszköze, hanem a társadalmi és kulturális élet mélyen gyökerező része is. A vadászat számos irodalmi és művészeti alkotás ihletője. Ezek a művek az egyetemes emberi kultúra részévé váltak. A vadászati tevékenységekhez sajátos rituálék, szertartások és szokások társulhatnak, amelyek a kulturális értékek és hiedelmek megerősítését szolgálják. A vadászatot például a természeti világgal való kapcsolat és a földdel való spirituális kapcsolat fenntartásának módjának tekintik. Vadászati turizmus támogathatja a kulturális örökség megőrzését a fenntartható vadászati gyakorlatok és a kulturális csere előmozdításával.

Figure 22: A traditional hunting court after a driven hunt. It solves in a humorous way the hunting faults that have happened or could have happened

22. ábra: A tradicionális vadászbíróság a társas vadászat után. A vadászat közben történt vétségeket humorosan kezeli.

5.4 Local community attitudes towards the development of hunting tourism

For the development of hunting tourism, it is of great importance to be supported by the community. The development of hunting tourism today is mostly affected by the local's ethical values towards consumption of wildlife. Examples of these attitudes are presented in the following case studies from Serbia (Chapter 6.2). Results showed that attitudes towards hunting and hunting tourism can depend on gender, age, education, place of birth, hunting experience, hunting preferences, wildlife management activities, and socio-economic position. Often, women are less supportive than men towards hunting and younger people tend to have a more negative attitude than older one. People with a lower education are more supportive of hunting and hunting tourism. Rural residents are typically more positively orientated towards hunting than urban residents, and living in urban communities tends to entail negative attitudes towards hunting. However, urban residents with close connections with rural areas (place of birth, family, friends) shared similar attitudes as rural residents. In some cultures, the majority of non-hunters are also positively orientated towards hunting in general. For example, in Sweden, support for hunting actually increased from 72% in 1980 to 84% in 2012. People who have a hunter as a friend or a family member, as well as people who frequently consume game meat, are more supportive of hunting and hunting tourism. In research done in Iceland, results showed that the public perceived that hunting tourism could have a positive impact through an increased variety of jobs, promotion of regions, and increased information flow to hunters; but, there was also a negative impact through clashes with the hunting activities of locals and possible conflicts with other pre-existing businesses in the region. Similarly, in Finland, even though general attitudes towards hunting are rather positive or neutral, developing of hunting tourism is perceived as a possible threat to the values, culture and traditions of Finnish hunting.

The attitudes of local hunters towards hunting tourists also play an important role in developing hunting tourism in certain areas because hunters are a key element of the social sustainability of hunting tourism development. Local hunters are usually supportive of the development of hunting tourism as a potential instrument for revitalizing rural areas. On the other hand, in Sweden and Finland, hunters can sometimes have the most negative attitudes towards hunting tourism, compared to other hunting tourism stakeholders, as they fear that the development of hunting tourism could limit hunting

5.4 A helyi közösség hozzáállása a vadászati turizmus fejlesztéséhez

A vadászati turizmus fejlődéséhez nagyon fontos, hogy a lakosok támogassák. hiszen ezt a fejlődést napjainkban leginkább a lakosok vadon élő állatok fogyasztásával kapcsolatos etikai értékrendje befolyásolja. A szerbiai esettanulmány (6.2. alfejezet) példákat mutat be ezekre az attitűdökre. Az eredmények azt mutatták, hogy a vadászattal és a vadászati turizmussal kapcsolatos attitűdök függhetnek a nemtől, az életkortól, az iskolázottságtól, a születési helytől, a vadászati tapasztalatoktól, a vadászati preferenciáktól, a vadgazdálkodási tevékenységektől és a társadalmi-gazdasági helyzettől. A nők gyakran kevésbé támogatják a vadászatot, mint a férfiak, és a fiatalabbak általában negatívabban viszonyulnak a vadászathoz, mint az idősebbek. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek jobban támogatják a vadászatot és a vadászati turizmust. A vidéki lakosok jellemzően pozitívabban viszonyulnak a vadászathoz, mint a városi lakosok, és a városi közösségekben élők általában negatívan viszonyulnak a vadászathoz. Ugyanakkor a vidéki területekhez szorosan kötődő városi lakosok (születési hely, család, barátok...) nagyobb valószínűséggel osztják ugyanazokat az attitűdöket, mint a vidéki lakosok. Egyes kultúrákban a nem vadászok többsége is pozitívan viszonyul a vadászathoz általában. Svédországban például a vadászat támogatottsága az 1980-as 72%-ról 2012-re 84%-ra nőtt. Azok az emberek, akik vadászoknak a barátai vagy családtagjai, valamint azok, akik gyakran fogyasztanak vadat, a vadászatot és a vadászati turizmust jobban támogatják. Az Izlandon végzett kutatás eredményei azt mutatták, hogy a közvélemény úgy látja, hogy a vadászati turizmusnak pozitív hatása lehet a munkahelyek számának növekedése, a régiók népszerűsítése a vadászok fokozott információáramlása révén, de negatív hatása is lehet a helyiek vadászati tevékenységével való összeütközés és a régióban már meglévő más vállalkozásokkal való esetleges konfliktusok miatt. Hasonlóképpen Finnországban, bár a vadászathoz való általános hozzáállás inkább pozitív vagy semleges, a vadászati turizmus fejlődését a finn vadászat értékeire, kultúrájára és hagyományaira nézve lehetséges fenyegetésként értékelik.

A helyi vadászok vendégvadászokhoz való hozzáállása szintén fontos szerepet játszik a vadászati turizmus bizonyos területeken történő fejlesztésében, mivel a vadászok a vadászati turizmus fejlesztésének társadalmi fenntarthatóságának kulcsfontosságú elemei. A helyi vadászok általában támogatják a vadászati turizmus fejlesztését, mint a vidéki területek újjáélesztésének lehetséges eszközét. Másrészt Svédországban

opportunities for local hunters and increase hunting fees. They also fear that it could lead to excessive hunting and threaten traditional hunting values. If it can be shown that hunting tourism activities are sustainably managed, they are also more likely to be accepted by local hunters. Overall, socially sustainable hunting tourism management aims to promote a balance between economic development and conservation of natural resources, while also benefiting local communities. By working together, hunters, local communities, and tourism operators can create a sustainable model for hunting tourism that benefits everyone involved.

és Finnországban a vadászati turizmus többi érdekeltjével összehasonlítva a vadászok néha a legnegatívabban viszonyulnak a vadászati turizmushoz, mivel attól tartanak, hogy a vadászati turizmus fejlesztése korlátozhatja a helyi vadászok vadászati lehetőségeit és növelheti a vadászati díjakat. Attól is tartanak, hogy ez túlzott vadászathoz vezethet, és veszélyeztetheti a hagyományos vadászati értékeket. Ha bizonyítható, hogy a vadászturisztikai tevékenységeket fenntartható módon irányítják, akkor a helyi vadászok is nagyobb valószínűséggel fogadják el azokat. Összességében a társadalmilag fenntartható vadászturisztikai-menedzsment célja a gazdasági fejlődés és a természeti erőforrások megőrzése közötti egyensúly előmozdítása, úgy, hogy az a helyi közösségek számára is előnyös legyen. A vadászok, a helyi közösségek és a turisztikai szolgáltatók együttműködve olyan fenntartható vadászturisztikai modellt hozhatnak létre, amely minden érintett számára előnyös.

6

CASE STUDIES OF HUNTING TOURISM
ESETTANULMÁNYOK A VADÁSZATI TURIZMUSRÓL

6. CASE STUDIES OF HUNTING TOURISM

6. ESETTANULMÁNYOK A VADÁSZATI TURIZMUSRÓL

The last chapter is devoted to case studies from Czechia, Finland, Serbia, and Hungary to fill in the text in the previous chapters with examples in detail. Case studies are an important tool for understanding and evaluating the role of hunting tourism in different contexts. They provide a detailed examination of specific hunting tourism experiences, which can offer insights into the challenges and opportunities associated with hunting tourism, as well as the social, economic, and environmental impacts of this activity.

6.1 Case study no. 1: Segmentation of hunters in the Czech Republic

Segmentation of clients is an important aspect of hunting tourism marketing as it involves identifying different groups of clients and tailoring hunting tourism experiences to meet their specific needs and preferences. By segmenting clients, hunting tourism providers can develop targeted marketing strategies, design customized hunting packages, and provide personalized services that meet the unique needs of each client segment. There are several classifications of European hunters into special segments.

According to one classification, hunting tourists can be divided as:

- traditional
- novelty seeking
- practical
- sensible
- achievement-oriented.

Traditional hunters are a group with a preference for traditional hunting methods. This group prefers the traditional values of the code of ethics. The novelty seeking group represents hunters seeking new destinations, opportunities, unknown game species and new hunting opportunities. The group of practical hunters is focused on the overall organization of hunting and efficiency. Sensible hunters is a group that carefully and long compares offers, costs, benefits and overall pluses and minuses. If the benefits

Az utolsó fejezetben csehországi, finnországi, szerbiai és magyarországi esettanulmányokat mutatunk be, hogy az előző fejezetekben leírtakat részletes példákkal egészítsük ki. Az esettanulmányok fontos eszközt jelentenek a vadászati turizmus különböző kontextusokban betöltött szerepének megértéséhez és értékeléséhez. Részletesen megvizsgálják a konkrét vadászturisztikai tapasztalatokat, amelyek betekintést nyújthatnak a vadászati turizmussal kapcsolatos kihívásokba és lehetőségekbe, valamint a tevékenység társadalmi, gazdasági és környezeti hatásaiba.

6.1 Esettanulmány: Vadászok szegmentálása a Cseh Köztársaságban

Az ügyfelek szegmentálása a vadászati turizmus marketingjének fontos szempontja, mivel magában foglalja a különböző ügyfélcsoportok azonosítását és a vadászturisztikai élményeknek az ő egyedi igényeiknek és preferenciáiknak megfelelő testre szabását. Az ügyfelek szegmentálásával a vadászturisztikai szolgáltatók célzott marketingstratégiákat dolgozhatnak ki, személyre szabott vadászati csomagokat tervezhetnek, illetve olyan személyre szabott szolgáltatásokat nyújthatnak, amelyek megfelelnek az egyes ügyfélszegmensek egyedi igényeinek. Az európai vadászok többféleképpen is besorolhatóak speciális szegmensekbe.

Az egyik osztályozás szerint a vadászturisták a következőkre oszthatók:

- hagyománykövető
- újdonságok kereső
- gyakorlatias
- ésszerű
- teljesítményorientált

A hagyománykövető vadászok a hagyományos vadászati módszereket kedvelők csoportja. Ez a csoport a hagyományos értékek etikai kódexét részesíti előnyben. Az újdonságokat keresők csoportja az új célpontokat, lehetőségeket, ismeretlen vadfajokat és új vadászati lehetőségek iránt érdeklődő vadászokat képviseli. A gyakorlatias vadászok a vadászat általános szervezésére és a hatékonyságra összpontosítanak. Az ésszerű vadászok az

associated with expectations are fulfilled, this group is willing to pay much larger amounts. Achievement-orientated tourists is the last mentioned group, for which achieving success and emotional experience is the most important part. This group of hunting tourists mainly travels to destinations with a high probability of trophy quality and successful hunting.

Another classification distinguishes four segments of hunters:

- outdoor enthusiasts,
- high-challenge harvesters (hunters highly motivated by the challenge and winning the trophy),
- low-challenge harvesters (hunters motivated by a challenge and winning a trophy),
- non-harvesters (hunters with no interest in getting a trophy or game).

The group of outdoor enthusiasts are enthusiasts who consider game watching to be a well-chosen hunting tourism. Enjoying free time in nature is enough for them to fulfil their expectations. Interest also turns to obtaining game from hunting, but not to the same extent as with low or high-challenge harvesters. Another group is high-challenge harvesters, those who consider the challenge, risk and development of their hunting skills more important. This group is most oriented towards acquiring new skills, overcoming ever higher obstacles and accepting ever greater challenges. Low-challenge harvesters differ from the previous group in their distance from unknown things and possible risk. The last group are the non-harvesters, who prefer being in nature, experiences and thus escape from routine.

Hunting is an integral part of management in the countryside of the Czech Republic. Users of hunting grounds make considerable efforts to create suitable living conditions for wild game species and to keep wildlife populations at an acceptable level. There is a total of 6,879,260 ha of hunting land in the Czech Republic, which represent 88 % of total area. Of this, agricultural land accounts for 57 %, forest land for 38 %, water for 1.4 % and other land for 4.3 %. Of the total area, 49,015 ha are in game preserves and 92,585 ha in pheasantries, other land is open. Hunting is managed in 5,782 hunting grounds. There are 203 game preserves and 286 pheasantries. The average hunting area is 1,190 ha, game preserve area average is 241 ha and pheasantries 324 ha. Data on hunting grounds, numbers of individual game species and their hunting for the whole Czech Republic are available on the website of the Czech Statistical Office and the portal of the Ministry of Agriculture.

ajánlatokat, költségeket, előnyöket és az általános pluszokat és mínuszokat gondosan és hosszan összehasonlító csoportja. Ha az elvárásokhoz kapcsolódó előnyök teljesülnek, ez a csoport hajlandó sokkal nagyobb összegeket fizetni. Végül a teljesítményorientált vadászok számára a siker elérése és az érzelmi élmény a legfontosabb. A vadászturistáknak ez a csoportja elsősorban olyan úti célokat szemel ki, ahol a sikeres vadászatnak és a minőségi trófea szerzésének nagy az esélye.

Egy másik osztályozás a vadászok négy szegmensét különbözteti meg:

- outdoor rajongók,
- a nagy kihívást keresők (ezeket a vadászokat a nagy kihívás és a trófea megszerzése motiválja),
- alacsony kihívást keresők (őket a kihívás és a trófea megszerzése motiválja),
- nem eredményorientált vadászok (olyan vadászok, akik számára nem fontos a trófea vagy vad megszerzése).

Az outdoor rajongók csoportjának tagjai mint vadászturisták elsősorban a vad megfigyelését részesítik előnyben. Ha a szabályaikat a természetben tölthetik el az már elegendő számukra ahhoz, hogy elvárásaik teljesüljenek. Természetesen ők is szeretnék vadat lőni, de nem olyan mértékben, mint az alacsony vagy magas kihívást kereső vadászok. A második csoportot a nagy kihívást kereső vadászok alkotják, akik számára a kockázatot és kihívást jelentő vadászélmény és a vadászati készségeik fejlesztése az elsődlegesen fontos szempont. Ez a csoport orientálódik leginkább az új készségek elsajátítására, az egyre nagyobb akadályok leküzdésére és az egyre nagyobb kihívások elfogadására. Az alacsony kihívást kereső vadászok az ismeretlen dolgoktól és a lehetséges kockázattól való távolságtartásban különböznek az előző csoporttól. Az utolsó csoportot a nem eredményorientált vadászok alkotják, akik a természetben való tartózkodást, az élményeket és ezáltal a rutinból való kiszakadást részesítik előnyben.

A vadászat szerves részét képezi a Cseh Köztársaság vidékein folytatott gazdálkodásnak. A vadászterületek használói jelentős erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy megfelelő életkörülményeket teremtsenek a vad számára, és hogy a vadon élő állatok populációját elfogadható szinten tartsák. A Cseh Köztársaságban összesen 6 879 260 hektár vadászterület található, ami a teljes terület 88%-át teszi ki. Ebből 57% mezőgazdasági terület, 38% erdőterület, 1,4% vízterület és 4,3% az egyéb terület. A teljes területből 49 015 ha vadvédelmi terület, 92 585 ha pedig apróvadás terület, a többi terület

Foreign and domestic hunters can hunt in the Czech Republic on the basis of a valid hunting license issued by municipalities with extended jurisdiction. A valid document authorizing hunting in the Czech Republic is a proof of successful completion of a hunting course finished with exams in the prescribed subjects, or completion of the subject of hunting at a university. For foreigners it means hunting license issued abroad and verified in the Czech Republic. Hunting licenses are issued to foreigners for a definite period, namely for 1 day, 5 days, 30 days, 6 months and one year.

Approximately around 11,000 hunting licences are issued every year for foreign hunting tourists. Hunting has a long tradition in the Czech Republic, but the interest in hunting from foreign countries has been stable in recent years. The year of 2020 was a half-drop recorded because of Covid-19 restrictions. The nationality of hunters corresponds to the number of most issued licences at borders. 38 % of Austrians, 26 % of Germans and 8 % of Slovaks go to the Czech Republic for hunting. Hunters most often (40 %) choose hunting licences for whole year 38 % for 5 days. Other possibilities are hunting licences for 1 day (12 %), 30 days (8 %) and 180 days (2 %).

According to number of questionnaires it is possible to distinguish three basic segments of Czech hunters.

1. Local traditional hunter

- does not hunt for a fee in the Czech Republic
- game hunting is passed down from generation to generation
- most often hunts does within the framework of a hunting club
- most often hunts wild boars in hunting ground
- the value of hunter's equipment is lower (3200 - 4200 euro)
- annual expenses related to hunting are lower (around 1065 euro)
- around 10% of local hunters make hunt abroad once a life for a red deer
- 38% do not search for any offers of hunt abroad, 58% get recommended hunt abroad by friends
- lives in a place with less than 1,000 inhabitants
- is a male of age 41-50 years
- the highest education achieved is secondary level
- an employee in the private sector in forestry and fishing, or other services
- gross monthly income is lower - up to 1500 euro

nyitott. A vadászat 5 782 vadászterületen folyik. A vadvédelmi területek száma 203, a apróvadás területeké pedig 286. Az átlagos vadászterület 1.190 ha, a vadaskertek átlagos területe 241 ha, az apróvadás területeké 324 ha. A Cseh Köztársaság egészére vonatkozó vadászterületekre, az egyes vadfajok egyedszámára és vadászatára vonatkozó adatok a Cseh Statisztikai Hivatal honlapján és a Mezőgazdasági Minisztérium portálján található.

A külföldi és belföldi vadászok a Cseh Köztársaságban a kiterjesztett hatáskörű önkormányzatok által kiadott érvényes vadászati engedély alapján vadászhatnak. A Cseh Köztársaságban vadászatra jogosító érvényes okmány az előírt tantárgyakból vizsgával lezárt vadászati tanfolyam sikeres elvégzésének igazolása, vagy a vadászati tárgy egyetemi elvégzése. Külföldiek számára ez a külföldön kiállított és a Cseh Köztársaságban igazolt vadászati engedélyt jelenti. A vadászati engedélyeket külföldiek számára meghatározott időtartamra adják ki, nevezetesen 1 napra, 5 napra, 30 napra, 6 hónapra és egy évre.

Évente körülbelül 11 000 vadászati engedélyt adnak ki külföldi vadászturisták számára. A vadászat nagy hagyományokkal rendelkezik a Cseh Köztársaságban, de a külföldi országok vadászat iránti érdeklődése az utóbbi években stabilan megmaradt. A 2020-as évben a Covid-19 korlátozások miatt félig-meddig visszaesést regisztráltak. A vadászok nemzetisége megfelel a határokon a legtöbb kiadott engedélyek számának. 38%-uk Ausztriából, 26%-uk Németországból és 8%-uk Szlovákiából jár Csehországba vadászni. A vadászok leggyakrabban (40 %) egész évre szóló vadászati engedélyt választanak, 38%-uk pedig 5 naposat választ. Az 1 napos engedélyt a 12%-uk a 30 naposat a 8%-uk és a 180 naposat a 2%-uk választja.

A kérdőívek száma alapján a cseh vadászok három alapvető szegmensét lehet megkülönböztetni.

1. Helyi hagyománykövető vadász

- nem vadászik díj ellenében a Cseh Köztársaságban
- a vadászat nemzedékről nemzedékre száll
- őzbakra leggyakrabban egy vadászegyesület keretében vadászik
- leggyakrabban vaddisznóra vadászik a vadászterületen
- a vadászfelszerelése értéke alacsony (3 200 - 4 200 euro).
- a vadászattal kapcsolatos éves kiadásai alacsonyak (kb. 1 065 euro).
- a helyi vadászok körülbelül 10%-a vadászik egyszer egy életben külföldön gímszarvasra.

2. Hunting tourist going abroad for a hunt

- prefer fee hunting abroad, but also irregularly hunt in the Czech Republic for a fee
- mostly member of hunting club, but 33% of hunters also have a leased hunting ground or hunt as a fee hunter
- most often hunts roe deer, wild boar and red deer in hunting ground where he has hunting right
- the value of hunting equipment is much higher (more than 8500 euro)
- annual expenses related to hunting are higher (around 2500 euro)
- most often hunts red deer or sika deer in the Czech Republic for fee
- annual expenses related to fee hunting in the Czech Republic are around CZK 1600 euro
- is willing to pay annually around 2130 euro for a paid hunt in the Czech Republic
- abroad hunts red deer, chamois, elk, marmot
- annual expenses related to fee hunting abroad are around 1700 euro
- lives in a place with less than 1,000 inhabitants
- is a male of age 41-50 years
- the highest education achieved is secondary level (49 %), but also higher level (46 %)
- an employee in the private sector in forestry and fishing, or other services
- gross monthly income is higher than average wage (up to 3000 euro)

- 38% nem keres külföldi vadászati ajánlatokat,
- 58%-uknak a barátok ajánlottak külföldi vadászatot.
- 1000 főnél kevesebb lakosú településen él
- 41-50 év közötti férfi
- a legmagasabb iskolai végzettsége középfokú
- a magánszektorban az erdészet és halászat vagy egyéb szolgáltatások területén dolgozó munkavállaló
- a bruttó havi jövedelem alacsonyabb (legfeljebb 1 500 euro)

2. Vadászturista, aki külföldre megy vadászni

- inkább külföldön, de rendszertelenül Csehországban is vadásznak díjfizetés ellenében
- többnyire vadászegyesületi tag, de a vadászok 33%-ának van bérelt vadászterülete is vagy bérvadászként vadászik
- leggyakrabban őzre, vaddisznóra és gímszarvasra vadászik olyan vadászterületen, ahol vadászati joggal rendelkezik.
- a vadászfelszerelése értéke magas (több mint 8 500 euro).
- a vadászattal kapcsolatos éves kiadásai magasak (kb. 2 500 euro).
- leggyakrabban gímszarvasra vagy szikaszarvasra vadászik díj ellenében a Cseh Köztársaságban
- a Cseh Köztársaságban a bérvadászattal kapcsolatos éves kiadásai mintegy 1 600 euro-t tesznek ki.
- évente körülbelül 2 130 euro -t hajlandó fizetni egy fizetett vadászatért a Cseh Köztársaságban
- külföldön vadászik gímszarvasra, gímszarvasra, jávorszarvasra, mormotára.
- a külföldi bérvadászattal kapcsolatos éves kiadásai körülbelül 1 700 euro-t tesznek ki.
- 1000 főnél kevesebb lakosú településen él
- 41-50 év közötti férfi
- a legmagasabb iskolai végzettség a középfokú (49 %), de a felsőfokú (46 %) is.
- a magánszektorban az erdészet és halászat vagy egyéb szolgáltatások területén dolgozó munkavállaló
- a bruttó havi jövedelme magasabb az átlagbérnél (3 000 euro-ig)

3. Fee hunter in the Czech Republic

- prefer fee hunting in the Czech Republic
- mostly member of hunting club, but 39% of hunters hunt only as a fee hunter
- most often hunts roe deer, wild boar, small game in his hunting ground
- the value of hunting equipment is much higher (more than 8500 euro)
- annual expenses related to hunting are higher (around 3850 euro)
- most often hunts red deer or sika deer in the Czech Republic for fee
- annual expenses related to fee hunting in the Czech Republic are around 2250 euro
- half of hunters hunt also abroad
- abroad hunts red deer, chamois, elk, marmot
- lives in a place with less than 1,000 inhabitants
- is a male of age 41-50 years
- the highest education achieved is secondary level (51 %), but also higher level (46 %)
- an employee in the private sector in forestry in other services
- gross monthly income is higher than average wage (up to 3000 euro)

Questions:

1. *What are conditions for domestic and foreign hunters to hunt in your country?*
2. *How many foreign hunters come to hunt to your country every year? Does any statistics exist?*
3. *What is the nationality of foreign hunters?*
4. *How long do they stay in your country?*
5. *How much money do foreign hunters pay for a hunt in average? What is the structure of their payment?*
6. *What are the main species which foreign hunters hunt in your country?*

3. Bérvadász a Cseh Köztársaságban

- leginkább díj ellenében vadászik a Cseh Köztársaságban
- többnyire vadászegyesületi tag, de a vadászok 39%-a csak díjvadászként vadászik
- leggyakrabban őzekre, vaddisznókra, apróvadakra vadászik a vadászterületén
- a vadászfelszerelése értéke sokkal magasabb (több mint 8 500 euro).
- a vadászattal kapcsolatos éves kiadásai magasabbak (kb. 3 850 euro).
- leggyakrabban gímszarvasra vagy szikaszarvasra vadászik a Cseh Köztársaságban díj ellenében
- a Cseh Köztársaságban a díjvadászattal kapcsolatos éves kiadásai mintegy 2 250 euro-t tesznek ki.
- a vadászok fele külföldön is vadászik
- külföldön gímszarvasra, gímszarvasra, jávorszarvasra, mormotára vadászik.
- 1000 főnél kevesebb lakosú településen él
- 41-50 év közötti férfi
- a legmagasabb iskolai végzettség a középfokú (51%), a második leggyakoribb a felsődokú (46%)
- a magánszektorban az erdészeti ágazatban egyéb szolgáltatásokkal foglalkozó munkavállaló
- a bruttó havi jövedelme magasabb az átlagbérnél (3 000 euro-ig)

Kérdések:

1. *Milyen feltételek mellett vadászhatnak az Önök országában a hazai és a külföldi vadászok?*
2. *Hány külföldi vadász érkezik évente az Önök országába vadászni? Létezik erről statisztika?*
3. *Milyen nemzetiségűek a külföldi vadászok?*
4. *Mennyi ideig maradnak az Önök országában?*
5. *Mennyi pénzt fizetnek a külföldi vadászok átlagosan egy vadászatért? Milyen a fizetésük szerkezete?*
6. *Melyek azok a fő fajok, amelyekre a külföldi vadászok az Önök országában vadásznak?*

6.2 Case study no. 2: Residents' attitudes to hunting tourism in Vojvodina (Serbia)

At the end of the 20th century, Serbia represented one of the most famous hunting destinations in the region, and hunting activities were mostly present in Vojvodina, the northern part of Serbia. Convenient geographical position, a large number and variety of wild animals, long hunting tradition, and hospitality culture contributed to the development of mass hunting tourism in Vojvodina with 3-4 thousand hunters per year on average. Tourists mostly came from Italy, Germany, Austria, Spain, the UK, Belgium, France, Hungary, and Russia. At some periods, up to 10 000 foreign hunters stayed in the whole territory of Serbia. In that time, hunting tourism was supported by people who lived in local communities. Following various economic and political circumstances in the country, hunting tourism activities in the country have decreased significantly. Today, hunting tourism activities are carried out, but not to the same extent as at the end of the last century. On the other hand, there is an increase in the number of organizations that oppose hunting activities and actively promote a ban on hunting. Their activities increasingly influence public opinion and its attitudes toward hunting, and it tends to become more unfavourable.

Therefore, research was carried out in Serbia to show the attitudes of people in Serbia toward hunting and hunting tourism.

Vojvodina's residents' attitudes to hunting and hunting tourism

The survey was conducted during September and October 2022 in the Autonomous Province of Vojvodina (northern part of Serbia). The questionnaires were distributed by trained students of the University of Novi Sad. The first part of the questionnaire included the socio-demographic characteristics of respondents (gender, age, education, place of childhood, and place of current residence). The second part of the questionnaire included questions about hunting experiences, acquaintance with hunters, and knowledge about hunting management. In the third part, respondents expressed their opinions about hunting and hunting tourism on a 5-point scale.

Results

The first part of the questionnaire was focused on demographic questions. The final study sample consists of 114 respondents, among which were more female (60.5%) than male (39.5%). The majority of respondents were younger than 35 years (67.6%), and 32.4% were respondents in the age category

6.2 II. Esettanulmány: A lakosok hozzáállása a vadászati turizmushoz a Vajdaságban (Szerbia)

A 20. század végén Szerbia jelentette a régió egyik leghíresebb vadászati célpontját, és a vadászati tevékenység leginkább Szerbia északi részén, a Vajdaságban volt jelen. A kedvező földrajzi fekvés, a vadon élő állatok nagyszáma és változatossága, a hosszú vadászati hagyományok és a vendéglátás kultúrája hozzájárult ahhoz, hogy a Vajdaságban tömeges vadászati turizmus alakult ki, évente átlagosan 3-4 ezer vadászattal. A turisták főként Olaszországból, Németországból, Ausztriából, Spanyolországból, az Egyesült Királyságból, Belgiumból, Franciaországból, Magyarországról és Oroszországból érkeztek. Egyes időszakokban akár 10 000 külföldi vadász is tartózkodott Szerbia egész területén. Abban az időben a helyi közösségekben élő emberek támogatták a vadászati turizmust. Az ország különböző gazdasági és politikai körülményei következtében a vadászturisztikai tevékenységek jelentősen csökkentek az országban. Ma is folyik vadászturisztikai tevékenység, de nem olyan mértékben, mint a múlt század végén. Másrészről viszont egyre több olyan szervezet van, amelyek ellenzik a vadászati tevékenységeket, és aktívan támogatják a vadászat betiltását. Tevékenységük egyre inkább befolyásolja a közvéleményt és annak a vadászattal kapcsolatos attitűdjét, és az egyre kedvezőtlenebbé válik.

Ezért Szerbiában kutatást végeztek, hogy kimutassák, hogyan viszonyulnak a szerbiai emberek a vadászhoz és a vadászati turizmushoz.

A vajdasági lakosok hozzáállása a vadászhoz és a vadászati turizmushoz

A felmérést 2022 szeptemberében és októberében végezték a Vajdaság Autonóm Tartományban (Szerbia északi része). A kérdőíveket az Újvidéki Egyetem képzett hallgatói osztották ki. A kérdőív első része a válaszadók társadalmi-demográfiai jellemzőit tartalmazta (nem, életkor, iskolai végzettség, gyermekkor helye és jelenlegi lakóhely). A kérdőív második része a vadászati tapasztalatokra, a vadászokkal való ismeretségre és a vadgazdálkodással kapcsolatos ismeretekre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A harmadik részben a válaszadók a vadászatról és a vadászati turizmusról alkotott véleményüket fejezték ki egy 5 pontos skálán.

Eredmények

A végleges vizsgálati minta 114 válaszadóból áll, akik között több volt a nő (60,5%), mint a férfi (39,5%). A válaszadók többsége 35 évnél fiatalabb volt (67,6%), 32,4%-uk pedig a 35 és 55 év közötti korosztályba tartozott.

between 35 and 55 years. Most of the respondents were well-educated (71.1% with bachelor's degrees). Most of the respondents cited a big city as a current residence (45.6% in towns with more than 100 thousands inhabitants), 22.8% in towns with between 10 thousands and 50 thousand citizens, 8.8% in towns with between 50 thousand and 100 thousand citizens, and 22.8% in towns with less than 10 thousand citizens.

The final sample consists of respondents that in the majority are non-hunters (89.5%), but a large number of them have a hunter as a family member (18.4%), as a close friend (26.3%), or as an acquaintance (28.1%). When asked whether they could shoot some wild animal, most of them declared negatively (66.7%). However, even 33.3% said that they can do it although most of them were not hunters.

In order to examine how much respondents are familiar with some basic hunting tourism information in Serbia, the questionnaire included questions about knowledge of red deer prices and forming game prices in hunting tourism activities. Results showed that respondents don't have a clear picture about who is forming the price of the game, since they answered that the price is proposed by the Hunting Association of Serbia (49.1%), state (31.6%), and hunting clubs (12.3%). Others stated that they don't know (1.83%), or that is proposed by hunting managers and gamekeepers (3.5%) or by tourist agencies (1.8%). As for the price of average quality red deer trophy, respondents mostly answered that it costs between 300 and 500 EUR (21.9%), between 600 and 1000 EUR (12.3%), between 1000 and 2000 EUR (17.5%) or less than 300 EUR (13.2%). Respondents believe that hunter spend less than 1000 EUR on hunting activities during one year (49.1%). The majority of the sample eats game meat occasionally or frequently (51.8%).

Residents of Vojvodina are mostly neutrally orientated to hunting. They are not generally against it, but they are not much supportive either, and don't consider hunting as necessary activity in the breeding and protection of wild animals ($M=2.84$; $SD=1.473$). However, they have more negative attitudes toward hunting tourism ($M=1.47$; $SD=.502$), but when asked whether approve of shooting wild game for money, more of them were approving (52.6%). Respondents were more supportive of hunting as a controlled and well-planned activity that protects animals ($M=3.68$; $SD=1.508$). On the other side, they understand that the development of hunting tourism leads to the development of the economy of the local community ($M=4.12$; $SD=1.106$), but they don't approve of trophy hunting ($M=2.41$; $SD=1.573$). Thus, they are not sure if they will be more supportive of hunting tourism if it has positive impacts on their communities ($M=3.01$; $SD=1.448$). Respondents are not sure

A válaszadók többsége jól képzett volt (71,1%-uk alapfokú végzettséggel rendelkezett). A válaszadók többsége a nagyvárost jelölte meg jelenlegi lakóhelyeként (45,6% a több mint 100 ezer lakosú városokban), 22,8% a 10 ezer és 50 ezer fő közötti városokban, 8,8% az 50 ezer és 100 ezer fő közötti városokban, és 22,8% a 10 ezer fő alatti városokban él.

A végső minta olyan válaszadókból áll, akik többségükben nem vadásznak (89,5%), de nagy részüknek van vadász családtagja (18,4%), közeli barátja (26,3%) vagy ismerőse (28,1%). Arra a kérdésre, hogy lőhetnek-e valamilyen vadállatot, a legtöbben nemmel válaszoltak (66,7%). Azonban 33,3% azt is mondta, hogy megteheti, annak ellenére, hogy a legtöbbjük nem vadász.

Annak vizsgálatára, hogy a válaszadók mennyire tájékozottak a szerbiai vadászati turizmus néhány alapvető információjával kapcsolatban, a kérdőív tartalmazott kérdéseket a gímszarvas árakkal kapcsolatos ismeretekről és a vadászturisztikai tevékenységekhez kapcsolódó vadászati árakról. Az eredmények azt mutatták, hogy a válaszadóknak nincs világos képük arról, hogy ki alakítja ki a vad árát, mivel azt választák, hogy az árat a Szerbiai Vadásztársaság (49,1%), az állam (31,6%) és a vadászklubok (12,3%) javasolják. A többiek azt választák, hogy nem tudják (1,83%), vagy azt, hogy a vadászati vezetők és vadőrök (3,5%), illetve az idegenforgalmi irodák (1,8%) javasolják. Ami az átlagos minőségű gímszarvas trófea árát illeti, a válaszadók többnyire azt választák, hogy 300 és 500 euró (21,9%), 600 és 1000 euró (12,3%), 1000 és 2000 euró között van (17,5%) vagy 300 eurónál kevesebb (13,2%). A válaszadók szerint a vadászok egy év alatt 1000 EUR-nál kevesebbet költenek vadászati tevékenységre (49,1%). A minta többsége alkalmanként vagy gyakran fogyaszt vadhúst (51,8%).

A vajdasági lakosok többnyire semleges viszonyulnak a vadászathoz. Általában nem ellenzik, de nem is nagyon támogatják, és nem tartják a vadászatot a vadon élő állatok szabályozása és védelme szempontjából szükséges tevékenységnek ($M=2,84$; $SD=1,473$). A vadászati turizmussal szemben azonban inkább negatívan viszonyulnak ($M=1,47$; $SD=.502$), de amikor megkérdezték tőlük, hogy helyeslik-e a vadak kilövését pénzért, többen helyeselték (52,6%). A válaszadók inkább támogatták a vadászatot, mint ellenőrzött és jól megtervezett tevékenységet, amely védi az állatokat ($M=3,68$; $SD=1,508$). Másrészt megértik, hogy a vadászati turizmus fejlődése a helyi közösség gazdaságának fejlődéséhez vezet. ($M=4,12$; $SD=1,106$), de nem helyeslik a trófeavadászatot ($M=2,41$; $SD=1,573$). Így nem biztosak abban, hogy jobban támogatnák a vadászati turizmust, ha az pozitív hatással lenne a közösségükre ($M=3,01$; $SD=1,448$). A válaszadók nem biztosak abban, hogy a vadászat sikeres módja a vadállomány szabályozásának ($M=3,00$; $SD=1,262$).

whether hunting is a successful way of controlling wild game populations ($M=3.00$; $SD=1.262$). They are, also, non-familiar with the quantity of the most important game species in Serbia.

However, results, also, showed that there are statistically significant differences in attitudes between men and women. Women are more negatively orientated to hunting and hunting tourism. While men significantly approve of hunting as a controlled and well-planned activity in order to protect themselves ($M=4.20$; $SD=1.215$), women do not ($M=3.23$; $SD=1.669$; $t(112)=3.112$, $p=0.02$). The difference is even greater in the attitude towards hunting tourism, where women are quite negative and disapproving of it compared to men. Male respondents agree more that hunting tourism could contribute to local communities and are more ready to support it if there are positive impact from it to their communities. There are statistically significant differences in attitudes to hunting and hunting tourism between different age groups. Respondents from the age category of 46 up to 55 years were more favorable to hunting and hunting tourism than younger respondents. They approve more trophy hunting than the youngest respondents between 20 and 25 years old, and they agree more that hunting tourism is a sector in which should invest more. Older respondents agree more that hunting tourism activities should be developed in their communities compared to younger respondents.

All these contradictory answers indicate ignorance and misunderstanding of the basics of hunting, wildlife management, and hunting tourism. People realize that hunting is necessary; however, they don't approve of it very much and don't consider it a part of Serbian tradition. Especially are not supportive of hunting tourism activities, and believe that these activities would destroy wildlife. However, although they are a little supportive of hunting tourism's impact on the economy of the local community, they don't consider it as a sector that needs more investment and development. These results reflect the conflicting feelings that hunting evokes in public.

The survey among hunters in Serbia

The survey was conducted during September and October 2022 and included hunters from AP Vojvodina. Questionnaires were distributed by trained students of the University of Novi Sad during some hunting events.

Results

The first part of the questionnaire was devoted to demographic questions. The study sample consisted of mostly male hunters (95%). The majority of hunters in this sample were aged from 30 to 39 years (38.02%) and from 40 to 49 years (28.1%), and the less were aged more than 50 years (14.05%).

Nem ismerik a legfontosabb szerbiai vadfajok mennyiségét sem.

Az eredmények azonban azt is kimutatták, hogy statisztikailag szignifikáns különbségek vannak a férfiak és a nők hozzáállása között. A nők negatívabban viszonyulnak a vadászathoz és a vadászati turizmushoz. Míg a férfiak szignifikánsan helyeslik a vadászatot, mint ellenőrzött és jól megtervezett tevékenységet a saját maguk védelme érdekében ($M=4,20$; $SD=1,215$), addig a nők nem ($M=3,23$; $SD=1,669$; $t(112)= 3,112$, $p=0,02$). A különbség még nagyobb a vadászati turizmushoz való hozzáállásban, ahol a nők a férfiakhoz képest sokkal negatívabban és rosszallóbban viszonyulnak hozzá. A férfi válaszadók jobban egyetértenek azzal, hogy a vadászati turizmus hozzájárulhat a helyi közösségek fejlődéséhez, és készek támogatni azt, ha annak pozitív hatása van a közösségükre. A különböző korcsoportok között statisztikailag szignifikáns különbségek vannak a vadászathoz és a vadászati turizmushoz való hozzáállásban. A 46-55 éves korosztályba tartozó válaszadók kedvezőbben viszonyultak a vadászathoz és a vadászati turizmushoz, mint a fiatalabbak. Ők jobban támogatják a trófeavadászatot mint a legfiatalabb, 20 és 25 év közötti válaszadók, és jobban egyetértenek azzal, hogy a vadászati turizmus olyan ágazat, amelybe többet kellene befektetni. Az idősebb válaszadók a fiatalabbakhoz képest jobban egyetértenek azzal, hogy a vadászturisztikai tevékenységeket fejleszteni kellene a településükön.

Mindezek az egymásnak ellentmondó válaszok a vadászat, a vadgazdálkodás és a vadászati turizmus alapjainak ismeretlenségére és félreértésére utalnak. Az emberek tisztában vannak azzal, hogy a vadászatra szükség van, azonban nem nagyon helyeslik, és nem tartják a szerb hagyományok részének. Különösen nem támogatják a vadászturisztikai tevékenységeket, és úgy vélik, hogy ezek a tevékenységek elpusztíthatják a vadvilágot. Ugyanakkor, bár egy kicsit támogatják a vadászati turizmusnak a helyi közösség gazdaságára gyakorolt hatását, nem tekintik olyan ágazatnak, amely több befektetést és fejlesztést igényel. Ezek az eredmények tükrözik azokat az ellentmondásos érzéseket, amelyeket a vadászat kivált a nyilvánosságban.

A szerbiai vadászok körében végzett felmérés

A felmérés 2022 szeptemberében és októberében zajlott, és vajdasági vadászokat vontak be. A kérdőíveket az Újvidéki Egyetem képzett hallgatói osztották ki néhány vadászati rendezvényen.

Eredmények

UA vizsgált minta többnyire férfi vadászokból állt (95%). A mintában a vadászok többsége 30-39 év közötti (38,02%) és 40-49 év közötti (28,1%) volt, és a legkevesebb volt az 50 évnél idősebb (14,05%).

In the second part of the questionnaire, hunters were answered about their hunting motivation, engagement, and experiences. The majority of the respondents are members of hunting clubs (96.7%). They stated that they mostly hunt small game (74.38%). Predators are hunted by 38.02% and big game by 28.1% of the sampled hunters. Most respondents (70.2%) stated that their main motivation for hunting was spending time in nature. Also notable is a family tradition (parents, grandparents, or other relatives were hunters) with 55.4%. The purpose of recreation seems to be not a very important motivation to start hunting (27.3% of respondents). Having benefited from the catch seems to be the least motivating with only 3.3% of hunters responding. This is important information and again shows that hunters' primary motivation lies in nature preservation and not exploitation.

Most respondents value their hunting equipment around 500-1000€ (28.1%) and 1000-3000€ (23.1%). Also, 10.7% value their equipment up to 500€ which means that most sampled hunters in Serbia don't have big spending on equipment. Only 17.4% of the sampled hunters possess equipment valued over 5000€ (9.1% over 7000€).

When it comes to annual spending on hunting-related activities most hunters stated they spend up to 300€ (28.1%) or between 300 and 600€ (29.75%). On the other hand, a large part of the sample (20.66%) states spending over 2000€ annually. These results lead to the conclusion that hunters in Serbia prefer spending on hunting activities over hunting equipment.

When it comes to hunting and types of hunting ground majority of the sample prefer open range hunting grounds (92.6%). None of the respondents prefer fenced hunting grounds and 7.4% are fine with hunting in both types of hunting grounds.

The third part of the questionnaire included questions referring to participation in commercial or tourist hunting activities. Some respondents haven't participated in these hunts (41.3%). This group didn't respond to the following questions that concern this type of hunting. Others stated that they participated at least once before (6.6%) while others have more frequently. More than a quarter of hunters take part in commercial or tourist hunts 3 times a year or more (27.3%).

The location for these commercial/tourist hunts was mostly hunting grounds managed by hunting clubs in Vojvodina Region. Less frequently respondents also stated they took part in hunts in hunting grounds managed by Public Enterprises "Vojvodinašume", National Parks, and hunting grounds managed by the Ministry of Defense.

A kérdőív második részében a vadászok a vadászati motivációjukról, elkötelezettségükről és tapasztalataikról adtak választ. A válaszadók többsége vadászegyesület tagja (96,7%). Azt állították, hogy főként apróvadra vadásznak (74,38%). Ragadozókra 38,02%, nagyvadra pedig a mintába felvett vadászok 28,1%-a vadászik. A legtöbb válaszadó (70,2%) azt állította, hogy a vadászat fő motivációja a természetben való időtöltés. Szintén említésre méltó a családi hagyomány (a szülők, nagyszülők vagy más rokonok vadászok voltak) 55,4%-kal. Úgy tűnik, hogy a rekreációs cél nem túl fontos motiváció a vadászat elkezdéséhez (a válaszadók 27,3%-a). A vadászok mindössze 3,3%-a válaszolt, hogy a vadászatból származó haszon a legkevésbé motiváló tényezőnek tűnik. Ez fontos információ, és ismét azt mutatja, hogy a vadászok elsődleges motivációja a természet megőrzése és nem annak kizsákmányolása.

A válaszadók többsége 500-1000 euró (28,1%) és 1000-3000 euró (23,1%) körüli értékben értékeli vadászfelszerelését. Szintén 10,7%-uk legfeljebb 500 euróra értékeli a felszerelését, ami azt jelenti, hogy a mintába felvett szerbiai vadászok többsége nem költ nagy összegeket felszerelésre. A mintába felvett vadászoknak csak 17,4%-a rendelkezik 5000 EUR-t meghaladó értékű felszereléssel (9,1% 7000 EUR felett).

A vadászattal kapcsolatos tevékenységekre fordított éves kiadásokat illetően a legtöbb vadász azt állította, hogy legfeljebb 300 eurót (28,1%), illetve 300 és 600 euró között (29,75%) költ. Másrészt a minta nagy része (20,66%) azt állítja, hogy évente több mint 2000 eurót költ. Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy a szerbiai vadászok inkább a vadászati tevékenységekre költenek, mint a vadászfelszerelésekre.

Amikor a vadászatról és a vadászterület típusairól van szó a minta többsége a nyílt vadászterületeket részesíti előnyben (92,6%). A válaszadók egyike sem részesíti előnyben a bekerített vadászterületeket, 7,4% pedig elfogadja mindkét vadászterület-típusban való vadászatot.

A kérdőív harmadik része a kereskedelmi vagy turisztikai vadászati tevékenységekben való részvételre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A legtöbb válaszadó nem vett részt ilyen vadászatokon (41,3%). Ez a csoport nem válaszolt a következő kérdésekre, amelyek az ilyen típusú vadászatokra vonatkoznak. Mások azt állították, hogy legalább egyszer már részt vettek (6,6%), míg mások gyakrabban. A vadászok több mint negyede évente legalább háromszor vesz részt kereskedelmi vagy turisztikai vadászatokon (27,3%).

E kereskedelmi/turisztikai vadászatok helyszínei többnyire a vajdasági vadászegyesületek által kezelt vadászterületek voltak. A válaszadók

When booking these hunts only 17.95% of respondents used tourist agencies' services. The main motivation for participation in commercial or tourist hunts (multiple answers) is hunting in a different environment (62.3%) and hunting game that isn't present in their hunting ground (46.8%). Other answers were less represented. Interestingly, trophies were not a significant motivation (3.9%). When it comes to type (multiple answers), the big game is dominant in hunting tourism (73.08%). Much less represented are small game (28.2%) and predators (14.1%). Annual spending in commercial or hunting tourism is not very diverse. Almost three-quarters of respondents spend less than 1000€ (up to 500€ – 55.6% and 500–1000€ 18.1%). Larger spending is much less represented with only 1.4% of respondents spending more than 6000€ annually.

The aim of the survey was, also, to estimate the expenses of an average local commercial/tourist hunt. Hunters arbitrarily estimated the total costs by categories – the cost of organization and cull, cost of food and accommodation, cost of transport, cost of non-hunting activities, and cost of processing and preparation of trophies. Most hunters stated that organization and cull cover most of the expenses (answers ranged from 50-85%). Accommodation and food costs ranged from 10 to 30% according to the hunter's estimate. Transport services costs mostly ranged from 10 to 20%, and non-hunting activities ranged from 5 to 15%. Most respondents estimated that the processing and preparation of trophies range up to 5% of the total cost of the hunt.

Hunters' main source of information on tourist hunts was through friends and acquaintances (61.76%). Social media are also significant with 26.47%. Other means such as via internet browsers, advertising in hunting magazines, or hunting exhibitions and fairs were much less represented.

The fourth part of the questionnaire included questions about hunting abroad. Only a small share of hunters (15.7%) traveled abroad for hunting. Almost all respondents hunted big game abroad. They mostly traveled to countries in the close region such as Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Hungary, and Romania. All of the respondents stated they haven't used any services from tourist agencies when hunting abroad. The expense of 63.2% of respondents was below 1000€. Only 2 10.5% of respondents spent more than 5000€.

When asked to estimate their expenses of tourist hunts abroad, hunters stated that the largest part of the cost of the tourist hunt was the organization and cull. Hunters' estimates ranged from 65 to 85% of the total cost.

ritkábban nyilatkoztak úgy is, hogy a „Vojvodinašume” közzállalat által kezelt vadászterületeken, nemzeti parkokban és a Védelmi Minisztérium által kezelt vadászterületeken vettek részt vadászatokon.

A vadászatok lefoglalásakor a válaszadóknak csak 17,95%-a vette igénybe az utazási irodák szolgáltatásait. A kereskedelmi vagy turisztikai vadászatokon való részvétel fő motivációja (több válasz) a más környezetben való vadászat (62,3%) és olyan vadászati lehetőség amely nincs jelen a saját vadászterületükön (46,8%). Az egyéb válaszok kevésbé képviseltették magukat. Érdekes módon a trófea nem volt jelentős motiváció (3,9%). Ami a típust illeti (több válasz), a vadászati turizmusban a nagyvad vadászatok dominálnak (73,08%). Sokkal kevésbé képviseltetik magukat az apróvad vadászatok (28,2%) és a ragadozó vadászatok (14,1%). A kereskedelmi vagy vadászati turizmus éves kiadásai nem túl változatosak. A válaszadók csaknem háromnegyede 1000 euró alatt költ (500 euróig 55,6%, 500-1000 euróig 18,1%). A nagyobb összegű kiadások sokkal kevésbé képviseltetik magukat: a válaszadók mindössze 1,4%-a költ évente 6000 eurónál többet.

A felmérés célja az is volt, hogy megbecsülje egy átlagos helyi kereskedelmi/turisztikai vadászat költségeit. A vadászok önkényesen becsülték meg a teljes költséget kategóriák szerint - a szervezés és elejtés költségei, az élelmezés és szállás költségei, a szállítás költségei, a nem vadászati tevékenységek költségei, valamint a trófeák feldolgozásának és előkészítésének költségei. A legtöbb vadász azt állította, hogy a szervezés és a vadászat jelenti a költségek nagy részét (a válaszok 50-85% között mozogtak). A szállás- és élelmezési költségek a vadászok szerint 10 és 30% között mozogtak. becslése szerint. A szállítási költségek többnyire 10-20% között mozogtak, a nem vadászati tevékenységek pedig 5-15% között. A legtöbb válaszadó becslése szerint a trófeák feldolgozása és előkészítése a vadászat teljes költségének legfeljebb 5%-át teszi ki.

A vadászturisták fő információforrása a barátok és ismerősök ajánlásai voltak (61,76%). A közösségi média szintén jelentős 26,47%-kal. Az egyéb eszközök, mint például az internetes böngészők, a vadászati magazinokban megjelenő hirdetések vagy a vadászati kiállítások és vásárok sokkal kevésbé voltak jelen.

A kérdőív negyedik része a külföldi vadászattal kapcsolatos kérdéseket tartalmazott. A vadászoknak csak kis hányada (15,7%) utazott külföldre vadászni. Majdnem minden válaszadó vadászott nagyvadra külföldön. Leginkább a közeli régió országaiba utaztak, mint például Montenegróba, Bosznia-Hercegovinába, Horvátországba, Magyarországra és Romániába. A válaszadók mindegyike azt állította, hogy nem vett igénybe semmilyen

Accommodation and transport costs estimated were similar in the range of 10-20%. Other non-hunting activities were estimated at around 5-10% and most respondents stated they find that processing and preparation of trophies are free of charge.

The main motivation to travel abroad for hunting (multiple answers) was hunting in a different environment (61.9%) and hunting of a game that isn't present in their hunting ground (47.6%). Active vacation (28.6%) and interesting/strong trophies (14.3%) also seem to be important for respondents. The majority of the respondents (73.9%) get information on tourist hunts via friends and acquaintances. While most marketing nowadays is done online, hunters seem to prefer word of mouth and recommendations from people they know.

Questions:

1. *What is the public opinion about hunting in your country? What is about hunting tourism?*
2. *How do young people view hunting?*
3. *How interested are young people in participating in hunting?*
4. *Do hunters support the development of hunting tourism in your country?*

turisztikai iroda szolgáltatását a külföldi vadászatai során. A válaszadók 63,2%-ának költségei 1000 euró alatt voltak. A válaszadók mindössze 10,5%-a költött 5000€-nél többet.

Amikor a vadászokat arra kérték, hogy becsüeljék meg a külföldi vadászatok költségeit, a vadászok azt állították, hogy a kereskedelmi vadászat költségeinek legnagyobb részét a szervezés és a selejtezés teszi ki. A becslésük szerint vadászatok költségei a teljes költség 65-85%-a között mozogtak. A szállás- és szállítási költségek becslései hasonlóan 10-20% között mozogtak. Az egyéb, nem vadászati tevékenységeket 5-10% körülire becsülték, és a legtöbb válaszadó azt állította, hogy a trófeák feldolgozása és előkészítése ingyenes.

A fő motiváció a külföldi vadászatra való utazásra (több válasz) a más környezetben való vadászat (61,9%) és az olyan vadászati lehetőség volt, amely nincs jelen a vadászterületükön (47,6%). Az aktív pihenés (28,6%) és az érdekes/erős trófeák (14,3%) szintén fontosnak tűnnek a válaszadók számára. A válaszadók többsége (73,9%) barátokon és ismerősökön keresztül szerez információt a kereskedelmi vadászatokról. Bár a legtöbb marketing manapság online történik, úgy tűnik, a vadászok inkább az ismerősök szájpropagandáját és ajánlásait részesítik előnyben.

Kérdések:

1. *Mi a közvélemény a vadászatról az Ön országában? És a vadászturizmusról?*
2. *Hogyan látják a fiatalok a vadászatot?*
3. *Mennyire érdeklődnek a fiatalok a vadászatban való részvétel iránt?*
4. *Támogatják-e a vadászok a vadászturizmus fejlesztését az Ön országában?*

6.3 Case study no 3: Social acceptance of hunting in Finland

The Finnish Wildlife Agency has followed the general acceptance of hunting among Finns since 1986. Attitudes toward hunting have become more favourable over the years (Figure 23). In 2013, when the last opinion survey was conducted, the acceptance of hunting was at its highest level as 87% of the respondents had a positive or neutral stance towards hunting, whereas in 1986 this figure was only 69%.

6.3 III. Esettanulmány: A vadászat társadalmi elfogadottsága Finnországban

A vadászat 1980-as évektől a 2010-es évekig tartó növekvő társadalmi elfogadottságának okait nem ismerjük pontosan. Az egyik valószínűsíthető ok a növekvő szarvas (fehérfarkú és őz) állomány, amely közlekedési baleseteket és egyéb károkat, például kert- és terméskárokat okoz. 2013-ban a finnek közül négyből hárman pozitívan viszonyultak a szarvasfélék vadászatához. A finnek egyre nagyobb része a vadászokat természetvédőknek is tekinti.

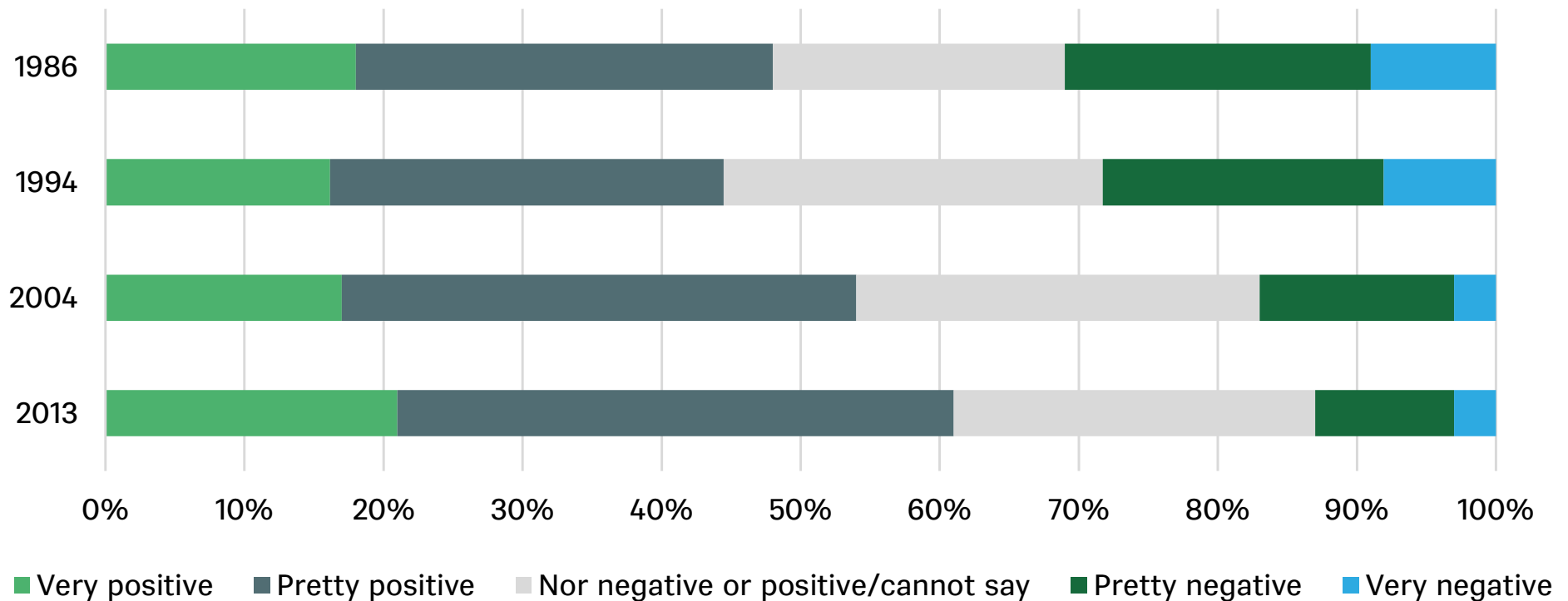

Figure 23: Attitude towards hunting among 15–79-year-old Finns 1986–2013.

23. ábra: A 15-79 éves finnek vadászathoz való viszonya 1986-2013.

Forrás: A Finn Vadvédelmi Hivatal 2014/Taloustutkimus

The reasons for growing social acceptance of hunting from the 1980s to the 2010s are not known exactly. One of the likely reasons is the growing deer (white-tailed and roe) population that causes traffic accidents and other problems, such as garden and crop damage. In 2013, three out of four of Finns had a positive attitude towards the hunting of deer species. An increasing number of Finns also see hunters as conservationists. The Finnish Wildlife Agency has done a lot of work to educate Finnish hunters on hunting ethics in the 2000s, so maybe this work has also bears fruit (The Finnish Wildlife Agency 2013, 2014, 2022).

High social acceptance of hunting in Finland is also likely associated to the strong rural identity of the Finns, as hunting is most of all a rural activity. In 2018, more than 72% of the population lived in urban areas (Helminen et al., 2020). Despite the relative high level of urbanization of the country, only 41% of the Finns identified themselves as purely urban in the national rural barometer of 2020. At the same time, 37% of the respondents identified to be both rural and urban (Maaseutupolitiikka.fi 2020.).

To explore the acceptance of hunting, Ruralia Institute conducted an e-survey in autumn 2018 among consumers registered to a food panel. The questionnaire also included questions on consumers' perceptions on elk meat (Matilainen et al., 2023). In total, 199 respondents participated in the survey. The attitudes towards hunting were examined with statistical analysis.

The respondents are mainly favourably disposed towards hunting: 2/3 of the respondents indicated a positive attitude (Figure 24). In addition, over 80% of the respondents did not find bad to say about hunting as a way to procure meat, provided that the game populations are not threatened. Thus, most of the respondents appreciate if hunting is carried out for a legitimate reason – not just for fun. In fact, over 60% of respondents considered "hunting for fun" negatively. Respondents also often consider hunting as a central element in rural lifestyle as over 70% of them agreed with the statement. 15% of respondents viewed 'typical hunters' with dislike.

A Finn Vadvédelmi Hivatal sokat tett a finn vadászok vadászati etikájáról való felvilágosítása érdekében a 2000-es években. Talán ez a munka is meghozta a gyümölcsét? (The Finnish Wildlife Agency 2013, 2014, 2022.)

A vadászat magas társadalmi elfogadottsága Finnországban valószínűleg a finnek erős vidéki identitásával is összefügg, mivel a vadászat mindenekelőtt vidéki tevékenység. A lakosság több mint 72 százaléka 2018-ban városi területeken élt (Helminen et al., 2020). Az ország viszonylag magas urbanizációs szintje ellenére a 2020-as nemzeti vidékbarométerben a finneknek csak 41 százaléka azonosította magát tisztán városiasnak. Ugyanakkor a válaszadók 37 százaléka vallotta magát egyszerre vidékinek és városinak. (Maaseutupolitiikka.fi 2020.)

A vadászat elfogadottságának feltárása érdekében a Ruralia Intézet 2018 őszén elektronikus felmérést végzett egy élelmiszerügyi panelbe regisztrált fogyasztók körében. A kérdőív a fogyasztók jávorszarvashússal kapcsolatos megítélésére vonatkozó kérdéseket is tartalmazott (lásd Matilainen et al., 2023). A felmérésben összesen 199 válaszadó vett részt. A vadászattal kapcsolatos attitűdöket statisztikai elemzéssel vizsgálták.

A válaszadók többnyire kedvezően viszonyulnak a vadászathoz: a megkérdezettek 2/3-a pozitív hozzáállást jelzett (6. ábra). Ezen kívül a válaszadók több mint 80%-a nem talált rosszat a vadásatról, mint a hús beszerzésének módjáról, feltéve, hogy a vad populációkat nem veszélyeztetik. A válaszadók többsége tehát értékeli, ha a vadászatot törvényes okból - és nem csak szórakozásból - végzik. Valójában a válaszadók több mint 60%-a negatívan ítélte meg a „szórakozásból történő vadászatot”. A válaszadók a vadászatot gyakran a vidéki életmód központi elemének is tekintik, mivel több mint 70%-uk egyetértett ezzel az állítással. A válaszadók 15%-a nemtetszéssel tekintett a „tipikus vadászokra”.

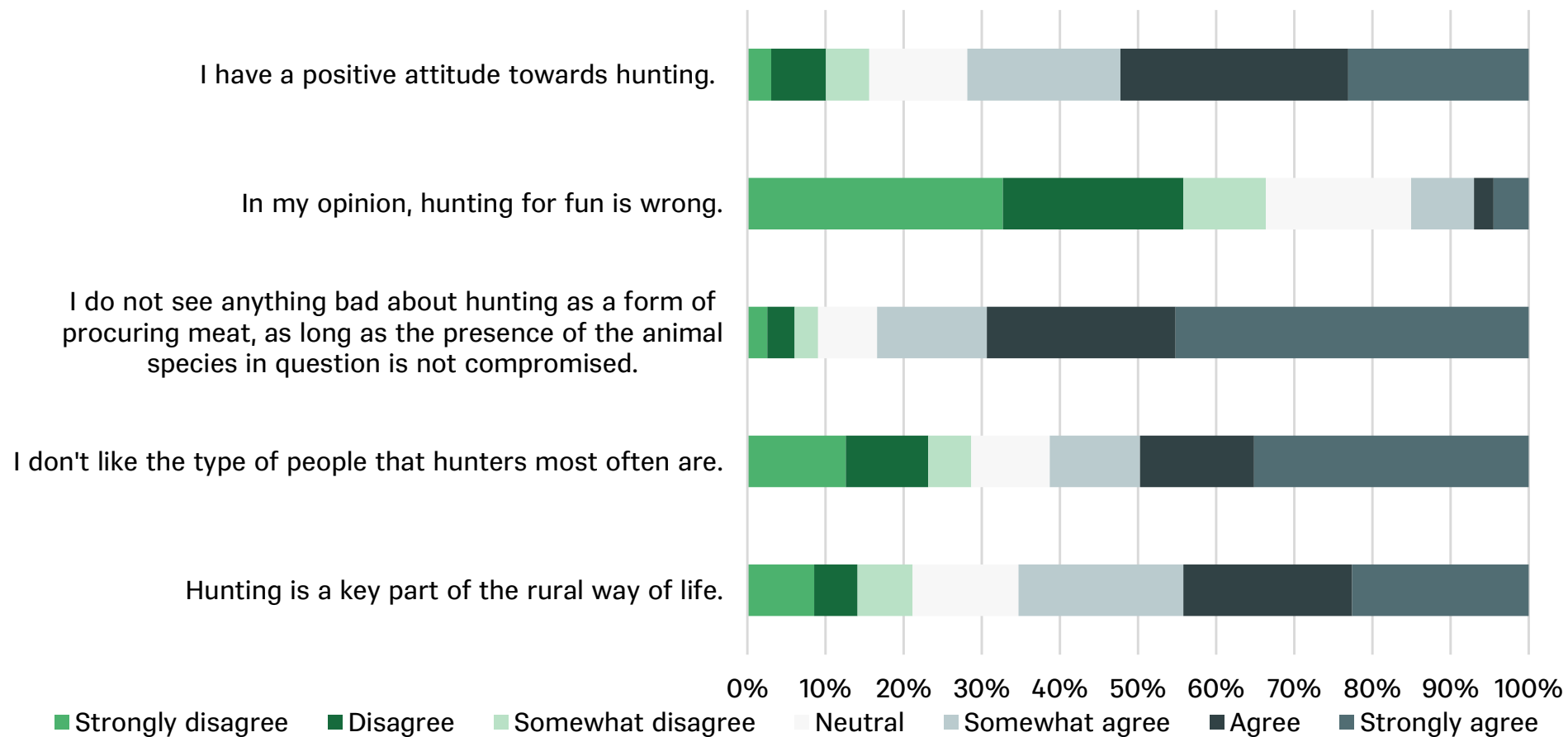

Figure 24: Respondents' attitudes towards hunting and hunters.

24. ábra: A válaszadók vadászattal és vadászokkal kapcsolatos attitűdjei.

The data was analysed to find statistically significant differences between various respondent groups, namely rural and urban respondents, and respondents under and over 35-year-olds. Another distinction was made based on respondents' relationship with hunting. Half of the respondents had no one in their circle of acquaintances who had hunted at least once. Another half knew someone with hunting experience.

There appears to be differences between groups regarding the statement "I don't like the type of people that hunters most often are". Respondents living in urban areas did not indicate strong dislike towards 'typical hunters' (mean 2.89), but they did not disagree with the statement as strongly as respondents from rural areas (mean 2.05; Mann-Whitney U-test¹ p=0.002). In other words, urban respondents did resent more the kind of people they visioned the typical hunters are than the rural ones did. Similarly, respondents under 35 years resented typical hunters more (mean 3.15) compared to older respondents (mean 2.50; Mann-Whitney U-test p=0.045).

The respondents differed in all statements when their connection to hunting was acknowledged. Compared to respondents with no personal connection to hunters, respondents who knew a person with hunting experience indicated more positive attitude towards hunting in general and hunting as a form of procuring meat as well as perceived hunting more strongly to be important part of rural lifestyle (Table 12). They did not either express as much dislike towards 'typical hunters' and were less strict on the statement related to hunting for fun. However, the latter that result is not statistically significant with p-value over 0.05. The results are essentially same if respondents' own hunting experience is considered.

¹ The data do not follow a normal distribution. The results obtained by using t-test are essentially similar compared to the presented results.

Az adatokat elemezték, hogy statisztikailag szignifikáns különbségeket találjanak a különböző válaszadói csoportok, nevezetesen a vidéki és városi válaszadók, valamint a 35 év alatti és feletti válaszadók között. További megkülönböztetést tettek a válaszadók vadászattal való kapcsolata alapján. A válaszadók felének az ismeretségi körében nem volt olyan személy, aki legalább egyszer vadászott volna. A másik fele ismert valakit, akinek volt vadászati tapasztalata.

Úgy tűnik, hogy a csoportok között különbségek vannak a „Nem kedvelem az olyan embertípust, mint a vadászok többsége” állítással kapcsolatban. A városi területeken élő válaszadók nem mutattak erős ellenszenvet a „tipikus vadászokkal” szemben (átlag 2,89), de nem is értettek egyet olyan erősen az állítással, mint a vidéki területeken élő válaszadók (átlag 2,05; Mann-Whitney U-teszt¹ p=0,002). Más szóval a városi válaszadók jobban nehezteltek az általuk tipikus vadászoknak látott emberekre, mint a vidéki válaszadók. Hasonlóképpen, a 35 év alatti válaszadók jobban nehezteltek a tipikus vadászokra (átlag 3,15), mint az idősebb válaszadók (átlag 2,50; Mann-Whitney U-teszt p=0,045).

A válaszadók minden állításban eltértek egymástól, amikor elismerték a vadászattal való kapcsolatukat. A vadászokkal személyes kapcsolatban nem álló válaszadókhoz képest azok a válaszadók, akik ismertek egy vadásztapasztalattal rendelkező személyt, pozitívabban viszonyultak a vadászathoz általában és a vadászathoz, mint a hús beszerzésének formájához, valamint a vadászatot erősebben tekintették a vidéki életmód fontos részének (lásd a 12. táblázatot). A „tipikus vadászokkal” szemben sem mutattak akkora ellenszenvet, és a szórakozásból történő vadászattal kapcsolatos állítással kapcsolatban is kevésbé voltak szigorúak. Ez utóbbi eredmény azonban statisztikailag nem szignifikáns, p-értéke meghaladja a 0,05-öt. Az eredmények lényegében ugyanazok, ha a válaszadók saját vadászati tapasztalatait vesszük figyelembe.

¹ Az adatok nem normális eloszlást követnek. A t-próbával kapott eredmények lényegében hasonlóak a bemutatott eredményekhez képest.

Mean value	No personal connection (n=100)	Personal connection (n=99)	Mann-Whitney U test, p
I have a positive attitude towards hunting.	4.45	5.34	<0.001
In my opinion, hunting for fun is wrong.	5.06	4.57	0.074
I do not see anything bad about hunting as a form of procuring meat, as long as the presence of the animal species in question is not compromised.	5.49	6.13	0.002
I don't like the type of people that hunters most often are.	3.08	2.34	<0.001
Hunting is a key part of the rural way of life.	4.92	5.46	0.007

Table 12: Attitude differences between respondents with or without hunter connections.

Based on the results it seems that even a relative infrequent contact with hunters increases the acceptance of hunting among respondents. The results of the Finnish case study are very much in line with a Swedish study that revealed that the consumption of game meat increased the acceptance of hunting among urban population (Ljung et al., 2014). It seems that the acceptance of hunting in society can be increased by creating social contacts between hunters and nonhunters and give the latter a possibility to get their share of the catch.

Despite high social acceptance, hunting in Finland has certain challenges. Attitudes towards hunting are the most preserved among the residents of the capital Helsinki and the region of Uusimaa it belongs to (The Finnish Wildlife Agency 2013). In the future, this may have an impact on general attitudes towards hunting as typically people living in the Helsinki area have less contact with hunting and hunters than residents of other parts of the country. At the same time in many parts of rural Northern, Eastern and Central Finland the population is declining and ageing fast as the young move to cities. Thus, the number of rural hunters is declining, which creates new challenges for Finnish hunting associations especially concerning game management and evaluation (Bisi 2022).

Átlagérték	Nincs személyes kapcsolat (n=100)	Személyes kapcsolat (n=99)	Mann-Whitney U test, p
Pozitívan állok a vadászathoz.	4.45	5.34	<0.001
Véleményem szerint a szórakozásból való vadászat helytelen.	5.06	4.57	0.074
Nem látok semmi rosszat a vadászatban, mint a hús beszerzésének egyik formájában, amíg a szóban forgó állatfaj jelenléte nem kerül veszélybe.	5.49	6.13	0.002
Nem kedvelem az olyan embertípust, mint a vadászok többsége	3.08	2.34	<0.001
A vadászat a vidéki életmód kulcsfontosságú része.	4.92	5.46	0.007

12. táblázat: A vadászattal rendelkező és nem rendelkező válaszadók közötti attitűdbeli különbségek kapcsolatok.

Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy még a vadászokkal való viszonylag ritka kapcsolat is növeli a vadászat elfogadottságát a válaszadók körében. A finn esettanulmány eredményei nagymértékben összhangban vannak egy svéd kutatással, amely kimutatta, hogy a vadhús fogyasztása növelte a vadászat elfogadottságát a városi lakosság körében (Ljung et al. 2014). Úgy tűnik, hogy a vadászat társadalmi elfogadottsága növelhető a vadászok és a nem vadászok közötti társadalmi kapcsolatok megteremtésével, és lehetőséget adva az utóbbiaknak arra, hogy részesüljenek a fogásból.

A magas társadalmi elfogadottság ellenére a finnországi vadászat bizonyos kihívásokkal küzd. A vadászathoz való hozzáállás a főváros, Helsinki és a hozzá tartozó Uusimaa régió lakói körében a legkonzerváltabb (The Finnish Wildlife Agency 2013). Ez a jövőben hatással lehet a vadászattal kapcsolatos általános attitűdökre, mivel a Helsinki környékén élők jellemzően kevésbé érintkeznek a vadászattal és a vadászokkal, mint az ország más részein élők. Ugyanakkor a vidéki Észak-, Kelet- és Közép-Finnország számos részén a népesség csökken

On the other hand, the numbers of hunters living in cities have been increasing. Compared with their rural colleagues they often have fewer possibilities to hunt or participate in other activities of the hunting associations (Bisi 2022). This increasing number of busy city hunters, and the emergence of new hunter groups such as women, is seen as a possibility for creating new commercial hunting services in Finland. In the 2010s, there were clear signals that hunting tourism was becoming more popular. In 2010–2016, the yearly growth of turnover of Finnish hunting companies was nearly 10% (Pohja-Mykrä et al., 2018). It is possible that this positive development will continue also in the post-Covid times. In 2018, the most potential foreign customer segment was recognized to be the German speaking central Europe, where the hunters appreciate the wild and authentic nature that Finland can offer (Pohja-Mykrä et al., 2018).

Questions:

1. *Select a hunting tourism enterprise/destination from your own country. Describe enterprise's main stakeholders, how they create and receive value with the enterprise, and how they can support the enterprise to be more sustainable?*
2. *Hunting tourism enterprises can take many actions that contribute to sustainability. Mention as many practical actions you can come up with. Remember to use the different aspects (social, environmental, and economic) and time horizons.*
3. *What kind of hunting tourism products hunting culture and legislation enables in your country? Justify your opinion.*
4. *In your opinion, is hunting tourism socially accepted by the public in your country? Consider reasons for this and how the social acceptance could be improved, if needed?*

és gyorsan öregszik, mivel a fiatalok a városokba költöznek. Így a vidéki vadászok száma csökken, ami új kihívások elé állítja a finn vadászegyesületeket, különösen a vadgazdálkodás és értékelés tekintetében (Bisi 2022, 48, 55).

Másrészt a városokban élő vadászok száma egyre nő. Vidéki társaikhoz képest gyakran kevesebb lehetőségük van vadászni vagy részt venni a vadászegyesületek egyéb tevékenységeiben (Bisi 2022, 55.). Ez az elfoglalt városi vadászok növekvő száma, és az új vadászok csoportok megjelenése, mint például a nők, lehetőségként látják az új kereskedelmi vadászati szolgáltatások létrehozásához Finnországban. A 2010-es években egyértelmű jelei voltak annak, hogy a vadászati turizmus egyre népszerűbbé válik. A 2010-2016 közötti időszakban a finn vadászati vállalkozások éves forgalmának növekedése közel 10 százalékos volt. (Pohja-Mykrä et al. 2018, 150-151, 179.) Elképzelhető, hogy ez a pozitív fejlődés a COVID utáni időkből is folytatódik. 2018-ban a legpotenciálisabb külföldi vásárlói szegmensnek a német nyelvű Közép-Európát ismerték fel, ahol a vadászok értékelik a vad és autentikus természetet, amelyet Finnország kínálni tud (Pohja-Mykrä et al. 2018, 151).

Kérdések:

1. *Válasszon ki egy vadászati turisztikai vállalkozást/célpontot a sajátjai közül országból. Írja le a vállalkozás fő érdekelt feleit, hogyan hozzák létre és kapnak értéket a vállalkozással, és hogyan tudják támogatni a vállalkozást és annak fenntarthatóbbá válását?*
2. *A vadászturisztikai vállalkozások számos olyan intézkedést hozhatnak, amelyek hozzájárulnak a fenntarthatósághoz. Említsen meg minél több gyakorlati intézkedést, amivel elő tud állni. Ne feledje, hogy a különböző szempontokat (társadalmi, környezeti, és gazdasági) és az időhorizontokat.*
3. *Milyen vadászati turisztikai termékek vadászati hagyományok és jogszabályok léteznek az Önök országában? Fejtse ki a válaszokat!*
4. *Véleménye szerint társadalmilag elfogadott-e a vadászturizmus a lakosság körében? az Ön országában? Vegye fontolóra ennek okait, és azt, hogy lehetne-e javítani a társadalmi elfogadottságon, ha szükséges?*

6.4 Case study no 4.: The story of an illegal bird hunt in Hungary

The positive effects of hunting and wild game management are well known. It has also been discussed that hunting tourism has a fundamental role in the economic sustainability of wild game management, and it has many positive social effects. However, it is no coincidence that hunting is regulated by law in many countries around the world. Unprofessional and illegal hunting could cause serious damage to wildlife. Poaching is one of the biggest threats to wildlife and it could cause the extinction of many species. It is a global problem that is also present in Hungary.

Illegal hunting of protected bird species was a serious problem in Hungary around the turn of the millennium. Most often, the perpetrators were from abroad, coming from countries where hunting of such bird species is not illegal and is a part of hunting traditions. These hunters visited other countries as well, where they also poached. One of the most known and biggest bird destructions in Hungary happened in 2001. Border guards found and confiscated 11768 carcasses of protected and highly protected bird species in a refrigerator truck at the border. The largest number in the truck were Common quail (4520 birds), Eurasian skylark (3458), and European turtle dove (1710). The nature conservation value of Corn crane and Ferruginous duck among the highly protected species were two thousand EUR per specimen at the time. The nature conservation value of the whole consignment was 1.2 million EUR according to officials from the Environmental Ministry. The list of species is shown in Table 13.

Species name	Scientific name	Species name	Scientific name
Common chaffinch	<i>Fringilla coelebs</i> L.	Gadwall	<i>Anas strepera</i> L.
Common greenshank	<i>Tringa nebularia</i> Gunnerus	Galerida cristata	<i>Galerida cristata</i> L.
Common linnet	<i>Linaria cannabina</i> L.	House sparrow	<i>Passer domesticus</i> L.
Common quail	<i>Coturnix coturnix</i> L.	Lapland longspur	<i>Calcarius lapponicus</i> L.
Common reed bunting	<i>Emberiza schoeniclus</i> L.	Meadow pipit	<i>Anthus pratensis</i> L.

6.4 IV. Esettanulmány: Egy illegális madárvadászat története Magyarországon

A vadászat, illetve a vadgazdálkodás pozitív hatásai a vadállományok szabályozására és a természeti életközösségek fenntartására ismeretesek. Tárgyaltuk azt is, hogy vadászturizmusnak nélkülözhetetlen szerepe van a vadgazdálkodás gazdasági fenntarthatóságában, továbbá számos pozitív társadalmi és szociális hatása van. Nem véletlen azonban, hogy a világ számos országában törvényileg szabályozzák a vadászatot. A szakszerűtlen és illegális vadászat súlyos károkat okozhat a természetben. Az orvvadászat az élővilág egyik legnagyobb fenyegetése, és számos élőlény fajt fenyeget kihalással. Világszintű probléma, amely Magyarországon is jelen van.

A védett madárfajok illegális vadászata az ezredforduló környékén komoly problémát jelentett Magyarországon. A legtöbb elkövető külföldről érkezett, olyan országokból, ahol az ilyen madárfajok vadászata nem illegális és a vadászati hagyományaik része. Ezek a vadászok más országokba is ellátogattak, ahol szintén orvvadásztak. Az egyik legismertebb és legnagyobb magyarországi madárpusztítás 2001-ben történt. A határőrök 11 768 védett és fokozottan védett madárfaj tetemét találták és foglalták le a magyar-horvát határon egy hűtőkocsiban. Legnagyobb számban fűrj (4520 db), mezei pacsirta (3458 db), vadgerle (1710 db) voltak. A fokozottan védett fajok közül a kukoricatöcske és a tőkés réce természetvédelmi értéke akkoriban példányonként kétezer euró volt. A fokozottan védett fajok közül a haris és cigányrésze eszmei értéke darabonként félmillió forint volt abban az időben. A teljes szállítmány eszmei értéke a Környezetvédelmi Minisztérium illetékesei szerint 308 millió forint volt. A pontos fajlistát az 13. táblázat tartalmazza.

Fajnév	Tudományos név	Fajnév	Tudományos név
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i> L.	Kendermagosréce	<i>Anas strepera</i> L.
Szürkecankó	<i>Tringa nebularia</i> Gunnerus	Búbospacsirta	<i>Galerida cristata</i> L.
Kenderike	<i>Linaria cannabina</i> L.	Háziveréb	<i>Passer domesticus</i> L.
Fűrj	<i>Coturnix coturnix</i> L.	Sarkantyússármány	<i>Calcarius lapponicus</i> L.

Common snipe	<i>Gallinago gallinago</i> L.	Hawfinch	<i>Coccothraustes coccothraustes</i> L.
Common whitethroat	<i>Curruca communis</i> Latham	Northern lapwing	<i>Vanellus vanellus</i> L.
Corn bunting	<i>Emberiza calandra</i> L.	Northern shoveler	<i>Anas clypeata</i> L.
Corn crake	<i>Crex crex</i> L.	Pine bunting	<i>Emberiza leucocephalos</i>
Dunlin	<i>Calidris alpina</i> L.	Red-throated pipit	<i>Anthus cervinus</i> Pallas
Eurasian curlew	<i>Numenius arquata</i> L.	Common starling	<i>Sturnus vulgaris</i> L.
Eurasian skylark	<i>Alauda arvensis</i> L.	Spotted redshank	<i>Tringa erythropus</i> Pallas
Eurasian tree sparrow	<i>Passer montanus</i> L.	Tawny pipit	<i>Anthus campestris</i> L.
Eurasian wigeon	<i>Anas penelope</i> L.	Tree pipit	<i>Anthus trivialis</i> L.
European goldfinch	<i>Carduelis carduelis</i> L.	Water pipit	<i>Anthus spinoletta</i> L.
European greenfinch	<i>Chloris chloris</i> L.	Western yellow wagtail	<i>Motacilla flava</i> L.
European stonechat	<i>Saxicola rubicola</i> L.	White wagtail	<i>Motacilla alba</i> L.
European turtle dove	<i>Streptopelia turtur</i> L.	Wood sandpiper	<i>Tringa glareola</i> L.
Ferruginous duck	<i>Aythya nyroca</i>	Yellowhammer	<i>Emberiza citrinella</i> L.

Table 13: List of species poached and intended for smuggling

Nádisármány	<i>Emberiza schoeniclus</i> L.	Rétipityer	<i>Anthus pratensis</i> L.
Sárszalonka	<i>Gallinago gallinago</i> L.	Meggyvágó	<i>Coccothraustes coccothraustes</i> L.
Mezeiposzáta	<i>Curruca communis</i> Latham	Bíbic	<i>Vanellus vanellus</i> L.
Sordély	<i>Emberiza calandra</i> L.	Kanalaréce	<i>Anas clypeata</i> L.
Haris	<i>Crex crex</i> L.	Fenyő sármány	<i>Emberiza leucocephalos</i>
Havasipartfutó	<i>Calidris alpina</i> L.	Rozsdástorkúpityer	<i>Anthus cervinus</i> Pallas
Nagypóling	<i>Numenius arquata</i> L.	Seregély	<i>Sturnus vulgaris</i> L.
Mezeipacsirta	<i>Alauda arvensis</i> L.	Füstöscankó	<i>Tringa erythropus</i> Pallas
Mezeiveréb	<i>Passer montanus</i> L.	Parlagipityer	<i>Anthus campestris</i> L.
Fütyülöréce	<i>Anas penelope</i> L.	Erdei pityer	<i>Anthus trivialis</i> L.
Tengelic	<i>Carduelis carduelis</i> L.	Havasipityer	<i>Anthus spinoletta</i> L.
Zöldike	<i>Chloris chloris</i> L.	Sárgabillegető	<i>Motacilla flava</i> L.
Cigánycsuk	<i>Saxicola rubicola</i> L.	Barázdabillegető	<i>Motacilla alba</i> L.
Vadgerle	<i>Streptopelia turtur</i> L.	Réticankó	<i>Tringa glareola</i> L.
Cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	Citromsármány	<i>Emberiza citrinella</i> L.

13. táblázat: Az orrvadászatból származó és csempészetre szánt fajok listája

Although the perpetrators were foreign hunters, it is inconceivable that local hunters and the hunting clubs would have been unaware of such a scale of poaching. These hunting clubs tried to cover up the case by destroying hunting documents. They claimed that the birds weren't shot but captured with nets, and some of the carcasses came from other countries. The latter claim raised questions about the accuracy of border control and put the trade of protected animals into a broader context.

The expert examinations and police investigation came to a different conclusion. The birds were shot by special small-mesh shotgun pellets in Hungary around Mélykút, Tataháza, Felsőszentiván, and Csávoly. The perpetrators were foreign hunter that collected the prey for restaurants and collectors. This poaching happened with help of Hungarian hunters.

This terrible damage to wildlife caused a big social and media response. The Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society organised a demonstration – conservationists lit candles in memory of the 12000 dead protected birds. Nature conservation NGOs submitted a petition to the ambassador of the country of origin of the hunters so that their authorities should order a rigorous investigation into the matter. The ambassador promised to do everything possible to prevent a similar event from happening again. However, he cannot prevent protected birds migrating from Hungary being shot elsewhere.

Mohács Municipal Court sentenced one foreign and one Hungarian defendant to 3 years 4 months imprisonment each, and four Hungarian and two foreign defendants to between 10 months and 2 years imprisonment. Three official hunters were sentenced by Baranya County Court to about one and half years imprisonment in 2005. They were official hunters of two local hunting clubs and they served their prison sentence.

Many laws amendment and rule change were suggested following this scandal. According to one of the suggestions, professional hunters working for hunting clubs should be employed by the state so that they can better represent the public interest. Suggestions for modifying hunting and nature conservation laws were also made. According to this, hunts must be reported to the nature conservation authority not only in nature reserves but everywhere. Nature conservationists should also have the right to examine the harvest. These ideas remained suggestions only. However, poaching became a separate category in criminal law. Previously, perpetrators could only be prosecuted for animal cruelty or theft.

Bár az elkövetők külföldi vadászok voltak, elképzelhetetlen, hogy a helyi vadászok és a vadászegyesületek ne tudtak volna egy ilyen mértékű orrvadászatról. Ezek a vadászegyesületek a vadászati dokumentumok megsemmisítésével próbálták eltussolni az ügyet. Azt állították, hogy a madarakat nem lőtték le, hanem hálóval fogták be, és a tetemek egy része más országokból származik. Ez utóbbi állítás kérdéseket vetett fel a határellenőrzés pontosságával kapcsolatban, és szélesebb kontextusba helyezte a védett állatok kereskedelmét.

A szakértői vizsgálatok és a rendőrségi nyomozás más eredményre jutott. A madarakat speciális kisméretű sörétes puskával lőtték ki Magyarországon Mélykút, Tataháza, Felsőszentiván és Csávoly környékén. Az elkövetők külföldi vadászok voltak akik éttermek és gyűjtők számára gyűjtötték a zsákmányt. Ez az orrvadászat magyar vadászok segítségével történt.

Ez a szörnyű természeti károkozás nagy társadalmi és médiavisszhangot váltott ki. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tüntetést szervezett. A természetvédők gyertyákat gyújtottak a 12 000 elpusztult védett madár emlékére. A természetvédelmi civil szervezetek petíciót nyújtottak be a vadászok származási országának nagykövetéhez, hogy hatóságaik rendelkezzenek el szigorú vizsgálatot az ügyben. A nagykövet megígérte, hogy mindent megtesz annak érdekében, hogy hasonló eset ne ismétlődhessen meg. Azt azonban nem tudja megakadályozni, hogy a Magyarországról átvonuló védett madarakat máshol ne lőjék le.

A Mohácsi Városi Bíróság első fokon egy külföldi és egy magyar vádlottat egyenként 3 év 4 hónap, négy magyar és két külföldi vádlottat pedig 10 hónap és 2 év közötti szabadságvesztésre ítelt. Három hivatásos vadászt 2005-ben másodfokon mintegy másfél év szabadságvesztésre ítelt a Baranya Megyei Bíróság. Ők két helyi vadászegyesület hivatalos vadászai voltak, és letöltötték börtönbüntetésüket.

A botrányt követően számos törvénymódosítást és szabálmódosítást javasoltak. Az egyik javaslat szerint a vadászegyesületeknél dolgozó hivatásos vadászokat az államnak kellene foglalkoztatnia, hogy jobban tudják képviselni a közérdeket. Javaslatokat tettek a vadászati és természetvédelmi törvények módosítására is. Eszerint a vadászokat nemcsak a természetvédelmi területeken, hanem mindenhol be kell jelenteni a természetvédelmi hatóságnak. A természetvédelemnek is joga kellene, hogy legyen megvizsgálni a vadászatot. Ezek az elképzelések csak javaslatok maradtak. Az orrvadászat azonban külön kategóriává vált a büntetőjogban. Korábban az elkövetőket csak állatkínzásért vagy lopásért lehetett felelősségre vonni.

Killing protected birds remains an issue. 1600 protected birds were killed by poachers between 2005 and 2021 in Hungary; these are mostly poisoning cases of birds of prey. The prevention and suppression of poaching is a big challenge in many places around the world. The real solution is still to come, and rules and laws alone cannot solve this problem. Hunting takes place deep in the forest or in remote places, so it is not that difficult to cover illegal activities. Here, in addition to the rules, hunting ethic determines the behaviour of hunters. Although hunting ethic is the backbone of the hunting society, it is hard to see it as an objective measure. Hunting culture, habits and traditions are different around the world. However, there is a need for some basic ethical standards that apply to all true hunters.

Questions:

1. *Why is poaching a problem on local and international level?*
2. *What are the likely ecological consequences of this case?*
3. *Which international conventions deal with the illegal trade of animals?*
4. *How can similar nature destructions be prevented?*

A védett madarak gyilkolása továbbra is probléma. Magyarországon 2005 és 2021 között 1600 védett madarat öltek meg orvvadászok, ezek többnyire ragadozó madarak mérgezéséből adódnak. Az orvvadászat megelőzése és visszaszorítása a világ számos pontján nagy kihívást jelent. Az igazi megoldás még várat magára, a szabályok és törvények önmagukban nem tudják megoldani a problémát. A vadászat az erdő mélyén vagy távoli helyeken zajlik, így nem olyan nehéz leplezni az illegális tevékenységeket. Itt a szabályok mellett a vadászati etika határozza meg a vadászok viselkedését. Bár a vadászati etika a vadásztársadalom gerince, nehéz objektív mércének tekinteni. A vadászati kultúra, szokások és hagyományok világszerte eltérőek. Szükség van azonban néhány alapvető etikai normára, amelyek minden igazi vadászra vonatkoznak.

Kérdések:

1. *Miért probléma az orvvadászat helyi és globális szinten?*
2. *Hány madarat pusztítottak el ebben az esetben?*
3. *Milyen ökológiai következményei lehetnek ennek az esetnek?*
4. *Mely nemzetközi egyezmények foglalkoznak az állatok illegális kereskedelmével?*
5. *Hogyan lehet megelőzni a hasonló természetpusztításokat?*

LIST OF FIGURES

ÁBRÁK JEGYZÉKE

Figure 1: Sustainable hunting tourism within three main pillars	11	1. ábra: Fenntartható vadászat turizmus három fő pillére	11
Figure 2: The Doughnut model of sustainability, Source: Raworth, K. (2017).	11	2. ábra: A fenntarthatóság fánk-modellje, Forrás: Raworth (2017).	11
Figure 3: Population of fallow deer	13	3. Ábra: Európai dámszarvas populáció.	13
Figure 4: Beginning of driven hunt as a tradition in the Czech Republic	14	4. ábra: A verseny hagyományos rajtja Csehországban	14
Figure 5: Photographic wildlife tourism has important position mostly in African countries	19	5. ábra: A vadfotós turizmus különösen népszerű Afrikában	19
Figure 6: Trophy hunting is typical for Central European hunting system.	25	6. ábra: A trófeavadászat különösen a közép-európai regionális vadászati rendszerre jellemző	25
Figure 7: Trophy hunting in South Africa can be an important source of money to keep wild animals. On the picture blue wildebeest (Connochaetes taurinus)	27	7. ábra: A dél-afrikai trófeavadászat a vadon élő állatok tenyésztésének fontos bevételi forrása. A képen egy csíkos gnú látható.	27
Figure 8: Driven hunt of brown hares	31	8. ábra: Teríték a mezei nyúl hajtóvadászat után	31
Figure 9: Hunted mallards and put it on show after hunt	53	9. ábra: Tókésréce teríték a vadászat után	53
Figure 10: Phaasant hunting with hunting dogs in Serbia	55	10. ábra: Fácánvadászat kutyákkal Szerbiában.	55
Figure 11: Final show after driven hunt of wild boars.	65	11. ábra: Teríték a vaddisznóhajtás után	65
Figure 12: Mating season of wild boars	69	12. ábra: Vaddisznó párzási/búgási szezon	69
Figure 13: Wild boars at night seen by thermal imaging riflescope	73	13. ábra: Hőirányzó segítségével látható vaddisznó	73
Figure 14: European mounts of roe deers	79	14. ábra: A trófea kezelése európai módon	79
Figure 15: Phaesants hunted in phaesantry	87	15. ábra: Fácánvadászat terítéke apróvadás vadászterületen	87
Figure 16: Reintroduction of european bison to the Czech Republic.	89	16. ábra: Az európai bölények visszatelepítése Csehországba.	89
Figure 17: Overpopulated sika deer in Czechia	90	17. ábra: A szikaszarvasok túlszaporodása a Cseh Köztársaságban	90
Figure 18: Economic sustainability fosters capacity to create well-being	101	18. ábra: A gazdasági fenntarthatóság elősegíti a jólét megteremtésének képességét	101
Figure 19: The components of business models	117	19. ábra: Az üzleti modellek összetevői	117
Figure 20: Hunting guide searching for the deer.	121	20. ábra: A kísérővadász vadat keres.	121
Figure 21: Number of huntresses in Europe is increasing.	126	21. ábra: A női vadászok száma nő Európában.	126
Figure 22: A traditional hunting court after a driven hunt. It solves in a humorous way the hunting faults that have happened or could have happened.	129	22. ábra: A tradicionális vadászbíróóság a társas vadászat után. A vadászat közben történt vétségeket humorosan kezeli.	129
Figure 23: Attitude towards hunting among 15–79-year-old Finns 1986–2013.	145	23. ábra: A 15-79 éves finnek vadászathoz való viszonya 1986-2013.	145
Figure 24: Respondents' attitudes towards hunting and hunters.	147	24. ábra: A válaszadók vadászattal és vadászokkal kapcsolatos attitűdjei.	147

LIST OF TABLES

Table 1: Specifics of hunting tourism	22
Table 2: Hunting season of main hunted species in Europe.....	70
Table 3: Classification of landscapes by degree of naturalness	83
Table 4: Wild game management practices, their influence on wild game populations, and environmental consequences.....	85
Table 5: Characteristics of hunting estates and professional hunting grounds	107
Table 6: Characteristics of rural hunting tourism operators	108
Table 7: Characteristics of intermediate tour operators.....	109
Table 8: Characteristics of hunting clubs.....	110
Table 9: Examples of trophy fees.....	111
Table 10: Operation models for elk hunting on public land in Finland.....	113
Table 11: Sustainable business model types.....	119
Table 12: Attitude differences between respondents with or without hunter connections.....	149
Table 13: List of species poached and intended for smuggling	152

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: A vadászati turizmus sajátosságai	22
2. táblázat: A fő vadászható fajok vadászati idenye Európában.....	71
3. táblázat: A tájképi típusok osztályozása a természetességi fok szerint.....	83
4. táblázat: Egyes vadgazdálkodási eljárások, azok hatása a vadállományra és a környezetre..	85
5. táblázat: A vadászbirtokok és professzionális vadászterületek jellemzői.....	108
6. táblázat: A vidéki vadászturizmus szereplőinek jellemzői.....	109
7. táblázat: A közvetítő utazásszervezők jellemzői.....	110
8. táblázat: A vadásztársaságok jellemzői.....	111
9. táblázat: Példák a lődíjakra	112
10. táblázat: Az állami területeken történő jávorszarvas vadászat működési modelljei Finnországban.....	114
11. táblázat: Fenntartható üzleti modell típusok.....	119
12. táblázat: A vadászattal rendelkező és nem rendelkező válaszadók közötti attitűdbeli különbségek kapcsolatok.....	149
13. táblázat: Az orvvadászattól származó és csempészetre szánt fajok listája.....	152

LIST OF MAPS

Map 1: Alpine ibex distribution	28
Map 2: Fallow deer distribution	29
Map 3: Brown hare distribution	31
Map 4: Golden jackal distribution	32
Map 5: Marmot distribution	33
Map 6: Chamois distribution	34
Map 7: Elk distribution	35
Map 8: Mouflon distribution	37
Map 9: Red deer distribution	39
Map 10: Roe deer distribution	41
Map 11: Sika deer distribution	43
Map 12: White-tailed deer distribution	44
Map 13: Wild boar distribution	47
Map 14: Black grouse distribution	49
Map 15: Common quail distribution	50
Map 16: Graylag goose distribution	51
Map 17: Mallard distribution	53
Map 18: Pheasant distribution	55
Map 19: Western capercaillie distribution	57
Map 20: Willow grouse distribution	58

TÉRKÉPEK JEGYZÉKE

1. térkép: Az alpesi kőszáli kecske elterjedése	28
2. térkép: Az európai dámszarvas elterjedése	29
3. térkép: A mezei nyúl elterjedése	31
4. térkép: Az aranszakál elterjedése	32
5. térkép: A havasi mormota elterjedése	33
6. térkép: A zerge elterjedése	34
7. térkép: A jávorszarvas elterjedése	35
8. térkép: A muflon elterjedése	37
9. térkép: A gímszarvas elterjedése	39
10. térkép: Az őz elterjedése	41
11. térkép: A szikaszarvas elterjedése	43
12. térkép: A fehérfarkú szarvas elterjedése	44
13. térkép: A vaddisznó elterjedése	47
14. térkép: A nyírfajd elterjedése	49
15. térkép: A mezei fűrj elterjedése	50
16. térkép: A nyári lúd elterjedése	51
17. térkép: A tőkés réce elterjedése	53
18. térkép: A közönséges fácán elterjedése	55
19. térkép: A nyírfajd elterjedése	57
20. térkép: A fehértorkú fehér tyúk elterjedése	58

LIST OF CHARTS

Chart 1: Number of hunted fallow deer in Czechia and Hungary 2010 – 2021	29
Chart 2: Number of hunted brown hare in Hungary, Finland, Czechia, and Serbia 2010 - 2021	31
Chart 3: Number of hunted elks in Finland 2010–2021	35
Chart 4: Number of hunted mouflons in Hungary and Czechia 2010 - 2021	37
Chart 5: Number of hunted red deer in Hungary and Czechia 2010 - 2021	39
Chart 6: Number of hunted roe deer in Hungary and Czechia 2010 - 2021	41
Chart 7: Number of hunted sika deer in Czechia 2010 - 2021.	43
Chart 8: Number of hunted white-tail deer in Finland 2010 - 2021	44
Chart 9: Number of hunted wild boar in Hungary and Czechia 2010 - 2021	47
Chart 10: Number of hunted black grouse in Finland 2010 - 2021.	49
Chart 11: Number of hunted mallards in Hungary and Serbia 2010 - 2021.	53
Chart 12: Number of hunted pheasants in Hungary and Czechia 2010 - 2021.	55
Chart 13: Number of hunted capercaillie in Finland 2010 - 2021	57

DIAGRAMOK JEGYZÉKE

1. diagram: Az elejtett dámszarvas egyedek száma Csehországban és Magyarországon 2010 – 2021 között.	29
2. diagram: A mezei nyúl terítékének alakulása Magyarországon, Finnországban, Csehországban és Szerbiában 2010-2021 között	31
3. diagram: A levadászott jávorszarvas egyedek száma Finnországban 2010-2021	35
4. diagram: A muflon terítékének alakulása Magyarországon és Csehországban 2010 - 2021 között	37
5. diagram: Az elejtett gímszarvas egyedek száma Magyarországon és Csehországban	39
6. diagram: Az elejtett őz egyedek száma Magyarországon és Csehországban 2010 – 2021 között	41
7. diagram: Az elejtett szika szarvas egyedek száma Csehországban 2010 – 2021 között	43
8. diagram: Az elejtett fehérfarkú szarvas egyedek száma Finnországban 2010 – 2021 között	44
9. diagram: A levadászott vaddisznó egyedek száma Magyarországon és Csehországban 2010-2021.	47
10. diagram: A nyírfajd elejtett egyedeinek száma Finnországban 2010 – 2021 között.	49
11. diagram: A tőkés réce elejtett egyedeinek száma Magyarországon és Szerbiában 2010 – 2021 között	53
12. diagram: Az elejtett fácánok száma Magyarországon és Csehországban 2010 – 2021 között	55
13. diagram: Az elejtett siketfajok száma Finnországban 2010 – 2021 között.	57

INDEX

alpine ibex	28
apostille	66, 67
biodiversity	11, 12, 21, 72, 74, 83, 95, 96, 118, 119,
biodiversity Strategy 2030	74, 96,
black grouse	48, 49, 70
breeding	12, 42, 54, 58, 73, 85, 86, 87, 91, 140,
brown hare	30, 31,
business model	102, 117, 118, 119,
canned hunting	24, 27,
carrying capacity	11, 12, 88, 89, 90, 100
CITES	74, 75, 76, 77
commercial hunting	24, 150
common quail	50, 151,
conservation hunting	24, 77
crossbreeding	42, 85, 86, 87
cultural heritage	14, 124, 128
destination	23, 39, 69, 75, 76, 104, 150
ecotourism	10, 19, 20
European Firearms Pass	67
european mounts	78, 79
fair-chase hunting	24
fallow deer	13, 24, 29, 68, 70, 87, 93
game	10, 12, 13, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 42, 44, 48, 52, 58, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 77, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 100, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 126, 127, 128, 130, 134, 135, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 149, 151,
game management plan	63
general public	72, 125
graylag goose	51
gun licence	22, 64, 66, 67, 72

INDEX

hunter .	.10, 23, 24, 26, 63, 64, 66, 67, 75, 76, 77, 87, 111, 114, 115, 128, 130, 136, 137, 138, 140, 149, 150, 153
hunting club .	64, 66, 67, 110, 113, 136, 137, 138,
hunting culture .	74, 86, 107, 111, 112, 124, 150, 154
hunting estates .	105, 106, 107
hunting ethics .	124, 146
hunting ground .	26, 92, 106, 109, 114, 136, 137, 138, 142, 143, 144
hunting licence .	26, 64, 66, 67, 72, 116
hunting right .	92, 94, 137
hunting season .	23, 68, 69, 70, 72, 73, 87
hunting tourism	.10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 62, 72, 77, 82, 88, 89, 95, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 117, 118, 119, 120, 124, 125, 127, 128, 130, 131, 134, 135, 139, 140, 141, 143, 144, 150, 151
invitation letter .	66, 67
jackal .	32, 70, 86
landowner .	26, 63, 64, 66
local community .	12, 124, 125, 130, 140, 141
marmot .	33, 137, 138
mating season .	68, 69
moose .	35
mouflon .	36, 37, 70, 87, 93, 111
mountain chamois .	34
Natura 2000 .	95
natural resources .	12, 13, 20, 21, 69, 82, 95, 125, 131
overhunting .	20
pheasant .	54, 55, 70, 86, 87, 106
poaching .	72, 151, 153, 154
population size .	69, 84, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 93
recreational hunting .	24
red deer .	26, 38, 39, 42, 68, 70, 111, 136, 137, 138, 140
Roe deer .	23, 40, 41, 68, 70, 86, 114, 137, 138
rural tourism .	18

segmentation	134
shoulder mounts	78
sika deer	42, 43, 70, 87, 90, 116, 137, 138
spring stock	92
stakeholder	103, 105, 117, 125
subsistence hunting	24
super-legalization	66
sustainability	10, 11, 12, 13, 14, 21, 84, 100, 101, 102, 103, 120, 124, 125, 130, 150, 151
taxidermy	22, 77, 78
tourism	10, 12, 18, 131
traditional values	124, 134
trophy	22, 24, 26, 27, 29, 35, 38, 40, 42, 46, 75, 76, 77, 78, 84, 85, 86, 90, 111, 114, 116, 135, 140
trophy hunting	20, 22, 24, 25, 27, 75, 88, 112, 140, 141
western capercaillie	56, 57
white tail deer	44, 93
wild Boar	46, 47, 70, 75, 93, 115, 137, 138
wild duck	52
wild game	12, 24, 63, 64, 70, 72, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 106, 135, 140, 141, 151
wildlife	12, 13, 14, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 62, 69, 74, 76, 82, 91, 95, 111, 125, 126, 130, 135, 141, 145, 146, 149, 151, 153,
willow grouse	58, 70, 91

REFERENCES

IRODALOMJEGYZÉK

- Arnett, E. B., Southwick, R. (2015). Economic and social benefits of hunting in North America. *International Journal of Environmental Studies*, 72(5), 734–745. Available online at: <http://ageconsearch.umn.edu/record/142560?ln=en>.
- Baker, J. (1997). Trophy Hunting as a Sustainable Use of Wildlife Resources in Southern and Eastern Africa. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(4), 306-321.
- Bauer, J., Giles, J. (2002). *Recreational hunting: an international perspective*. Gold Coast, Queensland, Australia: CRC for sustainable tourism.
- Bauer, J., Herr, A. (2004). Hunting and Fishing Tourism, In Higgenbottom, K. (eds). *Wildlife Tourism: Impacts, Management and Planning*. CRC for Sustainable Tourism, Common Ground Publishing, Brisbane, 57-75
- Benko, M. Náhlik, A., Tomljanović, K. (2020). Hunters in Europe what does it mean “the hunters population” in Europe? *Sustainable forestry*, 81-82, Institute of Forestry, Belgrade
- Bisi, J. (2022). Riistanhoitoyhdistykset – Tilannekuva ja kehittämistarpeet. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2022:7. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. (Game Management Associations – Current Situation and Development Needs. Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2022:7. Ministry of Agriculture and Forestry, Helsinki.) Available online at: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-189-9>
- Bocken, N. M., Short, S. W., Rana, P., & Evans, S. (2014). A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes. *Journal of cleaner production*, 65, 42-56. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.11.039>
- Boons, F., & Lüdeke-Freund, F. (2013). Business models for sustainable innovation: state-of-the-art and steps towards a research agenda. *Journal of Cleaner production*, 45, 9-19. Available online at: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.07.007>
- Booth, V., Mahoney, S., Buyanaa, C. (2017). The baby and the bathwater: trophy hunting, conservation and rural livelihoods, *Unasylva*, 249, Vol. 68, 2017/1
- Brainerd, S. (2007). *European Charter on Hunting and Biodiversity*, Convention on the Conservation of European Wildlife Natural Habitats, Norwegian Association of Hunters & Anglers
- Bredis, K., Alvarez-Garcia, J., Del Rio-Rama, MD, Coca-Perez, JL. (2015). Analysis of Hunting Tourism Research in Scientific Journals. *Grantour*. Vol. 12. pp 94-105.
- Brundtland, G. H. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. United Nations General Assembly document A/42/427.
- Cartmill, M. (1993). How Many Hunters - Reply. *Natural history*. Vol. 102 (9), pp. 3-3.
- Celní správa. (2015). Informace pro veřejnost k provádění Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) a souvisejících právních předpisů EU a ČR. Available online at: https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Documents/CITES/INFO_CITES_ver.pdf
- CITES (2023). *International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)*. Available online at: <https://cites.org/eng/disc/what.php>
- Cooney, R., C. Freese, H. Dublin, D. Roe, D. Mallon, M. Knight, R. Emslie, M. Pani, V. Booth, S. Mahoney, et al. (2017). The baby and the bathwater: trophy hunting, conservation and rural livelihoods. *Unasylva*. Vol. 68, pp 1–14

- Crosmary, W. G., Côté, S. D., Fritz, H. (2014). Does trophy hunting matter to long-term population trends in African herbivores of different dietary guilds? *Animal Conservation*, Vol. 18 (2), pp 117–130.
- Červený, J. (2010). *Ottova encyklopedie myslivosti*. Ottovo nakladatelství. ISBN: 978-80-7360-895-8
- Diana Hunting (2022). Pricelist. Available online at: <https://www.diana-hunting.com/>
- Dahl, F., Sjöberg, G. (2010). Social sustainability of hunting tourism in Sweden, in Matilainen, A., Keskinarkaus, S. (2010). *The Social Sustainability of Hunting Tourism in Northern Europe*, Ruralia-instituutti, Finland, ISSN 1796-0630 (pdf)
- Damm, G. R. (2008): Recreational Trophy Hunting: “What do we know and what should we do?” – In: Baldus, R. D.; Damm, G. R. & Wollscheid, K. (eds.): *Best Practices in Sustainable Hunting – A Guide to Best Practices from Around the World*, pp. 5–11.
- Das, M., Chatterjee, B. (2015). Reviews in tourism Ecotourism: A panacea or a predicament? *Tourism Management Perspectives*. Vol. 14, pp. 3-16
- Dávid, L. (2011). Tourism ecology: towards the responsible, sustainable tourism future. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, Vol. 3 (3), pp. 210 – 216
- Nicolas Jordan Deere (2011) Exploitation or Conservation? Can The Hunting tourism Industry in Africa Be Sustainable? *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, Vol. 53 (4), pp. 20-32
- Dziecilowski, R. (2013). Recreational Hunting. *Sylvan*. Vol. 157 (1), pp. 71-79
- EBCC (2022). European Breeding Bird Atlas 2 website. European Bird Census Council. Accessed from: <http://ebba2.info> (02/07/2023).
- Europa.eu. (2022) Životní podmínky a ochrana zvířat: Jaké jsou zákony EU?. Available online at: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200624STO81911/zivotni-podminky-a-ochrana-zvirat-jake-jsou-zakony-eu>
- European Commission. (2009). Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds
- European Commission. (1992) Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora.
- Europorter (2022). Trophy hunting: Import ban. Available online at: <https://www.europorter.co/environment/animal-welfare/2022/07/17/trophy-hunting-import-ban/>
- FACE (2023). FACE is the European federation for hunting and conservation. Available at: <https://www.face.eu/about-face/>
- FACE (2023). Protected areas & Natura 2000. Available at: <https://www.face.eu/nature-conservation/protected-areas/>
- FACE. (2023). Ecosystem services. Available at: <https://www.face.eu/nature-conservation/ecosystem-services/>
- Finnish Food Authority (2023). Import and Export. Available at: <https://www.ruokavirasto.fi/en/>
- Floyd, M., Gramann, J. (1997). Experience based setting management: Implications for market segmentation of hunters. *Leisure Sciences*. Vol. 19, pp 113-128.
- Forstner, M., Reimoser, F., Lexer, W., Heckl, F., Hackl, J. (2006). *Sustainable Hunting - Principles, Criteria and Indicators*, Umweltbundesamt GmbH, Vienna, Austria
- Freese, C. H. (1998). *Wild species as commodities: managing markets and ecosystems for sustainability*. Washington, DC: Island Press.

- Freudenreich, B., Lüdeke-Freund, F., & Schaltegger, S. (2020). A Stakeholder Theory Perspective on Business Models: Value Creation for Sustainability. *Journal of Business Ethics*, Vol. 166, pp. 3–18.
- Geissdoerfer, M., Vladimirova, D., Evans, S. (2018). Sustainable business model innovation: A review. *Journal of cleaner production*. Vol. 198, pp 401-416.
- Hakala, O., Kujala, S., Matilainen, A., Kurki, S., Kalábová, M., Neufingerová, L., Hilšerová, M., Hart, V., Hart, V., Horák, J., Vanická, H., Matejevic, M., Markovic, V., Ristic, Z., Kovacevic, M., Ponjiger, I., Schiberna, E., Hillebrand, R. (2022). Does Hunting Tourism Affect the Economy? A Guidebook for Evaluating the Economic Impact of Hunting Tourism. University of Helsinki, Ruralia Institute. ISBN 978-951-51-8648-5
- Hanzal, V. Žižka, M. Zeman, J. Poláková, D. Kovařík, J. Penzum - základy znalostí z myslivosti. Praha: Druckvo, spol. s.r.o. ISBN 978-80-239-8606-8.
- Hawley, Fred. 1993. The moral and conceptual universe of cockfighters: Symbolism and rationalization. *Society and Animals*. Vol. 1(2), pp. 159-168.
- Helminen, V., Nurmio, K. & Vesanen S. (2020). Kaupunki-maaseutu-alueluokitus 2018 – Paikkatietopohjaisen alueluokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21:2020. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. (Urban-rural classification 2018. Reports of the Finnish Environment Institute 21:2020. Finnish Environment Institute, Helsinki.) Available at: <http://hdl.handle.net/10138/315440>
- Hofer, D. (2002) The Lion's Share of the Hunt. Trophy Hunting and Conservation-A review of the legal. Eurasian tourist hunting market and trophy trade under CITES. TRAFFIC Europe. Available online at: <http://www.traffic.org/content/546.pdf>
- Hungarian Hunters' National Chamber (2021): Változik a vadásztársadalom demográfiája? - Nimród Hírlevél, May 2021, pp. 70-71.
- IUCN (1996). Tourism, ecotourism, and protected areas: the state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development. Available online at: <https://www.iucn.org/resources/publication/tourism-ecotourism-and-protected-areas-state-nature-based-tourism-around>
- James, P. (2015). Urban sustainability in theory and practice. *Circles of sustainability*. Routledge.
- Kalábová, M. (2018). Hunting Tourism as a Modern Product for the Development of Czech Regions. pp. Hradec Economic Days 2018. 399-404.
- Keskinarkaus, S., Matilainen, A., Kurki, S. (2009). Metsästysmatkailun toimintamallit ja niiden kestävyys valtion mailla. University of Helsinki, Ruralia Institute, Reports 18. Available online at: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/17932>
- Keskinarkaus, S., Matilainen, A. (2010). Social sustainability of hunting tourism in Finland, in Matilainen, A., Keskinarkaus, S. (2010). The Social Sustainability of Hunting Tourism in Northern Europe, Ruralia-instituutti, Finland, ISSN 1796-0630 (pdf)
- Kiss A. 2004. Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds? *Tree*. Vol. 19, pp 232-237.
- Komppula, R., & Gartner, W. C. (2013). Hunting as a travel experience: An auto-ethnographic study of hunting tourism in Finland and the USA. *Tourism Management*, Vol. 35, pp 168-180.
- Ljung, P.E., Riley, S. J., & Ericsson G. (2015). Game meat consumption feeds urban support of traditional use of natural resources. *Society & Natural Resources*, 28(6), 657–669. <https://doi.org/10.1080/08941920.2014.933929>
- Lindsey, P. A., Roulet, P. A., Romanach, S. S. (2007). Economic and conservation significance of the trophy hunting industry in sub-Saharan Africa. *Biological Conservation*, 134, 455–469. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2006.09.005>
- Maaseutupolitiikka.fi (2020). Maaseutubarometri 2020 osa 1 julkaisutilaisuuden kooste: Maaseutuun liitetään positiivisia mielikuvia. (National Rural barometer 2020 part 1: Countryside has a positive image.) Available online at: <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uutiset/maaseutubarometri-2020->

julkaisutilaisuuden-kooste

- MacKay, K. J., Campbell, J. M. (2004). An examination of residents' support for hunting as a tourism product. *Tourism Management*, 25(4), 443–452. Available online at: [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(03\)00127-4](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00127-4)
- Matejević, M., Marković, V., Hakala, O., Hillebrand, R., Jumppanen, A., Kalábová, M., Kurki, S., Kovačević, M., Kujala, S., Matilainen, A., Neufingerová, L., Ponjiger, I., Ristić, Z., Schiberna, E., Zikmund, M. (2023) Evaluating the hunting tourism potential: international case studies. University of Novi Sad. ISBN 978-86-7031-617-1
- Marković, V., Davidović, N., Armenski, T., Bradić, M. (2012). Principles of sustainable development of hunting tourism in Vojvodina Region, *Geographica Timisiensis*, vol. 21, n. 1, 2012 (pp. 77-89)
- Marić, R. (2003): *Lovstvo*. Institut ekonomskih nauka, Beograd
- Delgado, L. M. Rengifo, G., J., Sánchez-Martín, J. M. (2020). Hunting Tourism as a Possible Development Tool in Protected Areas of Extremadura, Spain. *Land*. Vol. 9 (86).
- Matilainen, A., & Lähdesmäki, M. (2022). Hunted wild game meat – sustainable option for meat consumption? *Discover Society: measured, factual, critical-website articles*, Vol. 2 (1).
- Matilainen, A., Luomala, H., Lahdesmaki, M., Viitaharju, L., Kurki, S. (2023). Resenting hunters but appreciating the prey? - Identifying moose meat consumer segments. *Human Dimensions of Wildlife*. 18
- Mbaiwa, J.E. (2018). Effects of the safari hunting tourism ban on rural livelihoods and wildlife conservation in Northern Botswana. *South African Geographical Journal*. Vol. 100(1): pp 41–61.
- Mbaiwa, J.E., W.L. Hambira, W., L., (2021). Can the subaltern speak? Contradictions in trophy hunting and wildlife conservation trajectory in Botswana. *Journal of Sustainable Tourism*.
- McGranahan, D. (2011). Identifying ecological sustainability assessment factors for ecotourism and trophy hunting operations on private rangeland in Namibia. *Journal of Sustainable Tourism*. Vol. 19, pp 115-131.
- Meletis, Z.A., Campbell, L.M., (2007). Call It Consumption! Re-Conceptualizing Ecotourism as Consumption and Consumptive. *Geography compass*. Vol 1 (4), pp 850 - 870
- Miko, L., Hošek, M. (2009). *Příroda a krajina České republiky: zpráva o stavu 2009*
- Minitertstvo kultury (2023). *Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky*. Available online at: <https://www.mkcr.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-ceske-republiky-cs-299>
- Mokgalo, L. van der Merwe, P. (2022) A revised CBT strategy for Botswana: Reflections from experiences of the ban on trophy hunting, *Cogent Social Sciences*, Vol. 8 (1)
- Muposhi, V. K., Gandiwa, E., Bartels, P., Makuza, S. M. (2016). Trophy Hunting, Conservation, and Rural Development in Zimbabwe: Issues, Options, and Implications, *International Journal of Biodiversity*. Available online at: <http://dx.doi.org/10.1155/2016/8763980>
- Naidoo, R., Weaver, L. C., Diggle, R.W., Matongo, G., Stuart-Hill, G., Thouless, C. (2016). Complementary benefits of tourism and hunting to communal conservancies in Namibia. *Conservation Biology*, Vol. 30 (3), pp. 628–638

- Neumayer, E. (2003). *Weak versus strong sustainability: Exploring the limits of two opposing paradigms*. Edward Elgar Publishing.
- Novelli, M., Barnes, J., Humavindu, M. (2006). The Other Side of the Ecotourism Coin: Consumptive Tourism in Southern Africa, *Journal of Ecotourism*, Vol. 5 (1-2), pp. 62-79, Available online at: doi: 10.1080/14724040608668447
- Nygard, M., Uthardt, L. (2011). Opportunity or threat? Finnish hunters' attitudes to hunting tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 19 (3), pp. 383-401.
- Oian, H. (2013). Wilderness tourism and the moralities of commitment: Hunting and angling as modes of engaging with the natures and animals of rural landscapes in Norway. *Journal of Rural Studies*, Vol. 32, pp. 177-185
- Pohja-Mykrä, M., Matilainen, A., Kujala, S., Hakala, O., Harvio, V., Törmä, H., & Sami Kurki (2018). Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 40/2018. Valtioneuvoston Kanslia. (Current Status and development prospects of business models related to the wilderness economy. Publications of the Government's analysis, assessment and research activities. Prime Minister's Office 24. 5. 2018.) Available online at: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-546-4>
- Palatková, M., Zichová, J. (2014). *Ekonomika turismu: Turismus České republiky – 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Grada Publishing. ISBN 8024736438
- Petroman, C., Matiuți, A., Bălan, I., Palade, S., Lala, V. (1947). Territory Arrangement Methods For The Practicing Of Hunting Tourism Modele De Amenajare a Teritoriului Pentru Practicarea Turismului Cinegetic.
- Poudel, J., Munn, I. A., Henderson, J. E., (2017). Economic Impact of Hunting Expenditures on Southern U.S. Presented at the Annual Meeting of the Southern Agricultural Economics Association, Orlando, FL, 2-5 February.
- Pinet, J.M. (1995). The hunters in Europe. Report: 1-12. Federation of Associations for Hunting and Conservation of the E.U. (FACE)
- Prentović, R. Gacic, D., Cvijanovic, D. (2012). Agricultural land in Vojvodina as roe deer habitat - hunting-tourism aspect. *Economics of Agriculture*. Vol. 59, pp. 603-615.
- Prentović, R. (2014): *Lovnoturistička delatnost*, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad
- Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. Random House Business Books.
- Richardson, J. (2008). The business model: an integrative framework for strategy execution. *Strategic Change*, 17 (5-6) (2008), 133-144. Available online at: <https://doi.org/10.1002/jsc.821>
- Ristić, Z. Marković, V. Matejević, M. (2009). Development of Hunting Tourism in Vojvodina. *Geographica Pannonica*. Vol. 13, pp. 105-114.
- Rosell, J., Baquedano, E., Blasco, R., Camarós, E. (2012). New Insights on Hominid-Carnivore Interactions during the Pleistocene. *Journal of Taphonomy*, Vol. 10 (3-4), pp. 125-128.
- Saayman, M., van der Merwe, P., Saayman, A. (2018). The economic impact of trophy hunting in the south African wildlife industry, *Global Ecology and Conservation*, Vol. 16
- Samuelsson, E., Stage, J. (2007). The size and distribution of the economic impacts of Namibian hunting tourism. *South African Journal of Wildlife Research* Vol. 37 (1), pp. 41-52.
- Selier, S.A.J., Di Minin, E. (2015). Monitoring required for effective sustainable use of wildlife. *Animal Conservation*, Vol. 18 (2),

- Sigursteinsdóttir, H., Bjarnadóttir, E.J. (2010). Social sustainability of hunting tourism in Iceland, in Matilainen, A., Keskinarkaus, S. (2010). The Social Sustainability of Hunting Tourism in Northern Europe, Ruralia-instituutti, Finland, ISSN 1796-0630 (pdf)
- Suni, J. Komppula, R. (2013). Identifying hunting tourist types – an exploratory case study from Finland. *Tourism Review*. Vol. 68, pp. 48-61
- The Finnish Wildlife Agency (2013). The Finns' attitudes to hunting are more positive than before. Available online at: <https://riista.fi/en/finns-attitudes-to-hunting-are-more-positive-than-before/>
- The Finnish Wildlife Agency (2014). Eettisyys syntyy valinnoista. (Ethical action is based on choices we make.) Available online at: https://riista.fi/blogi/eettisyys-syntyy-valinnoista/?doing_wp_cron=1671189430.6414968967437744140625
- The Finnish Wildlife Agency (2022). Eettiset ohjeet. (Code of ethics.) Available online at: <https://riista.fi/julkaisut/eettiset-ohjeet/>
- The International Ecotourism Society (2023). What is ecotourism. Available online at: <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>
- Tickle, L., Essen, E. (2020). The seven sins of hunting tourism. *Annals of Tourism Research*. Vol. 84
- Tisdell, C., Wilson, C. (2004). *Economics of Wildlife Tourism*. Common Ground Publishing Pty
- UNWTO (2023). World Tourism Barometer. Vol. 21 (2). Available online at: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-05/UNWTO_Barom23_02_May_EXCERPT_final.pdf?VersionId=gGmuSXlwfM1yoemsRrBI9ZJf.Vmc9gYD
- United Nations General Assembly (1987). 7th General Assembly, Madrid (Spain), 22 September – 1 October 1987. Vol. 1987 (1). Available online at: <https://www.e-unwto.org/toc/unwtogad/1987/1>
- Urbanec, R. (2006). Zvyšování úživnosti honiteb pro spárkatou zvěř. *Myslivost*. Vol 12, pp. 6
- Vojenské lesy a statky (VLS), divize Karlovy Vary (2022). Pricelist. Available online at: <https://www.vls.cz/media/downloadables/cenik-lovu-karlovy-vary.pdf>
- Weaver, D. (1998). *Ecotourism in a less productive world*. Cab International. ISBN: 9780851992235
- Willebrand, T. (2009). Promoting hunting tourism in north Sweden: opinions of local hunters. *European Journal of Wildlife Research*, Vol. 55(3), pp. 209–216.
- World Organization for Animal Health (2023). African swine fever. Available online at: <https://www.woah.org/app/uploads/2021/03/a-african-swinefever-v2-0.pdf>
- Wright, D.W. (2019). Sport hunting and tourism in the twenty-second century: humans as the ultimate trophy. *Foresight*.
- Zabloužil, F. (2007). Úživnost, normované stavy a škody zvěří. *Myslivost*, vol. 4, pp. 28 Available online at: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2007/Duben---2007/Uzivnost--normovane-stavy--a--skody-zveri->

Faculty of Forestry
and Wood Sciences